

JIHOČESKÁ UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

**REGIONALISMUS V LITERÁRNÍ
VÝCHOVĚ NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ
ŠKOLY**

„Jarmila Hanzálková - básnička Vysočiny“

Rigorózní práce

Mgr. Karel Štix

Obor studia:

Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň základních škol

Školitel:

PhDr. Martin Schacherl, PhD.

České Budějovice 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji rigorózní práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své rigorózní práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 30. května 2013

Podpis autora

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Martinu Schacherlovi, PhD., za inspirativní konzultace k odborné problematice řešené v této práci a za pozornost, kterou mně i mé práci věnoval. Dále děkuji pracovníkům literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze za ochotu při zprostředkování méně dostupné literatury. Děkuji řediteli Státní vědecké knihovny v Č. Budějovicích Mgr. Ivu Karešovi a jeho spolupracovníkům za vstřícnost při zpracování archiválií. Poděkování patří také pracovníkům Městské knihovny a Vlastivědného muzea v Kamenici nad

Lipou a rovněž místostarostovi Městského úřadu v Kamenici nad Lipou Mgr. Jaromíru Paříkovi, který mi pomohl zprostředkovat setkání s pamětníky.

Obsah

Obsah	5
Předmluva	9
Abstrakt.....	11
Abstract.....	13
1. Regionalismus a regionální literatura	16
2. Život a dílo Jarmily Hanzálkové	19
2.1 Život Jarmily Hanzálkové	19
2.2 Dílo Jarmily Hanzálkové.....	26
2.2.1 Poezie	28
2.2.2 Próza Jarmily Hanzálkové	30
2.2.3 Drama a divadelní soubor Lipka	35
2.2.4 Dramatická a rozhlasová tvorba	40
2.2.5 Publicistika a osvětová činnost.....	41
2.2.6 Pedagogická a didaktická činnost.....	43
2.3 Literární a pedagogický přínos J. Hanzálkové	46
2.4 Ocenění J. Hanzálkové	48
2.5 Jarmila Hanzálková očima pamětníků.....	50
2.5.1 Rozhovor s pamětníky (V. Heřmanová).....	50
2.5.2 Rozhovor s pamětníky (V. Kuntscher, M. Pauk).....	54
3. Jarmila Hanzálková v internetových odkazech	61
4. Komentář k rešerším	65
5. J. Hanzálková ve výuce na základní škole	68

5.1	Výzkumná část.....	70
5.1.1	Komentář k dotazníkovému šetření	70
5.1.2	Dotazníkové šetření na vybraných základních školách (žáci)	71
5.1.3	Dotazníkové šetření na gymnáziích (Pacov, Pelhřimov) – žáci	73
5.1.4	Dotazníkové šetření – učitelé ZŠ a gymnázií	74
5.2	Projektové dny	80
5.2.1	Návrh na využití povídky Velký Jan	87
5.2.2	Osmisměrka	97
5.2.3	Doplňovačka.....	98
5.2.4	Úkoly pro žáky (2. projektový den: Po stopách J. Hanzálkové)..	100
5.2.5	Multimediální prezentace.....	102
	Závěr.....	110
	Použitá literatura	112
	Výběr bibliografie Jarmily Hanzálkové	113
	Divadelní hry (15).....	113
	Divadelní hry v rukopise (20)	114
	Loutkové a maňáskové hry a scénky v rukopisech (9).....	115
	Rozhlasové hry, dramatizace a rozhlasová pásma.....	116
	Rozhlasová vysílání o Kamenici nad Lipou a okolí	118
	Texty v rukopise.....	119
	Zhudebněné básně	122
	Pedagogické práce	123
	Příspěvky ve sbornících.....	123
	Doplňkové zdroje a prameny	123
	Získané vlastní zdroje	124
	Přílohy.....	126

A. Rešerše.....	127
Výčet rešerší z dostupných informačních zdrojů	128
Rok 1963	128
Rok 1964	128
Rok 1965	129
Rok 1966	130
Rok 1967	131
Rok 1968	132
Rok 1969	134
Rok 1970	135
Rok 1971	136
Rok 1972	137
Rok 1973	138
Rok 1974	138
Rok 1975	140
Rok 1976	141
Rok 1977	141
Rok 1978	142
Rok 1979 - 1984	142
Rok 1985	143
Rok 1986	144
Rok 1987	144
Rok 1988	145
Rok 1989	145
Rok 1990	146
Rok 1991	146

Rok 1992	147
Rok 1993	148
Rok 1994	148
Rok 1995	148
Rok 1996	149
Rok 1997	150
Rok 1998	151
Rok 1999	151
Rok 2000	151
Rok 2001	152
Rok 2002	152
Rok 2003	152
Rok 2004	152
Rok 2005	153
Rok 2006	153
Rok 2007	153
Rok 2008	154
Rok 2009	154
Rok 2010	154
Rok 2011	155
Rok 2012	155
Rok 2013	155
B. Fotokopie z fondu Literárního archivu PNP v Praze	156
C. Povídka Velký Jan.....	239
D. Četnost publikování J. Hanzálkové	247

Předmluva

Se jménem regionální spisovatelky Jarmily Hanzákové jsem se poprvé setkal před téměř třiceti lety. V té době jsem poznal na studiích v Českých Budějovicích svou manželku, která pochází z města Kamenice nad Lipou v okrese Pelhřimov. V osmdesátých letech 20. století byla Jarmila Hanzáková stále ještě aktivní organizátorkou kulturního života ve městě a vedla dětský divadelní soubor Lipka. V té době jsem navštěvoval Kamenici nad Lipou pouze sporadicky a neměl jsem tedy příležitost shlédnout žádné z divadelních představení ani žádné jiné kulturní vystoupení, které se souborem připravila. Koncem 80. let 20. století byla Jarmila Hanzáková z důvodu vysokého věku již natolik fyzicky vyčerpaná, že se rozhodla ukončit čtyřicetileté působení u divadelního souboru a v roce 1989 Hanzáková skutečně z kulturního života města odchází do ústraní.

Osobně jsem se s Jarmilou Hanzákovou setkal prostřednictvím manželčiny matky Věry Heřmanové, která se s Hanzákovou po celý život velmi dobře znala a která prožila část svého dětství a dospívání právě v divadelním souboru Lipka. Stejně tak přitáhla Jarmila Hanzáková k divadlu mou manželku Ivu, která byla členkou souboru, přednášela její básně a pravidelně sbírala ocenění na recitačních soutěžích až do ukončení středoškolského studia. Mé první setkání s J. Hanzákovou se datuje k roku 1987. Stárnoucí kamenickou spisovatelku jsem zastihl v jejím bytě mezi vánočními svátky a strávil jsem s ní v přátelském hovoru téměř hodinu. Téměř dva roky poté jsem měl možnost seznámit se s některými básněmi J. Hanzákové v době své vojenské služby. Účastnil jsem se v té době armádních uměleckých soutěží v hudbě a také recitaci. Jednu báseň Hanzákové mi vybrala a zaslala má manželka a já si vzpomínám, že jsem báseň úspěšně recitoval v závěrečném kole soutěže v jihočeském městě Písku. Symbolicky tedy ve stejném městě, kde koncem 60. let minulého století v soutěži dětských divadelních souborů Šrámkův Písek získal kamenický soubor Lipka pod vedením Hanzákové nejvyšší ocenění.

Pak už jsem se setkával pouze s tvorbou Jarmily Hanzákové v kamenickém Zpravodaji. V devadesátých letech 20. století a počátkem nového milénia připomínaly Hanzákovou již jen příležitostné příspěvky jejích vrstevníků a bývalých kolegů z redakční rady časopisu Zpravodaj. Na Jarmilu Hanzákovou se po necelých dvaceti letech zcela zapomnělo. Domnívám se, že Hanzákové a také dalším významným regionálním osobnostem, na které se neprávem zapomíná, dlužíme alespoň vděk a úctu za jejich často nedoceněnou a nezištnou práci. I z tohoto důvodu jsem se rozhodl uceleně zpracovat život a její tvorbu. Prostřednictvím navrženého projektu pro žáky druhého stupně základní školy chci docílit toho, aby se na ni nezapomnělo alespoň ve městě, kde prožila celý svůj život...

Abstrakt

Cílem rigorózní práce **Regionalismus ve výuce české literatury na 2. stupni základní školy – „Projekt Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“**, je představit aktuálnější osobnost a literární dílo Jarmily Hanzálkové, která je nejvýznamnější spisovatelkou regionální literatury ve městě Kamenice nad Lipou a jejím okolí (kraj Vysočina), především v oblasti literární (poezie, dramatická tvorba, drobná próza) a pedagogické (vedení dětského divadelního souboru). Součástí práce je navrhovaný inovativní literární projekt pro druhý stupeň základní školy.

Předkládaná rigorózní práce je členěna na teoretickou a praktickou část, které jsou doplněny rozsáhlým souborem příloh. Teoretická část je tvořena zevrubnou biografií Jarmily Hanzálkové, která přináší aktuálně nejucelenější soubor informací o životě této regionální spisovatelky, vedoucí dětského divadelního souboru, učitelky, vychovatelky a významné osobnosti kulturního života regionu. Jednotlivé kapitoly teoretické části jsou věnovány biografii a dílu (poezie, próza, dramatická a rozhlasová tvorba, publicistika, osvětová a pedagogická práce). Teoretickou část doplňují i podrobné excerpty literární, dramatické, rozhlasové a publicistické tvorby Jarmily Hanzálkové.

Praktická část rigorózní práce je rozdělena na tři oddíly, (1) Vzpomínky pamětníků, (2) Výzkum na základních a středních školách regionu a (3) nabídkový Literární projekt nazvaný Jarmila Hanzálková – „básnířka Vysočiny“. První část zachycuje formou řízených rozhovorů s dobovými recipienty povědomí a význam Jarmily Hanzálkové pro řadu generací regionu Kamenice nad Lipou. Druhá část obsahuje výzkum, který byl proveden na základních a středních školách. Šetření bylo zaměřeno na aktuální stav povědomí a znalosti autorky a její tvorby z pohledu současných žáků a učitelů vybraných základních a středních škol v daném regionu (Kamenice nad Lipou, Nová Včelnice, Žirovnice, Pelhřimov a Pacov). Výzkum je podložen analýzou odpovědí

respondentů ve formě komentáře doplněného grafickým vyjádřením. Třetí část rigorózní práce nabízí učitelům na 2. stupni základní školy inovativní Literární projekt „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“. Cílem projektu je seznámit žáky 2. stupně základní školy s významnou regionální osobností. Model dvou projektových dnů je organizován do 10 vyučovacích hodin. Metodický obsah projektu vychází z rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v oblasti literární výchovy pro 2. stupeň základní školy.

Abstract

The aim of the thesis **Regionalism in Czech Literature at Elementary Education – Project Jarmila Hanzálková, A Poet of Vysočina** is to analyze the personality and creative work of Jarmila Hanzálková (1910-1992). Jarmila Hanzálková was an important author of regional literature connected with the town of Kamenice nad Lipou and its surrounding areas (the region of Vysočina). The aim is to cover her literature work (poetry, theater play, prose) and pedagogical activities (being a director of a local children theater group). An innovative educational project is also a part of the thesis.

The thesis is divided into three parts which are complemented by a number of annexes. The theoretical part comprises her detailed and comprehensive biography. The main focus is on her continuous pedagogical and methodological work with the amateur children theater group. The chapters are devoted to her biography and various activities (prose, poetry, theater plays, journalism etc.). The theoretical part is complemented by detailed excerpts.

The practical part is divided into three sections: (1) memoirs, (2) elementary and high schools research, (3) project Jarmila Hanzálková, a Poet of Vysočina. The first section consists of interviews with her friends and colleagues. It shows the significance of Hanzálková's work in the regional context. The second section shows the results of the analyses of the questionnaires concerning the knowledge about Jarmila Hanzálková among present-day students and teachers in several elementary and high schools in the given region (Kamenice nad Lipou, Nová Včelnice, Žirovnice, Pelhřimov and Pacov). The results of the research are also shown in graphs. The third part of the thesis is a methodical module of a project called Jarmila Hanzálková, a Poet of Vysočina. The primary aim of the module is to introduce an important regional personality to the pupils. The module consists of 10 lessons. Methodically, the module is based on the framework education programme for elementary education in the area of Czech

Language

and

Literature.

Jarmila Hanzálková(Macurová, 2001)

1. Regionalismus a regionální literatura

Rozšíření pozitivistické metodologie v historických vědách přispělo na konci 19. století ke zvýšení zájmu o regionalismus. Pozitivistická metodologie zdůvodnila výzkumem bibliografických a biografických údajů vznik regionalismu jako kulturně politického hnutí, které upřednostnilo projevy regionalistiky před celonárodní problematikou.

Proces rozvoje regionální literatury v období formování novodobé národní společnosti probíhal za předpokladu, že:

- 1. Literární text ztvárňuje či odráží povědomí či některé jeho rysy, které jsou spjaty se specifickým ustrojením regionu.**
- 2. Toto regionální povědomí musí respektovat publikum, to znamená, že povědomí úspěšně funguje v literární praxi daného regionu, projevuje se recepčně jako existující regionální vědomí.¹**

Termín regionální literatura je v současnosti chápán jako forma rozvoje národní literatury, která je obohacena o regionální zkušenost. Regionální hodnotu nelze přisuzovat autorům, kteří v určitém kraji pouze žili nebo z něj pocházeli, ale postrádali elementární umělecký talent. V této souvislosti literární historiografie upozorňuje na fakt, že hranice mezi celonárodní a regionální literaturou není dána tematicky nebo geograficky, ale uměleckou hodnotou, která oslovuje univerzálního čtenáře.

Aspekty, z nichž je odvozována regionální literatura

1. Aspekt původu a dětství:

Regionální literaturu tvoří díla autorů, kteří se v určitém regionu narodili a kteří byli regionem v dětství ovlivněni. Pro vytváření například básnickovy duše a díla jsou klíčovými hluboké a trvalé zážitky z dětství (tzv. prazážitky).

¹ Zelenka, M. Poznámky k vymezení regionální literatury ve školské praxi In: *K moderní výuce českého jazyka a literatury*. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2008, s. 101.

2. Aspekt biografický:

U autorů daného regionu, v němž se narodili, žili a tvořili, je prokazatelný vztah k přírodní, kulturní, psychické a historické specifičnosti tohoto regionu.

3. Aspekt geograficko-tematický:

Regionální literatura je tvořena literaturou o příslušném regionu. Spisovatel, jehož snahou je postihnout regionální specifičnost a který z regionu vybírá témata a motivy, je považován za autora regionálního.

4. Aspekt funkční:

Z hlediska funkčnosti není důležité, jaký region je v díle zobrazen, ale kterému regionu slouží. Regionální text zobrazuje nejen regionální odlišnosti, ale zapojuje je do literárního života kraje.

5. Aspekt hodnotový (axiologický):

Za regionální literaturu je považována tzv. literatura místní (s nižší uměleckou a estetickou hodnotou), proti níž jsou pomyslně stavěny do opozice celospolečenské hodnoty, které jsou interpretovány jako estetická norma, k níž musí autoři regionální literatury směřovat.

6. Aspekt čtenářský (recepční):

Na tento aspekt je regionální literatura často redukována. Čtenáři považují regionálního autora za „svého“, bez ohledu na uměleckou hodnotu jeho díla.

Ve školské praxi je studium regionální literatury často zaměňováno za **literární místopis** a **literární topografie** nahrazuje bibliografický výzkum. Literární místopis nevysvětluje vnitřní souvislosti v rámci regionu a nepostihuje kontinuitu literárního procesu. Tzv. **regionální determinismus** představuje tendenci ke zjednodušení pohledu na genezi uměleckého díla a jeho izolovaný výklad (specifičnost poetiky autora bývá mechanicky interpretována jako zvláštnost krajinného založení).

Podle M. Zelenky je „regionální literatura specifickým projevem zákonitosti literárního vývoje v konkrétně-historických podmínkách jednotlivých geograficko-kulturních celků. Bez ohledu na teoretické vymezení regionalismus v školské praxi by měl být schopen vyvolat estetický zážitek a celkově přispívat k hlubšímu zájmu o slovesný text a literární kulturu.“²

Regionální hodnotu díla Jarmily Hanzálkové vnímáme nejen z jejího celoživotního působení v Kamenici nad Lipou v kraji Vysočina (narodila se zde, prožila tu téměř celý život i zemřela), z využívání krajové specifičnosti obohacené o tzv. regionální zkušenost, tj. aspektů geografických a tematických, ale i z hlediska její neúnavné a dlouhodobé organizační práce v oblasti rozvoje kulturního života v regionu, dramatizačních a publicistických aktivit, částečně i v umělecké úrovni její básnické tvorby. Poezie Jarmily Hanzálkové tvoří obecně nejznámější část její umělecké práce. Je jedinou složkou její autorské tvorby, které bylo umožněno, že mohla být recipována univerzálním (nad/regionálním) čtenářem. Básně Jarmily Hanzálkové vycházely v knižních edicích, byly recitovány známými osobnostmi např. v rozhlase, v literárních kavárnách či při různých významných příležitostech. I v současnosti představuje básnická tvorba obecně nejznámější část díla Jarmily Hanzálkové, jak ukazuje např. aktuální zastoupení spisovatelky a jejího díla na internetu.

Rigorózní práce **Regionalismus v literární výchově na 2. stupni základní školy „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“** je zaměřena na méně známé aspekty umělecké práce této spisovatelky a organizátorky kulturního života v Kamenici nad Lipou. V centru pozornosti práce stojí její aktivity, které byly a jsou běžnému čtenáři do dnešního dne stále těžko přístupné, popř. které jsou veřejnosti doposud zcela nedostupné (jsou uloženy ve fondu Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze). Cílem práce je představit umělecký a lidský odkaz Jarmily Hanzálkové v daném regionu v jeho komplexnosti a nabídnout konkrétní aktivity, jak je udržet v povědomí nových generací recipientů.

² Tamtéž, s. 103.

2. Život a dílo Jarmily Hanzákové

2.1 Život Jarmily Hanzákové

Jarmila Hanzáková se narodila 26. ledna 1910 ve městě Kamenici nad Lipou na Českomoravské vysočině v rodině Františka a Emílie Hanzákových, kteří měli tři dcery. Rodina bydlela v malém domě v kamenické lokalitě, zvané „Předměstí“, nacházející se na východním okraji města směrem na obec Rodinov. Starší sestry se jmenovaly Marie a Milena. Matka Emilie zemřela, když byl Jarmile jeden rok. Otec František se po její smrti znovu oženil. Zemřel ve věku 42 let.

Po matčině smrti se ujala výchovy Jarmily Hanzákové její teta, Žofie Širůčková, která žila v malém přízemním domku s výhledem do upraveného parku Na Rybníčku, číslo popisné 334. K domku patřila zahrádka a z oken byl výhled na zatravněné prostranství parku, uprostřed něhož stála mohutná smuteční vrba s lavičkou. V domku byly dva malé byty, které byly odděleny tmavou chodbou. Byt byl dvoupokojový. Menší místnost využívala J. Hanzáková jako kuchyňku a zároveň pracovnu, kde byla u dveří umístěna malá kamna a pracovní stůl u okna. Stěna za ním byla vyzdobena zarámovanými obrázky a fotografiemi jejích uměleckých přátel. Druhý pokoj byl větší a sloužil jako knihovna a zároveň ložnice. Zde byl umístěn klavír a knihovna s pečlivě uloženými knihami až ke stropu. J. Hanzákovou doma často navštěvovali její žáci a přátelé, kterým své knihy půjčovala (Hlůzová, 2007, stránky 16-17). Z domku se odstěhovala 6. ledna 1966 do nově přidělené garsonky v Družstevní ulici č. 502, kde žila až do konce svého života. Navštěvovali ji až do poslední chvíle především přátelé z ochotnického divadla, bývalé kolegyně z kamenické školní družiny a děti z dětského souboru Lipka.

Žofie Širůčková byla inteligentní, vnímavá, citlivá a starostlivá žena, která si přivydělávala výukou cizích jazyků, zejména angličtiny, ale také francouzštiny a němčiny (Hlůzová, 2007, str. 14). Širůčková se ujala velmi obětavě a nezištně výchovy a vzdělávání své neteře Jarmily, a to až do doby jejích studií

v Českých Budějovicích. Do své smrti nahrazovala Jarmile Hanzálkové matku. Podle výpovědí současníků byla Širůčková ve městě velmi oblíbená, sousedé si jí vážili. Podle Hanzálkové měla Ž. Širůčková nesporný a zásadní vliv na rozvoj její osobnosti a byla jí po celé období dospívání přirozenou autoritou, příkladem a vzorem (Hlůzová, 2007). Žofie Širůčková se zajímala o divadlo, byla herečkou v kamenickém ochotnickém spolku Orel. Hanzálková ji často doprovázela na zkoušky, což ji otevřelo cestu k divadlu a k prvním dětským rolím, recitaci a kostelnímu zpěvu. Ž. Širůčková tak cíleně posilovala vztah své neteře k četbě a divadlu, tj. k oblastem svého vlastního zájmu. Nejen svou neteř uměla zaujmout vypravěčským talentem, byla výbornou interpretkou pohádek, pověstí, básní a říkanek, doma se učila pravidelně divadelní texty rolí do ochotnického spolku, čímž vzbuzovala u své neteře zájem a nadšení.

Jarmila Hanzálková byla velmi vnímavá a naučila se brzy číst. Pravidelně navštěvovala školní knihovnu a knihy také patřily od útlého dětství k jejím nejoblíbenějším vánočním dárkům.³V dopise z 22. prosince 1961, který se dochoval v pozůstalosti, se Hanzálková ze své lásky ke knihám vyznala básníku Františku Hrubínovi. F. X. Svobodovi napsala roku 1941: „knihy jsou mi to nejdražší na světě a darované jsou mi tím dražší“.

Celoživotní láskou Jarmily Hanzálkové se stalo ale divadlo. Na pravidelných zkouškách ochotnického souboru sedávala vždy na židli těsně před jevištěm, kde pozorně naslouchala každému slovu. První opravdovou divadelní roli Manky dostala jako žákyně 5. třídy obecné školy ve hře Ladislava Stroupežnického Naši furianti. V této době J. Hanzálková začíná psát své první básně a drobné povídky.

Obecnou školu a později měšťanku absolvovala dospívající J. Hanzálková v Kamenici nad Lipou v roce 1924. Kromě četby, prvních autorských zkušeností a zájmu o ochotnické divadlo, se začala aktivně věnovat také hudbě. Jako žákyně obecné školy se začala učit hrát na housle, později se jako samouk učila i hře na klavír.

³J. Hanzálková často vzpomínala: „...byly v nich skromné dárky, na které stačila velmi chudá kapsa mé tetičky. Nad každým dárkem jsem nadšeně vykřikla. Ale tu knížku jsem přitiskla k srdci a začala ji číst, ještě než jsme šli na půlnoční.“

V roce 1924 byla přijata ke studiu v Soukromém ženském učitelském ústavu v klášteře sester Nejsvětější svátosti v Českých Budějovicích, který úspěšně absolvovala v roce 1929. Během studia se všemožně zapojovala do kulturního života učitelského ústavu, např. psala básně ke školním i veřejným příležitostem či přispívala do novin a časopisů a dostávala také role ve školním divadelním souboru.

Po ukončení školy se J. Hanzálková vrací zpět do Kamenice nad Lipou. Ve školním roce 1929/1930 zahajuje svou pedagogickou kariéru v nedalekém městě Žirovnice. Jarmila Hanzálková byla očima svých žáků hezká mladá slečna s hustými černými copy, která své žáky nikdy fyzicky netrestala a rákosku používala pouze jako ukazovátka. Měla velmi ráda děti, vštěpovala jim mravní zásady slušného chování, učila je vztahu ke svým rodičům a k sobě navzájem. „V hodinách zpěvu nám hrávala paní učitelka na housle ...v hodinách mluvnice jsme mohli vymýšlet a psát na volný list tzv.krásné věty. Ty si paní učitelka hned na konci hodiny u stolku přečetla a zvlášť povedené potom četla nahlas přede všemi...dovedla nás svým hlasovým projevem zaujmout a přímo vtáhnout do děje. Ve třídě bylo ticho jako v kostele ...dodnes si dovedu vybavit sametově medovou barvu jejího hlasu, když nám předčítala z Karafiátových Broučků“(Hlůzová, 2007, str. 16). Hanzálková se snažila své žáky při každé činnosti motivovat. Výuku obohacovala často o četbu pohádkových příběhů, básní, říkadel a písní, a to i ze své vlastní tvorby. Významné místo v její výuce zaujímala vždy také dramatická výchova. Při četbě z čítanek zdůrazňovala dramatický projev. Hanzálková dokázala zaujmout žáky ve škole i přes nedostatek sešitů, kreslicího papíru a křídly. K dispozici měli pouze protektorátní učebnice (Hlůzová, 2007, str. 15). Děti se učily pod vedením J. Hanzálkovou básně na školní akademie, které byly každoročně pořádány v žirovnickém Sokole. Na Vánoce připravovala učitelka Hanzálková pásma koled, říkanek a divadelní hry. Po šesti letech pedagogické práce v obecné škole v Žirovnici byla postupně přeložena do škol v několika obcích bývalého okresního města Kamenice nad Lipou. Učila v Mnichu, Bohdalíně, Včelničce a v Kamenici nad Lipou, kam nastoupila po studiích jako učitelka a po čase se vrátila do stejné školy jako vychovatelka.

J. Hanzálová byla učitelkou sedmnáct a půl roku, dokud jí to umožňoval její stále se zhoršující zdravotní stav. Těžká sluchová choroba zapříčinila předčasné ukončení její učitelské dráhy. Na doporučení lékařů musela odejít do invalidního důchodu, a to i navzdory své velké snaze vyrovnat se se svou postupující nedoslýchavostí.

Jarmila Hanzálová se těžce smiřovala se svým celoživotním handicapem, který ji výrazně limitoval v jejím každodenním kontaktu s okolím. V dopise F. X. Svobodovi⁴ se zmiňuje o svém pobytu v nemocnici, kde byla v listopadu 1940 na operaci sluchového nervu a poté prodělala dlouhou rekonvalescenci. I přes svůj handicap zůstala Hanzálová stále velmi společenskou a komunikativní organizátorkou kulturního života v malém městě. Ačkoli se naučila pozorně odezírat, vzpomíná v prozaickém díle s názvem *Moje paní Nasková* i na krušné chvíle, kdy měla komunikovat prostřednictvím telefonu a pociťovala panický strach, že konverzaci nezvládne. Ve svých vzpomínkách na svou nejbližší celoživotní přítelkyni, herečku Růženu Naskovou, se vrací ke svému úplně poslednímu telefonickému rozhovoru s ní: *„...uklidni se, Jarmilko, soustřed' se, musíš mě slyšet, musíš, rozumíš? Povídala do telefonu svým krásným hlubokým hlasem...svou známou čistou, nesmírně pečlivou výslovností a já jsem jí rozuměla každou hlásku...je tak zvláštní, jako by se i ty moje mizerné uši zastyděly, jako by se neodvážily nevyhovět takové přemíře lásky a pochopení – nikdy nikoho už jsem potom v telefonu neslyšela, ať jsme se já i ten druhý namáhali sebevíc!“*⁵

Se zdravotním handicapem se dokázala vyrovnat a postupem času své omezení přijímala s nadhledem. V dopise básníku Františku Hrubínovi⁶ se zmiňuje o svém novém naslouchátku z Holandska, ze kterého má velkou radost, protože tehdejší tuzemské výrobky byly nekvalitní. S určitou nadsázkou píše, že naslouchátko má své výhody i nevýhody. Za celý podzim bohužel už slyšela tolik frází, že si leckdy řekla, že slyšet je mučednictví.

⁴ Z pozůstalosti F. X. Svobody: dopis J. Hanzálové z 11. 4. 1941

⁵ Hanzálová, J. *Moje paní Nasková*. Praha: Literární archiv PNP.

⁶ Z pozůstalosti F. Hrubína – dopis J. H. z 15. 12. 1960.

Blízkými přáteli Jarmily Hanzálkové byli mimo Růženy Naskové také herci František Smolík a Karel Höger, se kterými hojně korespondovala. Höger zakoupil Hanzálkové mj. i nová naslouchátka. V jejich vzájemné osobní korespondenci ji přitom ubezpečuje, že na vrácení půjčky nespěchá, a že mu peníze vracet nemusí.⁷ J. Hanzálková měla nízký invalidní důchod a sama by si nemohla naslouchátka pořídit.

J. Hanzálková pracovala v roce 1947 krátce jako zahradnice v komunální zahradě a v roce 1948 byla zaměstnána v Základní devítileté škole v Kamenici nad Lipou jako vychovatelka ve školní družině mládeže. V roce 1952 nastaly u J. Hanzálkové další zdravotní problémy - ztratila hlas a téměř jí ochrnuly hlasivky. Dlouhodobé komplikace a indispozice byly nakonec příčinou jejího odchodu ze školní družiny do invalidního důchodu. Práce vychovatelky ji zcela naplňovala, protože dělala vše pro to, aby děti chodily do školní družiny rády. Kromě přípravy dětí na školní vyučování se snažila J. Hanzálková ve školní družině vzbudit v dětech přirozený zájem o literaturu a divadlo. Organizovala besedy o knihách, recitační půlhodinky, čtení pohádek a hrála s dětmi maňáskové divadlo.⁸ Děti nacvičily s pomocí své vychovatelky pohádku O Popelce a předvedly ji ostatním spolužákům. Úspěch je motivoval k dalším divadelním aktivitám a J. Hanzálková se rozhodla založit stálý dětský divadelní soubor. Předchozí zkušenosti z dramatické výchovy v rámci hodin českého jazyka na obecních školách ji přivedly k systematické a metodicky propracované výuce hereckého projevu. Hanzálková začala žáky učit mimická cvičení a etudy, správnou výslovnost a práci s jazykem včetně dramatizace krátkých textů. Základem práce souboru byla hra, jejímž prostřednictvím se děti připravovaly nenásilnou formou na jevištní vystupování. 8. června 1949 vzniká tehdy ještě bezejmenný soubor, který Hanzálková vede až do roku 1989.

Jarmila Hanzálková nebyla nikdy vdaná a své vlastní děti neměla. Po společném soužití v rodinném kruhu toužila, ale žádný vztah v jejím životě nedospěl ke vztahu partnerskému.

⁷ Dopis od K. Högera z pozůstalosti J. H. z 11. 10. 1964.

⁸ J. Hanzálková shrnula své zkušenosti z práce vychovatelky v rukověti *Družina radosti, práce a lásky*. Praha. SPN, 1956.

S problematickými vztahy s muži se sporadicky svěřovala v korespondenci pouze nejbližším přítelkyním. Smrt rodičů a pozdější izolace od sester částečně poznamenaly a ovlivnily i její bezradnost ve vztahu ke střídajícím se generacím dětí v dětském souboru Lipka.

Autorka sama líčí ve svých vzpomínkách, jak složitě prožívala období dospívání několika generací svých svěřenců: „...*Nejtěžší to bylo s první, protože jsem nebyla na to připravena. Najednou, takřka přes noc, jako by je někdo vyměnil. Někdy bylo nemožné soustředit je k práci. Byly divoké, bezcitné, jindy se stále smály a nevěděli čemu. Zdálo se mi, že jsou povrchní, nesvědomité, lehkomyšlné. Zlobila jsem se, hubovala, vyčítala. Byla jsem zklamaná, bezradná, zmatená. Trápily mě. Trápily jsme se navzájem. A přece ve chvílích, kdy se mi zdálo v pobouření, že už je nechci ani vidět, nejvíc jsem je milovala. Do nekonečna jsem přemýšlela, jak jim pomoci, jak je – neztratit. A ony zatím běžely stříbrným větrem svého předjaří, celé zmatené a rozbouřené jako jarní voda. Za rok, za dva – zase jako by přes noc – stály tu najednou přede mnou nové, ztišené a moudré dívenky, vyzuté z dětských střevíčků, svěží jako orosené jitro...a přece i tohle patřilo pro mne v souboru k tomu nejkrásnějšímu: vidět je, jak se mění, jak v nich zraje a roste člověk – i v rolích na jevišti.*“⁹

Jarmila Hanzálková nikdy nevlastnila televizní přijímač a doma poslouchala pouze rozhlasové pořady. Televizi vždy považovala za nepotřebnou a vnímala ji jen jako prostředek pasivní zábavy. Byla zklamána z postupného odlivu divadelních diváků, jejichž pozornost přitahovala právě televize. Neodmítala žádnou spolupráci, přijímala se zájmem všechny nové podněty, na něž okamžitě literárně reagovala a vydávala v regionálním tisku. Do mnoha činností se zapojovala dobrovolně a nezištně, bez nároku na jakoukoli finanční odměnu. Nebyla jednostranně činná pouze v literatuře a divadle, podílela se například i na rozvoji tělovýchovy ve městě. Ve svých padesáti letech se zapojila do nácvičku spartakiády a 23. 6. 1960 odjela cvičit s ostatními ženami do Prahy.

⁹ Hanzálková, J. *20 let dětského divadelního souboru Lipka*. Kamenice n. L.: Vlastivědné muzeum, 1969, s. 18.

Za celý svůj profesní život zorganizovala jako vychovatelka ve školní družině více než dva tisíce čtenářských besed pro děti. V městské knihovně organizovala pravidelně poetické „večery při svíčkách“, kde recitovala nebo předčítala společně se svými nadanými žáky.

Jarmila Hanzálková, učitelka a později vychovatelka a vedoucí dětského divadelního souboru Lipka, ukončila svou činnost v souboru po čtyřiceti letech a postupně se stáhla do ústraní. Její odchod znamenal zánik činnosti dětského ochotnického souboru. K rozhodnutí ukončit své mnohačetné aktivity jí dovedl stále se zhoršující zdravotní stav a úbytek sil, spojený s vysokým věkem. Doma, v soukromí, nepoužívala naslouchátko, a pokud si s ní návštěvník nedomluvil na určitou dobu schůzku, nedozvonil se. Přesto zůstávala v kontaktu s kulturním děním ve městě, zajímala se stále o osudy svých žáků, přátel a obyvatel města, zejména prostřednictvím několika nejbližších osob, které ji nepřestávali ani v době nemoci navštěvovat. Společně s nimi ještě prožila přelomový rok 1989 s nadějí v novou politickou garnituru a společenské změny.

Stálý a bezprostřední kontakt s dětmi v době po vyučování dodával Hanzálkové energii do jejího aktivního života, kdy se během čtyřiceti let výrazně zapsala jako organizátorka kulturního života na Kamenicku, a to i přes svůj sluchový handicap. Ke konci života se ale stále častěji dostavovaly opakované chřipky a zápalý plic, bolesti kloubů a slabá cukrovka. J. Hanzálková se obávala dlouhodobého pobytu v nemocnici, a když byla v únoru 1992 převezena do nemocnice v Počátkách, bylo jejím největším přáním vrátit se co nejrychleji do svého kamenického bytu v Družstevní ulici. Toto přání se jí ale už nesplnilo. Učitelka, spisovatelka, básnířka Vysočiny a zanícená propagátorka dětského divadelního umění, zemřela v nemocnici na srdeční selhání v úterý dne 3. března roku 1992. Ve stejný den za ni byla v kamenickém kostele Páně Všech svatých sloužena zádušní mše. Jarmila Hanzálková přežila jen velmi krátce své 82. narozeniny. Několik týdnů před smrtí jí papež Jan Pavel II. udělil apoštolské požehnání. Hanzálková je pohřbena na kamenickém hřbitově zvaném Brádlo. Náhrobní kámen má tvar symbolického psacího pultu (hrob č. 626). Regionální tisk zareagoval na její smrt několika články, ve kterých byla mj.

zdůrazněna i její skromnost, protože J. Hanzálová nikdy nepodala sama přihlášku ke členství v Obci spisovatelů.

2.2 Dílo Jarmily Hanzálové

Jarmila Hanzálová je nejvýznamnější regionální spisovatelkou v Kamenici nad Lipou a blízkém okolí. Její umělecká tvorba zahrnuje rozsáhlý soubor prozaických textů, básní i dramatických her. Ve své literární činnosti upřednostňovala Hanzálová dramatickou tvorbu. Ta se stala základním repertoárem dětského amatérského divadelního souboru Lipka. Kromě dramaturgie svých rozhlasových her nezapomínala na publicistickou činnost, psala fejetony, naučné články a stati, příspěvky do speciálních a tematicky zaměřených rozhlasových pořadů a relací. Význam Jarmily Hanzálové pro daný region se tak neomezuje jen na její autorskou tvorbu, ale také na její dlouhodobou pedagogickou a organizační práci v dětském divadelním souboru Lipka a veřejném životě města Kamenice nad Lipou a jeho okolí.

Literární dílo Jarmily Hanzálové tvoří více než 300 básní a 2500 článků, statí, fejetonů a povídek. Mnohé z nich nebyly dosud uveřejněny. Autorka své literární práce ráda věnovala svým přátelům a známým při různých příležitostech. Část díla je uložena (včetně její osobní korespondence, s českými i světovými významnými osobnostmi) v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze.

Jarmila Hanzálová vstoupila do literatury psaním drobných próz a příležitostných básní, které posílala pod různými zkratkami svého jména (např. han či jh) do regionálních periodik, např. do týdeníku *Nástup*. V počátečním období své literární činnosti používala i literární pseudonym Jarmila Kamenická. Její literární práci inspirovala příroda rodného města Kamenice nad Lipou a Vysočiny.¹⁰ Dále i hudba spjatá s přírodou a historií národa (hudební skladatelé Vítězslav Novák,¹¹ Bedřich Smetana¹², Bohuslav Martinů).¹³ Literární

¹⁰ Odtud také ustálené a používané označení Jarmily Hanzálové: *Básniřka Vysočiny*

¹¹ Cyklus *Jihočeské motivy* V. Nováka (5 písní pro vyšší hlas a klavír op. 77) byl dokončen v květnu 1947. Premiéra proběhla 22. 10. 1947 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze. Cyklus zahajuje

tvorba Jarmily Hanzálkové reflektuje také hluboký a bezmezný obdiv k básníkům Františku Hrubínovi, Františku Halasovi, Vilému Závadovi, Ladislavu Stehlíkovi, spisovateli Františku Kožíkovi a dalším.

Básníka F. Hrubína si J. Hanzálková hluboce vážila a nešetřila obdivem a chválou při hodnocení jeho tvorby. V roce 1956 ho požádala o patronát nad dětským divadelním souborem Lipka, který slavil sedmileté výročí svého založení. Rozhodnutí Františka Hrubína se nedochovalo. V kronice souboru nalezneme záznam, že se s dětmi ze souboru a Jarmilou Hanzálkovou osobně setkal na besedě v březnu roku 1962.

V jednom z dopisů F. Hrubínovi zdůrazňuje např. „*cít a mravní základ*“, který obdivuje v básnické tvorbě českých velikánů. Svěřuje se mu také se svou „*hříšnou netrpělivostí*“ při hledání inspirace. Často kritizuje a odsuzuje současnou poezii, „*kteřá se příliš babrá v lidských chlupech a pupcích – s odpuštěním! – není poezií a možná, že právě proto, že jí není, užívá siláckých slov, aby překřičela svou vlastní prázdnotu a zmatek a tváří se, jako by právě ona byla tou pravou poezií, nebojácnou!*“¹⁴ Svěřuje se mu s pocity bezmoci v boji s byrokracií a slabou podporou jejího snažení na poli kultury v Kamenici nad Lipou. Zmiňuje se o „*Vysočině, jako o zanedbané výspě a o tzv. okresních mocipánech bez veškerého přehledu a o marném boji...*“ Stěžuje si také na tehdejší kamenické ochotníky, kteří „*jsou nejhorší na světě, horší už nikde nemohou být – a ničemnější, nevzdělanější a tupější...*“¹⁵ Z uvedené kritiky je patrné, že J. Hanzálková vnímala citlivě napjatou společenskou a politickou atmosféru 50. let 20. století v malém městě.

V těžkém období „Pražského jara 1968“ se zpovídá Jarmila Hanzálková ze svého vlastenectví: „*Nikdy, ani jedinou minutu, jsem nezapřela svoje*

zhudebněná báseň J. Hanzálkové *Kraj Štítného*, kterou věnovala skladateli V. Novákovi, rodákovi z Kamenice nad Lipou.

¹² Báseň J. Hanzálkové *Bedřich Smetana* byla vytištěna slepeckým písmem.

¹³ Hudební skladatel Vítězslav Novák (1890 – 1949) se svou manželkou Marií byli blízkými přáteli J. Hanzálkové a propagátory její tvorby v pražských literárních kruzích. V dopise z 25. 6. 1948 M. Nováková píše: „...zajímala jste nás od chvíle, kdy jsme poznali Vaše duševní projevy. Vyzáhuje z nich plamen nadšení pro krásu umění a přírody, jste jednou z mála duší, které tato odhaluje svá kouzla ... jak málo umělcům je to dáno!“

¹⁴ Z dopisu F. Hrubínovi ze 4. 2. 1962.

¹⁵ Z dopisu F. Hrubínovi ze 14. 12. 1956.

*přesvědčení, hlavně vlastenecké. Měla jsem proto i leccjaké trable. A teď si přeju být účastna tohoto Jara této země – jako spisovatelka. Z vášnivé touhy si to přeju, horoucností a nadšením. Pro toto bouřlivé Jaro, které je tak neuvěřitelně krásné...*¹⁶ Reaguje a bezprostředně oceňuje statečné vystoupení básníka F. Hrubína na podporu Pražského jara na sjezdu spisovatelů (v témže dopise).

František Hrubín vstřícně ocenil ve svém dopise ze srpna 1956 cit a pravdivost veršů mladé básnířky a povzbuzuje ji do budoucna: *„Vaše verše mají jednu velkou přednost: střídmost, která tolik chybí poesii mnohých mladých básníků. Nepředstírají, jsou zvučné, nikde stopy po parýmech a jiných nešvarech dnešních veršů. Chybí jim však jedno: jadrnost. Věřím, že této vlastnosti se jim dostane, ztratíte-li obavu a ostych...“*

Podpory se mladé a nadějně autorce dostalo také od Viléma Závady, jemuž zaslala k posouzení několik svých básní: *„...z ukázek, které jste mi laskavě svěřila, poznávám duši zanícenou a směřující k nejvyšším cílům. A tu Vám mohu jen blahopřát a radit, smím-li Vám vůbec radit, abyste tak vysoká měřítká na život i na umění měla „na očích“ i při dalších Vašich pracích...“*¹⁷

2.2.1 Poezie

Básnickou tvorbu J. Hanzálkové představují tři vydané básnické sbírky a šest nevydaných básnických sbírek. Hanzálková své básně publikovala i příležitostně v regionálních periodikách, popř. je věnovala svým přátelům a známým. Významný podíl její básnické tvorby nebyl uspořádán k soubornému vydání, ale zůstává rozložen v regionálním tisku či v osobním vlastnictví jejích přátel. V roce 1974 vychází první sbírka meditativní lyriky Jarmily Hanzálkové pod názvem *Posláno po větru*. Sbíрку vydalo nakladatelství Růže v Českých Budějovicích. Sbířka obsahuje poezii, která je naplněná silnými a hlubokými prožitky jejího mládí, spontánní radosti, ale také citového zklamání, melancholie a smutku. Stěžejními jsou motivy lásky k domovu a víry v prostého člověka a jeho sepětí s rodným krajem. Sbířku ocenil herec Karel Höger v dopise Jarmile

¹⁶ Z dopisu F. Hrubínovi z 23. 3. 1968

¹⁷ Z dopisu V. Závady J. H. z 10. 7. 1944.

Hanzálkové ze 17. 9. 1974, kde mj. autorčiny verše nazval „čisté, něžné, moudré“.

Druhá básnická sbírka vychází Hanzálkové v roce 1982 pod názvem *Jak hovoří klavír*, a to v Jihočeském nakladatelství v Českých Budějovicích. Názvy básní odkazují čtenáře k italskému hudebnímu názvosloví, označujícím proměnlivý výraz a způsob přednesu hudby, který je symbolicky přenesen do prožitku intimní lyriky.

Poslední a třetí vydanou sbírkou J. Hanzálkové je *Nebe nad rodnou zemí*, kterou vydalo nakladatelství Lípa ve Vizovicích v roce 1991. Básně reagují na společensko-politické změny v zemi po listopadových událostech roku 1989 (např. názvy básní *Za Janem Palachem*, *Sejdeme se u koně* aj.).

Básnické sbírky Jarmily Hanzálkové, které doposud nebyly vydány, jsou následující: *Domov na Vysočině*, *Prameny srdce*, *S mým starým klavírem*, *Louky pod Rachačkami*, *Letní etudy* a *Na motivy V. Nováka*. Sbírkou psané strojopisem *Letní etudy* a *Na motivy V. Nováka* jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově.

Čtenáři vnímali a přijímali citovou, křehkou, intimní a přírodní lyrickou poezii J. Hanzálkové s nadšením a porozuměním. Oceňovali především autorčin hluboký vztah k rodnému kraji, jeho přírodě, lidu a tradicím. Jarmila Hanzálková dostávala upřímné a povzbuzující dopisy lidí, kteří se jí snažili podpořit v umělecké práci a kteří podporovali její široký záběr v tvorbě a osobní nasazení. Hanzálková byla známá svou odvahou pouštět se do nových věcí s nadšením a vytrvalostí. Od práce ji neodradili ani redaktoři, kteří často přezírali její literární činnost. Hanzálková se někdy musela smířovat s pocity zklamání, smutku a zahořklosti.

Dobovou reflexi básnické tvorby J. Hanzálkové ilustrují četné články v regionálním tisku. Její poezie byla interpretována v rámci společenských a kulturních pořadů a veřejných oslav, a to nejen v městě Kamenici nad Lipou. Básně byly opakovaně uváděny v pražské poetické kavárně Viola při večerech současné tvorby. V roce 1977 se konaly dva večery s básněmi ze sbírky *Posláno po větru* a pořad s názvem *V poločase*. V pořadu *Listy* a

lístky byly uvedeny básně J. Hanzálkové ze sbírky Prameny srdce. V roce 1978 byly její básně recitovány v pořadu Dary života a v roce 1979 recitovala verše ze Slok nejtišších herečka Věra Galatíková v pořadu Podzimní klasobraní. V roce 1983 recitoval básně ze Slok nejtišších v pořadu Větrology herec Radovan Lukavský. Kladný ohlas měla také kniha Podzimní fialky s podtitulem Z deníku stárnoucí ženy, z níž v roce 1983 četla ukázky v pořadu Československého rozhlasu herečka Daniela Kolářová.

J. Hanzálková úzce spolupracovala s Literárním klubem Okresního kulturního střediska v Pelhřimově při zajištění večera poezie pod názvem Zem je mi blízko. V kulturních pořadech vystupovala nejen jako autorka, ale také jako recitátorka. Účastnila se pravidelně recitačních soutěží žen v uměleckém přednesu a díky svému prožívání, uměleckému talentu a přirozenému přednesu většinou postoupila v soutěžích až do ústředního kola, kde obsazovala přední místa. Jarmila Hanzálková se po celý svůj aktivní život účastnila recitačních soutěží Závodního klubu ROH Máj v Pelhřimově, recitovala při večerech poezie, vernisážích, společenských akcích města a oslavách.

2.2.2 Próza Jarmily Hanzálkové

Na pozadí dramatické a básnické tvorby stojí autorčina próza. J. Hanzálková psala prózu jak pro dospělého čtenáře, tak i např. pohádky pro děti.

Prozaické dílo Jarmily Hanzálkové není dostupné v souborném vydání. Největší část prozaického díla Jarmily Hanzálkové vlastní Městská knihovna v Kamenici nad Lipou. Část autorčiny prózy ve formě strojopisu obsahují sbírky Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově. Některé práce Hanzálkové jsou k dispozici i ve Vlastivědném muzeu zámku v Kamenici nad Lipou. Úplnou excerpce prozaické tvorby Jarmily Hanzálkové obsahuje bibliografie v přílohách. Dále se omezím ve výčtu autorčiny prózy na výběrovou prezentaci běžně nedostupného prozaického díla, které je uloženo ve strojopisné formě v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově.

První drobnou prózou uloženou v archivu na Strahově je čtyřicetistránková práce s názvem Podzimní fialky s podtitulem Z deníku stárnoucí ženy. Kniha je symbolickým ohlédnutím stárnoucí autorky za prožitým životem, za splněnými i nesplněnými touhami, úspěchy i neúspěchy, nenaplněnou láskou, přátelstvím a nostalgickými vzpomínkami na dětství. Kniha osobních reflexí je naplněna vzpomínkami na radostné a také nezapomenutelné okamžiky autorčina života a na chvíle prožité s blízkými přáteli. Jedním z témat knihy je konfrontace vysokého věku provázeného fyzickým chřadnutím se stále mladistvou a vášnivou láskou k životu. Autorka přesto neztrácí optimismus: „...*I stárnoucí člověk přece žije a může ještě pro něco hořet, něco milovat, něčím se těšit, po něčem toužit, o něčem snít, z něčeho se radovat. I stárnoucí člověk může prožít chvíle pohody, vzrušení a štěstí. Nikdy nevíme, co krásného nebo dobrého na nás ještě čeká. Jen srdce nesmí otupět a zhostejnět. Je to v naší moci...*“¹⁸

Dalším titulem J. Hanzálkové je soubor dvanácti příběhů pro děti s názvem Malá knížka pohádek, který je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově ve strojopisném originále. Hlavními hrdiny jsou zde oblíbená zvířátka a dětské hračky. Pohádky se zvířecím hrdinou jsou O medvídkovi a opičce, Ptáček Ohniváček. Pohádky, ve kterých jsou hlavními protagonisty obyčejné věci a hračky, se jmenují Jak se pastelky hádaly, Kaštánci, Píšťalka z pouti, O splašeném autíčku, O letadélku, Lodička z kůry, O zarmouceném špalíčku, Kam se ztratil Kašpárek, O pasáčkovi z pohádkové knížky. Většinou jde o pohádky krátké, maximálně dvou až třístránkové.

Samostatnou povídkou, která je také v strojopisném originále uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, je osmistránková próza Velký Jan. Tématem povídky je platonická láska patnáctileté venkovské dívky Petry k místnímu váženému a oblíbenému lékaři, jemuž nikdo neřekne jinak než Velký Jan. Petra žije na samotě pouze se svou babičkou kořenářkou. Optikou mladé a nezkušené dívky je popisováno první romantické setkání s lékařem a jeho manželkou na lesní cestě, po které projíždějí manželé v kočáře. Lékař dívku požádá o džbánek jahod, které v lese nasbírala. Manželé jí na oplátku

¹⁸ Hanzálková J. *Podzimní fialky*. Praha: Literární archiv PNP, s. 12.

obdarují korály z růžových mušliček. Babička, která zná pana doktora již od dětství, posílá svou vnučku k Velkému Janovi s košíkem hříbků a s poděkováním za dárek. Od hospodyně se děvče dozví, že lékaře právě opustila manželka, která odešla za lepším životem do velkého města. Další setkání zamilované dívky s lékařem je spojeno s nemocí její babičky, kterou Velký Jan vyšetří a posílá na operaci do nemocnice. O osamocenou dívku se v době nepřítomnosti babičky lékař velmi ochotně postará spolu se svou hospodyní. Když se Petra po čase dozvídá, že Velký Jan vážně onemocněl, natrhá mu velkou kytici aster a běží ho do města navštívit. Od lékařovy hospodyně se dívka dozvídá šokující zprávu, že Velký Jan, který vždy pomáhal léčit ostatní, zemřel. Dívka nachází útěchu v přírodě, ve svém milovaném lese, který jí šeptá: „*Velký Jan spí. Ale jeho dobrota a láska zůstává s vámi, ve vašich srdcích, nenechte ji nikdy umřít!*“ Povídka Velký Jan je sentimentální příběh o platonické lásce naivní mladé dívky k vesnickému lékaři. Tragická finalita příběhu je eufemizována prvoplánovým výchovným poselstvím, akcentujícím trvalou víru v dobro. Povídka je využita v praktické části literárního projektu zpracovaného pro žáky 2. stupně základní školy.

Sbírka Louky pod Rachačkami obsahuje básně v próze, které jsou přirozenou syntézou básní v próze¹⁹ a přírodní lyriky. Kniha je rozdělena do čtyř částí, kdy každá z nich je věnována jednomu ročnímu období. V první části líčí autorka (v úvodních třech básních Louky pod Rachačkami, Údolí Kameničky a Planá třešeň) příchod jara do rodného kraje. Část nazvaná Jaro obsahuje pět krátkých próz: Neoděné jaro, Rybník se probouzí, Čas divů, Kamenička na jaře a Třešňovka. První část sbírky je zakončena básní Úzkokolejná, která je poetickou oslavou místní zvláštnosti, úzkorozchodného vlaku, zvaného úzkokolejka nebo také lokálka. Dále básní Vítř na Dráchovce a verši inspirovanými dětskou říkankou Slunečko sedmítečné. Prolog k části Léto tvoří čtyři básně: Lípy kvetou, Pohádka na mezi, Chrpy v prachu a Vonička. Na tyto básně navazují črty přírodní lyriky Červnové louky, Pěšinky, Mámení léta, Mateřídouška, Sláva trávy, Pouze pro pěší. Část Létou uzavírá pět básní: Azalky

¹⁹ Žánr, který vznikl ve Francii v 19. století. Je v něm kladen důraz na metaforické a symbolické jazykové vyjádření a nepostrádá zvukomalebnost.

v zámecké zahradě, Tajný list šípkové růži, Píseň pro kvetoucí jetel, Letní červánky a Rudé růže na zámecké terase. Část Podzim začíná básní Zasněný rybník, ve které Jarmila Hanzálková oslavuje oblíbený a známý rybník Kalich na okraji města Kamenice nad Lipou, kam se chodila po celý život koupat a kterým se nechala inspirovat ve své tvorbě. Hanzálková pokračuje prózami Podzimní jítro, Jak se probouzí les, Krajina v mlze, Podzimní fialky a Rybník usíná. Tuto část uzavírají nostalgické, tajuplné a snivé verše se symbolikou předzimního usínání a loučení přírody v básních nazvaných Podzim, Podvečerní procházka, Krajina v mlze a Už rudnou jeřáby. Na dvě básně, Zima a Krajina v zimě, které otevírají poslední část sbírky Zima, navazuje šest básní v próze: Pohádka z jinovatky, První sníh, Jak si hraje zima, Stromy v jinovatce, Zimní podvečer a Píseň zimní noci. Sbíрку uzavírá báseň Myslivna na Johance, která je vzpomínkou na místo narození matky hudebního skladatele Vítězslava Nováka. Dvě závěrečné básně Vysočiněa Rozjímání o domově jsou osobním vyznáním J. Hanzálkové svému rodnému kraji.

Nejrozsáhlejší prozaickou prací Jarmily Hanzálkové, uloženou ve strojopise, je autobiografická kniha *Moje paní Nasková*. Autorka zde vyjadřuje obdiv, poděkování a úctu herečce Národního divadla, národní umělkyni Růženě Naskové. Z jejich vzájemné osobní korespondence je patrné, že Hanzálková a Nasková se seznámily v roce 1927, kdy mladá Jarmila Hanzálková poprvé písemně oslovila Růženu Naskovou. Z období mezi roky 1942 až 1960 se zachovala bohatá korespondence obou žen, která je dokladem jejich dlouholetého přátelství.²⁰

V jednom z příběhů nazvaném *Prvá setkání* Hanzálková popisuje své seznámení s Naskovou, kdy ji poprvé viděla na filmovém plátně: „... *Ta paní musí být krásný člověk, má v tváři tolik lásky, chtěla bych ji poznat živou...snad i proto jsem po ní tolik toužila, že jsem nepoznala vlastní matku.*“²¹

Z rukopisu knihy je patrné, že přátelství mezi oběma ženami vznikalo v období čtyřicátých let 20. století, kdy se herečka Růžena Nasková stala

²⁰ J. Hanzálková obdržela od R. Naskové 83 dopisů a 40 pohlednic, které jsou uloženy v Literárním archivu Památníku NP v Praze na Strahově (odloučené pracoviště Staré Hrady).

²¹ Hanzálková, J. *Moje paní Nasková*. Literární archiv PNP, Praha, s. 7.

jakýmsi prostředníkem mezi mladou a začínající spisovatelkou a pražskými umělci. V této době se Jarmila Hanzálková sblížila s národními umělci Františkem Smolíkem, Karlem Högerem, Zdeňkem Štěpánkem, dramatikem a režisérem Jaroslavem Kvapilem a dalšími, kteří jí vyjadřovali podporu v její divadelní práci s mládeží. Hanzálková popisuje, jak při svých návštěvách Prahy jako mladá a nadšená spisovatelka často Růženu Naskovou navštěvovala. Ta jí během pražských návštěv seznamovala s divadelními a uměleckými kruhy, brala ji do divadelních zákulisí a šaten, které byly obyčejným lidem nedostupné a J. Hanzálková tak dostala příležitost seznámit se osobně s prostředím, které tak milovala a po němž skrytě toužila. Hanzálková se v jednom z dopisů uložených v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze vyznává svému příteli, rozhlasovému režisérovi M. Dismanovi, ze své touhy „*po práci plnější a širší, tzv. v centru.*“ Disman reaguje, že on sám naopak cítí nesmírnou touhu „*utéci z tohoto centra nepochopení, lhostejnosti, závidí a ubohosti malých lidí, z nichž někteří jsou tzv. velcí.*“

J. Hanzálková popisuje v jednom z příběhů svou strastiplnou cestu v nevládné, poválečné době do posázavské obce Ládví, kde trávila R. Nasková volný čas spolu se svým manželem, akademickým malířem Františkem Naskem. Obě přítelkyně se s nadsázkou oslovovaly rolemi z divadelní hry. Mladší Jarmila oslovovala někdy R. Naskovou „*má královno*“ a ta reagovala v žertu oslovením „*mé páže.*“ J. Hanzálková pociťovala ke starší a moudré herečce takovou důvěru, že se jí neváhala svěřovat ani se svými nejnítějnějšími pocity z milostného zklamání, které prožívala. R. Nasková jí na jeden takový dopis z podzimního pobytu v Ládví odpovídá: ...*“nerozumím téhle lásce, že si přivoláváš takový život. Myslíš, že by se změnil, kdybys byla jeho ženou? Vždyť Tě nechce. Jarmilko, jsem hrozně smutná nad Tebou a přála bych si, kdybys byla nepoznala, co teď znáš...”*²²

Velmi působivě popisuje J. Hanzálková své poslední setkání s Naskovou: „*Stála jsem vedle ní v tom překrásném podzimním dnu, kdy slunce, listí a všecko zdálo se tak smířeno a vyrovnáno a cítila jsem současně veliké štěstí a*

²² Dopis z pozůstalosti J. H. z 5. 9. 1950.

*prudkou bolest. Paní Růženka mi ovinula paži kolem ramen, přitiskla mě k sobě a položila ruku na mou tvář. Projelo mnou náhle jako meč ostré vědomí, že jednou tam budu stát sama a jenom vzpomínat na tu chvíli, kdy jsem ji ještě měla a kdy její teplá, živá ruka hladila mou tvář. Přála jsem si zadržet ten drahý život a zachytit co nejméně z té těžké i šťastné chvíle.*²³

2.2.3 Drama a divadelní soubor Lipka

Dramatická tvorba Jarmily Hanzákové představuje největší část jejího literárního díla. Stěžejními tématy divadelních her Jarmily Hanzákové jsou život na vesnici v 2. polovině 20. století, generační vztahy na vesnici, láska k rodnému kraji a domovu, snaha o napravení křivdy a viny, vítězství dobra nad zlem. Autorka často pracuje s pohádkovým nebo vlasteneckým motivem, vrací se do minulosti, aby připomněla lidové tradice a zvyky. V žádné z her však nechybí dramatický a citový náboj.²⁴

Dětský divadelní soubor Lipka pod vedením J. Hanzákové nastudoval a uvedl za 35 let své činnosti 46 celovečerních divadelních her a připravil 21 večerů poezie, včetně tzv. Večerů dobré pohody. Přehlídky a festivaly, kterých se divadelní soubor pravidelně zúčastňoval, přispívaly k navazování nových přátelství a kontaktů všech členů souboru. Mladší děti si dopisovaly s kamarády z divadelního kroužku Klubu pracujících v Sezimově Ústí, starší děti si psaly se studenty estrádního souboru prof. J. Horáčka z Turnova. Několik let udržoval soubor kontakt s literární pracovnící Irenou Růžičkovou z Martina na Slovensku a s dětským divadelním kroužkem z ruského Vyborgu.

Největší počet divadelních her Jarmily Hanzákové vydalo pražské nakladatelství Dilia. Některé překlady dramatického díla Jarmily Hanzákové vyšly na Slovensku v bratislavském nakladatelství Diliza. Nejznámějšími a nejčastěji hranými divadelními hrami Hanzákové byly: Zapomenutá studánka, O princezně, která si neuměla hrát²⁵, Mladící jablíčko, Rozhňevaná

²³ Hanzáková, J. *Moje paní Nasková*. Literární archiv PNP. Praha, s. 68.

²⁴ Macurová, E. *J. Hanzáková milé Kamenici nad Lipou*. Kamenice n. L., 2001.

²⁵ Hra byla přeložena také do slovenštiny a hrála se v Turčianských Teplicích.

panenka, Vánoční růže, Čtyřlístek štěstí, Karneval. Jarmila Hanzálková byla také autorkou dramatizací děl našich i zahraničních autorů, např. Velká událost, Kocour v botách.

O svých hrách J. Hanzálková napsala: „...*Chtěla jsem vyznat svou lásku venkovskému dítěti a oslavit prostého českého člověka, jeho cit a zdravý rozum. Do všech jsem vložila řadu říkadel, starodávných her, národních písní, přála jsem si rozehrát v nich obraz českého národního dědictví, vyznat v nich svou horoucí lásku k rodné zemi a jejím prstonárodním říkadlům, ukolébavkám, halekačkám a všem těm prostým, kouzelným pokladům lidové slovesnosti, které mě vždycky znovu a znovu okouzlují a dojmají.*“²⁶

Divadelní soubor Lipka začal pracovat pod vedením Jarmily Hanzálkové systematicky v pravidelných týdenních intervalech. Později děti chodily na zkoušky dvakrát týdně. Soubor byl rozdělen přitom na dvě skupiny: tzv. přípravku pro žáky většinou z druhých a třetích ročníků základní školy, včetně některých vybraných prvňáků, a na skupinu starších žáků, do které docházely děti ze všech vyšších ročníků. Soubor měl svá zavedená a nepsaná pravidla. J. Hanzálková netolerovala např. zbytečnou a neomluvenou absenci, děti nesměly chybět během školního roku na pravidelných zkouškách, Jarmila Hanzálková tolerovala pouze nemoc. Nekompromisně byly vylučovány ze souboru také děti, které se třikrát nedostavily na zkoušku bez udání důvodu. Děti docházely do souboru po celou dobu školní docházky. Na konci deváté třídy dostávali odcházející členové souboru tzv. knížku na odchodnou s podpisy všech dětí jako symbolické rozloučení s divadelním souborem.

V divadelním souboru Jarmily Hanzálkové pracovalo čtyřicet až padesát dětí, které byly rozděleny podle věkových skupin do dvou a někdy itří dramatických oddělení. Pravidelné zkoušky trvaly jednu až půldruhou hodinu. Děti se učily z paměti recitovat básně, nejmladší z nich se učily říkadla a krátké veselé básničky s důrazem na pozornou a zřetelnou výslovnost. Hanzálková se snažila vypěstovat především u starších dětí cit pro přednes a snahu o vlastní pojetí recitace. Děti přinášely na zkoušky vlastní nápady, jak provádět malá mimická

²⁶ Hanzálková, J. *20 let dětského divadelního souboru „Lipka“ v Kamenici nad Lipou*. Kamenice nad Lipou: Vlastivědné muzeum, 1969, s. 12.

cvičení a krátké etudy. V divadelních hrách chyběla nápověda. Pomocný štáb Jarmily Hanzákové tvořily děti, které ve hře nebo některém z jednání nevystupovaly. Dětský divadelní soubor vystupoval ve školách, městských organizacích a institucích. Prvním vystoupení bylo literární pásmo, které soubor odehrál při příležitosti setkání členů Svazu invalidů z Kamenice nad Lipou v roce 1950. Soubor se účastnil každoročně velkého počtu soutěží, přehlídek a zájezdů. Divadelní hry byly uváděny zvláště v malých obcích v prostých podmínkách, bez jeviště a bez kulisy. J. Hanzáková se svými svěřenci vystupovala na jevištích v Pelhřimově, Jihlavě, Pacově, Polné, Meziříčí a dalších místech Českomoravské vysočiny.

Vedení dětského divadelního souboru a literární činnost se staly hlavní náplní života Jarmily Hanzákové. Svou první divadelní hru podle dánské spisovatelky Karin Michaelin s názvem Velká událost napsala Hanzáková již v roce 1948. Hru ale soubor do svého repertoáru nezařadil. J. Hanzáková pracovala se souborem velmi intenzivně a věnovala nácvičku divadelních her mnoho času a energie. Za velmi zdařilý sama považovala komponovaný pořad, složený z pásma veršů, tanců a drobných hraných scének, s nímž soubor vystupoval v obcích Jihlavského kraje. J. Hanzáková zdramatizovala a zrežirovala pohádku H. Ch. Andersena Sněhová královna. Premiéra pohádky se konala ve dnech 16. a 17. června roku 1955. Nastudování pohádky bylo podle slov J. Hanzákové technicky velmi náročné. Děti musely mít odpovídající kostýmy, kulisy a hudební doprovod, protože pohádka měla publikum uvést do světa kouzel a čarovné moci. Inscenace pohádky byla hodnocena jako velmi zdařilá a její úspěch byl zadostiučiněním pro všechny aktéry. Morálníma výchovným přínosem uvedené hry byl pocit spolenectví a potřebného přátelského semknutí členů souboru.

Repertoár divadelního souboru J. Hanzákové se postupně dostával do povědomí veřejnosti v Kamenici nad Lipou a jejím okolí. Výkony mladých herců souboru oceňovalo obecenstvo např. v obcích Částrov, Nová Včelnice, Mnich, Deštná, ale i ve městech Pacov, Tábor, Pelhřimov a Humpolec. Velmi zdařilé byly dva tzv. Večery dobré pohody, složené z jednoaktovek autorky J. Hanzákové. Vedoucí dětského divadelního souboru a autorka divadelních her

Jarmila Hanzálková popsala své dlouholeté zkušenosti z dramatické práce se souborem v řadě článků v odborných časopisech Pedagogický zpravodaj, Malá scéna, České lidové divadlo, Štěpnice aj.

Soubor začal pravidelně spolupracovat s Československým rozhlasem. Několikrát natáčel v brněnském, jihlavském, českobudějovickém a pražském rozhlasovém studiu. V Praze se o popularizaci dětského souboru z Kamenice nad Lipou zasloužil především Miloslav Disman²⁷, který se obětavě věnoval kamenickému souboru v Praze i ve svém volném čase. Uspořádal pro kamenický soubor dvoudenní zájezd do hlavního města, aby se zde ujal role průvodce nejen při návštěvě Československého rozhlasu, ale také po významných pražských památkách. Ukázkou ze své tvorby prezentovali mladí kameničtí herci také v zábavném televizním pořadu Vlaštovka, který vysílala Československá televize.

Dětský divadelní soubor byl pojmenován až po osmi letech své existence. V roce 1957 přijela natáčet s dětmi kamenického divadelního souboru pro brněnský rozhlas reportérka Alena Tučková. Navrhla pojmenovat soubor Lipka podle symbolického a památného stromu, jehož název je součástí jména města Kamenice. Protože se členové souboru nemohli pro název rozhodnout, vyhlásil brněnský rozhlas celostátní anketu, ve které mohli posluchači navrhnout jakékoli jméno. Dva bývalí rodáci z Kamenice nad Lipou se překvapivě shodli na původně navrženém názvu Lipka. Soubor nesl jméno Lipka až do svého zániku v roce 1989. Jeho činnost je podchycena v divadelním deníku, který vedly samy děti a zaznamenávaly do něj chronologicky všechny události od samotného vzniku souboru v roce 1949. Vznikla tak rozsáhlá kronika událostí, která končí posledním zápisem ve školním roce 1986/87. Kronika je uložena v archivu Vlastivědného muzea v Kamenici nad Lipou.

Divadelní soubor Lipka se pravidelně účastnil festivalů a soutěžních přehlídek v celé republice. Dále je uveden úplný výčet. V letech 1966 a 1968 se zúčastnil divadelní soubor Lipka soutěže dětských divadelních souborů Šrámkův Písek. Získal zde první místo za uvedení divadelní hry autorky

²⁷ Miloslav Disman (1904-1981); známý pražský rozhlasový režisér a vedoucí Dismanova dětského rozhlasového souboru.

Jarmily Hanzálkové O princezně, která si neuměla hrát. V letech 1956 a 1959 se soubor J. Hanzálkové zúčastnil přehlídky divadelních uměleckých těles v Jihlavě, v dubnu 1961 krajského kola Soutěže tvořivosti mládeže (STM) v Českých Budějovicích, okresního a krajského festivalu mládeže v Humpolci (1961 a 1966), okresního festivalu dětských souborů v Pacově v dubnu 1968. Celkem čtyřikrát se Lipka zúčastnila velkého severočeského festivalu v Libochovicích u Litoměřic (červen 1961, květen 1962, červen 1964 a květen 1974), dvakrát festivalu Dětský máj Vysočiny ve Žďáru nad Sázavou v květnu 1968 a 1969. Mladí herci nechyběli ani na krajském divadelním festivalu v Táboře v listopadu 1966 a v dubnu 1981, na mezikrajské divadelní přehlídce v Táboře v květnu 1972. Krajské přehlídky v Kaplici se zúčastnili v květnu 1970, dále vystoupili na okresním festivalu v Počátkách v dubnu 1970 a několikrát hráli na festivalu v jihočeské Třeboni. Nejdále od města Kamenice nad Lipou hrál divadelní soubor Lipka dne 9. května 1960 v lázeňském divadle v Luhačovicích.

V květnu roku 1963 byl v Kamenici nad Lipou otevřen nový kulturní dům. Dětský divadelní soubor tak získal nový prostor pro svou činnost. Kulturní dům poskytoval po dobu existence dětského souboru zázemí nejen pro nazkoušení nových her, ale stal se i důstojným místem k jejich prezentaci na veřejnosti. Obě skupiny souboru Lipka uvedly na tomto jevišti nově nastudované hry. Mladší děti zahrály hru Rozhněvaná panenka, starší žáci předvedli divadelní kus Růže pro vlast. Postupem času byla uvedena v Městském kulturním domě v Kamenici nad Lipou řada dalších představení, např. Předtucha, Zkoušky čerta Belínka, Tři bílé šípy, O princezně, která si neuměla hrát, Čarovný zvon, Mladíci jablko, Zapomenutá studánka a další.

Představitel města a základní devítileté školy podporovali J. Hanzálkovou a její soubor tím, že jim ponechávali vybrané vstupné z divadelních vystoupení. Peníze umožnily souboru organizování divadelních zájezdů. Pro děti to byla tehdy jedinečná příležitost navštívit např. hlavní město a jeho pamětihodnosti. Soubor navštívil také Národní a Tylovo divadlo včetně jejich zákulisí. Mladí ochotníci z Kamenice nad Lipou několikrát navštívili otáčivé hledišti v Českém Krumlově, podívali se do Českých Budějovic a do moravské metropole Brna.

Jarmila Hanzálková udržovala od čtyřicátých let minulého století až do konce svého života přátelské vztahy především s umělci a známými osobnostmi kulturního a společenského života. Při besedách děti dostaly příležitost osobně se setkat s velikány českého divadla, např. s herci, národními umělci Karlem Högerem, Růženu Naskovou, Františkem Smolíkem, básníkem Františkem Hrubínem, spisovatelkou Jarmilou Glazarovou, malířem a národním umělcem Karlem Svobodským, režisérkou a průkopnicí moderního českého divadla Mílou Mellanovou a dalšími.

2.2.4 Dramatická a rozhlasová tvorba

2.2.4.1 Spolupráce s rozhlasem

Dramatické dílo J. Hanzálkové je velmi rozsáhlé. Kromě vlastních her a jejich úprav pro divadelní soubor Lipka uváděla Hanzálková také rozhlasové hry a dramaturgie pro rozhlas. Podle dostupných pramenů jich existuje sto šedesát. Samotná autorka s rozhlasem spolupracovala při více než 300 pořadech.

Spolupráce J. Hanzálkové s rozhlasem se datuje již od čtyřicátých let 20. století. V roce 1945 přečetla osobně v Jihočeském rozhlase svůj příspěvek nazvaný Rodné město zdraví svého syna 75. narozeninám Vítězslava Nováka, významného hudebního skladatele a rodáka z Kamenice nad Lipou. Skladateli zaslala text společně s dopisem. Manželé si kamenickou autorku oblíbili a po dlouhá léta s J. Hanzálkovou korespondovali. Ženy zůstávaly v kontaktu i po skladatelově úmrtí.²⁸

Jarmila Hanzálková pravidelně četla v Jihočeském rozhlase své fejetony, povídky, pásma, scénky a básně. Pro vysílané pořady psala tzv. krajové pohlednice, naučné propagační a popularizační články o Vysočině a městě Kamenice nad Lipou. Dále i příspěvky do vysílání pro ženy, pedagogické příspěvky o výchově a podpoře tvořivosti mládeže a dokonce i příspěvky např. o houbaření. Hanzálková spolupracovala zejména s českobudějovickým,

²⁸ V pozůstalosti J. Hanzálkové se nachází 45 dopisů a 15 pohlednic zaslaných manželi Novákovými kamenické autorce (Literární archiv PNP Praha – Strahovský klášter).

jihlavským a pražským rozhlasem, příležitostně také s brněnským, plzeňským a bratislavským rozhlasem,

Redaktor Jihočeského rozhlasu v Českých Budějovicích Ludvík Mühlstein natočil v roce 1982 medailon věnovaný Jarmile Hanzálkové. O rok později s ní tento redaktor natočil další medailon. Odvysílán byl v červenci roku 1983 v českobudějovickém rozhlase. J. Hanzálková byla v zimě roku 1986 hostem pořadu A léta běží, vážení... S Československou televizí spolupracovala osobně pouze jedenkrát, televize uvedla v únoru 1984 na 2. programu v Klubu neslyšících její medailon.

2.2.5 Publicistika a osvětová činnost

J. Hanzálková byla aktivní i jako publicistka. Publicistická práce Jarmily Hanzálkové je poměrně rozsáhlá. Tvoří ji fejetony, momentky, črty, příležitostné sloupky, vzpomínky, postřehy a dojmy z cest. Hanzálková se nechala inspirovat každodenními a aktuálními událostmi, které prožívala na malém městě, uměla ale také cíleně reagovat na tzv. společenskou objednávku, kterou tvořily např. příspěvky k výročím, Mezinárodnímu dni žen, Dni učitelů, slavnostním vystoupením pěveckého sboru Lípa apod.

Hanzálková se vyjadřovala ve svých teoretických člancích a statích také ke specifické práci s dětmi a mládeží. Využívala své bohaté zkušenosti z pedagogické práce školní družině a v dětském divadelním souboru Lipka. V časopise České lidové divadlo vyšel v roce 1949 její článek pod názvem Reportáž z venkovského ochotnického života.

Jarmila Hanzálková patřila k nejaktivnějším organizátorům kulturního života v rodném městě Kamenice nad Lipou téměř padesát let, a to až do přelomového roku 1989. Velmi prožívala a těšila se na otevření nového kulturního domu ve městě, které se uskutečnilo 5. května roku 1963. Její příspěvky do regionálního tisku s názvy Sny ve skříni, Sen je skutečností a Neměli jsme čas, reflektují dlouhotrvající touhu jak hereckou a režisérskou, tak i diváckou. Autorka touží po moderním kulturním zázemí s jevištěm a prostorným

hledištěm včetně osvětlovací techniky a ozvučení, které tehdy nebylo běžné a dostupné.

J. Hanzálková nikdy nevlastnila televizní přijímač a doma poslouchala pouze vysílání rozhlasu. Televizi vždy považovala za věc nepotřebnou, odvádějící pozornost a brala ji pouze jako prostředek pasivní zábavy. Z tohoto důvodu nesla velmi těžko zklamání z odlivu divadelních diváků právě vlivem televize. Neodmítala žádnou spolupráci, přijímala se zájmem všechny nové podněty, na něž okamžitě literárně reagovala a vydávala v regionálním tisku. Do mnoha činností se zapojovala dobrovolně a nezištně, bez nároku na jakoukoli finanční odměnu. Nebyla jednostranně činná pouze v literatuře a divadle, podílela se například i na rozvoji tělovýchovy ve městě. Ve svých padesáti letech se zapojila do nácvičku spartakiády a 23. 6. 1960 odjela cvičit s ostatními ženami do Prahy.

Za celý svůj profesní život zorganizovala jako vychovatelka ve školní družině více než dva tisíce čtenářských besed pro děti. V městské knihovně organizovala pravidelně poetické „večery při svíčkách“, kde recitovala nebo předčítala společně se svými nadanými žáky. Jarmila Hanzálková, učitelka a později vychovatelka ve výslužbě, ukončila svou činnost v souboru po čtyřiceti letech a postupně se stáhla do ústraní. Její odchod znamenal praktický zánik činnosti dětského ochotnického souboru. K rozhodnutí ukončit své mnohačetné aktivity jí dovedl stále se zhoršující její zdravotní stav a úbytek sil, spojený s vysokým věkem. V soukromí, ve svém bytě, nepoužívala naslouchátko, a pokud si s ní návštěvník nedomluvil na určitou dobu schůzku, nedozvonil se. Přesto nezůstávala mimo dění ve městě. Zajímala se stále o osudy svých žáků, přátel i obyčejných lidí zejména prostřednictvím několika nejbližších osob, které ji nepřestávali ani v době nemoci navštěvovat. Společně s nimi ještě prožila euforii polistopadových změn v roce 1989.

Jarmila Hanzálková přispívala zpočátku svou poezií do Krajinových listů, tzv. neodvislého časopisu kraje Kamenického a Jindřicho-Hradeckého. Hanzálková si získala brzy ohlas čtenářů. Její popularita přispěla k rozšíření a záběru jejích zájmů a témat. Postupně se zvyšoval počet periodik, do kterých Hanzálková

přispívala: Malá scéna, Štěpniceneboli čítanka pro mládež československou, Srdíčko a Kašpárkovy noviny, České lidové divadlo (časopis Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze), Mladá scéna (metodický list pro dětské divadlo, loutky a recitaci), Za krásami domova (turistický časopis), Obroda, Lidové listy, Venkován, Třetí generace, časopis Vincentina, Literární měsíčník, Lidová demokracie, lokální noviny Kraj Štítného (vydával tehdejší Okresní národní výbor v Kamenice nad Lipou), Pedagogický zpravodaj, Naše rodina, Elán(časopis pro sluchově postižené), Vlasta, Žena a móda, Rodina a škola, Kinorevue, Mladá fronta, Čtenář,Nástup (v tomto regionálním týdeníku byla J. Hanzálková oceněna jako dopisovatelka), Nové knihy, Zpravodaj města Kamenice nad Lipou, Dobrušský zpravodaj, zpravodaje města Pelhřimova a Třeboně.

2.2.6 Pedagogická a didaktická činnost²⁹

Jarmila Hanzálková se věnovala ve své tvorbě kromě literatury a divadla také pedagogické práci s dětmi a mládeží převážně po dobu jejich školní docházky, tj. od šesti do patnácti let. Některé děti zůstávaly ochotnickému divadlu věrný i v době středoškolských studií. Hanzálková shrnuje své bohaté zkušenosti, dovednosti a postřehy z výchovatelské práce v rukověti nazvané Družina radosti, práce a lásky. Publikace byla vydána v edici Za lepší práci škol s podtitulem Zkušenosti vynikajících učitelů.

Didakticky zaměřená publikace se zabývá analýzou a hodnocením vzájemných vztahů dětí, rodičů, učitelů a vychovatelů. Hanzálková popisuje své pedagogické nadšení, zanícení a motivaci k práci s dětmi, neustálou snahu děti zaměstnávat a zapojovat je do činností převážně formou hry. Sama autorka neřadí toto pojednání k odborně pedagogickým publikacím a hodnotí jej spíše jako ohlédnutí a vzpomínku na svou pedagogickou práci ve školní družině.

J. Hanzálková v první kapitole definuje význam a obsah činnosti družiny mládeže, jako je např. příprava úkolů na vyučování, procvičování obtížné látky

²⁹ Hanzálková, J. *Družina radosti, práce a lásky*. Praha. SPN, 1956.

na příští den, zpěv, recitace, četba, tanec, nácvik pohádek, maňáskové divadlo. Žáci se věnují pod jejím vedením také sportovním hrám – běhu, skákání, lezení, šplhu, přeskokování překážek a míčovým hrám. Snahou vychovatelky je rozvíjet vyváženě fyzické a psychické aktivity žáků od útlého věku. Pro provádění všech činností jedležitě vytvořit příjemnou přátelskou a tvůrčí atmosféru bez zbytečného napětí. V této době již Hanzálková využívala naslouchátko, které jí velmi pomáhalo při práci zejména s dětským divadelním souborem.

V kapitole s názvem Vychovatelkase J. Hanzálková obrací k profesním a lidským kvalitám výchovného pracovníka, který musí být připraven jednak na zvědavé otázky dětí, ale také na praktické dovednosti a zručnost, např. pletení, šití, řezání, zatlukání hřebíků, malování kraslic, výrobu draka na podzim, ale také na znalost pravidel kopané, odbíjené, apod. Vychovatel by měl zvládat odlišné role, měl by být učitelem, přítelem, rodičem, ale také hercem a recitátorem. Jarmila Hanzálková načrtla v této kapitole svou představu o ideálním vychovateli.

V kapitole nazvané Dobré chutnání popisuje výchovu dětí k získání návyků správného stolování a pravidlům společenského chování ve školní jídelně. V souvislosti s dodržováním etikety zdůrazňuje význam čistoty a estetického prostředí, jež podporují chuť k jídlu a příjemnou atmosféru spojenou se stolováním.

J. Hanzálková popisuje v kapitole o školní třídě význam prostředí, kde se žáci učí a také si hrají. Prostředí třídy by mělo být pohodlné a příjemné, aby se v něm děti cítily přirozeně. Popisuje zde obnovu vybavení učebny – opravu starého nábytku, nová skládací lehátka pro děti, květinový stůl, rádio a zasklenou skříň, kde byly vystavovány výtvarné práce dětí. Vyjmenovává nejčastěji využívané manuální činnosti dětí, jako jsou kreslení a malování, vystřihování, modelování, lepení, obtiskování, stavění, ale také šití. Děti měly na starost tzv. koutek přírody, o který se staraly a také jej během roku obnovovaly. Na jaře se učily poznávat květiny a traviny, ze kterých sestavovaly herbáře.

V části nazvané Tajemství černé skříňky popisuje Hanzálková s určitou nadsázkou 'tajemství', ukryté v zamčené černé skříni, kam děti nemají běžně přístup. Předměty v truhle vyvolávají v dětech emoce napětí a překvapení. I přesto, že jde o obyčejné věci, např. maňásky, vystřihovánky, herbář, nebo dopisy kamarádům, kteří se odstěhovali, jsou děti psychologicky vtaženy do jakési hry na tajemství, které probouzí jejich fantazii.

V kapitole věnované rodičům se J. Hanzálková zamýšlí nad vztahy v rodině, vlastnostmi a charakterem, které děti často dědí po svých rodičích a jsou i dlouhodobým výchovným působením velmi těžko ovlivnitelné. Hanzálková popisuje, jak děti pořádají každoročně tzv. Den družiny mládeže, kde ukazují a předvádějí rodičům vše, co se v družině naučily a čím se zabývají.

Podrobněji se Jarmila Hanzálková rozepisuje v kapitole nazvané Děti. Autorka se svěřuje, že zasvětila dětem téměř celý život a během svého pedagogického působení ve škole, školní družině a dětském divadelním souboru, poznala a vychovala několik generací mládeže. Každé dítě znala dokonale a snažila se vždy ke každému najít cestu. Své pedagogické působení vždy opírala o Komenského didaktickou zásadu „škola hrou“. Snažila se o to, aby učení bylo poutavé a zábavné, děti se nenudily a nacházely v poznání inspiraci. I obyčejná dětská hra měla být hrou opravdovou, s důrazem na rozumový, mravní a citový aspekt. V roce 1956, kdy byla publikace vydána, je myšlenka výchovného působení hry aktuální, neboť zejména vesnické děti musely doma rodičům pravidelně pomáhat a po práci na hru nezbyval čas. I z tohoto důvodu děti nadšeně a spontánně družinu mládeže navštěvovaly.

V kapitole Prázdniny Hanzálková popisuje činnost družiny mládeže v době letního volna, které děti v minulosti trávily jinak, než dnes. Vesnické děti většinou pomáhaly doma při letních polních pracích a především městské děti, jejichž rodiče pracovali, navštěvovaly v době prázdnin školní družiny mládeže. Děti sbíraly lesní plody, hrály si tzv. na suchu i ve vodě, poznávaly přírodu, zpívaly, nacvičovaly a hrály pohádky. Musely také dodržovat určitý denní režim, jak to dnes známe např. z mateřské školy. Po obědě chodily děti povinně spát a některým dětem se často nedařilo usnout. Tresty byly dosti přísné – neposlušné

dítě bylo kolektivně vyčleněno ze skupiny, muselo si odnést lehátko na konec zahrady a spát odděleně. V dnešní době by byl takový trest považován za nepřiměřený. I tehdy muselo být takto potrestané dítě frustrováno.

Poslední kapitolu věnovala Jarmila Hanzálková dětskému dramatickému souboru Lipka. Hanzálková byla jeho uměleckou vedoucí čtyřicet let (1949 – 1989). Činnost souboru je popsána v samostatné kapitole.

2.3 Literární a pedagogický přínos J. Hanzálkové

Jarmila Hanzálková usilovala ve své literární, dramatické a pedagogické práci o syntézumravní, citové a vlastenecké výchovy. Pěstovala v dětech sounáležitost s ostatními, toleranci k druhým, toleranci mezigenerační, přímé jednání a zdravou soutěživost. Vždy odsuzovala egoismus, povrchnost, bezcitnost a lehkomyšlnost a předávala tyto názory dětem. Hanzálková učila děti pokoře a nikdy nechtěla např. při besedách se známými umělci pěstovat v dětech pocity výjimečnosti a nadřazenosti. Šlo jí především o probuzení zájmu a pozitivního vztahu k umění a kultuře, které dětem předávali význačné osobnosti s uměleckým vkusem a moudrostí, s nimiž byla po celý svůj život v kontaktu.

Její nasazení, nadšení a systematickou práci v dětském divadelním souboru podporovala řada uměleckých přátel, zejména pak herečka Růžena Nasková,³⁰ která byla za svého života pojítkem mezi J. Hanzálkovou a pražskými umělci (četná korespondence v letech 1927 – 1959). Dále pak herec Karel Höger,³¹ básník a spisovatel Ladislav Stehlík, básník a překladatel Vilém Závada, rozhlasový režisér Miloslav Disman a další.

J. Hanzálková byla významnou organizátorkou veřejného a kulturního života v regionu Kamenice nad Lipou. Svou tvorbou vždy reagovala velmi flexibilně na

³⁰ Dopisnice R. Naskové z pozůstalosti J. Hanzálkové (z 3. 4. 1942): „*Vaše hra je více než divadelní pokus, je to živě dramaticky citěno a s velkou vervou vrženo do těch 3 aktů. Je vidět, že máte divadlo v krvi a nervech.*“

³¹ Dopis K. Högera z pozůstalosti J. Hanzálkové (z 10. 7. 1973): „*Vy jste jistě šťastná, že máte kolem sebe krásné, mladé, dychtivé děti, nadšeně milující kumšt, že můžete s nimi pracovat, že můžete pro ně psát. To je jistě nádherné odreagování od všedního a mnohdy ošklivého života.*“

společenské změny a události. Po celý život udržovala kontakty se známými, přáteli a kolegy ze škol, v nichž jako učitelka a později jako vychovatelka působila. Spolupracovala s ochotníky a kulturně činnými představiteli města, pěstovala a rozvíjela přátelské a pracovní vztahy se známými osobnostmi kulturního a veřejného života – herci, režiséry, básníky, spisovateli, výtvarnými umělci, hudebními skladateli a operními pěvci. Na prvním místě jejího zájmu ale vždy stály děti.

Největším přínosem básnířky a spisovatelky Jarmily Hanzálkové byla, kromě rozsáhlého dramatického a literárního díla, bez jakékoli pochybnosti dnes již těžko docenitelná, šedesátiletá pedagogická a umělecká práce s dětmi a mládeží ve městě Kamenice nad Lipou a okolních obcích.

Z historických pramenů a vzpomínek pamětníků města Kamenice nad Lipou je patrné, že ani před a ani po Jarmile Hanzálkové se nenašla druhá taková osobnost, která by se tak oddaně, systematicky, profesionálně, nezištně a po celý svůj život, věnovala kulturnímu a uměleckému rozvoji několika generací mládeže.

Pro shrnutí uvádím přehled tvorby:

J. Hanzálková měla široký pedagogický, umělecký a kulturní záběr. Pedagogické práci se věnovala od roku 1929 až do roku 1989, kdy ukončila svou aktivní činnost s divadelním souborem Lipka. Vedení souboru se věnovala 40 let, od jeho založení v roce 1949. Literární činnosti se věnovala více než šedesát let. Od dob studií v Českých Budějovicích (1915 – 1919) publikovala verše, prózu, divadelní hry, rozhlasové hry, články, fejetony a odborné pedagogické stati. V letech 1974 – 1991 byly knižně vydány tři básnické sbírky. Divadelní soubor nastudoval za 4 dekády téměř padesát divadelních her. Jarmila Hanzálková napsala asi 300 básní a 2500 článků různých forem a žánrů.

Není možné vydané dílo objektivně a exaktně kvantifikovat. Mnohé články a příspěvky vyšly příležitostně pouze v lokálních periodikách. Některé povídky a básně byly věnovány konkrétním osobám a zůstaly tak pouze v osobním vlastnictví přátel a známých a některé se pravděpodobně nezachovaly.

Literární pozůstalost J. Hanzálkové se nachází částečně ve sbírce Vlastivědného muzea v Kamenici nad Lipou, v Městské knihovně v Kamenici nad Lipou a v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově, kam autorka zaslala některé písemnosti ještě za svého života. Tyto písemnosti jsou uloženy ve třech archivních kartonech pod přírůstkovým číslem 63/86 a zahrnují období od 40. do 80. let 20. století. Větší část pozůstalosti Jarmily Hanzálkové je uložena na odloučeném pracovišti strahovského Památníku národního písemnictví ve Starých Hradech.³²

V osobním fondu z pozůstalosti Jarmily Hanzálkové v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze se nachází několik vlastních rukopisů psaných strojopisem.

I. 5 sbírek veršů - Domovna Vysočině, Letní etudy, Na motivy Vítězslava Nováka, Posláno po větru, Sloky nejtišší, jedna báseň V muzeu, která je věnována k výročí Národního muzea v Praze.

II. 4 prózy - Malá knížka pohádek, Moje paní Nasková – vzpomínky stárnoucí ženy, Podzimní fialky akrátká povídka Velký Jan.

III. Tisky a výstřižky – básnická sbírka Jak hovoří klavír, Louky pod Rachačkami, otisk veršů s kresbou J. Mádla a Vánoce s paní Naskovou – vzpomínka na přítelkyni J. Hanzálkové.

Součástí fondu je korespondence vlastní a cizí. Fond vlastní korespondence obsahuje dopisy a písemnosti 61 významných osobností naší i světové kultury, které Jarmila Hanzálková obdržela během svého života. Fond cizí korespondence tvoří zanedbatelnou část.

2.4 Ocenění J. Hanzálkové

Jarmila Hanzálková získala v prosinci roku 1940 první cenu za školní filmový námět v soutěži časopisu Objektiv. To ji motivovalo k účasti v soutěži na zpracování námětu na celovečerní film ve Filmovém studiu ve Zlíně³³. V roce

³² Soupis osobního fondu J. Hanzálkové. Zpracovaly P. Siranová a M. Marková, Praha. PNP, 1993.

³³ Píše o svém úspěchu F. X. Svobodovi v korespondenci z 22. 7. 1941.

1959 získala Pamětní odznak, který jí udělil Československý výbor obránců míru u příležitosti 10. výročí světového mírového hnutí. V roce 1968 byla oceněna Krajskou radou Československého pionýra v Českých Budějovicích a obdržela čestný diplom Za zásluhy o rozvoj Čs. pionýra (na diplom později připsala poznámku, že o rozvoj pionýrské organizace jí v práci nikdy nešlo).

Za dlouholetou divadelní práci s mládeží obdržela v roce 1979 Tylův zlatý odznak, nejvyšší vyznamenání pro amatérské divadelníky. K 30. výročí založení divadelního souboru Lipka jí bylo uděleno čestné uznání Rady Městského národního výboru v Kamenici nad Lipou a čestné uznání Okresního kulturního střediska v Pelhřimově. V roce 1975 jí Ministerstvo školství udělilo čestný titul Zasloužilý kulturní pracovník.

19. února 1984 jí Městský národní výbor v Kamenici nad Lipou udělil čestné občanství města Kamenice nad Lipou a od 30. května 2007 nese její jméno nová ulice v kamenické lokalitě Pod Vodojemem.

2.5 Jarmila Hanzálková očima pamětníků

2.5.1 Rozhovor s Věrou Heřmanovou, bývalou žákyní a pozdější kolegyní J. Hanzálkové.

Několik otázek jsem položil paní Věře Heřmanové, bývalé vychovatelce ZŠ v Kamenici nad Lipou, která působila dlouhá léta jako členka redakční rady časopisu Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. (Jména účastníků rozhovoru jsou krácena pouze iniciálami).

KŠ: Jaké jsou vaše vzpomínky na J. Hanzálkovou?

VH: Setkávala jsem se s ní už od mala, začala jsem chodit asi jako pětiletá do jejího divadelního souboru, kde mě překvapilo, že jsme jí už jako malé holky směly říkat „sestro“. Do dneška neznám důvod, ale pamatuji se, že jako dětem nám to hodně lichotilo a říkaly jsme jí tak po celou dobu naší školní docházky a vlastně i během celého jejího života. V divadelním souboru, který vedla, jsem pracovala soustavně až do svých osmnácti let, a pak jsem jí pomáhala s organizací zkoušek a zajišťováním vystoupení, byla jsem jí prostě k ruce.

KŠ: Pracovala v té době J. Hanzálková už ve funkci vychovatelky?

VH: Zpočátku učila, ale postupem času ztrácela sluch a nakonec pracovala s dětmi až do odchodu do důchodu ve školní družině.

KŠ: Jaký byl její vztah k dětem? Změnil se postupujícím věkem?

VH: Jarmila Hanzálková neměla štěstí ve vztazích s muži a také nikdy neměla vlastní děti. V mládí měla známost, která ale brzy skončila. K její nejistotě ve vztazích určitě negativně přispěly i zhoršující se problémy

s nedoslýchavostí. A jak už to tak bývá, právě proto, že své děti neměla, fixovala se tím více na děti v dětském souboru a ve škole, které opravdu milovala. Na druhou stranu někdy ztrácela trpělivost, když byly děti neposlušné, protože při práci s nimi vyžadovala autoritu a pozornost.

KŠ: Co jí podle vás v životě trápilo?

VH: Myslím, že s handicapem ztráty sluchu se postupně smířila, stejně jako se smířila se samotou. I když měla svůj okruh známých a přátel, byla založením introvert. S čím se těžko smířovala, byla doba. Jednak období normalizace, protože ona sama byla věřící katolička, neměla na různých ustláno a byrokraté působící v kulturních institucích jí často ztěžovali život. A několik let po roce 1989 těžce nesla dopady určité ztráty iluzí a euforie z nabitě svobody. Obdivovala Václava Havla a důvěřovala mu. Věnovala mu také báseň. Předpokládala totiž, že bude moci konečně svobodně tvořit a působit na své žáky, ale nepočítala s určitým úpadkem zájmu lidí o tradiční kulturní a pospolitý život na malém městě.

KŠ: O J. Hanzálkové bylo známo, že se setkávala a udržovala pravidelnou a bohatou korespondenci s věhlasnými umělci, spisovateli, básníky a herci...

VH: Ano. O tom se v Kamenici všeobecně vědělo, že udržuje kontakty se známými osobnostmi především v Praze, kde i některé navštěvovala. Velmi blízký byl její vztah s herečkou Růženu Naskovou a hercem Karlem Högerem.

KŠ: Vzpomínáte si na její problémy s nedoslýchavostí?

VH: Sama Jarmila mi vyprávěla, že v mládí se velmi těžko s postupnou ztrátou sluchu vyrovnávala a celý život ji nedoslýchavost velmi limitovala v kontaktu s okolím. Časem se naučila dobře odezírat. Já jsem jí pomáhala shánět kvalitní naslouchátka, což byl tehdy problém. Kvalitní přístroje tehdy na trhu nebyly a samozřejmě jí nebylo příjemné vystupovat na jevišti s doslova

trčícími drátky z uší... I přes tento handicap děti na zkouškách souboru vedla. Některé se snažily zneužít její nedoslýchavosti a přeříkávaly jiný text, než byl v jejich roli, ale ona to vždy brzy odhalila. V každém případě dávala Jarmila přednost práci s dětmi před dospělými. V ochotnickém souboru dospělých si ráda nějakou roli zahrála, ale nikdy nереžírovala a do režie nemluvila.

KŠ: Jaké používala J. Hanzálková metody práce s dětmi?

VH: Vždy se snažila, aby převládalo učení hrou. Měla dar na sebe strhnout pozornost dětí, kterou se snažila střídáním činností udržet po celou dobu. Při nepozornosti zvedla hlas, ale nikdy žádné dítě neuhodila. Učila děti poznávat přírodu, učila je základům dramatického umění a hodně si s nimi četla. Několik generací žáků jí může vděčit za to, že je naučila správně mluvit. Částečně vlastně nahrazovala roli logopeda. Učila děti recitovat a pořádala pro ně recitační soutěže. Tyto aktivity bohužel v současné škole upadají...

KŠ: Setkávají se současné děti s tvorbou J. Hanzálkové ve škole nebo ve školní družině?

VH: Některé učitelky, které prošly její výchovou, nezapomínají ani dnes na literární odkaz Jarmily Hanzálkové a při různých příležitostech, např. při příchodu jara napíšu na tabuli báseň, kterou na dané téma J. Hanzálková napsala. Občas Jarmilu Hanzálkovou připomenou dětem z prvního stupně ve školní družině. Ale jinak se na ni postupně zapomíná a její básně se občas tematicky objeví jen ve Zpravodaji města Kamenice nad Lipou.

KŠ: Jaký byl vztah J. Hanzálkové k příbuzným a její rodině?

VH: Jak sama Jarmila často vyprávěla, měla nejhlubší vztah ke své pěstounce Žofii Širůčkové, u které žila a která ji také vychovávala. Svou matku nepoznala a k otci, dokud žil, měla pěkný vztah. S nevlastními sestrami se za svého života téměř neseťkávala.

KŠ: Jaká byla oblíbená místa J. Hanzálkové a kde trávila volný čas?

VH: Jarmila milovala procházky na vrch Melíšek, na Johanku nebo na Dráčovku (pozn. osady nedaleko města). V létě, za pěkného počasí, se chodila pravidelně koupat do rybníka Kalich, kde dlouho ráda rozjímala ve stínu pod stromy na hrázi. Procházky v krásné přírodě rodné Vysočiny byly nevyčerpatelnou studnicí inspirace pro její básně....

KŠ: Jak byste krátce zhodnotila její přínos Kamenici nad Lipou?

VH: J. Hanzálková vychovala několik generací kamenické mládeže a svou činorodostí a zájmem o dění ve městě přispívala půl století velkou měrou ke kulturnímu rozkvětu svého města a kraje. V tomto směru ji dosud nikdo nenahradil a v budoucnu už asi nenahradí, je prostě jiná doba. Jarmila ale určitě patřila a stále patří k největším osobnostem v historii města Kamenice nad Lipou.

2.5.2 Rozhovor s pamětníky MUDr. Vilémem Kuntscherem a Milanem Paukem.

Rozhovor s blízkými přáteli Jarmily Hanzákové se uskutečnil v kanceláři místostarosty Městského úřadu Kamenice nad Lipou, Mgr. Jaromíra Paříka, který byl v dětství členem dětského divadelního souboru Lipka. (Jména účastníků rozhovoru jsou krácena pouze iniciálami).

KŠ: Jaké jsou vaše vzpomínky na Jarmilu Hanzákovou?

VK: Jarmila byla náboženského založení a víru si v sobě nesla až do konce svého života. Byla přesvědčená katolička, která věřila v dobro člověka. Život neměla jednoduchý, dostávala jednu ránu za druhou, ale svou víru si vždycky udržela a obhájila. Když nastoupila do školy v Žirovnici, tak její náboženské založení už tak trochu vadilo a postupně byla překládána do škol v okolí Kamenice nad Lipou. Působila ve Včelničce, v Bohdalíně a v Mnichu. A potom, když se začala projevovat sluchová choroba, působila jako vychovatelka v kamenické základní škole.

MP: ...tehdy musela skončit s učením a kvůli zdravotním problémům mohla působit už jen ve školní družině. Tam se začala věnovat naplno práci s dětmi.

Dětský soubor začínal ve svých začátcích recitací a Jarmila jezdila vystupovat s dětmi do okolí Kamenice. Jezdilo se nákladňákem, autobusem, prostě, jak se dalo. Jarmila pořádala pro občany města večery poezie. Básně a povídky, které v té době psala, později zasílala do Památníku národního písemnictví v Praze. Tvorba, kterou věnovala svým přátelům, se nachází ve Vlastivědném muzeu na zámku v Kamenici nad Lipou. Po smrti Jarmily zaslal dochovanou část díla do pražského PNP pan František Kameník, který byl dlouholetým členem redakční rady a pravidelně propagoval tvorbu Jarmily Hanzákové v kamenickém Zpravodaji.

KŠ: Kde nacházela J. Hanzálková inspiraci pro svou tvorbu?

MP: Jarmila bezesporu milovala tenhle kraj. Milovala město Kamenici a její okolí. Nepotřebovala k inspiraci nějaký velký podnět nebo událost. Inspirací jí byla už jen pouhá cesta k oblíbenému rybníku Kalich, který měl v určitý čas a v určité roční době svou atmosféru, jež v ní vyvolala nutkavou touhu sednout si pod nejbližší strom a zapsat své niterné pocity a citové rozpoložení určitého okamžiku. Své pocity vyjadřovala s hlubokým zaujetím pro zachycení detailu. Přitom to byla úplně obyčejná ženská, u níž by člověk nečekal, jak bohatý je její vnitřní svět a jak emocionálně prožívá realitu kolem sebe! Protože jsem ji dobře znal a tohle všechno věděl, dovedl jsem se při recitaci jejích básní vcítit do atmosféry okamžiku, ve kterém verše vznikaly a interpretoval jsem je tak, jako bych je sám přímo na tom místě prožil...

VK: Jarmila měla velmi silný vnitřní motor a byla velmi činorodá. I přes svůj sluchový handicap musela stále konat. Trápilo ji, že doba nebyla pro poezii příznivá. Tvořila pro obyčejné lidi, její poezie jim byla srozumitelná. Byla ale některými lidmi z tehdejších tzv. kulturních kruhů napadána, že její tvorba je málo umělecká a také málo angažovaná. Občas se tak z pudu sebezáchovy snažila do veršů nějakou angažovanost dát. Bylo ale cítit, že určité myšlenky popírají její přirozenost a jsou ve verších nepatřičné a bytostně z ní nevycházejí. Bohužel to bylo často dáno okolnostmi, které ji znásilňovaly. Mnohdy to neměla lehké...Byla velmi činorodá a vzpomínám si, že chtěla porozumět i hudbě. To ji přimělo stát se samoukem ve hře na klavír. Při interpretaci měla strach, aby něco nepokazila, ale na druhou stranu ji to obohacovalo a dělalo jí to radost. A měla moc ráda lidi. Já jsem měl to štěstí, že jsme k sobě měli hodně blízký vztah. Ona měla moc ráda celou mojí rodinu, děti, manželku, ale mě přece jenom trošku víc. Možná to bylo tím, že jsme měli stejnou potíže, nedoslýchavost. Měla stejně jako u sebe strach, že také ohluchnu a rozuměli jsme si i v otázkách víry. Stejně jako ona jsem neměl potřebu dávat svůj vztah k Bohu otevřeně najevo. Ona ale vycítila, že věřím. Nejhlubší a niterné věci tak vyjadřovala Jarmila svými verši, které pak často nám a všem svým přátelům věnovala.

U Jarmily ale nebyl naplněn vztah muže a ženy. Vždy trpěla tím, že nikdy neměla vlastní rodinu, ale nikdy ostatním nezáviděla! Svému okolí přála a ve vztahu k medicíně asi dokázala odhadnout, co člověk může. Nikdy nechtěla nic navíc. Byla skromná a byla si vědoma toho, že nemůžeme chtít všichni všechno. To se mi na ní vždycky hrozně líbilo, že v sobě nesla tu skromnost....

MP: Na druhou stranu byla Jarmila hodně akční, a když se do něčeho zakousla, tak to nepustila. Když se třeba rozhodla, že napíše kardinálu Tomáškovi, tak mu napsala. Nebyla příliš praktického založení, ale v tomto jí dělal zázemí pan František Kameník, který vždy vše zařídil. Jarmila velmi těžce snášela, když při cestování s divadelním souborem Lipka měla například přespat v cizím prostředí. A pokud už někde spala, neodpočinula si. Stejně to bylo, pokud se mělo někam jet. Celou noc nezamhouřila oko, protože se bála, že neuslyší budík a zaspí. Byla velmi zodpovědná a úzkostlivá, aby nic nebylo zanedbáno.

KŠ: Jak podle vás J. Hanzálková prožívala změny po roce 1989?

MP: Změny ve společnosti Jarmila samozřejmě cítila a prožívala. Protože ale nikdy neměla televizi, měla v nahodile získávaných informacích trochu chaos. Na nastalé změny ale ihned reagovala sbírkou básní Nebe nad rodnou zemí, knižně vydanou jejím přítelem, nakladatelem z Vizovic, který ji v Kamenici nad Lipou navštěvoval. Byla to poslední sbírka, kterou Jarmila napsala. Sbírka obsahuje básně vztahující se ke společenským změnám po roce 1989, ale také k historickým osobnostem, např. Anežce České.

VK: Je pravda, že změny po roce 1989 její očekávání nesplnily. Ona od toho čekala trochu víc. Očekávala, že společnost se více obrátí ke křesťanské víře a morálním a kulturním hodnotám. Cítila ale, že společnost postupně sklouzává někam jinam. Měla vytříbený pozorovací talent a dokázala odhadnout lidi. Jarmila předjímalá, jak asi budou reagovat na nové situace a jednoduše řečeno, nesesdlo jí to. Potom ke konci už začala váhat, jestli ty změny vůbec měly (pro ni) smysl... i během toho krátkého období do roku 1992, kdy zemřela, vycítila,

že to nebude to správné, kam směřujeme a její euforie ze změny společensko-politické situace rychle vprchala.

KŠ: *Jak byla po Sametové revoluci přijímána její tvorba?*

MP: Jarmila brzy pochopila, že lyrická tvorba se „nenosí“. Zdůrazňovat krásno a vyjadřovat niterné prožitky bylo nepatřičné a televize v té době začala dávkovat do společnosti takovou tu „tvrdou“ západní kulturu a povrchní, kýčovitě a bezduché seriály.

VK: Už v době před rokem 89 stála Jarmilina literární tvorba spíše na okraji. Pro mne osobně není moderní tvorba srozumitelná. Jarmila naopak vyjadřovala své pocity jasně, srozumitelně a s vnitřní čistotou. Její tvorba byla vždy určena obyčejnému člověku, který z veršů vycítí, jak má vnímat prožité okamžiky, kde hledat porozumění a útěchu, jak navzájem opětovat své city a jak vnímat krásu kolem sebe. Kdežto v moderním pojetí poezie mi toto chybí. Stejně tak její divadelní hry byly průzračně a srozumitelné, děti si v nich našly to své. Např. jedna z posledních her *Mladíci jablíčko* byla hra, ve které si děti pěkně zahrály a dospělí hru přijali v dobrém a s porozuměním.

MP: Jarmila se skutečně dovedla vcítit do dětské duše a vždycky do hry nebo pásma dovedla zakomponovat hravost a dětskou spontaneitu. Připravovala divadelní pásma k různým příležitostem, např. k Vánocům a byla schopna zkomponovat krásný pořad, který nadchnul jak děti, tak jejich rodiče. Ve stejném duchu pořádala tzv. Večery poezie, které byly Kameničáky hojně navštěvovány.

KŠ: *Pro jaké vlastnosti jste si J. Hanzálkové vážili? V čem bylo její charisma?*

MP+VK: Jarmila byla hrozně hodný člověk. Byla dobrosrdečná, spolehlivá. Když někoho měla ráda, tak ho měla ráda napořád. Když neměla, tak ho nevyhledávala. Byla přímá.

J.Pařík: Tenkrát jsme to tak jako děti nevnímali, ale s odstupem času si to člověk uvědomuje, že měla opravdu velice dobrý vztah k nám, dětem, a že by pro nás udělala všechno. Na základní škole jsem byl členem Lipky a Jarmilu Hanzálkovou jsem tedy velmi dobře znal.

MP: Vždycky raději pracovala s dětskou duší než s dospělými. Někdy si do divadelních her místo dospělých „propašovala“ do jejich rolí raději děti. Sama většinou v divadelních hrách hrála a vyžadovala přesnou znalost textu. Neexistovalo, že dětský herec jen tak něco ve své roli oddrmolil. Jarmila dobře odezírala a poznala, že dotyčný není připraven. Tehdejší kamenické děti, které navštěvovaly divadelní soubor Lipka, by měly dnes dodatečně Jarmile poděkovat, že je naučila správně mluvit.

VH: I když Jarmila neměla nikdy přebytek peněz, nikdy neopomněla obdarovat své známé a přátele při jakékoli příležitosti. Velmi ráda dělala lidem radost. Nejraději obdarovávala knihami.

KŠ: *Domníváte se, že byla J.Hanzálková důvěřivá a naivní?*

Všichni: Ne, naivní nebyla. Vždycky si velmi rychle udělala na člověka názor. Měla vytříbený pozorovací talent a lidi dobře odhadla. Dovedla také dát najevo, když jí někdo tzv. neseděl, nebo jí nebyl sympatický. Vytvořila si k takovým lidem odstup.

KŠ: *Jak vzpomínáte na poslední chvíle s J. Hanzálkovou?*

MP: Tehdy Jarmilu přivezli domů z nemocnice v Počátkách, protože se chtěla vrátit. Ona se s námi vlastně loučila. Byli jsme tam s Jarmilou do rána, ten den byla úplně bezvadná, ale druhý den jako když utne. Přestávala komunikovat, byla unavená a jen mi říkala, abych šel do ložnice, kam pouštěla málokoho. Táhle v knihovně vezmi to a to, odnes to do muzea, a to už jsme věděli, že je to s ní zlé...

MP: Moc mě potěšilo rozhodnutí zastupitelstva, že po Jarmile Hanzálkové byla v Kamenici pojmenována ulice.

3. Jarmila Hanzálková v internetových odkazech

Regionální spisovatelka a organizátorka kulturního života v Kamenici nad Lipou Jarmila Hanzálková je zmiňována v hypertextových odkazech zřídka. Jako zdroj vyhledávání byl využit fulltextový vyhledávač Google. Relevantních odkazů na internetu je cca deset. Ostatní odkazy se vztahují pouze k internetovému knižnímu obchodu a nabídce publikovaných titulů J. Hanzálkové. Výsledky fulltextového vyhledávání odkazů jsou vázány v menší míře na portály kulturních a vzdělávacích institucí (např. databáze virtuální studovny Divadelního ústavu v Praze nebo Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze). Větší část hypertextových odkazů je vázána na portály internetových obchodů, které se zaměřují na prodej publikované tvorby J. Hanzálkové, zejména knižně vydaných básnických sbírek a divadelních her pro děti. Dramatická tvorba J. Hanzálkové v internetové nabídce převažuje. V databázi fondu virtuální knihovny Divadelního ústavu se nachází 17 titulů publikovaných divadelních her. Z důvodu nízké frekvence internetových odkazů nelze relevantně hodnotit faktickou správnost uváděných údajů o J. Hanzálkové. V odkazu na významné kamenické osobnosti se nachází nepřesný údaj o datu narození kamenické autorky. Zdroj uvádí nepřesné datum 20. ledna 1910. Všechny další relevantní zdroje uvádí jednotné datum 26. ledna. Poslední aktuální hypertextové odkazy byly aktuálně vázány výhradně na společenské a kulturní akce spojené s připomenutím 100. výročí od narození Jarmily Hanzálkové. Zdrojem odkazů byla Městská knihovna a kulturní dům v Kamenici nad Lipou.

1. <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=2572>

Anotace k internetovému odkazu č. 1: Odkaz se váže k Databázi českého amatérského divadla. Představuje stručnou biografii J. Hanzálkové s odkazem na související soubory (Kamenice nad Lipou : Lipka, JSŠ/SVVŠ, od 1949 198 x) a bibliografie (Hanzálková, Jarmila: 20 let dětského divadelního souboru Lipka v Kamenici nad Lipou)

2. <http://home.tiscali.cz/kamenicenadlipou/katalog/historie/02osobnosti/hanzalkova.htm>

Anotace k internetovému odkazu č. 2: Odkaz má charakter internetového portálu s odkazem na další významné kamenické osobnosti (např. hudební skladatel V. Novák, spoluobjevitel bacilu tyfu S. Provázek ml., profesor filozofie Jindřich Vacek a další). V odkazu je umístěna fotografie Jarmily Hanzákové a krátký životopis včetně stručného výčtu nejvýznamnějších děl. Autorem je bývalý kamenický učitel a propagátor kulturního života ve městě František Kameník, foto: Štěpán Kučera. V odkazu je chybně uveden den narození J. Hanzákové (20.3. 1910)

3. <http://www.lib.cas.cz/aleph-google/KNA01/00105/35/001053557.html>

Anotace k internetovému odkazu č. 3: Odkaz se váže k soubornému katalogu Akademie věd ČR, báze KNA 01, záznam č. 001053557. Týká se vhodného způsobu předčítání pohádek v rozhlase. Odkaz obsahuje navigaci: <http://www.lib.cas.cz/aleph-google/>

4. <http://www.superevent.cz/akce/detail/jarmila-hanzalkova-100-vyroci-narozeni>

Anotace k internetovému odkazu č. 4: Odkaz se váže k Městské knihovně v Kamenici nad Lipou, která informovala veřejnost o výstavce z tvorby J. Hanzákové k 100. výročí narození autorky (15.1. – 17.2. 2010) v městské knihovně, v oddělení dospělých čtenářů.

5. <http://www.superevent.cz/akce/detail/jarmila-hanzalkova-vecer-poezie>

Anotace k internetovému odkazu č. 5: Odkaz se váže k večeru poezie, který byl pořádán k 100. výročí narození J. Hanzákové v Loutkárně kulturního domu v Kamenici nad Lipou 26. 1. 2010. Na programu byl výběr z tvorby J. Hanzákové ve spolupráci s ochotnickým souborem Kvěch a dětmi ze ZŠ v Kamenici nad Lipou.

6. http://www.czecot.cz/akce/78530_jarmila-hanzalkova-vecer-poezie

Anotace k internetovému odkazu č. 6: Odkaz se váže k Turistickému portálu CZeCOT.cz. Podobně jako odkaz č. 5 informuje o pořádaném Večeru poezie k 100. výročí narození J. Hanzákové. Turistický portál odkazuje dále na webové stránky Kulturního střediska v Kamenici nad Lipou: <http://www.kamenicenl.cz/kulturni-dum/d-77834>

7. <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/hanzalkova-jarmila/>

Anotace k internetovému odkazu č. 7: Odkaz se váže k portálu Památníku národního písemnictví v Praze, k záložce literární archiv, katalogy a databáze. Portál nabízí abecední seznam (databázi) osobností kulturního života, zařazených do fondu PNP. Odkaz podává informaci o osobním fondu J. Hanzákové v Literárním archivu PNP (rozsah 3 kartónů, 1941 – 1984).

8. <http://baila.net/autor/204986049/jarmila-hanzalkova>

Anotace k internetovému odkazu č. 8: Odkaz se váže k internetové knižní síti Baila.net, která nabízí knižně vydaná díla J. Hanzákové (celkem 12 titulů).

9. <http://www.worldcat.org/identities/lccn-n84-65339>

Anotace k internetovému odkazu č. 9: Odkaz se váže k zahraničnímu portálu WorldCat, Identities, který nabízí 18 titulů J. Hanzákové vydaných ve 22 publikacích, ve 3 jazycích. Portál uvádí, že literární díla se nachází ve 34 zahraničních knihovních fondech. Klíč portálu obsahuje publikace J. Hanzákové a publikace o J. Hanzákové.

10. <http://vis.idu.cz/>

Anotace k internetovému odkazu č. 10: Odkaz se váže k virtuální studovně Divadelního ústavu. V databázi fondu virtuální studovny se nachází 17 divadelních her J. Hanzákové.

11. http://konference.osu.cz/khv/2009_2/file.php?fid=12

Anotace k internetovému odkazu č. 11: Odkaz se vztahuje k textovému dokumentu s názvem Vítězslav Novák a Jarmila Hanzálková (K vztahu manželů Novákových k „básniřce Vysočiny“ ve „světle“ kamenických muzejních pramenů). Příspěvek, který pojednává o uměleckém vztahu J. Hanzálkové k osobnosti a dílu V. Nováka, zpracovala PhDr. L. Peřinová, Ph.D.

Další, níže uvedené odkazy jsou spojeny s jednotlivými tituly J. Hanzálkové, které jsou zařazeny do nabídky internetového obchodu. Jsou to například:

http://books.google.cz/books/about/Dru%C5%BEina_radosti_pr%C3%A1ce_a_l%C3%A1sky.html?id=xYuhtwAACAAJ&redir_esc=y

http://books.google.cz/books/about/Rozhn%C4%9Bvan%C3%A1_panenka.html?id=pGgCHAAACAAJ&redir_esc=y

http://db.divadelniustav.cz/fdb/hled_hesl.php?strana=0&typ=A&cis_pole=31&heslo=15742&lang=eng&PHPSESSID=2v6i8sn7uageincm7uf844gmq3

http://books.google.cz/books/about/Jak_hovo%C5%99%C3%AD_klav%C3%ADr.html?id=DQhIAAAAMAAJ&redir_esc=y

<http://www.antikvariat-5d.cz/listuniitemsandcatalogues.aspx?aid=43320&isr=0>

4. Komentář k rešerším

Zdroje:

- Regionální oddělení Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích – týdeník *Nástup*, (ročníky XIII – XXIX)
- Regionální oddělení Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích – Zpravodaj města Kamenice nad Lipou – měsíčník, (ročníky VII – XXIX)

Cílem bylo zpracovat rešerše z dostupných periodik pelhřimovského týdeníku *Nástup* za období let 1963 – 1979 s návazností na nově založený měsíčník *Zpravodaj města Kamenice nad Lipou* a jeho okolí (dále jen *Zpravodaj*), který byl vydáván od roku 1979. Chronologický přehled rešerší zahrnuje kompletní a ucelený soubor všech literárních příspěvků, které Jarmila Hanzálková do těchto periodik zaslala, včetně příspěvků, které o ní byly publikovány. Rešerše mapují období padesáti let (1963 – 2013) s výjimkou některých ročníků a čísel vydání měsíčníku *Zpravodaj*, které se neuchovaly v archivu Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích, ani v archivech a fondech města Kamenice nad Lipou. Jedná se o *Zpravodaj*, roč. I – VI (1979 – 1984) a dále pak ročník č. VII (1985) stejného periodika, který je archivován ve Státní vědecké knihovně v Českých Budějovicích pouze za období červenec – prosinec 1985. Výtisky čísel z období leden až červen roku 1985 se v archivu nezachovaly. Chronologicky uspořádaný soubor rešerší představuje v současné době unikátní a dosud nevydaný výčet publicistické práce J. Hanzálkové z vybraných regionálních periodik. Frekvence publikovaných příspěvků ukazuje patrné výkyvy v závislosti na změnách společensko-politických poměrů a zároveň reflektuje i období určité zvýšené popularity regionální autorky. K nejvýraznějším disproporcím v počtu publikační činnosti Jarmily Hanzálkové dochází např. ve druhé polovině 70. let 20. století. Příspěvky byly publikovány v týdeníku pelhřimovského okresu *Nástup* za celý rok 1969 osmnáctkrát a v roce 1970 dokonce dvacetkrát, zatímco v roce 1977 pětkrát, 1978 šestkrát a v roce 1979 pouze třikrát. Příčina snižující se četnosti informací o kamenické rodačce je

přímo úměrná také postupnému zapomínání veřejnosti na Jarmilu Hanzálkovou. Příspěvky spojené s přímým odkazem na autorku a její tvorbu najdeme v kamenickém měsíčníku Zpravodaj ještě v roce 2009 (pětkrát) a v roce 2010 (čtyřikrát). V roce 2011 je již zmíněna pouze jedenkrát a zcela zapomenuta zůstává ve Zpravodaji z roku 2012, kdy nebylo připomenuto ani 20. výročí od úmrtí Jarmily Hanzákové. Žádnou zmínku o autorce nenajdeme ani v aktuálních číslech Zpravodaje 1 – 4 (leden až duben 2013). Je zcela evidentní, že regionální autorka upadá postupem času v zapomnění a její význam není připomínán ani v jejím rodném městě Kamenici na Lipou.

5. J. Hanzálková ve výuce na základní škole

Literární projekt „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“ koncipuji jako ucelený nabídkový metodický a vzdělávací materiál pro blokovou výuku v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávacího oboru český jazyk (dle RVP ZV). Blokový literární projekt navrhuji zařadit do výuky na 2. stupni základní školy, ve dvou po sobě jdoucích dnech, s možností realizace v průběhu celého školního roku. Literární projekt koresponduje s učivem a očekávanými výstupy komunikační a slohové výuky na příslušném stupni základní školy dle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Cílem projektu je seznámení žáků s významnou regionální literární osobností Jarmilou Hanzálkovou a jejím dílem.

Výchozí motivací pro vytvoření nabídkového učebního materiálu byla skutečnost, že regionální literatura aktuálně není součástí kurikula žádné ze základních škol regionu. Školní vzdělávací programy vybraných základních škol v okrese Pelhřimov (ZŠ Kamenice nad Lipou, ZŠ a MŠ Žirovnice, ZŠ a MŠ Lukavec, ZŠ Nová Včelnice, ZŠ Horní Cerekev, ZŠ a MŠ Černovice, ZŠ a MŠ Deštná) neobsahují téma regionální literatury. Toto zjištění je v rozporu s jedním ze základních cílů reformy vzdělávací soustavy v České republice, která prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů umožňuje školám zohledňovat ve svých školních vzdělávacích programech právě aspekty regionalismu a jiná místní specifika.

Na základě terénního šetření na Základní škole v Kamenici nad Lipou jsem zjistil, že žáci se seznamují s regionální osobností Jarmilou Hanzálkovou pouze sporadicky, nesystémově, nejvíce na prvním stupni základní školy a ve školní družině. Zařazení Jarmily Hanzálkové do výuky je přitom závislé na osobní znalosti a zkušenosti pedagoga s touto regionální autorkou, popř. jejím literárním dílem. Žáci se dozívají o této regionální autorce tak výhradně prostřednictvím učitelů a vychovatelek střední a starší generace, kteří ji osobně znali a v době své školní docházky se s ní setkali při různých příležitostech.

Současná generace pedagogických pracovníků již regionální spisovatelku a dlouholetou organizátorku kulturního a společenského života města Kamenice nad Lipou nezná. Jarmila Hanzálková a její dílo upadá v zapomnění. Sporadicky se o autorce zmiňuje kamenický měsíčník Zpravodaj, a to pouze v souvislosti s periodickým připomenutím výročí narození a úmrtí J. Hanzálkové. Od jejího úmrtí v roce 1992 je patrná snižující se frekvence informací o autorce jak v regionálním tisku, tak i v rámci kulturního života města Kamenice nad Lipou.

V současné době pracuje při Základní škole v Kamenici nad Lipou dramatický kroužek pod vedením jedné z vychovatelek, která byla v minulosti členkou dětského dramatického souboru Lipka Jarmily Hanzálkové. Děti se v dramatickém kroužku učí správné výslovnosti, deklamaci, přednesu, improvizaci a rytmičtému řeči. Při nácviku dramatických dovedností používá vedoucí dramatického kroužku některé metodické prvky Hanzálkové, tak jak se je sama v minulosti v jejím divadelním souboru učila. Jsou to například rytmické etudy na Hrubínovy verše nebo situační mimické etudy, při kterých se žáci učí improvizovat a vyjadřovat mimicky své pocity a prožitky. Děti z dramatického kroužku nacvičily několik divadelních her z repertoáru J. Hanzálkové, se kterými veřejně vystoupily. Dramatický soubor tak částečně navazuje na tradici a odkaz čtyřicetiletého působení dětského divadelního souboru Lipka (1949 – 1989).

Ve výuce na Základní škole v Kamenici nad Lipou se mohou setkat žáci s Jarmilou Hanzálkovou pouze ve vybraných hodinách předmětu vlastivěda ve 3. ročníku základní školy, kde se žáci učí o svém regionu. Pamětníci z řad pedagogů ZŠ v Kamenici nad Lipou vzpomínají, že v minulosti byly ve škole pořádány pravidelné besedy s Jarmilou Hanzálkovou, ve kterých bylo zařazeno autorské čtení z její básnické a prozaické tvorby.

5.1 Výzkumná část

5.1.1 Komentář k dotazníkovému šetření

Statistické šetření bylo provedeno v průběhu měsíce února 2013 ve třech základních školách (ZŠ Kamenice nad Lipou, Žirovnice a Nová Včelnice) a ve dvou gymnáziích (Pacov a Pelhřimov).

Účast žáků a učitelů v dotazníkovém šetření:

Škola	Počet žáků	Počet pedagogů	Celkem
ZŠ Kamenice nad Lipou	40	15	55
ZŠ Nová Včelnice	42	4	46
ZŠ Žirovnice	41	6	47
Gymnázium Pacov	106	11	117
Gymnázium Pelhřimov	41	15	56
Celkem	270	51	321

Respondenti:

- žáci 2. stupně základní školy (8. a 9. ročník)
- žáci osmiletého a čtyřletého gymnázia
- učitelé ZŠ a gymnázií

Žáci základních škol odpovídali na 5 otázek, žáci gymnázií na 6 a učitelé ZŠ a gymnázií na 8 dotazů. Byla zvolena kombinace otázek s uzavřenými i otevřenými odpověďmi.

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda mají žáci a učitelé povědomí a případně konkrétní vzpomínky na pedagogické a literární působení paní Jarmily Hanzákové, která se v letech 1949 – 1989 aktivně podílela na organizaci kulturního života v Kamenici nad Lipou a jejím okolí.

Záměrně jsem vybral tři základní školy v místech, kde v minulosti J. Hanzáková pedagogicky působila. Šetření bylo rozšířeno o dvě gymnázia, která se nacházejí v regionu, ve kterém byla J. Hanzáková ve své době kulturně činná a známá (Pelhřimovský a do r. 1960 Kamenický a Pacovský okres).

V dotazníkovém šetření jsem nestanovil žádné hypotézy, neboť jsem již předem předpokládal, že respondenti nebudou mít žádné, případně pouze velmi malé, povědomí o regionální spisovatelce Jarmile Hanzákové, která aktivně působila ve městě Kamenice nad Lipou v šedesátých až osmdesátých letech 20. století.

Předpokládal jsem, že autorka bude známější v místě, kde žila a působila (Kamenice nad Lipou a její blízké okolí), což se v šetření potvrdilo. V dotazníkovém šetření v ostatních školách se potvrdil předpoklad, že Hanzáková bude známa pouze ojediněle, a to u starších generací, které měly možnost se s autorkou osobně nebo zprostředkovaně setkat.

5.1.2 Dotazníkové šetření na vybraných základních školách (žáci)

Na základních školách vyplnili dotazníky anonymně žáci 8. a 9. tříd druhého stupně.

V otázkách č. 1 – 3, zaměřených na znalost osobnosti a tvorby J. Hanzákové, se potvrdilo očekávání, že s jejím jménem se setkala nejvíce žáků v ZŠ Kamenice nad Lipou (14 žáků její jméno zná a 26 žáků o autorce někdy slyšelo). V ZŠ Nová Včelnice o ní slyšelo 13 a v Žirovnici pouhých 6 žáků. Většina žáků obou ZŠ (64 žáků) ji vůbec nezná.

V otázce č. 2 potvrdil znalost některé z básní nebo sbírek J. Hanzákové pouze 1 žák ze ZŠ v Kamenici nad Lipou, ostatní její dílo neznají.

S tvorbou J. Hanzálkové (**otázka č. 3**) se setkali:

- 4 žáci na 1. stupni ZŠ,
- 21 žáků na 2. stupni ZŠ v Kamenici nad Lipou,
- na ZŠ v Nové Včelnici na 1. stupni dva žáci a v ZŠ v Žirovnici nikdo.

Z odpovědí na **otázku č. 4** vyplývá, že většina žáků preferuje znalost autorů svého regionu. Jako důvod uvedli, že by měli mít znalosti o osobnostech svého regionu (20 žáků – ZŠ Kamenice n. L.; 2 žáci – ZŠ Žirovnice; 16 žáků - ZŠ Nová Včelnice). Důvod – patriotismus a tradice, uvedli dva žáci (1 -Kamenice n. L. a 1- Žirovnice). Důvod – přehled o literární tvorbě v regionu, uvedli dva žáci ze ZŠ Žirovnice. Více než polovina žáků v ZŠ Kamenice nad Lipou (21:19) se domnívá, že by se měli ve škole dozvídat o tvorbě autorů regionu; to samé si myslí 2/3 žáků v ZŠ Nová Včelnice (28:14) a se stejným názorem souhlasí pouze 5 žáků ze ZŠ v Žirovnici (5:36).

V otázce č. 5 souhlasí s připomenutím významu a odkazu osobností formou:

- a) krátkého připomenutí v místním nebo regionálním tisku: 19 žáků ZŠ Kamenice n. L., 10 žáků ZŠ N. Včelnice a 11 žáků ZŠ Žirovnice.
- b) uspořádání kulturní události v obci (literární večer, výstava apod.) : 8 žáků ZŠ Kamenice nad Lipou, 12 žáků ZŠ Včelnice a 2 žáci ZŠ Žirovnice.
- c) školní akce (nácvič divadelního představení, kulturního programu apod.): 12 žáků ZŠ Kamenice n. L., 6 žáků ZŠ N. Včelnice a 1 žák ZŠ Žirovnice.
- d) Jiné formy připomenutí: filmové představení (1), hlášení ve školním rozhlase (1), informace v hodině Čj (1) a kulturní vystoupení v jiném městě (1).

5.1.3 Dotazníkové šetření na gymnáziích (Pacov, Pelhřimov) – žáci

Žáci obou gymnázií odpovídali anonymně na 6 otázek. Učitelé českého jazyka oslovili na Gymnáziu v Pacově celkem 106 žáků několika tříd víceletého gymnázia (kvarta – oktáva) a na Gymnáziu v Pelhřimově 41 žáků 3. a 4. ročníku čtyřletého gymnázia.

Dotazník pro žáky gymnázií byl rozšířen o otázku, zda se setkali s tvorbou autorky v některém z periodik.

Četnost poměru kladných a záporných odpovědí na otázky žáků gymnázií se podobala poměru u žáků na základních školách.

V otázce č. 1 odpověděli všichni žáci Gymnázia Pacov záporně, 30 žáků Gymnázia Pelhřimov autorku nezná, 5 ji zná a 6 žáků o ní slyšelo.

Na otázku č. 2 (znalost autorčiny tvorby) odpověděli záporně všichni žáci obou gymnázií.

S tvorbou autorky (**otázka č.3**) se během školní docházky setkali pouze 3 žáci Gymnázia Pelhřimov (2 žáci na 1. stupni ZŠ a 1 žák na 2. stupni). Lze se domnívat, že pocházejí právě z Kamenice n. L. nebo jejího okolí. Z pacovského gymnázia nezná tvorbu J. Hanzálkové žádný žák.

S tvorbou J. Hanzálkové v periodikách (**otázka č. 4**) se setkali pouze 4 žáci Gymnázia v Pelhřimově, a to v měsíčním periodiku Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. Žáci Gymnázia v Pacově se s tvorbou neseťkali.

27 žáků Gymnázia v Pelhřimově a 18 žáků Gymnázia v Pacově se domnívá, že by se měli seznamovat s tvorbou autorů regionu (**otázka č. 5**). 4 žáci z Pacova a 6 žáků z Pelhřimova uvedlo jako důvod získání povědomí o svém regionu, 12 žáků z Pelhřimova uvedlo jako důvod znalost regionu a jeho osobností a 2 žáci z Pelhřimova uvedli jako důvod všeobecný přehled.

Na otázku č. 6 (připomínání významu a odkazu regionálních osobností) odpovědělo kladně celkem 47 žáků Gymnázia v Pacově a 38 žáků Gymnázia v Pelhřimově:

- a) Krátké připomenutí v regionálním tisku preferuje 6 žáků z Pacova a 18 žáků z Pelhřimova.
- b) Uspořádání kulturní a společenské akce v obci dává přednost 40 žáků z Pacova a 13 žáků z Pelhřimova.
- c) Uspořádání školní akce dává přednost 1 žák z Pacova a 7 žáků z Pelhřimova.
- d) Jinou formu neuvedl žádný žák.

5.1.4 Dotazníkové šetření – učitelé ZŠ a gymnázií

Učitelé tří základních škol a dvou gymnázií odpovídali anonymně na 8 otázek. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 15 učitelů ze ZŠ v Kamenici nad Lipou, 6 učitelů ze ZŠ Žirovnice a 4 učitelé ze ZŠ Nová Včelnice. Z Gymnázia v Pelhřimově vyplnilo dotazník 15 učitelů a z Gymnázia v Pacově 11 učitelů.

Se jménem J. Hanzákové (otázka č. 1) se setkalo:

- a) 14 učitelů ze ZŠ v Kamenici nad Lipou (14:1)
- b) 5 učitelů ze ZŠ Žirovnice (5:1)
- c) 3 učitelé ze ZŠ N. Včelnice (3:1)
- d) 2 učitelé z Gymnázia v Pacově (2:9)
- e) 8 učitelů z Gymnázia v Pelhřimově (8:7).
- f) Z odpovědí vyplývá, že většina učitelů (63%) se setkala se jménem Jarmily Hanzákové.

Na otázku č. 2 (osobní setkání s J. Hanzákovou) odpovědělo kladně:

- 11 učitelů z Kamenice nad Lipou (11:4),
- 3 učitelé ze Žirovnice (3:3),
- 3 učitelé z Nové Včelnice (3:1),

tj. 68%. Učitelé uvedli příležitosti, při kterých se s autorkou setkali:

- 1 × v divadelním souboru Lipka,
- 3 × v kroužcích,
- 5 × při besedách a
- 2 × na divadelním představení.

Diametrálně rozdílný výsledek je na gymnáziích: s autorkou se setkal pouze 1 pedagog z Gymnázia v Pelhřimově (při příležitosti pořadu o skladateli Vítězslavu Novákovi).

Některou ze sbírek J. Hanzálkové (**otázka č. 3**) zná 7 učitelů z Kamenice nad Lipou a pouze po jednom učiteli z ostatních škol, tj. 22% z celkového počtu pedagogů. Jako nejznámější uvedli respondenti sbírku Posláno po větru (6 x).

Odpovědi na otázku č. 4 (setkání s tvorbou autorky během školní docházky):

- na prvním stupni ZŠ – 9x
- na druhém stupni ZŠ – 14x
- na střední škole – 3x.

Učitelé základních škol a gymnázií se setkali s tvorbou J. Hanzálkové (**otázka č.5**) na stránkách periodik:

- Zpravodaj města Kamenice nad Lipou – 21x
- Týdeník Nástup (pozdější Pelhřimovské listy) – 9x

- Pelhřimovské listy – 4x

Dramatickou tvorbu J. Hanzálkové (**otázka č. 6**) zná 9 učitelů všech pěti škol (5x uvedena pohádka O princezně, která si neuměla hrát). 5x nebyl uveden název divadelní hry.

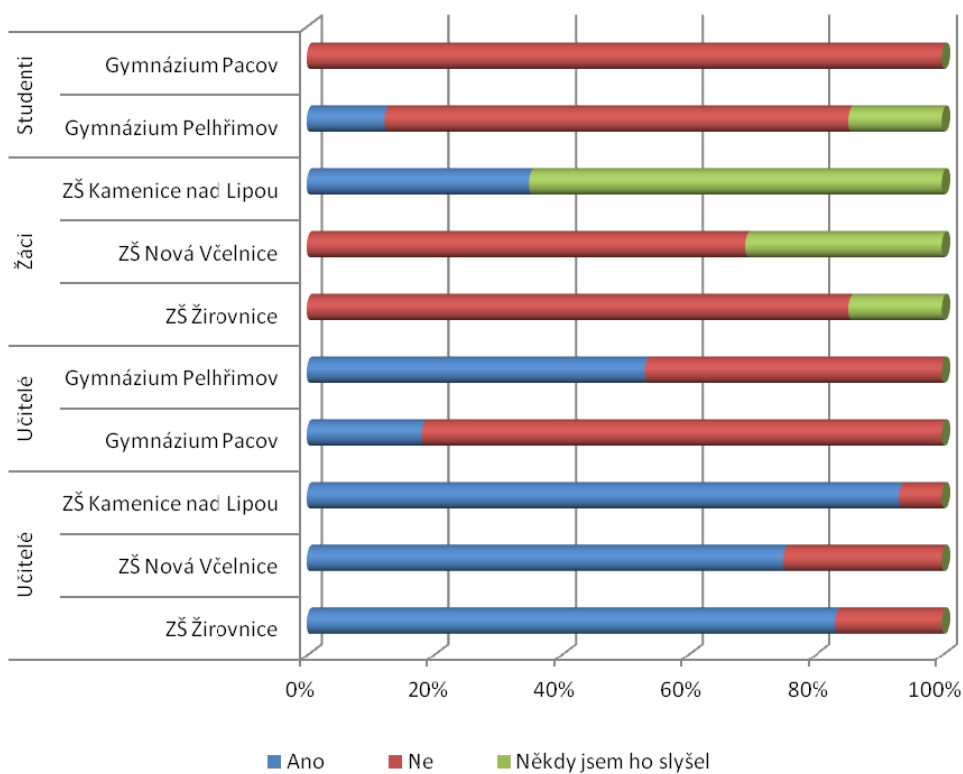
V otázce č. 7 uvedlo 48 učitelů z celkového počtu 51 důvody, proč by se měli žáci seznamovat s tvorbou regionálních autorů v rámci výuky literatury:

- poznat osobnosti regionu – 16x
- patriotismus – 12x
- tradice regionu – 5x
- literární rozhled – 6 x

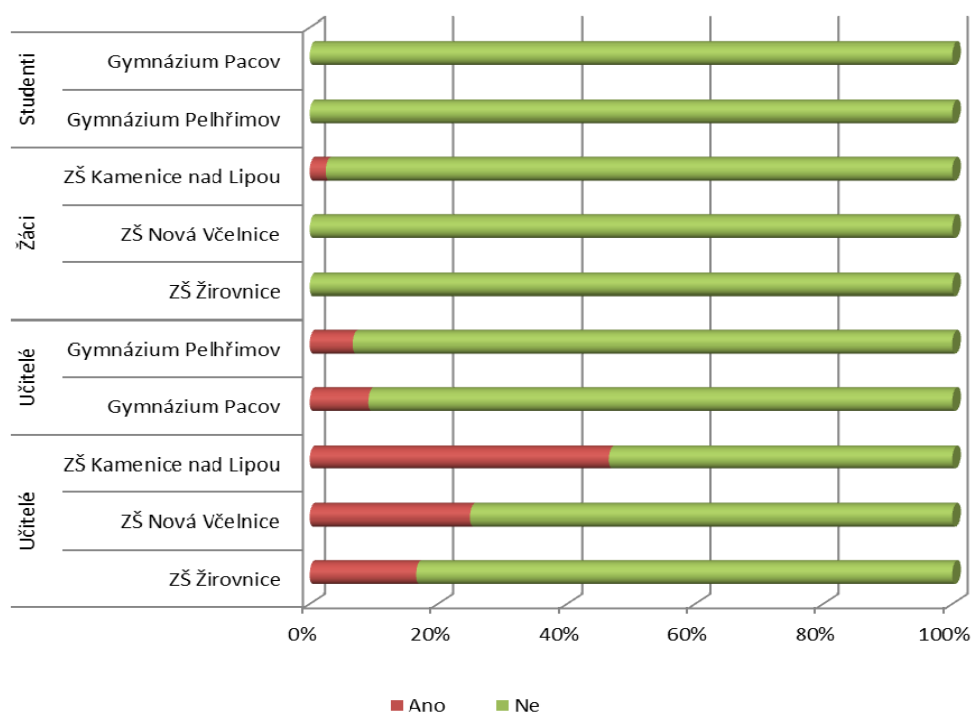
Téměř všichni učitelé (50) se domnívají, že by měl být připomínán význam a odkaz regionálních osobností (**otázka č. 8**). Za nejvhodnější formy považují:

- Připomenutí v regionálním/místním tisku – 32x
- Uspořádání kulturní a společenské akce v obci – 34x
- Uspořádání školní akce – 15x
- Jiné formy: výuka v rámci prvouky (1), seminární práce (1), volitelný seminář (1), sborník (1).

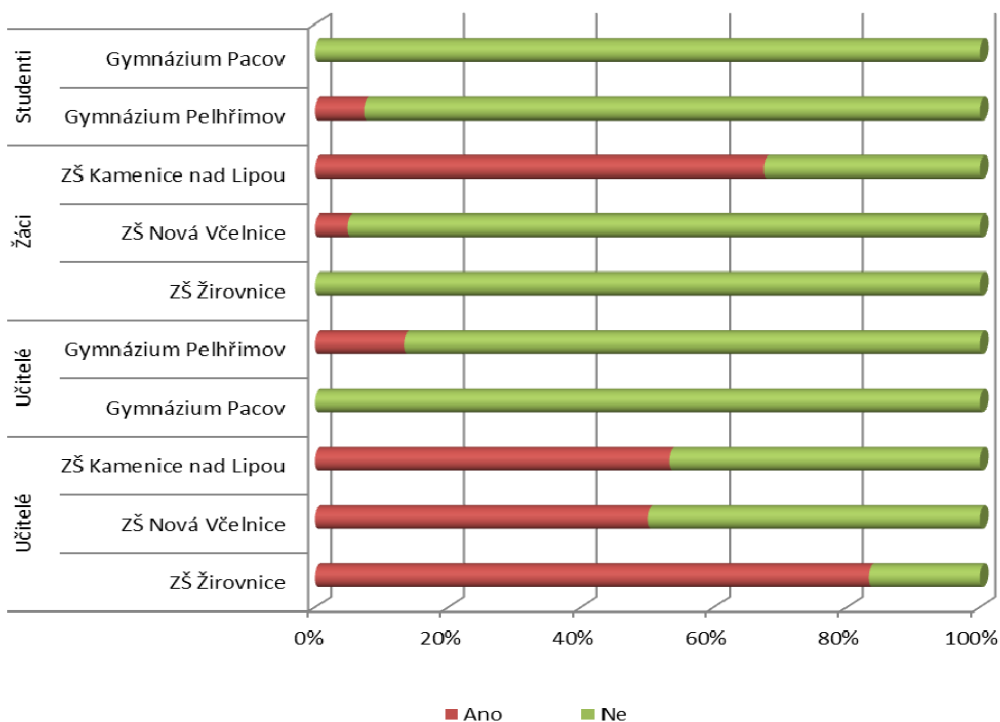
Setkal(a) jste se v literatuře se jménem Jarmila Hanzálková?

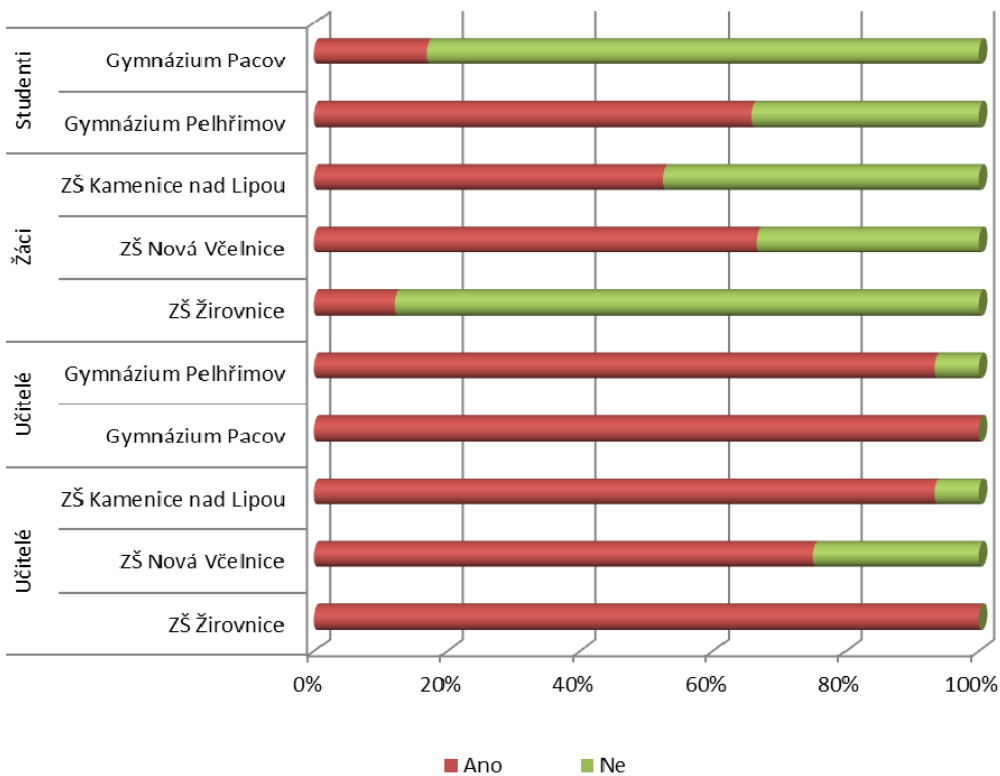
Znáte některou z jejích básní nebo sbírek?

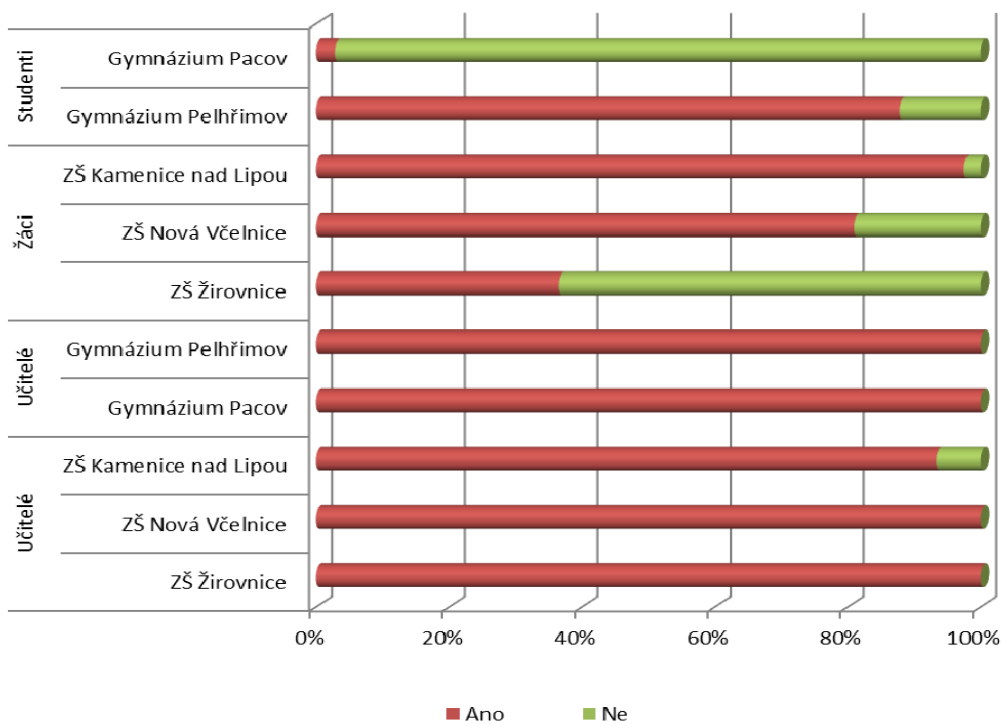
Setkal(a) jste se s její tvorbou v době školní docházky?

Měli by se žáci v literatuře seznamovat s tvorbou autorů svého regionu?

Má se připomínat význam a odkaz regionálních osobností v místech, odkud pocházeli?

5.2 Projektové dny

Hlavním cílem tzv. projektových dnů je seznámit žáky na 2. stupni základní školy se životem a tvorbou regionální spisovatelky a autorky divadelních her Jarmily Hanzálkové (1910 – 1992).

Téma:Regionalismus v literární výchově na 2. stupni základní školy. „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“.

Cíle projektu:

- seznámit žáky 2. stupně základní školy s významnými regionálními osobnostmi
- seznámit žáky se životem a tvorbou J. Hanzálkové
- prezentovat žákům stěžejní díla tvorby J. Hanzálkové (vydané básnické sbírky a divadelní hry)
- seznámit žáky s místy, na kterých J. Hanzálková žila a která ji inspirovala
- přečíst a analyzovat se žáky krátkou povídku J. Hanzálkové (Velký Jan)
- prezentovat osobnost J. Hanzálkové formou vlastního společného projektu na veřejně přístupném místě ve škole

Očekávané výstupy:(Jeřábek J., ed., Tupý J., 2007)

- číst s porozuměním přiměřeně náročný text potichu i nahlas
- určit strukturu literárního díla (námět, téma a literární hrdinové povídky)
- určit jazyk literárního díla (obrazná pojmenování) a formu vyprávění
- rozlišit podstatné a okrajové informace v textu

- uceleně reprodukovat obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatovat si podstatná fakta
- volit při čtení náležitou intonaci, přízvuk, pauzu a tempo
- rozlišit spisovný a nespisovný projev
- sestavit osnovu vyprávění a na jejím základě vytvořit krátký mluvený projev s dodržením časové posloupnosti
- využívat základy studijního čtení – vyhledávat klíčová slova, formulovat hlavní myšlenky textu, vytvořit vhodné otázky k textu
- umět porovnat významy slov, zvláště slov stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová
- umět rozlišit slova spisovná a jejich nespisovné tvary a umět užívat běžně užívaná cizí slova
- umět rozlišit slova jednoznačná a mnohoznačná, antonyma, synonyma, homonyma
- vyjádřit své dojmy z četby a zaznamenat je, volně reprodukovat text
- rozvíjet paměť žáků (naučit se krátký úryvek textu zpaměti)
- motivovat žáky k vlastní práci s textem (fabulace vlastního děje, vytvořit jiný závěr povídky)
- rozvíjet myšlení žáků zábavnou formou (osmisměrka)
- zapojit žáky do kolektivní tvořivé práce (vytvořit vlastní skupinový projekt na téma „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“)
- nacvičit se žáky v delším časovém horizontu jednu divadelní hru z repertoáru J. Hanzálkové

Realizace projektu:

Časová dotace: dva projektové dny - 10 hodin

Cílová skupina: žáci 2. stupně základní školy

- **1. den**
 - 4 vyučovací hodiny (8:00 – 12:00 hodin)
 - převládají teoretické činnosti v klasické třídě v základní škole
- **2. den**
 - 6 vyučovacích hodin (dopoledne – 4 hodiny; odpoledne – 2 hodiny)
 - převládají praktické činnosti (orientační hra, poznávací vycházka, vlastní tvořivost)

Výstup projektu:

- základní informace o regionální autorce Jarmile Hanzálkové a její tvorbě
- práce s literárním textem (rozbor povídky J. Hanzálkové)
- regionálně geografický aspekt (poznání míst spojených se životem a tvorbou autorky)
- zpětná vazba (vlastní projekt na základě získaných informací)

1. projektový den:

- Doba realizace: 8:00 – 12:00 hodin (4 vyučovací hodiny s přestávkami)
- Cílová skupina: žáci vybraného ročníku 2. stupně ZŠ (doporučeno pro 6. a 7. ročníky)
- Metodické vedení: vyučující českého jazyka a literatury
- Místo realizace: školní třída (ZŠ Kamenice nad Lipou)
- Téma: Osobnosti regionu – život a dílo regionální autorky Jarmily Hanzálkové
- Cíl: Seznámit žáky s významnou osobností Kamenice nad Lipou. Naučit se pracovat s literárním textem.

Čas realizace	Cíl	Popis aktivity	Metody a formy Technické zabezpečení
8:00 – 8:45	Seznámit žáky s regionem kraje Vysočina a města Kamenice nad Lipou a okolím	Nabídka aktivit: Prezentace: mapa administrativního kraje Vysočina – místopis a polohopis, charakteristika; základní informace o městě Kamenice n. Lipou – historie a současnost, významné stavební a přírodní památky (např. zámek, památná lípa); významné osobnosti (hudební skladatel V. Novák, F. Vacek-Kamenický, J. Hanzálková); poslech písně U panského dvora (F.Vacek)	Prezentace - interaktivní tabule Hudební záznam písně Historické fotografie (lokálka, zámek, památná lípa...)
9:00 – 9:45	Seznámit žáky s životem a tvorbou J. Hanzálkové	Stručný životopis J. Hanzálkové (dětství, studia, profesní dráha, vedení dětského divadelního souboru 1949 – 1989) Ukázka knižně vydaných sbírek a divadelních her J. Hanzálkové	Beseda s pamětníkem (Věra Heřmannová vzpomíná na divadelní soubor Lipka)
10:00 – 11:30	Naučit se pracovat s literárním textem (analýza literárního textu)	Využití povídky J. Hanzálkové Velký Jan ve výuce literární výchovy žáků 2. stupně ZŠ. Uspořádání přeházených částí textu s cílem dodržet textovou návaznost. Práce s textem (viz 3.2.1 – Návrh na konkrétní využití povídky)	Frontální metoda Práce ve dvojicích
11:30 – 11:55	Rozvíjet kombinační schopnosti zábavnou formou Rozvoj vlastní tvořivosti	Žáci luští připravenou osmisměrku; tajenkou je název divadelní hry: Čarovný zvon Žáci si vyberou vlastní námět pro tajenku a snaží se vytvořit křížovku pro své spolužáky	Individuální práce
11:55 – 12:00	Zadání domácí přípravy	Žáci mají za úkol naučit se na druhý projektový den vybranou krátkou část textu povídky J. Hanzálkové Velký Jan z paměti a dokončí křížovku	Individuální domácí příprava

2. projektový den

- Doba realizace: 8:00 – 11:00 hodin; 12:00 – 14:00 hodin (6 vyučovacích hodin s přestávkami)
- Cílová skupina: žáci vybraného ročníku ZŠ (doporučeno pro 6. a 7. ročníky)
- Metodické vedení: vyučující českého jazyka a literatury
- Místo realizace: město Kamenice na Lipou (stanovená trasa); školní třída v ZŠ
- Téma: Osobnosti regionu – život a dílo regionální autorky Jarmily Hanzálkové
- Cíl: Seznámit se s místy spojenými se životem a tvorbou J. Hanzálkové. Vytvořit vlastní skupinový projekt o J. Hanzálkové
- Trasa:
 - Výchozí stanoviště: Základní škola v Kamenici nad Lipou (plnění 1. úkolu)
 - Ulice Družstevní (zahrada za domem, kde žila J. Hanzálková; plnění 2. úkolu)
 - Park „Na Rybníčku“ (plnění 3. úkolu)
 - Zámecká zahrada (stanoviště poblíž památné lípy, plnění 4. úkolu)
 - Kulturní dům (vestibul, plnění 5. úkolu)
 - Přesun na lesní hřbitov Brádlo
 - Návrat do základní školy

Čas realizace	Cíl	Popis aktivity	Metody a formy Technické zabezpečení
8:00 – 9:30	Objevit místa, kde žila a tvořila J. Hanzálková	Motivační hra „Po stopách básničky Vysočiny“ – žáci se ve čtveřicích přesunují po určené trase: ZŠ – ulice Družstevní – ulice Na Rybníčku – zámecká zahrada – Kulturní dům a plní úkoly na stanovištích	Naučně poznávací soutěž s plněním úkolů na pěti stanovištích Dozor: 5-6 pedagog. pracovníků plánek trasy
9:30 – 10:00 10:00 – 10:30 přesun do školy	Navštívit místo posledního odpočinku J. Hanzálkové na hřbitově Brádlo	Žáci se přesunou pod vedením pedagogického dozoru od Kulturního domu na lesní hřbitov Brádlo, kde zapálí svíčku a položí květinu na hrob J. Hanzálkové. Navštíví také místa, kde jsou pochováni významné osobnosti města)	Společná vycházka
10:30 – 11:00	Vyhodnotit splnění úkolů	Pedagogové vyhodnotí 5 úkolů soutěžících čtveřic žáků a vyhlásí vítěze soutěžního kvizu	Drobné odměny
12:00 – 12:30	Soutěž v přednesu úryvku textu z povídky J. Hanzálkové Prezentace křížovek sestavených žáků	Vyhlášení 3 nejlepších žáků výběr nejzdařilejších prací	Drobné odměny vlastní tvorba žáků ve společném projektu
12:30 – 14:00 Dokončení projektu ve vybraných hodinách	Vytvořit nástěnný projekt s texty a obrázky na téma „J. Hanzálková – básnička Vysočiny“ k propagaci autorky v ZŠ	Žáci si rozdělí úkoly k vytvoření nástěnného projektu (velikost cca 1 x 1,5 m) na téma „Jarmila Hanzálková – básnička Vysočiny“	Vhodná nástěnná tabule ve vestibulu školy/využití bílého a barevného papíru, fotografií, výstřižků, autorčiny tvorby, vlastních prací, apod.

5.2.1 Návrh na konkrétní využití povídky Velký Jan

J. Hanzálkové v hodině literární výchovy /výběrová databáze úkolů

Výběr povídky Velký Jan byl záměrný. Do literárního projektu byla zařazena pro svou obtížnou dostupnost běžnému čtenáři a zájemci o dílo Jarmily Hanzálkové. Povídka je uložena ve strojopise v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově. Povídka Velký Jan ideálně naplňuje primární cíl projektu, kterým je propagace života a díla regionální spisovatelky a organizátorky kulturního života v Kamenici nad Lipou. Zároveň představuje reprezentativní vzorek ze spisovatelčina díla, se kterým je možné pracovat s vytipovanými adresáty na 2. stupni základní školy.

Velký Jan je krátká osmistránková povídka. Příběh okouzlení patnáctileté dívky Petry lékařem Janem představuje jednoduché sentimentální vyprávění z venkovského prostředí. Povídku tvoří sled několika statických obrazů s mírně překvapivou pointou, odhaluje autorčin idealizovaný obraz skutečnosti, redukovaný na jednoduché vzorce typu město/vesnice, příroda/civilizace atd. Nekomplikovaný syžet, provázený řadou stereotypů, rozpoznatelnost, plochost a prvoplánový didaktický podtext ukazují na absenci tvůrčí invence, původnosti a umělecké kvality prózy Jarmily Hanzálkové. Singulární styl povídky je utvářen konvenčními postupy triviální literatury, z jejichž úrovně povídka nijak nevybočuje. Ortodoxní snaha o spisovný výraz, nesložitá metaforika, plná obrazných prostředků, jazykových klišé či emblémů akcentujících emoce, neslouží ovšem k podbízení nenáročnému čtenáři, popř. k vnucování mu takto deformovaného pojetí života nebo světa, jak je obvyklé u tzv. brakové literatury, ale jsou spíše indexem autorčiných tvůrčích limit, které nelze nahradit ani obdivuhodným entuziasmem či dobrou vůlí.

Povídka Velký Jan příkladně ukazuje, že trvalejší význam či aktuálnost odkazu života a díla regionální spisovatelky Jarmily Hanzálkové nespočívá ve vysoké umělecké hodnotě její prózy, a pravděpodobně ani poezie, ale spíše v

organizační činnosti, pedagogické práci, aktivitách spojených s divadelním souborem Lipka a osobním regionálním příkladem.

Povídka Velký Jan představuje pro svou nekomplikovanost v jazykové, tematické i kompoziční stavbě ideální materiál pro rozbor (ne)uměleckého textu na 2. stupni základní školy, a to vzhledem k delegovaným cílům, časovým a organizačním limitům i avizované obsahové srozumitelnosti pro dvanáctiletého až patnáctiletého recipienta.

- Uspořádejte jednotlivé části povídky (A – H) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A

Když se zešeří, sedá babička na lavici u kamen a odpočívá po celodenním shonu. Petra se schoulí na stoličku u jejích nohou. „Babičko, povídej!“ Když byla malá, vyprávěla jí babička pohádky, znala jich nesčíslně. Dnes začíná vyprávět o Velkém Janovi. „Pochází odtud, z naší vesnice, synek učitele. Všichni ho známe jako malého kluka. Pamatuju si, jak k nám chodil pro hruštičky muškatelek, co mají tak sladkou chuť i vůni. Dostal jich vždycky plnou tašku. Byl to hodný chlapec, nic špatného o něm nikdo nemohl říci. Brzy odešel studovat, vrátil se domů už jako hotový lékař. Usadil se v městečku, přál si působit ve svém domově. Ale nevedlo se mu. Nevím, co to lidi posedlo, všichni běhali raději hodinu cesty do okresního města za starým doktorem mrzoutem. Byli na něj zvyklí, pravda, ale povídá se, že proti Janovi se vedly různé řeči, že od takového mladíka se nenechají léčit, že to beztak ještě pořádně neumí, že tu pobíhal jako kluk a kdesi cosi, zkrátka, došlo to tak daleko, že tu neměl skoro nic na práci a musel se odstěhovat. Odcházel prý s velikou trpkostí a hořkostí. Bodejť ne, vyhoštěný z rodného hnízda!“ „Pak chodili lidé k tobě, vid’?“ Já jsem jen prostá bába kořenářka,“ praví babička přísně, „léčím jen obyčejné neduhy tím, co příroda sama poskytuje, doktorům se do řemesla nepletu. Chodili dál k starému lékaři do města. Až pak se stala ta podivná věc. Rozstonala se stará Kobrčová, co proti němu nejmíc naváděla. Měla prudké bolesti, nemohla se ani hnout. A v těch velikých bolestech začala najednou volat doktora Jana. Chtěli jí zavolat doktora z města nebo jiného, ale ona nechtěla nikoho jiného než Jana, bůhví, snad se v ní hnulo svědomí či co, volala ho a prosila tak dlouho, až se lidé vydali ho hledat. Hledali tak dlouho, až ho našli. Prý

se rozmýšlel, není divu, ale když mu řekli, co a jak, šel s nimi. Kobrčku uzdravil a už tady zůstal. Od té doby mu říkají Velký Jan. „Je zázračný?“ ptá se Petra s rozšířenými očima. „Nikdo na světě není zázračný,“ praví babička zase tak přísně. „Je to moudrý a svědomitý lékař, rozumí své věci. A hlavně má lidi rád. Už jeho milá tvář a laskavý hlas pomáhají k uzdravení. Našel cestu k lidem a lidé si ho zamilovali, pochopili, že sem patří a je jeden z nás.“ Babička se pomalu zdvihá z lavice. „Je čas, půjdeme spát.“ Babička brzy usíná, utmácená pochůzkami za léčivým kořením. Ale Petra nespí. Opakuje si v duchu celé babiččino povídání, ale jak řekla: Už jeho milá tvář a laskavý hlas pomáhají k uzdravení.

B

Paseka se červenala jahodami. Seděly v listí jako rubínové krůpěje. I horkým letním vzduchem se táhla jahodová vůně. Žlutý skleněný džbán s prohýbaným červeným okrajem byl už vrškem plný. Dívka v bílé halence a kvítkové letní sukni sbírala ještě do bleděmodrého plechového posběráčku. Lezla pomalu jahodiním, rozhrnovala zelené listy se stříbřitými chloupky a sbírala pilně, až byl i hrneček plný. Vyskočila, setřepala z kolen smetl a protáhla se s klokotavým zasmáním. Postavila obě nádoby k velikému žulovému balvanu, aby byly vidět a rozběhla se k lesu. Bosýma nohama se lehce dotýkala trávy a žlutých a růžových květů, které se v ní pestřily. Na kraji paseky kvetlo celé shromáždění drobných modrých zvonků. Jak vítr zavál, zvonečky se ukláněly. „To se uklánějí mě,“ pomyslelo si děvče a také se zvonečkům způsobně uklonilo. Vešla do lesa. Na krajní borovici dováděla veverka. Schovávala se za kmenem a vykukovala šibalsky hned z té, hned z oné strany, jukala na děvčátko chytrou tvářičkou s bystrými, čipernými očkami. Dívka dělala všecko po ní, nakláněla také hlavu napravo, nalevo, oči jí svítily radostí, jak se jí líbila ta šibalská hra. Ale veverku to po chvíli omrzelo, přeskočila z větve na větev a ztratila se děvčeti z očí. Kdesi zaťukal datel a zazpívala pěnice. Děvčátko ztichlo, sotva dýchalo. Průsvity vysoko mezi vrcholky stromů bylo vidět nebe. Když dívka zvrátila hlavu dozadu, dívala se do blankytného okna. Pták dozpíval a dívka se vrátila na kraj paseky. Celá paseka byla politá slunečním zlatem a celý letní den byl najednou tak krásný, že děvčátku srdce přetévalo jak zjara přeplněná studánka. Obrátila se tváří k lesu, rozepjala mu ruce vstříc a zavolala: „Lese, lese, mě je dneska patnáct let!“ Les zašuměl, jako by jí blahopřál. I pěnice se znovu ozvala jako by chtěl také popřát. Děvče si šťastně

vzdychlo, sebralo džbáněk i hrneček a pomalu šlo pasekou z lesa ven. Zdálky se ozvalo hrčení kočáru. Děvče zůstalo stát na kraji silnice.

C

Chaloupka stála o samotě, přilepená k stráni. Ale do vsi nebylo daleko. Petra tu rostla u babičky takřka od kolébky, když oba její rodiče zemřeli v jediném roce. Babička byla bylinářka. Celé léto chodila po kopcích a stráních, věděla, kde co roste, znala, čemu která bylina slouží. Usušené byliny nosila lékárníkovi. Ten jí za ně platil. Pomáhala i lidem. Dala špetku toho nebo toho, poradila odvar pro vypocení, pro chuť k jídlu, při všelijakých bolestech. Od lidí peníze za to nebrala. Kdo měl, přinesl kousek másla nebo tvarohu, nějaké vajíčko. V zimě při zabijačce vzpomněli jitričkou, kouskem masa. Chudým pomáhala babička za „zaplatřpámbu.“ V zimě zašivala prádlo, pletla a háčkovala. Za to přibyl do chalupy nějaký groš. Tomu všemu učil i Petru, jakmile trochu povyroستla. Tak se spolu obživily. Přepych neměly, ale hlad a nouzi také ne. Měly se rády, v prostotě a upřímnosti měly svoje štěstí. Dnes Petra přiběhla domů jako vítr. Dveřmi jen prolétla, div neporázela všecko kolem sebe. „Babičko, potkala jsem Velkého Jana!“ Babička si musela sednout a vyposlechnout všecko dopodrobna, jak kopyta koní vydupávala píseň, jak Velký Jan se vyklonil z kočáru a díval se na ni oříškovými očima, jak krásná paní se jí ptala, kolik je jí let. Odevzdala babičce peníze za jahody. Na dlani jí zůstal náhrdelník z růžových mušliček. „Podívejme,“ divila se babička, „takový jsem jakživa neviděla. Nikdo tu takový nemá. Je velmi krásný. Ten nemůžeš nosit jen tak na všedních šatech. Ale ve svátek si ho můžeš vzít, až půjdeš do kostela. Kamarádky se budou divit.“ Ale Petra si korálky ani v neděli na krk nevzala. Nechtěla je nikomu ukázat. Babičce ano, to by nevydržela. Ale babičce jediné. Uložila je do malované krabičky, kde měla pentle, obrázky a všelijaké drobné dívčí památky. Nač je ukazovat kdejakým všetečným očím! Jenom někdy v neděli odpoledne, až bude sama, otevře krabičku, bude se na ně dívat, přebírat je v prstech, možná si je i na chvíli pověsí na krk a sama sobě pošeptá, aby to neslyšel nikdo, ani babička. „Ty mi dal Velký Jan. K patnáctým narozeninám.“

D

Stojí a poslouchá veselý cvakot koňských kopyt. Špičkou nohy vyťukává jejich svižnou melodii. I srdce jí buší stejně radostným rytmem. Stojí a raduje se, neví, proč, snad pro svých patnáct let. Stojí a dychtivě čeká, sama neví, nač. Jako by mělo přijít něco velkého. Něco zvláštního, krásného. Jako by všechno kolem, lesy, kopce, tráva i kopretiny čekaly s ní. Kdo to jede? Však ví. Nemůže to být nikdo jiný než Velký Jan. Nikdo jiný tu kočářem nejezdí. Velký Jan je lékař. Není tu příliš dlouho, v tom kraji mezi kopci. Nikdo mu jinak neřekne než Velký Jan. Ne že by byl nějaký obr, je urostlý jen právě tak, jak se na muže sluší, ale je tak dobrý ke všem, tak pečlivý a obětavý, z lásky mu tak říkají. Ještě nikdy ho nepotkala, vystupuje na špičky, když se kočár blíží, celá se třese zvědavostí. Kočár se zastaví právě před ní tak naráz, až se celá poleká. V kočáře sedí pán s koženou brašnou na kolenou, „to je Velký Jan“, pomyslí si rozechvěle, vedle něho krásná paní, vlasy černé jako havran, s jemnou, smetanově nažloutlou pletí, celá jako z porcelánu. To je jeho paní, říkali, že má paní tak krásnou. Velký Jan se vykloní z kočáru. „Prodala bys nám ty jahody?“ podá mu džbáněk. Chtěla je nést prodat do města, teď má cestu ušetřenou. „Co za ně chceš?“ „Co mi dáte.“ Podá jí peníz a dá džbáněk krásné paní. Paní se usměje. „Jak ti říkají?“ Dívá se na děvče se zalíbením. Je tak svěží a mladá. „Petra.“ „Kolik ti je let?“ „Dnes je mi patnáct,“ rozzáří se Petra. „Tak máš dnes narozeniny,“ praví Velký Jan a podívá se na paní. Očima se jí na něco ptá. Paní kývne a sundá si z krku korále z malinkých růžových mušliček. Velký Jan se vykloní z kočáru a podává je Petře. Dívka stojí jako uhranutá a netroufá si je vzít. „Vezmi si je. To máš od nás k narozeninám.“ Kočár odjíždí, za chvíli už jen zdálky cvaká rytmická píseň kopyt. Petra stále stojí na jednom místě jako přibitá a nemůže se vzpamatovat. Myslí, že se jí to všechno jenom zdálo. Ale když se podívá do dlaní, drží v ruce opravdu mušličkové korále. Srdce jí divoce buší až v krku. Šťěstím. Je to její jediný a nejkrásnější dárek k patnáctým narozeninám. Dal jí ho Velký Jan. Teď už ho zná.

E

Babička se uzdravila a byla zase čiperná jako dřív. Zato se rozstonał Velký Jan. Ne, Velký Jan přece nemůže nikdy stonat! „Už je to tak, jednou na oplátku se musí k doktorovi vypravit stará kořenářka,“ povídala babička. Vrátila se nemluvná a zachmuřená. „Ty mu pomůžeš, vid' babičko?“ naléhala Petra s důvěrou. Babička si těžce vzdychla. „Jsou případy, kdy doktor ani bába kořenářka.“ Babička odešla do polí

a Petra zůstala se svým vyděšeným srdcem, plná úzkosti. V hlavě jí bzučel roj neodbytných včel. Ne, to není pravda, to nemůže být, i babička se může mýlit. Byl přece stále tak zdrav! Jenom druzí stonali, aby k nim mohl přijít a uzdravit je! Viděla se s ním málo, když byla u staré hospodyně, jezdil stále za nemocnými, a když přijel domů unavený, stará hospodyně přísně dbala, aby měl klid. Ale když mu Petra prokázala nějakou službu, i za sebe menší maličkost řekl vlídně: „Děkuji ti, Petruško.“ Bylo to, jako by ji pohladil. Petra se rozhodla. Musí ho vidět! Sama se musí přesvědčit, že to není tak zlé, jak se babička domnívá. Natrhala na zahrádce velikou kytici nejkrásnějších aster a vyběhla na silnici k městečku. Otevřela jí stará hospodyně. Podívala se na Petru vyhaslýma očima. „Petruško, Velký Jan umřel.“ Vedla ji dál do pokoje. Tam ležel Velký Jan, zavřené oči, semknutá ústa, ztichlý a nehybný. Někdo zvonil, stará hospodyně odešla k oknu, otevřela je a Petra slyšela, jak volá dolů: „Lidi, Velký Jan umřel.“ Petra položila rychle kytici aster na mrtvé ruce a vyběhla z domu. Běží, běží, co může, letí jako divá, jako splašená, dusí slzy, náměstí je plné lidí, nikdo ji nesmí vidět plakat. Doběhne až k lesu, k lesu příteli. Rozpřáhne ruce tváří k němu a volá: „Lese, lese, Velký Jan umřel!“ Potom padne tváří do mechu a pláče. Pláče, pláče, jako by chtěla vyplakat duši z těla. Tady už může a smí. Přítel les ji chápe a nezradí. Když vypláče všechny slzy, posadí se na mech. Pomalu se ztiší. Tady je jí líp, uprostřed mlčící přírody, která pro ni však není němá. Zvonečky vyzvánějí pohřební píseň, chvějí se a uklánějí, dávají tak najevo, že s ní cítí. Děvče jim poděkuje také úklonou. Pěnice v dálce pěje píseň útěchy. Děvčeti pojednou napadá: „Třeba nezemřel, třeba jenom spí.“ A vtom slyší, jak tiše šeptá přítel les: „Velký Jan spí, ale jeho dobrota a láska zůstává s vámi, ve vašich srdcích. Nenechte ji nikdy umřít!“ Napadá ji, že by měla běžet od domu k domu, všude zaťukat a říkat: „Lidé, prosím vás, mluvte potichu a nebouchejte dveřmi, Velký Jan spí!“ Místo toho však šeptá, co jí napovídá přítel les: „Velký Jan spí. Ale jeho dobrota a láska zůstává s vámi, ve vašich srdcích, nenechte ji nikdy umřít!“

F

Babička se vrátila ze svých pochůzek a rozložila po stole všechno, co přinesla: jitrocel, mateřídoušku, třezalku a trochu žebříčku. Z ranečku vysypala hromádku pěkných, zdravých hříbků. „Ty doneseš Velkému Janovi,“ povídala Petře, „třeba jim smažinka přijde k chuti.“ Petra se celá polekala. Na silnici potkala už Velkého Jana kolikrát,

copak o to, pozdravila a celá šťastná šla vždycky zase svou cestou dál. Někdy se také schovala do houští, když slyšela kočár a pozorovala ho z úkrytu keřů. Ale jít k němu do domu a až dovnitř do světnice? „Snad tě neukousnou! Copak jsi malá holka, že se tak stydíš?“ skoro se zlobila babička. „Aspoň se dozvíš, co se tam povídá.“ „Co se povídá?“ ptala se Petra s očima navrch hlavy. „To tam uslyšíš. A ne abys vzala za houby nějaké peníze. Ani halíř, to ti povídám!“ Pěkně hříbků očistily, babička je úhledně srovnala do proutěného košíčku a Petra šla. Srdce jí celou cestu bušilo jako splašené. Nesměle zazvonila u domu na náměstí. Otevřela jí stará hospodyně. „Je Velký Jan doma?“ ptala se Petra plaše. Hned se lekla, že snad měla říct pan doktor. Ale stará hospodyně zůstala klidná, byla jistě na to jméno zvyklá. „Jel někam k nemocným, cos mu chtěla?“ „Babička posílá pár hříbků.“ „Tys kořenářčina, vid’? Pojď dál!“ Vedla děvče do kuchyně, kde se všecko jen třpytilo. Otevřenými dveřmi bylo vidět do pokoje. Visel tam obraz s krajinou v červáncích, nějakými stromy a vodou ozářenou zapadajícím sluncem. Petře se zdálo, že tak krásný obraz ještě neviděla. Zde tedy bydlel Velký Jan. Stará hospodyně si všimla jejího okouzlení a vedla ji dál. Ukázala jí celý pokoj, bylo tam ještě víc obrazů, zelený koberec měkký jako mech v lese, pohovka potažená vroubkovaným sametem. Tady sedával Velký Jan, na ty obrazy se asi díval, když odpočíval. Děvčeti se zdálo, že se ocitla v nebi. Stará hospodyně jí ukázala i ordinaci, čekárnu a malý pokojík, kde měl Velký Jan svoje věci: psací stůl, spoustu knih a skříňku s nejpotřebnějšími léky. „Teď jsme tu zbyli sami dva,“ kývala hospodyně smutně hlavou. Děvče na ni nechápavě pohlédlo. „Nu, jenom Velký Jan a já.“ Jak to? Kde je krásná paní, která sundala z krku korále, aby je Velký Jan mohl dát Petřek narozeninám? „Paní je pryč. Odjela.“ „Odjela na návštěvu,“ domnívala se Petra. „Kdepak na návštěvu. Odešla od Velkého Jana. Nechtěla tu být. Nelíbilo se jí tady. Chtěla někam do velkého města, kde prý se jinak žije. Odešla navždycky. Už prý se k Velkému Janovi nikdy nevrátí.“ Petra to poslouchala s očima dokořán. Mrázilo ji až u srdce. „Posaď se,“ vyzvala ji stará hospodyně. „Ale nevím, kdy se Velký Jan vrátí. Kdybys nechtěla čekat, zaplatím ti houby sama.“ „Nene, to je dárek, nechceme za ně ani halíř!“ vykřikla Petra a vyběhla z domu.

G

Odchází pomalu s hlavou sklopenou. U Tří dubů zahne na palouk a usedne do stínu stromů. Sedí a přemýšlí. Přemýšlí a nechápe. Ať si láme hlavu sebe víc, nemůže

pochopit, jak může někdo opustit Velkého Jana. Někdo, kdo vedle něho může žít, nejbliž ze všech, nést všecko, co přijde, potěšit ho, když je smutný, starat se o něj, když je unavený, mít jeho péči a jeho lásku. Velký Jan je přece tak dobrý. Pomáhá lidem ke zdraví a protože je tak laskavý, učí i lidi, aby k sobě navzájem byli také takoví. Všecko se mění, kam přijde on. I kopce, stráně, květy a stromy jsou jiné, co sem přišel on. I samo nebe, červánky a rosa jsou krásnější. I Petruščíno srdce je bohatší, co v něm skrývá jeho jméno.

Ten den od rána nebylo babičce dobře. K večeru musela ulehnout. „Jaký čaj ti mám uvařit?“ ptala se Petra ustrašeně. „Na tohle asi moje odvary nestačí. Budeš muset doběhnout pro Velkého Jana. Kdybych umřela, víš, co máš dělat, všecko jsem ti už dávno řekla.“ Petra běžela do městečka, co jí dech stačil. „Babička neumře, když k ní přijde Velký Jan,“ ujišťovala celou cestu sama sebe. Velký Jan nebyl doma. „Čekám ho každou chvíli, jakmile přijde, pošlu ho k vám,“ slíbila stará hospodyně. Petra si jen převlékla zpocené šaty, když vstoupil do dveří. Celá světnice se rozjasnila a na babiččinu bolestně ztaženou tvář se položilo měkké světlo. „Vítám tě, Velký Jane!“ „Copak vám schází, tetičko kořenářko? Smím vám přece tak říkat, jako když jsem byl malý?“ „Jak jinak bys mi říkal, než jak jsi od dětství zvyklý? Posad' se přece, ať nám nevynesesh spaní.“ Petruška se skrčila na stoličku v koutě. Velký Jan si přitáhl židli k babiččinu lůžku. „Už je to dávno, co jsem k vám chodíval na muškátové hruštičky a lískové oříšky.“ „Domov k tobě nebyl vždycky vlídný,“ podívala se na něj babička zkoumavě. „Bylo mi tehdy těžko, když jsem musel odejít.“ „Teď jsi tu. Ale jsi sám.“ „Jsem doma a už nikdy nechci odejít.“ „Nejsi sám. Všichni jsou s tebou, Velký Jane. Mají tě rádi a jsou ti vděční, že jim tak pomáháš.“ „I vám bych rád pomohl, tetičko kořenářko. Co vás bolí?“ Vyšetřil ji, a když nahmatal bulku pod žaludkem, sama řekla: „Mám pruh, jak my říkáme, vím to. Včera jsem šla z kopce a prudce jsem klopýtla, nějak se to vzbouřilo. Jsem už stará, možná přišel můj čas.“ „Kdepak“, usmál se Velký Jan, „ještě si pochodíte po kopcích, tetičko kořenářko. Ale musíte do okresního města do nemocnice, jedině operace vám pomůže. Dovezl bych vás tam nejráději ihned.“ „Jak myslíš, Velký Jane,“ vzdychla babička. Je vidět, že i kořenářka je někdy v koncích.“ Vynesl s Petrou polštáře a peřinu a pomohl babičce do kočáru. Petra stála na prahu a dívala se za nimi, jak odjížděli. Teprve když už nebylo slyšet ani rachocení kol, vrátila se do světnice.

Sedí na své stoličce v koutě a dívá se, jak se do světnice krade soumrak a táhne za sebou vlečku tmy. Nejdřív se uhnízdí ve všech koutech a odtud se pomalu plazí k prostředku, po podlaze, po stěnách, po nábytku, až zaplní celou světnici. Přichází čas černé hodinky. Teď by měla babička začít vyprávět. Ale babička tu není. Je tu ticho a tma. Je tu jen Petra samotinká, s tichem a tmou, se smutkem a tísní. Tma svírá hrdlo i srdce, dívce se zdá, že se celá scvrká, už je z ní jen ždibíček, už se celá rozplývá a rozpadá do té tmy a do toho ticha. A to ticho začíná mluvit. Tu něco zaskřípe, tu zavrže, tu tajně zašustí. Teď něco tichounce klepne do okna, snad křídlo nějakého nočního ptáka nebo netopýra. Ale třeba se za chvíli okno rozletí a do světnice vpadne divoženka. Nebo se otevrou dveře a vrazí sem hejkal. Nebo hejno ohnivých mužů. Petra by se ráda sama sobě vysmála, ale nemůže, je celá ztuhlá. Nevěří přece na strašidla, ale osamělost, sevřená tichem a tmou člověka tak zmate, že by málem věřil na pohádky. Dveře se otevírají, někdo vstoupí dovnitř. „Petruško, jsi tu?“ Velký Jan si netroufá jít dál, aby do něčeho nevrátil. Slyší jenom zimomřivý hlásek? „Jsem.“ „Kde jsi?“ „Tady v koutě. Sedím na stoličce.“ „Proč si nerozsvítíš?“ „Já se bojím,“ pípne žalostně ten ptačí hlásek. „Myslel jsem si to.“ Velký Jan je plný soucitu, chápe tu přemíru zármutku, opuštěnosti a strachu. „Pojď se mnou, Petruško, vezmu tě k nám, stará hospodyně ti zatím nahradí babičku.“

Jedou nocí. Velký Jan sedí na kozlíku, děvče se krčí vzadu v kočáře jako zkřehlé ptáče. Ale už se nemusí bát, vždyť je s ní Velký Jan. Na nebi je vysypáno k nespočtení hvězd, noc voní čistou a chladnou vůní, tma je průsvitná a lehká, ticho švelí jako něžná hudba. Noční motýl přeletí neslyšně jako dech. Vánek se zlehka dotkne skrání letným pohlazením. Tmavé obrysy stromů po obou stranách silnice stojí jako stráž. Ale Petra se dívá jen před sebe, kde sedí Velký Jan. Ví, že je veze nocí plnou hvězd, vůně a sametového ticha, aby se nebála a aby jí nebylo smutno.

Úkoly:

1. Převyprávějte povídku vlastními slovy (reprodukuje dějovou linii příběhu).
2. Charakterizujte hlavní postavy– Petra, Velký Jan, babička (žáci vycházejí z informací v textu, rozlišují mezi přímou a nepřímou charakteristikou)

3. Vyhledejte v textu slova, kterým nerozumíte (s využitím relevantních příruček odhalte jejich význam)
4. Vysvětlete: *černá hodinka, přítel les, stojí jako uhranutá, platonická láska.*
5. Které z následujících tvrzení je v souladu s informacemi v textu?
 - Velký Jan pracoval jako učitel
 - Petra byla sirotek a žila jen s babičkou
 - Paní Velkého Jana milovala život na vesnici
 - Velký Jan se zamiloval do Petry
 - Povídka končí smrtí babičky
6. Vyhledejte v textu (příznakové) jazykové prostředky a pokuste se určit jejich funkci:
 - Básnická slova
 - Archaismy/historismy
 - antonyma, synonyma, homonyma
 - obrazné prostředky (tropy a figury)
7. Náměty k diskuzi:
 - Funkce přírody (v povídce)
 - Předsudky na vesnici
 - Odlišnosti městského a venkovského života
8. Jak rozumím závěru povídky?

5.2.2 Osmisměrka

Y	Č	O	E	D	I	V	A	A
T	R	N	R	Ř	E	P	K	A
O	P	I	C	E	E	Š	A	K
H	V	O	E	P	Y	S	K	V
L	E	Ž	L	M	O	U	K	A
A	N	E	K	Á	Ý	A	P	Y
K	Š	L	Z	O	R	U	Z	A
V	O	V	C	E	L	K	O	L
A	M	A	L	N	M	O	R	H

V tajence je skryt název dětské divadelní hry Jarmily Hanzálkové.

(Tajenka: Čarovný zvon)

Legenda: kalhoty, opice, lvi, trn, video, dřep, řepka, kaše, myška, klec, lež, mouka, pysk, hlava, kolo, hrom, pleš, želva, Karel, lama, král, azuro, lupa, ovce

1 POSLÁNO PO VĚTRU	A POVÍDKA O LÉKAŘI	I O PRINCEZNE, KTERÁ SI NEUMĚLA HRÁT
2 1949	B 1992	II LIPKA
3 SOUTĚŽ ŠRÁMKŮV PÍSEK	C BÁSNICKÁ SBÍRKA	III BRADLO
4 ŽOFIE ŠIRŮČKOVÁ	D 1. MÍSTO	IV DOMEK NA RYBNÍČKU
5 VELKÝ JAN	E DIVADELNÍ SOUBOR	V DÍVKY PETRA
6 26. LEDEN	F PĚSTOUNKA	VI PAMÁTNÍK NÁR. PÍSEMNICTVÍ PRAHA

5.2.3 Doplnovačka (jedna z nabízených aktivit)

Řešení:

1-C-6, 2-E-II, 3-D-I, 4-F-4, 5-A-5, 6-B-III

5.2.4 Úkoly pro žáky (2. projektový den: Po stopách

J. Hanzálkové)

1. *Oslovte náhodné chodce a položte jim dotaz, které význačné osobnosti spojené s kulturním životem v historii Kamenice nad Lipou znají.*

Možné odpovědi: Vítězslav Novák (hudební skladatel), Jarmila Hanzálková, Miroslav Talián (dlouholetý ředitel základní umělecké školy), František Vacek – Kamenický (kněz, spisovatel a básník), apod.

2. *Jmenujte alespoň 3 významné osobnosti kulturního života, se kterými si J. Hanzálková dopisovala?*

Možné odpovědi: Karel Höger (herec), Radovan Lukavský (herec), Růžena Nasková (herečka), František Hrubín (básník), apod.

3. *Kterými známými místy v okolí města Kamenice nad Lipou se J. Hanzálková nechala ve své básnické tvorbě inspirovat?*

Možné odpovědi: rybník Kalich, památná lípa v zámecké zahradě, vrch Melíšek, osada Rachačky, osada Johanka, apod.

4. *Znáte nějakou básnickou sbírku nebo divadelní hru J. Hanzálkové? Víte, která pohádková divadelní hra J. Hanzálkové byla nejúspěšnější? (Soubor Lipka byl oceněn na soutěži Šrámkův Písek).*

Možné odpovědi: básnické sbírky: Jak hovoří klavír, Posláno po větru, apod. Divadelní hry: Čarovný zvon, Vánoční růže, Mladící jablíčko, apod. Nejvyšší ocenění získala na Šrámkově Písku divadelní hra O princezně, která si neuměla hrát.

5. *Z jakého důvodu musela J. Hanzálková přestat učit? Jak dlouho vedla dětský divadelní soubor Lipka?*

Odpovědi: vleklá a zhoršující se sluchová choroba; 40 let (1949 – 1989).

5.2.5 Multimediální prezentace – „Jarmila Hanzálková - básnířka Vysočiny“

**Regionalismus ve výuce literatury pro 2. stupeň
základní školy**

Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny

25.4. 2013

Zpracoval: Karel Štix

J. Hanzálková – život a dílo

- Narodena 26.ledna 1910 v Kamenici nad Lipou
- Zemřela 3. března 1992 (Počátky)
- Předměstí Kamenice nad Lipou – malý domek
- Rodiče – František a Emílie (zemřela rok po narození Jarmily Hanzálkové); otec se znovu oženil
- Sestry – Marie a Milena
- Žofie Širůčková – teta, která Jarmilu vychovává
- Žijí spolu v domku v parku „Na Rybníčku“
- Velký zájem o četbu a divadlo

Období studia J. Hanzálkové

- **Obecná škola a měšťanka** (ukončila v r. 1924)
- Jarmila se učí **hře na housle** a později **na klavír**
- **Studium v Č. Budějovicích** – ženský učitelský ústav
- Jarmila začala psát básně, příspěvky do novin a časopisů, hrála divadlo ve školním souboru
- **1929** - návrat po studiích do Kamenice nad Lipou

Pedagogická dráha J. Hanzálkové

- **1929/30 – učitelka** ve městě Žirovnici (ve škole působila 6 let)
- Učila v obcích Mních, Bohdalín, Včelnička
- Návrat do školy v Kamenici nad Lipou
- **Změna profese** po 17 letech (důvod – těžká sluchová choroba)
- **1947** – pracuje jako **zahradnice**
- **Od r. 1948** - pracuje jako **vychovatelka** ve školní družině v Kamenici nad Lipou

Založení divadelního souboru

- **1949** – J. Hanzálková zakládá **dětský divadelní soubor** (později byl pojmenován „Lipka“)
- **46 divadelních her** (1. místo na festivalu Šrámkův Písek – pohádková hra „O princezně, která si neuměla hrát“)
- Účast na festivalech a soutěžích
- Spolupráce souboru s Československým rozhlasem
- Přátelství s rozhlasovým režisérem M. Dismanem

Poezie J. Hanzálkové

- **Poezie – 3 knižně vydané básnické sbírky** (Posláno po větru, Jak hovoří klavír, Nebe nad rodnou zemí)
- **6 nevydaných sbírek** (např. Letní etudy, Domov na Vysočině)
- Intimní a přírodní lyrika; odráží vztah k rodnému kraji a tradicím
- Pořádány večery poezie

Próza J. Hanzálkové

- **A) Próza pro dospělé**
- **B) Pohádky pro děti**

- **A) Podzimní fialky** (Z deníku stárnoucí ženy) – symbolické ohlédnutí za vlastním životem
- **Velký Jan** (povídka) – příběh o platonické lásce
- **Louky pod Rachačkami** (básně v próze) – proměny přírody během všech ročních období
- **Moje paní Nasková** (autobiografické dílo) – vzpomínky na přátelství s herečkou Růženou Naskovou

Dramatická tvorba J. Hanzálkové

- Pohádkové a vlastenecké motivy
- **Témata:** generační vztahy na vesnici, náprava křivdy a viny, vztah k domovu aj.
- **Nejznámější hry:** Zapomenutá studánka, O princezně, která si neuměla hrát, Mladící jablíčko, Rozhňevaná panenka, Vánoční růže, Čtyřlístek štěstí, Karneval.
- Kocour v botách - hra přeložena do slovenštiny a hrála se v Turčianských Teplicích.

Spolupráce s rozhlasem a tiskem

- **160** rozhlasových her, **300** pořadů v rozhlase (první v roce 1945)
- Fejetony povídky, rozhlasová pásma, scénky a básně, naučné a propagační pořady
- **Medailony** o J. Hanzálkové – 1982, 1983
- **Příspěvky do regionálních periodik** (např. Krajské listy, Vlasta, Rodina a školy, Literární měsíčník, Zpravodaj města Kamenice n. L. aj.)
- Dopisovatelka týdeníku **Nástup**

Přínos Jarmily Hanzálkové

- Celoživotní pedagogická a umělecká práce s dětmi a mládeží
- Umělecké vedení divadelního souboru Lipka (1949 – 1989)
- Organizátorka kulturního života v Kamenici nad Lipou
- 46 divadelních her, 300 básní, 2500 článků
- Korespondence a kontakty s významnými osobnostmi naší a světové kultury (herci, básníci, spisovatelé, malíři) - PNP Praha – Strahov

Ocenění práce J. Hanzálkové

- **1975 – Zasloužilý kulturní pracovník** - čestný titul ministerstva školství
- **1979 – Tylův zlatý odznak** – nejvyšší ocenění amatérských divadelníků
- **1984 – čestné občanství** města Kamenice nad Lipou
- **2007 – pojmenování nové ulice** v Kamenici nad Lipou podle J. Hanzálkové

J. Hanzálková a Kamenice nad Lipou

Domek v parku Na Rybníčku

Byt J. Hanzálkové v Družstevní ulici

J. Hanzálková a Kamenice nad Lipou

Základní škola Vítězslava Nováka

Rybník Kalich

J. Hanzálková a Kamenice nad Lipou

Modřínová alej na Johance

Hrob na lesním hřbitově

J. Hanzálková a Kamenice nad Lipou

Ulice J. Hanzálkové

Ulice J. Hanzálkové

Text a foto: Karel Štix

Závěr

Cílem dizertační práce Regionalismus ve výuce české literatury na ZŠ - Projekt „Jarmila Hanzálková – básnířka Vysočiny“, je ucelené a aktuální zpracování dostupných informací o regionální spisovatelce Jarmile Hanzákové a její začlenění do výuky v rámci tématu regionální literatury na základní škole v Kamenici nad Lipou ve formě nabídkového literárního projektu s možností aplikovat podobný projekt v dalších základních školách. Rigorózní práce je koncipována do dvou částí. Teoretickou část tvoří podrobná deskripce života Jarmily Hanzákové a ucelená excerpce její literární tvorby. Zpracovaná biografie, dílo (Poezie, Próza, Drama a divadelní soubor Lipka, Dramatická a rozhlasová tvorba, Publicistika a osvětová činnost, Pedagogická a didaktická činnost) Jarmily Hanzákové představuje aktuálně nejobsáhlejší utříděný soubor existujících materiálů o této regionální autorce.

Praktická část je tvořena vzpomínkami pamětníků, výzkumem - dotazníkovým šetřením na základních školách a gymnáziích literárním projektem Jarmila Hanzálková básnířka Vysočiny. Vzpomínky pamětníků přináší jedinečný pohled na osobnost Jarmily Hanzákové optikou lidí, kteří ji osobně znali. Literární projekt „Jarmila Hanzálková - básnířka Vysočiny“ je didakticko-metodickým návrhem projektu pro žáky základních škol (nejen) regionu Kamenice nad Lipou a blízkého okolí. Projektu předcházelo zevrubné statistické šetření ve třech základních školách a dvou gymnáziích ve vybraném regionu kraje Vysočina. Empirický výzkum ověřil, že žáci daných základních škol mají minimální povědomí a informace o regionálních osobnostech, příp. regionální literatuře. Pro zařazení tématu regionální literatury do výuky neexistuje přímá konkrétní motivace v rámcových vzdělávacích programech a její zařazení do konkrétní výuky je zcela v gesci konkrétního učitele. Jako východisko pro naplnění cíle projektu byly využity obecné kompetence rozpracované v rámcových vzdělávacích programech pro český jazyk a literární výchovu na 2. stupni

základní školy. Literární projekt nabízí dva nabídkové projektové dny v rozsahu deseti vyučovacích hodin pro žáky vybraných tříd základní školy. Cílem inovativně zpracované blokové výuky je seznámit žáky s životem a literární tvorbou regionální osobnosti J. Hanzálkové, analyzovat krátkou povídku z její tvorby s využitím poznatků literárníteorie, samostatně pracovat s literárním textem a seznámit se s konkrétními místy, která jsou bezprostředně spojena s životem autorky, popř. se jimi nechala inspirovat. Literární projekt aktivuje žáky i k udržitelnosti provedených aktivit.

Významnou část rigorózní práce tvoří rozsáhlý soubor příloh. První oddíl (A) představuje úplnou, aktuálně dostupnou excerpce chronologicky zpracovaných rešerší za období let 1963 – 2013. Rešerše zahrnují všechny příspěvky publikované J. Hanzálkovou a publikované příspěvky obsahující informace o J. Hanzálkové ze dvou regionálních periodik. Druhý oddíl (B) tvoří vybrané kopie originálů korespondence Jarmily Hanzálkové s významnými osobnostmi kulturního a společenského života, uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově. Korespondence Jarmily Hanzálkové demonstruje aktivitu a široký kontakt této regionální osobnosti s kulturním děním přesahujícím rámec jejího města. Ostatní přílohy (C) tvoří povídka Velký Jan a výběrová dokumentace z regionálních periodik.

Použitá literatura

- Hanzálková, J. (1969). *20 let dětského divadelního souboru Lipka v Kamenici nad Lipou*. Kamenice nad Lipou: Vlastivědné muzeum.
- Hlůzová, V. (2007). *Kantorské vzpomínání*. Šternberk: Vlastivědné muzeum.
- Jeřábek J., ed., Tupý J. (2007). *Rámcový vzdělávací program pro západní vzdělávání*. Praha: VÚP.
- Macurová, E. (2001). *Jarmila Hanzálková milé Kamenici nad Lipou*. Kamenice nad Lipou: Město Kamenice nad Lipou.
- Peřinová, L. (2009). *Manželé Novákovi a J. Hanzálková ve „světle“ kamenických pramenů*. Kamenice nad Lipou: Vítězslav Novák a Kamenice nad Lipou dnes.
- Zelenka, M. (2008). *Poznámky k vymezení regionální literatury ve školské praxi*. Vodňany: Gymnázium Vodňany.

Výběr bibliografie Jarmily Hanzálkové³⁴

Divadelní hry (15)

- Hanzálková, Jarmila. *V práci je štěstí života*. (Pohádková hra se zpěvy a tanci). Praha, Čs. divadelní a literární jednatelství, 1954. Nestr. (Rozmnoženo).
- Hanzálková, Jarmila. *O princezně, která si neuměla hrát*. Praha, Dilia, 1967. Dotisk 1975. Nestr.
- Hanzálková, Jarmila. *Tri o princeznách*. Bratislava, Diliza, 1967. Nestr.
- Hanzálková, Jarmila. *Zapomenutá studánka*. (Pohádka o lásce k domovu a jeho kráse. Na motivy Otvírání studánek Miloslava Bureše). Praha, Dilia, 1968. 64 s. Dotisk 1973.
- Hanzálková, Jarmila. *Rozhněvaná panenka*. (Hra pro menší děti o 3 dějstvích). Praha, Dilia, 1968. 52 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Blaženka před súdomhračiek*. (Hra v 3 dejstvách. Premenšiedeti). Z českého rukopisu přeložila I. Růžičková. Bratislava, Diliza, 1969. 52 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Slunečná Helenka*. Praha, Dilia, 1970. Nestr.
- Hanzálková, Jarmila. *Sl'nečná Elenka*. Z českého rukopisu přeložila E. Matulanyová. Bratislava, Lita, 1970. 63 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Vánoční růže*. Praha, Dilia, 1972. Nestr.

³⁴ Použita klasifikace E. Macurové. In: Macurová, E. *J. Hanzálková milé Kamenici nad Lipou*. Kamenice n. Lipou, 2001.

- Hanzálková, Jarmila. *Čarovný zvon*. (Pohádková hra o 4 dějstvích se zpěvy a tanci). Hudba Ladislav Vítů. Praha, Dilia, 1974. 91 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Čarovný zvon*. Z českého rukopisu přeložil Milan Žarnovský. Bratislava, Lita, 1976. 60 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Snehulienka z horárne*. (Rozprávková hra v 3 dejstvách). Bratislava, Lita, 1978. 48 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Mladíci jablíčko*. (Veselá hra pro děti z dnešního života). Praha, Dilia, 1980. 67 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Jabl'čko mladosti*. Preložil Mikuláš Fehár. Bratislava, Lita, 1983. 48 s.
- Hanzálková, Jarmila. *Kája Spinkejhned, skřítek dětských snů*. (Dětská hra o 2 dějstvích pro menší děti). Praha, Dilia, 1984. 37 s.

Divadelní hry v rukopise (20)

- Hanzálková, Jarmila. *Velká událost*. 1948.
- Hanzálková, Jarmila. *Ztracený lupínek*. 1958.
- Hanzálková, Jarmila. *Píseň o štěstí*. 1959.
- Hanzálková, Jarmila. *Růže pro vlast*. 1960.
- Hanzálková, Jarmila. *Pod stromy v parku*. (Němoherní scénka). 1961.
- Hanzálková, Jarmila. *Vlajka čistoty*. 1961.
- Hanzálková, Jarmila. *Letní karneval*. (jednoaktová hra). 1961.
- Hanzálková, Jarmila. *Jaro pro panenku*. 1964.
- Hanzálková, Jarmila. *Všude žijí děti*. 1964.
- Hanzálková, Jarmila. *Pohádky večerní lampy*. 1964.

- Hanzálková, Jarmila. *Vánoce v Čechách*. (Scénické pásmo). 1969.
- Hanzálková, Jarmila. *O děvčátku, které šlo utopit smutek*. 1969.
- Hanzálková, Jarmila. *O zchudlé princezně*. 1972.
- Hanzálková, Jarmila. *Maminko, vrať se!* (Jednoaktová hra). 1973.
- Hanzálková, Jarmila. *Parta předjaří*. 1975.
- Hanzálková, Jarmila. *Ztracená píseň*. 1977.
- Hanzálková, Jarmila. *Karneval*. (Celovečerní hra). 1979.
- Hanzálková, Jarmila. *Český rok*. (Celovečerní hra). Dramatizace podle K. Plicky: *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách*. (Rozmnoženo. B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Čtyřlístek štěstí*. (B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Sněhurka z hájovny*. (Pohádka o 3 dějstvích. B.r.).

Loutkové a maňáskové hry a scénky v rukopisech (9)

- Hanzálková, Jarmila. *Jak se opička naučila pracovat*. (B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Kašpárek na výletě*. Malá doplňková loutková scénka. B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Katka popleta*. (B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Kdo nepracuje, ať nejí*. (B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *O lakomé selce*. (B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *O neposlušném broučkoví*. (Maňásková hra v 7 obrazech na motivy Karafiátových Broučků. B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Pohádka o chlebě*. (Podle pohádky Frídy Čapkové upraveno pro maňáskové divadlo. B.r.).

- Hanzálková, Jarmila. *Statečná Blaženka*. (Loutková hra. B.r.).
- Hanzálková, Jarmila. *Vašík strašpytel*. (B.r.).

Rozhlasové hry, dramatizace a rozhlasová pásma³⁵

- Hanzálková, Jarmila. *Straka*. Rozhlasová hra pro děti a mládež. Podle pohádky A. Hrdiny z knihy *Nejkrásnější pohádky* upravila J. Hanzálková.
- Hanzálková, Jarmila. *Cesta vpřed*. Rozhlasové recitační pásmo sestavila J. H. Uvedl Čsl. rozhlas Ostrava 16. 9. 1947.
- Hanzálková, Jarmila. *Pohádka o sněhové vločce*. Rozhlasová hra pro dospělé. Vysíláno z Bratislavy 19. 2. 1948 v besídce pro vyšší stupeň škol středních a odborných.
- Hanzálková, Jarmila. *Dobrodružná mladost*. Rozhlasová hra pro mládež podle povídky K. Lengera. Vysíláno z Bratislavy 24. 6. 1948.
- Hanzálková, Jarmila. *Madlenka*. Dramatizace povídky Evy Chválové. Vysíláno z Plzně 15. 11. 1948.
- Hanzálková, Jarmila. *Věčný máj*. Rozhlasové pásmo milostné poezie. Sestavila J. H. Vysílal Rozhlas I Praha 3. 7. 1958.
- Hanzálková, Jarmila. *Jiskérka – čiperka*. Rozhlasová hra podle P. Bažova. vysílal Český rozhlas I Praha jako nedělní pohádku 20. 11. 1995.
- Hanzálková, Jarmila. *O překrásné Vasilise*. Podle ruské pohádky zpracovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *O fěrtochu, vyšitém nebeskou rosou a rybími šupinami*. Podle B. Šotkové z knížky *Legendy o kráse*.

³⁵ Z pozůstalosti J. Hanzálkové

- Hanzálková, Jarmila. *Královna života*. Podle pohádky Vojtěcha Martínka z knihy *U jasného plamene* pro rozhlas zdramatizovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Chladné srdce*. Podle W. Hauffa pro rozhlas zdramatizovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Šoulemachoule*. Pohádku J. Janoucha z knihy *Křišťálové zrcadlo* pro rozhlas zdramatizovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Věneček z pomněnek*. Hravá rozhlasová pohádka pro mládež. Pro soutěž školního rozhlasu zdramatizovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Stříbrné kopýtko*. Starou uralskou pohádku P. Bažova pro rozhlas zdramatizovala J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Vo ptáku chřestí*. Podle chodské lidové pohádky zapsané J. Š. Baarem zdramatizovala J. H. Vysílal Rozhlas Praha a Rozhlas po drátě na Nový rok 1965 a 23. 5. 1965.
- Hanzálková, Jarmila. *Přítel*. Rozhlasová hra pro mládež. Podle povídky R. Svobodové.
- Hanzálková, Jarmila. *Dvě břízky*. Rozhlasová hra pro mládež. Podle povídky G. Preissové.
- Hanzálková, Jarmila. *Přátelství*. Rozhlasová hra pro mládež. Upraveno podle I. R. Malé *Záhadný ostrov Kajačorp*.
- Hanzálková, Jarmila. *O děvčátku, které přivedlo jaro*. Rozhlasová hra pro mládež podle novely K. Dvořáčka. Vysíláno 20. 8. 1948.
- Hanzálková, Jarmila. *Posláno po větru*. Rozhlasová komorní hra o lásce.
- Hanzálková, Jarmila. *O princezně, která si neuměla hrát*. Rozhlasová úprava pohádky.
- Hanzálková, Jarmila. *O zchudlé princezně*. Pohádková hra spíš pro dospělé. Rozhlasová úprava pohádky.

- Hanzálková, Jarmila. *Rozhněvaná panenka*. Rozhlasová úprava pohádky.
- Hanzálková, Jarmila. *O zlaté růži*. Rozhlasová úprava pohádky z r. 1978.
- Hanzálková, Jarmila. *Cesta k slunci*. Hra o bojích a vítězstvích jednoho mládí. Podle vlastní stejnojmenné divadelní hry pro rozhlas upravila J. H.
- Hanzálková, Jarmila. *Lenčino vítězství*. Rozhlasová hra pro mládež.
- Hanzálková, Jarmila. *Nesmiřitelné srdce*. Rozhlasová hudební pohádka pro dospělé o věčné lidské touze.
- Hanzálková, Jarmila. *Národní směna*. Rozhlasová hra pro mládež.
- Hanzálková, Jarmila. *Mamince k svátku*. Rozhlasové pásmo sestavila J. H.

Rozhlasová vysílání o Kamenici nad Lipou a okolí

- Hanzálková, Jarmila. *Kamenice vypravuje o sobě*. Vysílání o historii města Kamenice nad Lipou. Vysílal Československý rozhlas I Praha 11. 10. 1948.
- Hanzálková, Jarmila. *U sklářské pece*. Naučná rozhlasová scénka pro mládež. Vysílal bratislavským rozhlasem v relaci pro mládež 18. 5. 1949.
- Hanzálková, Jarmila. *Obyčejná hračka*. Pořad o výrobě dětských dřevěných skládacích kostek v Kamenici nad Lipou. Vysíláno brněnským rozhlasem na jaře r. 1957.
- Hanzálková, Jarmila. *První továrna v Kamenici nad Lipou*. Pořad o práci a výrobě v národním podniku Tylex Kamenice nad Lipou. Vysílal Hlas Moravy na jaře r. 1957.
- Hanzálková, Jarmila. *Z divadelních začátků v Kamenici nad Lipou*. Vysílal brněnský rozhlas 7. 8. 1957.

Texty v rukopise

- Hanzálková, Jarmila. Podzimní fialky s podtitulem Z deníku stárnoucí ženy.
- Hanzálková, Jarmila. Nahořklá snítka šeříku. Nevydaný román.
- Hanzálková, Jarmila. Prsten bláznů. Román o tvůrčím zrání v dívčí duši.
- Hanzálková, Jarmila. Snění. Tři romance.
- Hanzálková, Jarmila. Děvčátko z vysočiny. Příběh.
- Hanzálková, Jarmila. Národ sobě! Freska uplynulých let.
- Hanzálková, Jarmila. Život se musí vyhrát! Filmová povídka ze života invalidů.
- Hanzálková, Jarmila. Město slaví narozeniny. Hraná nauková reportáž napsaná k počtě oslav 700. výročí založení města Kamenice nad Lipou.
- Hanzálková, Jarmila. Předvýchova ochotníků. Námět pro krátký propagační film. Částečně metodická montáž o dramatické výchově dětí podle skutečných příběhů a práce dramatického kroužku na jedenáctileté střední škole v Kamenici nad Lipou.
- Hanzálková, Jarmila. Povídka o Janě. Dramatické pásmo.
- Hanzálková, Jarmila. Kde láska, tam i Bůh. Zdramatizováno podle L. N. Tolstého.
- Hanzálková, Jarmila. Zůstali jsme věrni. Jevištní pásmo. Sestavila J. H. a Miroslav Šimánek.
- Hanzálková, Jarmila. Na strunách domova. Estrádní pásmo.

- Hanzálková, Jarmila. Štěstí je prosté. Baletní pantomima s doprovodným textem J. H.
- Hanzálková, Jarmila. Vánoční dětská besídka. Pásmo uvedeno v sále hotelu U Lípy v Kamenici nad Lipou pro Svaz invalidů 9. 1.1955. V prosinci 1955 natočil Československý rozhlas k vánočnímu vysílání do zahraničí.
- Hanzálková, Jarmila. Děda Mráz. Brožura. Uvedeno v pořadu Na besedě s pohádkami v prosinci r. 1957.
- Hanzálková, Jarmila. V nazlátlém vidění. Recitační pásmo z básní J. Ortena. Sestavila J. H.
- Hanzálková, Jarmila. Věčný máj. Rozhlasové pásmo milostné poezie. Sestavila J. H. Vysílal Rozhlas I Praha 3. 7. 1958.
- Hanzálková, Jarmila. Můj bratr člověk. Malá kniha poezie. Nedatovaný rukopis.
- Hanzálková, Jarmila. Na šňůrce vzpomínek. Text v rukopise.
- Hanzálková, Jarmila. Děti. Text v rukopise.
- Hanzálková, Jarmila. Dítě a Bůh. 3 modlitby dítěte.
- Hanzálková, Jarmila. Krátké příběhy. Texty v rukopise.
- Hanzálková, Jarmila. Dnes. Text v rukopise.
- Hanzálková, Jarmila. Kdysi. Text v rukopise.
- Hanzálková, Jarmila. Domov pro dítě. Povídka
- Hanzálková, Jarmila. Jitřní modlitba dítěte. Protiválečná povídka pro rozhlas.
- Hanzálková, Jarmila. Žena. Taneční a recitační pásmo.

- Hanzálková, Jarmila. Moje paní Nasková. Výpověď o vztahu k české herečce. (Texty ve strojopisu uloženy v PNP Praha).
- Hanzálková, Jarmila. A zvony bijí v nás! Povídka z r. 1968.
- Hanzálková, Jarmila. Píseň o vlasti. Celovečerní hudebně recitační pásmo. (Jevištní montáž).
- Hanzálková, Jarmila. Letní etudy.
- Hanzálková, Jarmila. Malá černá hodinka s Lipkou. Scénka o dětském divadelním souboru Lipka k jubilejnímu večeru oslav 15. výročí založení 23. 5. 1964.
- Hanzálková, Jarmila. Jak jsem putovala za jihočeským rozhlasem. Povídka přednesena v budově Jihočeského rozhlasu v Č. Budějovicích 23. 7. 1946).
- Hanzálková, Jarmila. Měsíce. Krátké texty ke 12 měsícům v roce.
- Hanzálková, Jarmila. Panenka poutnice. Krátký text.
- Hanzálková, Jarmila. Jaro. Krátký text.
- Hanzálková, Jarmila. Ohnivý nepřítel. Krátká povídka.
- Hanzálková, Jarmila. Lisbetka. Dětská hra.
- Hanzálková, Jarmila. Věřím v člověka! Scénka.
- Hanzálková, Jarmila. Samotářka. Scénka.
- Hanzálková, Jarmila. Královna zima. Povídka.
- Hanzálková, Jarmila. Velký Jan. Povídka. (Text ve strojopise uložen v PNP Praha).
- Hanzálková, Jarmila. Tetička Žofi. Vzpomínka na pěstounku.

- Hanzálková, Jarmila. Malá knížka pohádek. (Texty ve strojopise uloženy v PNP Praha).
- Hanzálková, Jarmila. Příběhy z čarovných krajů. Pohádky.
- Hanzálková, Jarmila. Růženčina podivuhodná cesta. Pohádkový román pro děvčátka asi od 8 do 10 let.
- Hanzálková, Jarmila. Kouzelné věci. Knižka pohádek.
- Hanzálková, Jarmila. Pohádky a povídky z hadrářova pytle.
- Hanzálková, Jarmila. Fejetony (složka).
- Hanzálková, Jarmila. Prameny srdce. Nevydaná sbírka básní.
- Hanzálková, Jarmila. Rosa na trávě. Nesvázané básně ve strojopise.
- Hanzálková, Jarmila. Krajina domova. Nevydaná sbírka básní.
- Hanzálková, Jarmila. Země i kraj. Básně.
- Hanzálková, Jarmila. Zpíváno domovu. Básně.
- Hanzálková, Jarmila. Jedlová snítka. Scénka.
- Hanzálková, Jarmila. Štědrovečerní romance. Scénka.

Zhudebněné básně

- Hanzálková, J. *Kraj Štítného*. 1. část cyklu pěti písní pro vyšší hlas a klavír *Jihočeské motivy*. Zhudebnil Vítězslav Novák. 1947.
- Hanzálková, J. *Píseň mládí*. (Z celovečerního pořadu *Zítřka začíná život*). Zhudebněna 3x (hudebním skladatelem Milošem Vackem; hudebním skladatelem Ivanem Tylňákem; učitelem Karlem Melzochem z Nové Včelnice).
- Hanzálková, J. *Čarovný zvon*. (4 texty písní zhudebnil Ladislav Vítů).

- Hanzálková, J. *Má země*. (Zhudebnil dirigent Spolku přátel Národního divadla v Chýnově).
- Hanzálková, J. *Šťěstí je prosté*. (Baletní pantomima o 3 jednáních. Zhudebnil Miloš Vacek).

Pedagogické práce

- Hanzálková, J. *Družina radosti, práce a lásky*. Zkušenosti vynikajících učitelů. Edice Za lepší práci škol. Praha, SPN, 1956.
- Hanzálková, J. *O práci s venkovskými dětmi*. (Příspěvek s. 65-67) In: *O velké divadlo pro malé diváky*. Sborník z ostravské konference o divadle pro děti a mládež. Praha, Orbis, 1959. 123 s.
- Hanzálková, J. *20 let dětského divadelního souboru Lipka v Kamenici nad Lipou*. Kamenice nad Lipou, Vlastivědné muzeum, 1969.

Příspěvky ve sbornících

- *Prameny*. Almanach jihočeských autorů. České Budějovice, Růže, 1973.
- *Chvály jižních Čech*. České Budějovice, Růže, 1976. 257 s.
- *Vesmíru podali jsme šeřík*. České Budějovice, Jihočeské nakladatelství, 1980. 125 s.
- *Tento čas*. Almanachy Literárního klubu OKS Pelhřimov. 1979, 1984, 1985.

Doplňkové zdroje a prameny

- Archivní materiály Vlastivědného muzea v Kamenici nad Lipou.
- Archivní materiály Městské lidové knihovny v Kamenici nad Lipou.

- Bílek, Josef. *Kamenice nad Lipou v literatuře, vědě a umění*. Kamenice nad Lipou, Vlastivědné muzeum. 1970. 30 s.
- Bílek, Josef. *100 let kamenického divadelnictví 1868 – 1968*. Kamenice nad Lipou, Městský národní výbor, 1968.
- Hanzálková, J. *Setkání po letech*. Žena a móda, roč. VII, č. 2. 1956.
- Almanach 750 let Kamenice nad Lipou 1248 – 1298. Kamenice nad Lipou, Městský úřad, 1998.
- Píchová, Dagmar. *Jarmila Hanzálková*. Seminární práce. Dat. 6. 6. 1995.
- Novotný, Jan. *Jarmila Hanzálková*. Seminární práce. (Nedatováno).
- Picková, Dagmar. *Život a dílo J. Hanzálkové*. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity Plzeň, 2005.
- *Zpravodaj města Kamenice nad Lipou*. Nezávislý měsíčník města Kamenice nad Lipou. (Vybraná čísla s texty a básněmi J. Hanzálkové).

Získané vlastní zdroje

- Korespondence z pozůstalosti Jarmily Hanzálkové (dopisy 61 adresátům). Pořízeno v literárním archivu Památníku národního písemnictví, Praha, Strahovský klášter.
- Fotokopie korespondence a literárního díla z pozůstalosti J. Hanzálkové (sbírky poezie a prózy, dopisy, dopisnice, pohlednice, fotografie a další). Pořízeno v literárním archivu Památníku národního písemnictví, Praha, Strahovský klášter.
- *Nástup*. Týdeník okresu Pelhřimov. Vydával Okresní výbor KSČ a ONV Pelhřimov. Ročníky XIII – XXIX.

- Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. Měsíčník. Vydává Městský národní výbor (1979 – 1989) a Městský úřad města Kamenice nad Lipou (od r. 1990). Ročníky VII – XXXV.

Přílohy

A.

A. Rešerše

- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Vánoční růže*. Hra pro děti. Praha: Dilia, 1970. 57 s.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Čarovný zvon. Pohádková hra o 4 dějstvích se zpěvy a tanci*. Hudba: Ladislav Vítů. Praha: Dilia, 1974. 91 s.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Kája Spinkejhned, skřítek dětských snů: Dětská hra o dvou dějstvích pro menší děti*. Praha: Dilia, 1984.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Posláno po větru*. České Budějovice: Růže, 1974. 62 s.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Jak hovoří klavír*. Jihočeské nakladatelství, 1982. 39 s.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Nebe nad rodnou zemí*. Lípa. Vizovice, 1991. 44 s.
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Večerní modlitba*. In: Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. 15/2 (1993)
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Pozvání*. In: Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. 15/3 (1993), s.1
- HANZÁLKOVÁ, Jarmila. *Preludium*. In: Zpravodaj města Kamenice nad Lipou. 15/5 (1993), s.1
- *Poznámka:
- V elektronické podobě SVK Č. Budějovice jsou dostupné pouze záznamy výše uvedených děl.

Výčet rešerší z dostupných informačních zdrojů (periodika SVK České Budějovice a Městská knihovna v Kamenici nad Lipou).

Rok 1963

**NÁSTUP (1963). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově,
roč. XIII.**

- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/10). *Krajky z Tylexu*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/14). *Dělnice milují verše*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/18). *Májka pod mým oknem*. *Nástup* (roč. XIII), s.4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/20). *Sen je skutečností (slavnostní otevření KD v Kamenici nad Lipou)*, *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/21). *Večery poezie – Na shledanou*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- PICEK, K. (1963/24). *Byl to úspěch (vystoupení DDS Lipka k MDD)*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1963/27). *Kameničtí ochotníci poprvé v novém KD*. *Nástup* (roč. XIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/28). *Večer plný krásy*. *Nástup* (roč. XIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/38). *Nejmladší doručovatelky*. *Nástup* (roč. XIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/41). *Věčná slova (báseň)*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/43). *Libochovičtí píší do Kamenice*. *Nástup* (roč. XIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/48). *Lipka bude v rozhlase*. *Nástup* (roč. XIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1963/50). *Modrou dálkou světa*. *Nástup* (roč. XIII), s. 3

Rok 1964

**NÁSTUP (1964). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově,
roč. XIV.**

- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/1). *Dnes v Kamenici další premiéra „Jedničky má papoušek“*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- PAMĚTNICKÁ, L. (1964/8). *Putování za krásou*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/12). *Nechtěl bych být ničím jiným*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/16). *Vyznání (báseň)*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1964/17). *Svátky divadelních souborů*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/18). *Kronikář z lásky*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/19). *Zastaveníčko (ze sbírky Posláno po větru)*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- REDAKCE. (1964/20). *Šel týden okresem*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- CÍLKOVÁ, V. (1964/21). *Kamenická Lipka slaví patnácté výročí založení*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- REDAKCE. (1964/23). *Kulturní střípky*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/25). *Lipka skončila*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/28). *Aby byla celá krásná...* Nástup (roč. XIV), s. 3
- REDAKCE. (1964/31). *Nástup pionýrů*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/39). *Herecká pohádka*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/42). *Fejeton o zahrádkáři*. Nástup (roč. XIV), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/45). *Celá Kamenice v přípravě na divadlo*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/46). *Školní dramatické kroužky*. Nástup (roč. XIV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1964/46). *Voják píše domů*. Nástup (roč. XIV), s. 4

Rok 1965

NÁSTUP (1965). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XV.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/3). *Očima vzpomínek*. Nástup (roč. XV), s. 3
- REDAKCE. (1965/5). *Lipka podruhé na scéně*. Nástup (roč. XV), s. 3

- CÍLEK, M. (1965/10). *Nečekaný host v Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XV), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1965/13). *A je konec... už jenom ohlédnutí za kamenickým festivalem*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/18). *První film*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/18). *Na nádraží (ze sbírky Malá knížka poezie)*. Nástup (roč. XV),
- s. 8
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/20). *Májové setkání*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/23). *Kaple na Brádle. (Foto: F. Kameník)*. Nástup (roč. XV), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/35). *Můj bratr Člověk (Povídka z literární soutěže)*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/37). *Mandle, ořechy, banány...* Nástup (roč. XV), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/39). *Jeseň (báseň)*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/39). *Lidé jsou dobří*. Nástup (roč. XV), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/40). *25 let (muzea v Kamenici nad Lipou)*. Nástup (roč. XV), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/49). *Také vás bolí ruce?* Nástup (roč. XV), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1965/49). *Tvůj první sníh*. Nástup (roč. XV), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1965/49). *Mladí nemají zájem o poezii?* Nástup (roč. XV), s. 3

Rok 1966

NÁSTUP (1966). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XVI.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/1). *Zrcadlo na chodníku*. Nástup (roč. XVI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/4). *Trochu hereckého vzpomínání*. Nástup (roč. XVI), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/10). *Růže už rozkvetly (báseň)*. Nástup (roč. XVI), s. 1
- CVEK, V. (1966/20). *Básnická oslavovatelka rodného kraje (J. Hanzálková)*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- FILSAK, M. (1966/20). *Úspěch Kamenických*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1966/22). *Úspěch Kamenických*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- REDAKCE. (1966/24). *Lipka v Pelhřimově*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- REDAKCE. (1966/25). *Vyznamenání autorce našeho okresu*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/26). *Zpívejte lidičky, ty naše písničky*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1966/26). *Tři soubory okresu*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/26). *Ukázky práce zručných ruček*. Nástup (roč. XVI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/39). *I školní družiny už zahajují*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1966/49). *Princezna jde do světa*. Nástup (roč. XVI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1966/50). *Lipka vzpomíná na Tábor*. Nástup (roč. XVI), s. 3

Rok 1967

NÁSTUP (1967). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XVII.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/4). *Neměli jsme čas*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/6). *O staré Kamenici*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/6). *Nejmenší v tělocvičně*. Nástup (roč. XVII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/9). *Tetička Žofi*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- FILSAKOVÁ, M. & ŠVARC, J. (1967/10). *Josefina na kamenickém jevišti*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HLADÍLEK, M. (1967/18). *Dětem k zábavě i poučení*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/21). *První lásky*. Nástup (roč. XVII), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/22). *Více než vychovatelka*. Nástup (roč. XVII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/22). *Píseň o růži (báseň)*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1967/23). *Slyším tě, volám tě...* Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/24). *Rozjímání*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/29). *Ráno na křižovatce*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/30). *Příhoda z kina*. Nástup (roč. XVII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/30). *Bouře nad Balatonem*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/32). *U panského dvora, náš Vitoušek orá...* Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/34). *Nová směna*. Nástup (roč. XVII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/35). *Momentka z parku*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- REDAKCE. (1967/38). *Píší pro vás*. Nástup (roč. XVII), s. 1
- REDAKCE. (1967/38). *Vítězní dopisovatelé*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- REDAKCE. (1967/40). *Kulturou Kamenice*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/43). *Melancholie (báseň)*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/44). *Výročí vědeckého pracovníka*. Nástup (roč. XVII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/46). *Řeč (ze sbírky Verše pro mou dcerušku)*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/47). *Kronikář dovyprávěl*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/50). *Vánoce s pohádkou*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/51-52). *Poprvé před kamerou*. Nástup (roč. XVII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1967/51-52). *Ty vezmeš housličky, já dudy mám*. Nástup (roč. XVII), s. 6

Rok 1968

NÁSTUP (1968). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XVIII.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/1). *Děti a divadlo*. Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/6). *Jubilejní rok kamenických ochotníků*.

- Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/9). *Proč ne všichni?* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- CÍLKOVÁ, V. (1968/12). *Pohled nikoliv divadelního, ale řadového diváka.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/13). *Vyznání.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- VYDRA, R. (1968/14). *Zapomenutá studánka J. Hanzálkové.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- ANDREAS, F. (1968/16). *Dětský festival skončil.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/18). *Mladá kronika.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/25). *Březové listí (báseň).* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/27). *Chrpy v prachu (ze sbírky Letní etudy).* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/32). *Fejeton po neděli.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/33). *Tam voda nepatří.* Nástup (roč. XVIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/36). *Věrní zůstaneme.* Nástup (roč. XVIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/36). *Před sto lety.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/36). *Měl rád náš kraj.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/37). *Má země (báseň).* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/37). *Na novém jevišti.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/38). *Stíny odešlých.* Nástup (roč. XVIII), s. 3 – 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/39). *Lipce do kroniky.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/39). *S režijní knížkou.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/40). *Nejmilejší vzpomínky.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/41). *Ještě jedno ohlédnutí.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/44). *Svobodova sobota.* Nástup (roč. XVIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/44). *Pro zdraví a krásu.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/45). *Dvě momentky z oslav.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/46). *Dítě a hudba.* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/47). *Dítě a vlast (báseň).* Nástup (roč. XVIII), s. 3
- REDAKCE. (1968/49). *Je jim 100 let.* Nástup (roč. XVIII), s. 1

- REDAKCE. (1968/49). *Vánoce v Čechách*. *Nástup* (roč. XVIII), s. 3
- REDAKCE. (1968/49). *Památce Františka Kouřimského*. *Nástup* (roč. XVIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1968/51-52). *V září vánočních světél*. *Nástup* (roč. XVIII), s. 4
- REDAKCE. (1968/51-52). *Dech starých vánoc*. *Nástup* (roč. XVIII), s. 7
- BÍLEK, J. (1968/51-52). *Vítězslav Novák a Jan Čarek*. *Nástup* (roč. XVIII), s. 7

Rok 1969

NÁSTUP (1969). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XIX.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/4). *Modrá pohádka (ze sbírky Verše pro mou dcerušku)*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/6). *Toč se a vrč, můj kolovrátku...* *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/8). *Jak jsem ji znala (vzpomínka na B. V. Hruškovou)*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/11). *Několik slov na rozloučenou*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/16). *Lipka dvacetiletá*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- BÍLEK, J. (1969/16). *Století kamenického divadla v pohledu J. Bílka*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1969/17). *Lipka dvacetiletá*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/23). *Senoseč*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/24). *Blízko kulturního domu*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/25). *Azalky v zámecké zahradě (báseň)*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/26). *Porotce – učitel*. *Nástup* (roč. XIX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/27). *I jí patří dík*. *Nástup* (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/31). *Začátek nového věku?* *Nástup* (roč. XIX), s. 2

- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/31). *Most nejkrásnější*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/33). *Babička Šibrová*. Nástup (roč. XIX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/35). *Večerní procházka*. Nástup (roč. XIX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/37). *V ráji batolat*. Nástup (roč. XIX), s. 2
- REDAKCE. (1969/37). *Kulturní sloupek*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/38). *Na prahu divadelní sezóny*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/39). *Teče voda, teče*. Nástup (roč. XIX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/43). *Pes „Dera“*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- BÍLEK, J. (1969/48). *Na okraj publikace k dvacetiletí Lipky*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/50). *Mrtví žijí dál*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1969/51). *Kulturní sloupek (MŠ v Kamenici n. Lipou)*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- VYHNÁLKOVÁ, J. (1969/51). *Kamenické děti na pelhřimovské scéně*. Nástup (roč. XIX), s. 3
- REDAKCE. (1969/52). *Z okresní lidové knihovny*. Nástup (roč. XIX), s. 3

Rok 1970

NÁSTUP (1970). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XX.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/1-2). *Prodejna mladých*. Nástup (roč. XX), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/1-2). *Bylo to krásné*. Nástup (roč. XX), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/4). *Vzácné vzpomínky*. Nástup (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/4). *Veliký mág?* Nástup (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/5). *Bouřlivá (báseň)*. Nástup (roč. XX), s. 3
- BÍLEK, J. (1970/9). *„Broučci“ v nastudování Lipky*. Nástup (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/14). *První vesna (báseň)*. Nástup (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/15). *Měsíční (báseň)*. Nástup (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/17). *Inspiroval mě V. Novák*. Nástup (roč. XX), s. 3
- ŠVARC, J. (1970/20). *Ta je krásná...* Nástup (roč. XX), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/21). *Slunečná Helenka*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/22). *...aby byly šťastné! Dítě v ordinaci*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/22). *Maminko, já vím, že jsi!* *Nástup* (roč. XX), s. 3
- BÍLEK, J. (1970/24). *Volání jara v podání Lipky*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/26). *Lipka v Blovicích*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/27). *Máte chuť na zmrzlinu?* *Nástup* (roč. XX), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/29). *Na silnici*. *Nástup* (roč. XX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/29). *Dítě a hudba*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/31). *Hedvábná pohádka. (Ze sbírky Verše pro moou dcerušku)*. *Nástup* (roč. XX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/36). *Letní červánky (báseň)*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/38). *Podvečerní procházka (báseň)*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- BÍLEK, J. (1970/40). *Symposium o Vítězslavu Novákovi skončilo*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/45). *Pohádka na mezi (báseň)*. *Nástup* (roč. XX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1970/48). *Myslivna na Johance. (Ze sbírky Zpíváno domovu)*. *Nástup* (roč. XX), s. 3

Rok 1971

NÁSTUP (1971). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXI

- BÍLEK, J. (1971/2). *Chvilka poesie s Lipkou*. *Nástup* (roč. XXI), s. 3
- REDAKCE (PK). (1971/2). *Čs. televize o Kamenici nad Lipou*. *Nástup* (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/8). *Umělci nebo „umělci“?* *Nástup* (roč. XXI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/9). *Stále mladá vedoucí*. *Nástup* (roč. XXI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/11). *František Hrubín s Lipkou*. *Nástup* (roč. XXI), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/19). *Dvojí jubileum jedné školní družiny*. Nástup (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/20). *Radost z pohybu*. Nástup (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/22). *Děti, balet a hudba*. Nástup (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/26). *Chvilka s hudbou*. Nástup (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/27). *Domov je také kultura*. Nástup (roč. XXI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/39). *Chvilce s Jarmilou Glazarovou*. Nástup (roč. XXI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/39). *Už rudnou jeřáby. (Z cyklu Letní etudy)*. Nástup (roč. XXI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/42). *Město nad Lipou a volby*. Nástup (roč. XXI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/42). *Stíny*. Nástup (roč. XXI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1971/45). *Krása nestárne*. Nástup (roč. XXI), s. 6

Rok 1972

NÁSTUP (1972). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXII

- REDAKCE. (1972/16). *Telegraficky. Soubor Lipka*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/17). *Státní soubor písní a tanců v Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- VÍTEK, F. (1972/18). *O zchudlé princezně a bohatých dětech*. Nástup (roč. XXII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/23). *Byl to zážitek*. Nástup (roč. XXII), s. 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/24). *V Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/28). *Kouzelné pecičky*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/29). *Jak se dělá divadlo*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- REDAKCE. (1972/31). *Telegraficky*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/43). *Údolí na Hamerkách*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/44). *Za jednou výstavou*. Nástup (roč. XXII), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/46). *Červené šipky směrem dolů*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- REDAKCE. (1972/47). *Telegraficky (soubor Lipka)*. Nástup (roč. XXII), s. 3
- REDAKCE (PK). (1972/50). *Kamenice nad Lipou se má čím chlubit*. Nástup (roč. XXII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1972/51-52). *Nejkrásnější dárek (povídka)*. Nástup (roč. XXII), s. 4

Rok 1973

NÁSTUP (1973). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXIII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/14). *Jak se plní slib*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/21). *Potůček v Lukách. (Ze sbírky Letní etudy)*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/22). *Příjemný večer s estonským souborem*. Nástup (roč. XXIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/24). *Vonička. (Ze sbírky Letní etudy)*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/24). *Desetiletí kulturního domu v Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/26). *Herci a hlediště*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/27). *Oslava lučního kvítí*. Nástup (roč. XXIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/50). *Pohled na město*. Nástup (roč. XXIII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1973/51-52). *Štědrovečerní vzpomínka (povídka)*. Nástup (roč. XXIII), s. 4

Rok 1974

NÁSTUP (1974). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXIV.

- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/1). *Pěšinka ve sněhu (báseň)*. Nástup (roč. XXIV), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/4). *Co všechno umí zima (báseň)*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/4). *Údolí Kameničky. (Ze sbírky Zpíváno domovu)*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/6). *Děti a poezie*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/11). *Projezdila jsem skoro celý svět*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/12). *Chudinky lípy*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/15). *Pionýrský sad (báseň)*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/16). *Včera a dnes*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/19). *Setkání po letech*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/20). *Lipka jubluje*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- VYDRA, R. (1974/22). „Čarovný zvon“ J. Hanzálkové. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/26). *Vítáme pelhřimovský chléb*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/27). *Lipka v Praze*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- BÍLEK, J. (1974/29). *K 25. Výročí smrti Vítězslava Nováka*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/29). *Vysočině. (Ze sbírky Zpíváno domovu)*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- BÍLEK, J. (1974/32). *Nad knihou „Posláno po větru“*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/33). *Kameničtí nemají zájem o náročnější programy?* Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/34). *Slovenštině (báseň)*. Nástup (roč. XXIV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/34). *Ta stráž u silnice*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/36). *Podletní večer*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/38). *Tři vzpomínky (na Slovensko)*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/41). *Když kaštiny pukají*. Nástup (roč. XXIV), s. 5

- BÍLEK, J. (1974/43). *Čtvrtstoletí Lipky*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/45). *Ještě o Lipce*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/49). *Hosté z Kolína*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- BÍLEK, J. (1974/49). *K narozeninám Karla Picka*. Nástup (roč. XXIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1974/51-52). *O vánocích vesele*. Nástup (roč. XXIV), s. 6

Rok 1975

NÁSTUP (1975). Orgán Okresního výboru KSC a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXV.

- BÍLEK, J. (1975/1). *Pozdrav Jarmile Hanzálové*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- BÍLEK, J. (1975/2). *Víte, že...? („Dostaveníčko U lípy“)*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/6). *Brožura k požárnímu výročí*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/8). *Víte, že...? (Dramaturgický plán souboru Lipka)*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/19-20). *Beseda s dětmi*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- REDAKCE. (1975/23). *Blahopřejeme J. Hanzálové k titulu Zasloužilá pracovníce kultury*. Nástup (roč. XXV), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/23). *Třešňovka*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/29). *Byla jsem na spartakiádě*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/30). *Uplynulých 30 let*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/38). *Brzy po osvobození*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/39). *Jak kvete len. (Z cyklu Lesní etudy)*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/47). *Sněhurka z hájovny*. Nástup (roč. XXV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1975/51-52). *Vánoční návštěva*. Nástup (roč. XXV), s. 6

Rok 1976

NÁSTUP (1976). *Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXVI.*

- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/12). *Když všecko ztichne*. Nástup (roč. XXVI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/17). *Pro spokojenost malých strážníků*. Nástup (roč. XXVI), s. 3
- REDAKCE. (1976/19). *Sněhurka z hájovny*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/22). *Pro sílu života*. Nástup (roč. XXVI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/25). *Výstavka*. Nástup (roč. XXVI), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/25). *„Chytrá princezna“ v Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/26). *Lipka na zájezdech*. Nástup (roč. XXVI), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/26). *Výchova hudbou*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/33). *Valdauf – Fuka*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/37). *Po prvé do školy. (Ze sbírky Verše pro mou dcerušku)*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/46). *Školní jídelny v soutěži*. Nástup (roč. XXVI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/48). *Kameničtí pěstitelé vystavovali...* Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/52-53). *Vánoce (báseň)*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/52-53). *Vánoce v horách*. Nástup (roč. XXVI), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1976/52-53). *Černá hodinka s mládím*. Nástup (roč. XXVI), s. 7

Rok 1977

NÁSTUP (1977). *Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXVII.*

- HANZÁLKOVÁ, J. (1977/10). *Slovácká princezka*. Nástup (roč. XXVII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1977/14). *Týden pro zdraví*. Nástup (roč. XXVII), s. 5

- REDAKCE. (1977/23). *Cesta kamenického divadla*. Nástup (roč. XXVII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1977/25). *Jarní „pochodníci“*. Nástup (roč. XXVII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1977/30). *Antonín Sova*. (Z cyklu *Prameny srdce*). Nástup (roč. XXVII), s. 5
- REDAKCE. (1977/40). *Víte, že...? (Pořad Listy a lístky)*. Nástup (roč. XXVII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1977/51). *Vánoční přání*. Nástup (roč. XXVII), s. 3

Rok 1978

NÁSTUP (1978). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXVIII.

- BÍLEK, J. (1978/32). *Výročí kamenického divadla*. Nástup (roč. XXVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/33). *Labutě*. Nástup (roč. XXVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/36). *Stojí za zhlédnutí*. Nástup (roč. XXVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/45). *Kamenice ve fotografii*. Nástup (roč. XXVIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/46). *Večer poezie v Kamenici nad Lipou*. Nástup (roč. XXVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/51). *Vánoční překvapení*. Nástup (roč. XXVIII), s. 3
- REDAKCE. (1978/51). *Vánoční besídka pro děti*. Nástup (roč. XXVIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1978/51). *Koleda dětí 1978*. Nástup (roč. XXVIII), s. 5

Rok 1979 - 1984

NÁSTUP (1979). Orgán Okresního výboru KSČ a rady ONV v Pelhřimově, roč. XXIX

- REDAKCE. (1979/5). *Víte, že...? (Soubor Lipka)*. Nástup (roč. XXIX), s. 5
- BÍLEK, J. (1979/9). *O Vítězslavu Novákovi v roce 30. výročí od jeho úmrtí*. Nástup (roč. XXIX), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1979/22). *Třicet let souboru Lipka*. Nástup (roč. XXIX), s. 5

- BÍLEK, J. (1979/41). *Víte o tom? (Kamenická básnička)*. *Nástup* (roč. XXIX), s. 5
- REDAKCE. (1979/48). *Poezie z veršů Jarmily Hanzálkové*. *Nástup* (roč. XXIX), s. 5
- PRŮCHA, J. (1979/49). *Výročí Vítězslava Nováka*. *Nástup* (roč. XXIX), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1979/51-52). *Návrat (povídka)*. *Nástup* (roč. XXIX), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1979/51-52). *Vánoce (báseň)*. *Nástup* (roč. XXIX), s. 6

ZPRAVODAJ MĚSTA KAMENICE NAD LIPOU. Měsíčník vydává od roku 1979 Městský národní výbor Kamenice nad Lipou. Jihočeské tiskárny, Pelhřimov. Náklad: 1 900 výtisků.

ZPRAVODAJ, ročníky I – VI (1979 – 1984) nejsou k dispozici jak ve Státní vědecké knihovně České Budějovice, tak ani v Městské knihovně a zámeckém muzeu v Kamenici nad Lipou.

Rok 1985

ZPRAVODAJ, 1985 (červenec - prosinec), ročník VII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1985/7-8). *Krajina v létě. (Z nedokončené sbírky Krajina domova)*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2
- KAMENÍK, F. (1985/7-8). *Mnohostranná práce školní družiny*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2
- MAREL, V. (1985/9). *Za Josefem Sojkou*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1985/9). *Učitel prvňáčků. (Z cyklu Krajina domova)*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1985/11). *Kominík. (Z cyklu Krajina domova)*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1985/12). *Zimní noc. (Z cyklu Krajina domova)*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2
- REDAKCE. (1985/12). *Zpěv svobody*. *Zpravodaj* (roč. VII), s. 2

Rok 1986

ZPRAVODAJ, 1986, ročník VIII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/1). *Andantino. (Ze sbírky Jak hovoří klavír).* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- BĚLOCHOVÁ, O. (1986/1). *Z činnosti městského muzea.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/2). *Česká muzika.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/3). *V kadeřnictví. (Z cyklu Krajina domova).* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- HEŘMANOVÁ, V. (1986/4). *Hezké odpoledne k MDŽ.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/5). *Děti na sídlišti. (Z cyklu Krajina domova).* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- REDAKCE. (1986/5). *Báseň J. Hanzálkové.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- REDAKCE. (1986/7,8). *Stalo se v Kamenici nad Lipou.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 11
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/9). *Žalozpěv nad planou třešní. (Z cyklu Krajina domova).* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/10). *Básník. (Z cyklu Krajina domova).* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1986/11). *Ze sklárny.* Zpravodaj (roč. VIII), s. 2

Rok 1987

ZPRAVODAJ 1987, ročník IX

- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/1). *Jezírko v lese.* Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/2). *Jezírko v lese. (Redakční oprava textu).* Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/2). *Modrá růže.* Zpravodaj (roč. IX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/3). *Skalničkářka.* Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- KAMENÍK, F. (1987/3). *Informujeme.* Zpravodaj (roč. IX), s. 3

- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/4). *Včelař*. Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/5). *Lékař*. Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/10). *Optik*. Zpravodaj (roč. IX), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1987/12). *Innocente. (Prostě)*. Ze sbírky *Jak hovoří klavír*. Zpravodaj (roč. IX), s. 2

Rok 1988

ZPRAVODAJ 1988, ročník X

- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/1). *Když padá sníh*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/1). *Motto: Dárce krve (báseň)*. Zpravodaj (roč. X), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/2). *Agitato. (Vášnivě)*. Ze sbírky *Jak hovoří klavír*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- REDAKCE. (1988/3). Program kulturního zařízení *Modrá hvězda*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/5). *Písnička*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- REDAKCE. (1988/6). *Kulturní dům jubilující*. Zpravodaj (roč. X), s. 4, 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/7,8). *Pozdrav kulturnímu domu*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/7,8). *Ochotnické divadlo*. Zpravodaj (roč. X), s. 10
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/10). *Pozdrav (zasloužilé umělkyni – naší paní Naděnce)*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- REDAKCE. (1988/11). *Kulturní dům uvádí*. Zpravodaj (roč. X), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/11). *40 let Lipky*. Zpravodaj (roč. X), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1988/12). „*Vánoce v Praze*“. Zpravodaj (roč. X), s. 6

Rok 1989

ZPRAVODAJ 1989, ročník XI

- FILSAK, J. (1989/1). *40 let dětského souboru Lipka*. Zpravodaj (roč. XI), s. 1
- MAREL, V. (1989/1). *Akce Lípy*. Zpravodaj (roč. XI), s. 2

- HANZÁLKOVÁ, J. (1989/2). *Mám vůbec nějaké právo si vám postěžovat?* (Fejeton). Zpravodaj (roč. XI), s. 3
- REDAKCE. (1989/2). *Jednotný plán kulturně výchovné činnosti na rok 1989.* Zpravodaj (roč. XI), s. 4 – 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1989/4). *Jezírko v lomu (báseň).* Zpravodaj (roč. XI), s. 2
- MAREL, V. (1989/12). *120 let pěveckého souboru „Lípa“.* Zpravodaj (roč. XI), s. 3

Rok 1990

ZPRAVODAJ1990, ročník XII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1990/1). *Šla píseň domovem. (K 120. výročí založení pěveckého sboru v Kamenici nad Lipou).* Zpravodaj (roč. XII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1990/3). *Dík životu (báseň).* Zpravodaj (roč. XII), s. 2
- REDAKCE. (1990/4). *Přijetí J. Hanzálkové starostou města (80. narozeniny).*
- HANZÁLKOVÁ, J. (1990/5). *Planá třešeň.(Z nedokončené sbírky Krajina domova).* Zpravodaj (roč. XII), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1990/9). *Chrpy v prachu. (Ze sbírky letní etudy).* Zpravodaj (roč. XII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1990/11). *Podzimní snění. (Ze sbírky Nebe nad rodnou zemí).* Zpravodaj (roč. XII), s. 4
- MAREL, V. (1990/12). *Koncert Společností Vítězslava Nováka (verše a próza J. Hanzálkové).* Zpravodaj (roč. XII), s. 3

Rok 1991

ZPRAVODAJ1991, ročník XIII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/2). *Ladič. (Z nedokončené sbírky Krajina domova).* Zpravodaj (roč. XIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/3). *Nedělní jitro. (Z nedokončené sbírky Krajina domova).* Zpravodaj (roč. XIII), s. 2

- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/4). *Za mrtvou přítelkyní (báseň věnovaná Anně Eliášové)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/5). *Májový večer (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/6). *Dolce. (Ze sbírky Jak hovoří klavír)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 2
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/7). *Před bouřkou*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 1
- NÁPRAVNÍK, J. (1991/7). „*Na Rybníčku*“. Zpravodaj (roč. XIII), s. 11
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/9). *Vyznání (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/10). *Říjen 1991 (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/11). *Spojení (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1991/12). *Štědrý večer (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIII), s. 1

Rok 1992

ZPRAVODAJ 1992, ročník XIV

- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/1). *Koleda novoroční (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/2). *Sněžilo (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- KOPECKÝ, L. (1992/2). *Nebe nad rodnou zemí*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/3). *Pozvání (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- SADÍLEK, P. (1992/4). *Za Jarmilou Hanzálkovou (vzpomínka na básnířku Vysočiny)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- KOPECKÝ, L. (1992/4). *Vzpomínka na J. Hanzálkovou (kulturní sloupek)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 3
- HEŘMANOVÁ, V. (1992/4). *Děkujeme, Jarmilo*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 5
- KAMENÍK, F. (1992/4). *Poslední návštěva (rozloučení s J. Hanzálkovou)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/5). *Zpěv jamích vod (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/7,8). *Ukolébavka pro Cílinku (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 1

- HANZÁLKOVÁ, J. (1992/11). *Ekologie*. Zpravodaj (roč. XIV), s. 3
- REDAKCE. (1992/11). Koncert k 10. výročí Společnosti V. Nováka (básně J. Hanzálkové). Zpravodaj (roč. XIV), s. 3

Rok 1993

ZPRAVODAJ1993, ročník XV

- HANZÁLKOVÁ, J. (1993/2). *Večerní modlitba (báseň)*. Zpravodaj (roč. XV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1993/3). Pozvání (báseň). Zpravodaj (roč. XV), s. 1

Rok 1994

ZPRAVODAJ1994, ročník XVI

- BÍLEK, J. (1994/3). *Něco nového ke Kamenici nad Lipou v literatuře, vědě a umění*. Zpravodaj (roč. XVI), s. 9

Rok 1995

ZPRAVODAJ1995, ročník XVII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1995/5). „1945“ (báseň). Zpravodaj (roč. XVII), s. 1
- VELÍŠEK, J. (1995/5). *Vzpomínky na Vlastu Javořickou (korespondence VJ a JH)*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 11
- ALDORF, K. (1995/6). *Zajímaví lidé současné Kamenice*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 6
- HOŠEK, M. (1995/6). *Vzpomínky na ochotnické divadlo*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 6
- BÍLEK, J. (1995/6). *Znovu na téma Kamenice nad Lipou v literatuře, umění a vědě*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 8
- HANZÁLKOVÁ, J. (1995/7,8). *Vítězslav Novák (báseň)*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 12
- PAMĚTNICKÁ, L. (1995/7,8). *Dopis kamenické lípě*. Zpravodaj (roč. XVII), s. 14

- HANZÁLKOVÁ, J. (1995/10). *Podzimní snění. (Ze sbírky Nebe nad rodnou zemí).* Zpravodaj (roč. XVII), s. 1
- BÍLEK, J. (1995/10). *O Kamenici nad Lipou v literatuře.* Zpravodaj (roč. XVII), s. 9
- KUBÍSKOVÁ, Z. (1995/11). *Ještě ke 100. výročí kamenické školy.* Zpravodaj (roč. XVII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1995/12). *Štědrý den.* Zpravodaj (roč. XVII), s. 1

Rok 1996

ZPRAVODAJ 1996, ročník XVIII

- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/1). *Leden (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/2). *Únor (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HOUSEROVÁ, L. (1996/2). *Princezna, která si neuměla hrát.* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 8
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/3). *Březen (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/4). *Duben (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/5). *Květen (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- BÍLEK, J. (1996/5). *Dvojí výročí Vladimíra Vesky. (Z dopisů J. Hanzálkové).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/6). *Červen (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/7,8). *Červenec (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 4
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/7,8). *Srpen (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/9). *Září (verše v próze).* Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5

- JEŽEK, K. & JEŽKOVÁ, V. (1996/9). *Dopis. Ocenění tvorby J. Hanzálkové*. Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/10). *Říjen (verše v próze)*. Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/11). *Listopad (verše v próze)*. Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5
- HANZÁLKOVÁ, J. (1996/12). *Prosinec (verše v próze)*. Zpravodaj (roč. XVIII), s. 5

Rok 1997

ZPRAVODAJ 1997, ročník XIX

- HANZÁLKOVÁ, J. (1997/2). *Sněží (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 1
- SOUKUP, J. (1997/3). *Vzpomínka na Jarmilu*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 1 (dokončení na s. 5)
- KOPECKÝ, L. (1997/3). *Básniřka a spisovatelka*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 3
- HANZÁLKOVÁ, J. (1997/4). *Louky pod Rachačkami (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 1
- SOUKUP, J. (1997/5). *Den matek*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 4
- BÍLEK, J. (1997/7,8). *O Kamenici nad Lipou v literatuře, umění a vědě. (J. Hanzálková v doslovu Dagmar Mocné (č. 97 – 117) ke knize V. Javořícké „Do posledního dechu“. Prstýnek: Vydavatelství ČS Praha. 1996, s. 120)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 5
- HOUSEROVÁ, L. (1997/7,8). *Tři princezny na vdávání. (Nastudování pohádky J. Hanzálkové v ZŠ Kamenice nad Lipou)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 13
- HANZÁLKOVÁ, J. (1997/10). *Modrá pohádka (báseň)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 1
- BÍLEK, J. (1997/10). *O co by se mohlo rozšířit nové vydání knihy V. Novák a Kamenice nad Lipou*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 11

- SEMORÁD, Z. (1997/11). *Dr. Josef Šárka o studentském hnutí odporu na Kamenicku. (J. Hanzálková, představitelka katolických dívek)*. Zpravodaj (roč. XIX), s. 12

Rok 1998

ZPRAVODAJ1998, ročník XX

- MAREL, V. (1998/4). *Oslavy a hudba*. Zpravodaj (roč. XX), s. 6
- STUDNIČKA, P. (1998/4). *Vlastivědné dílo o Kamenici nad Lipou. (K 75. výročí založení města)*. Zpravodaj (roč. XX), s. 7
- HANZÁLKOVÁ, J. (1998/6). *Kamenické lípě (báseň)*. Zpravodaj (roč. XX), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (1998/7,8). *Léto v dětství*. Zpravodaj (roč. XX), s. 1
- KAMENÍK, F. (1998/7,8). *Významní rodáci*. Zpravodaj (roč. XX), s. 5
- KAMENÍK, F. (1998/10). *Významní rodáci. Vítězslav Novák. (Přátelství s J. Hanzálkovou)*. Zpravodaj (roč. XX), s. 7
- KAMENÍK, F. (1998/12). *Rodáci nám píší*. Zpravodaj (roč. XX), s. 4

Rok 1999

ZPRAVODAJ1999, ročník XXI

- HOUSEROVÁ, L. (1999/6). *Jak Jaromil ke štěstí přišel*. Zpravodaj (roč. XXI), s. 11
- MAREL, V. (1999/11). *Pěvecký sbor Lípa jubiluje*. Zpravodaj (roč. XXI), s. 10

Rok 2000

ZPRAVODAJ2000, ročník XXII

- BÍLEK, J. (2000/1). *Dva dopisy z pozůstalosti J. Hanzálkové k 90. výročí narození*. Zpravodaj (roč. XXII), s. 6
- REDAKCE. (2000/1). 3 básně ze sbírky *Jak hovoří klavír (Ancantino, Delicato, Nocturno)*. Zpravodaj (roč. XXII), s. 6

Rok 2001

ZPRAVODAJ2001, ročník XXIII

- KAMENÍK, F. (2001/3). *Zdalo se mi. (Vzpomínka na Ž. Širůčkovou).* Zpravodaj (roč. XXIII), s. 8
- BÍLEK, J. (2001/5). *65 let Václava Marela.* Zpravodaj (roč. XXIII), s. 6

Rok 2002

ZPRAVODAJ2002, ročník XXIV

- BÍLEK, J. (2002/3). *10 let od úmrtí Jarmily Hanzálkové.* Zpravodaj (roč. XXIV, s. 8
- NĚMEČEK, M. (2002/7,8). *Paráda na kamenickém jevišti 7. a 8. června.* Zpravodaj (roč. XXIV), s. 6

Rok 2003

ZPRAVODAJ2003, ročník XXV

- BÍLEK, J. (2003/2). *O Kamenici nad Lipou v literatuře, umění a vědě.* Zpravodaj (roč. XXV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2003/4). *Jaro.* Zpravodaj (roč. XXV), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2003/7,8). *Lípy kvetou.* Zpravodaj (roč. XXV), s. 1
- BÍLEK, J. (2003/10). *K letošnímu dvojímu jubileu Marie Novákové, roz. Práškové.* Zpravodaj (roč. XXV), s. 6 – 7

Rok 2004

ZPRAVODAJ2004, ročník XXVI

- KAMENÍK, F. (2004/3). *Ze zákulisí ochotníků.* Zpravodaj (roč. XXVI), s. 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (2004/4). *Na břehu stávala lavička (báseň).* Zpravodaj (roč. XXVI), s. 1
- HOŠEK, M. (2004/4). *Večer poezie z díla J. Hanzálkové (včetně fotografie).* Zpravodaj (roč. XXVI), s. 10

- HEŘMANOVÁ, V. (2004/5). *70 let divadelní činnosti*. Zpravodaj (roč. XXVI), s. 9
- HANZÁLKOVÁ, J. (2004/7,8). *Rudé růže na zámecké terase*. Zpravodaj (roč. XXVI), s. 1

Rok 2005

ZPRAVODAJ2005, ročník XXVII

- KAMENÍK, F. (2005/4). *Kamenická výročí v roce 2005*. Zpravodaj (roč. XXVII), s. 6
- HANZÁLKOVÁ, J. (2005/6). *Nad obrázkem rodného kraje*. Zpravodaj (roč. XXVII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2005/7,8). *Léto v dětství*. Zpravodaj (roč. XXVII), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2005/10). *Světlo a stín*. Zpravodaj (roč. XXVII), s. 1
- VACEK, M. (2005/12). *Z knihy „Má životní capriccia“*. Zpravodaj (roč. XXVII), s. 12

Rok 2006

ZPRAVODAJ2006, ročník XXVIII

- HANZÁLKOVÁ, J. (2006/2). *Někdy tu padá sníh... (báseň)*. Zpravodaj (roč. XXVIII), s. 1
- HOŠEK, M. (2006/2). *Advent v Kamenici*. Zpravodaj (roč. XXVIII), s. 8
- BÍLEK, J. (2006/6). *Kamenický jubilat*. Zpravodaj (roč. XXVIII), s. 14
- HANZÁLKOVÁ, J. (2006/7,8). *Myslivna na Johance*. Zpravodaj (roč. XXVIII), s. 1

Rok 2007

ZPRAVODAJ2007, ročník XXIX

- SENDERÁKOVÁ, H. (2007/3). *Jarmila Hanzálková*. Zpravodaj (roč. XXIX), s. 1
- REDAKCE. (2007/4). *Večer poezie k 15. výročí úmrtí J. Hanzálkové. (Foto: Míla Hošek)*. Zpravodaj (roč. XXIX), s. 3

- BÍLEK, J. (2007/5). *Je naše Kamenice nad Lipou Kamenická Řečice?* Zpravodaj (roč. XXIX), s. 12-13
- REDAKCE. (2007/9). Aktuálně ze života města. Zpravodaj (roč. XXIX), s. 4
- REDAKCE. (2007/12). Ulice Jarmily Hanzálkové. (Foto: Míla Hošek). Zpravodaj (roč. XXIX), s. 12

Rok 2008

ZPRAVODAJ2008, ročník XXX

- PFAUR, I. (2008/1). *PF 2008*. Zpravodaj (roč. XXX), s. 1
- KUČERA, Š. (2008/6). *Kamenická náměstí*. Zpravodaj (roč. XXX), s. 5
- REDAKCE. (2008/9). Upozornění. Zpravodaj (roč. XXX), s. 12

Rok 2009

ZPRAVODAJ2009, ročník XXXI

- HOŠEK, M. (2009/2). *Představujeme vám naše zastupitele*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 8 – 9
- HANZÁLKOVÁ, J. (2009/6). *Cesta na Melíšek*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2009/7). *Letní červánky*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2009/10). *Vítězslav Novák*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 1
- HANZÁLKOVÁ, J. (2009/11). *Klekání*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 1
- REDAKCE. (2009/12). Aktuálně ze života města. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 5
- HOŠEK, M. (2009/12). *Vyznání a rozloučení*. Zpravodaj (roč. XXXI), s. 6

Rok 2010

ZPRAVODAJ2010, ročník XXXII

- SENDERÁKOVÁ, H. (2010/1). *Vzpomínka*. Zpravodaj (roč. XXXII), s. 1
- REDAKCE. (2010/2) Rada města informuje. Zpravodaj (roč. XXXII), s. 2
- KUČERA, Š. (2013/2). Autor fotografie J. Hanzálkové. Zpravodaj (roč. XXXII), s. 7
- KOPAČKA, M. & KOPAČKOVÁ, M. (2010/4). *Na Jarmilu Hanzálkovou se v Kamenici nezapomíná*. Zpravodaj (roč. XXXII), s. 4

- HERMANOVÁ, V. (2010/12). *Moje vzpomínky na Jarmilu Hanzálkovou*. Zpravodaj (roč. XXXII), s. 7

Rok 2011

ZPRAVODAJ2011, ročník XXXIII

- BÍLEK, J. (2011/5). *Život a dílo Václava Marela*. Zpravodaj (roč. XXXIII), s. 8

Rok 2012

ZPRAVODAJ2012, ročník XXXIV

- Žádný záznam

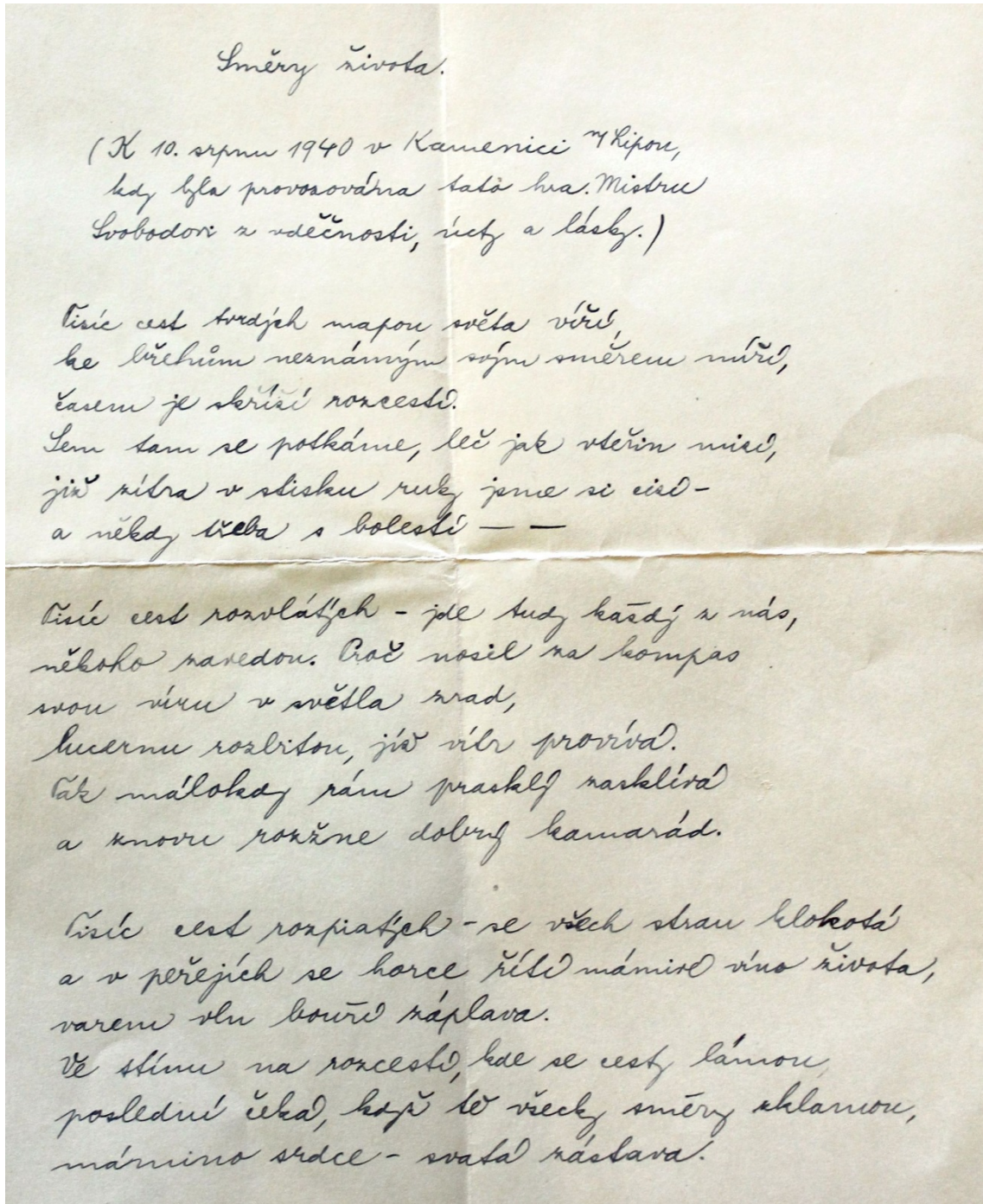
Rok 2013

ZPRAVODAJ2013, ročník XXXV

- Žádný záznam

B. Fotokopie z fondu Literárního archivu PNP v Praze

1. Báseň J. Hanzálkové Směry života (věnována mistru Svobodovi)

Těsle cest řívola! Tak jednou směry rozdáváš,
podělit věci, které člověk potkal rád,
vodit je travou, podle vod, ve stopách květ, --
A když pod slavnými hody spáhlá steska slaha,
jeu pro sebe, jeu pro sebe, má semě draha,
se nejvíc slunečnou si vybral směl.

Jar. Hlaváčková.

2. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Stehlíkovi (1981)

5.5.81.

Vážený pane Stehlíku,

chci Vám už dávno napsat - toužím poděkovat Vám z hloubi srdce za krásnou báseň Recitátorky veršů, která byla otištěna před krátkým časem v jednom čísle Naší rodiny.

Vzala mě za srdce, protože nejen miluji verše od dětství dodnes, tedy celý život, protože je mi už 71 let. Ale nesmírně ráda je i recituji a mám u nás v Kamenici k tomu dost příležitosti, pracuji hodně kulturně, připravuji se svými spolupracovníky večery poezie v naší knihovně a vedu už 32 let soustavně pracující dětský dramatický soubor Lipka, kde děti vyrůstají po celou svou školní docházku. Máme pravidelnou dramatickou výchovu a učíme se i básně.

Byla jsem učitelkou, ale dost brzy jsem kvůli těžké nedoslýchavosti musela ze školy odejít. Bez dětí a bez divadla, kultury, jsem žít nemohla. Mám v uchu sluchátko, které mi zatím výborně slouží a mohu s ním i hrát divadlo. Jsem mezi svými dětmi v souboru velmi šťastná, jinak jsem sama.

Přikládám báseň, se kterou jsem loni došla v recitační soutěži žen až do Prahy a dostala zvláštní cenu poroty. Byla otištěna v časopise sluchově vadných, Gongu. A ty dvě malé jsou z mé, zatím nevydané sbírky "Letní etudy." Snad se na mne nebudete proto hněvat - budu mít radost, když budu vědět, že je četl můj milovaný básník, mám tolik ráda Vaše něžné, krásné verše - některé mám ve své knihovničce. Vaše Madony jsem dostala kdysi k vánocím od Vítězslava Nováka. Báseň Recitátorky jsem četla nyní poprvé, sbírku Ticho v oranžích nemám. Okouzila mě až na dno duše. Mluvíte v ní k nám, za Vás, ale mluvíte vlastně i za nás. Jak bychom mohli rozehřívát struny, kdyby nebyla dána melodie? O kolik hlubokých šťastných chvil, o kolik okamžiků vytváří bychom byly chudší, kdyby nebylo veršů, těch, které dovedou hovořit

k srdci a rozeznít je, což nedovede každá báseň včetně těch moder-
ních nesmyslů, které neříkají nikomu nic.

Děkuji Vám za všechna krásná slova, za krásu mateřštiny, kterou
jste uměl tak čistě rozeznít.

Přeji Vám hodně zdraví, pohody a radostné, jasné
inspirace.

S upřímnými pozdravy

Vaše

*Jarmila Klaušková,
Kamenice u Lipou*

P.S. Vyléša mi v r. 74 v Růžičce sbírka veršů Posláno po větru, teď mám
slíbené vydání sbírky "Jak hovoří klavír."

3. Báseň J. Hanzálkové Píseň života

Jarmila Hanzálková

Píseň života.

Pod naším oknem zpíval pták.
Prý krásně.
Stromy se za ním zvedly do oblak
a něco šeptaly. Snad tiché, něžné básně.
Jaký má asi sladký hlas
jitřní zpěv ptáka rozehvělý.
a proutí bříz, jak hebký vlas,
když lístků hedváb rozševlí,
jak asi srdce rozehvívá,
když celá země mluví, zpívá,
když šustí klas a zurčí proud,
dech větru chvátá vlny rozhrnout,
zazvoní kámen, vane píseň trav,
zabublá studánka a z dálky volá splav,
promluví člověk, stroje hovoří,
veselá hudba lidem v žilách zahoří,
a všechno společná je píseň života,
co zní a zvoní, štěbetá, bouří, jásá, klokotá,
tak nad vše krásná, silná, šťastná,
však já to vím, já vím -
jenomže - já ji neslyším.

Ne, nejsem smutná. Proč a nač?
K čemu jsou slzy? K čemu pláč?
Štěstí je víc než slyšet píseň ptačí,
pro lásku k životu i tak ti srdce sotva stačí,
já nechci soucit, nechci litování,
tu almužnu, co jenom darmo raní.
Když cítím, že někdy za mnou šeptnou: Chudák!
Chce se mi křiknout: Není, není tomu tak!

Sedávám někdy na kopci tam doma nad našimi,
co si tam břízy vykouzly křehký háj,
nad sebou tiché, něžné nebe Vysočiny,
u nohou daleký, širý rodný kraj.
Vidím ty dálky v barvách pastelových,
v líbezných tónech pokaždé zas nových,
hru světla, stínů v tanci kolovém
a myslím na lidi, kterým ten kraj je domovem.

a myslím na to, že jsem jedna z nich,
že život toho všeho je i v rukou mých,
že marně nežiji, protože se všemi jdu vpřed
a se všemi chci stavět nový, jitrní svět,
svou prací, láskou, svými sny a vším
že nejsem sama - ale navždy patřím k nim -
tu náhle slyším, jak se ticho rozechvívá,
jak z něho stoupá jasná píseň živá
a tolik hlasů ze všech stran se hrne ke mně,
slyším, co mluví celá moje země,
slyším dech doby, lidská srdce bít
a mezi všemi slyším vlastní srdce znít,
duní jak zvon, se všemi slavně vyzvání
životu, životu horoucí vyznání,
za štěstí člověka, za šťastný svět,
kde bude snadné k hvězdám zaletět,
však nemožné jít vraždit člověka.
Se všemi věřím: Už zítra splní se nám touha odvěká
a půjde pokojně dnem slunečným
máma i její děcko.

V takové chvíli vím,
že nevadí, že neslyším,
že stejně - slyším všecko.

Ze sbírky "Zpíváno domovu."

4. Báseň J. Hanzálkové Slunečko sedmítečné

Slunečko sedmítečné

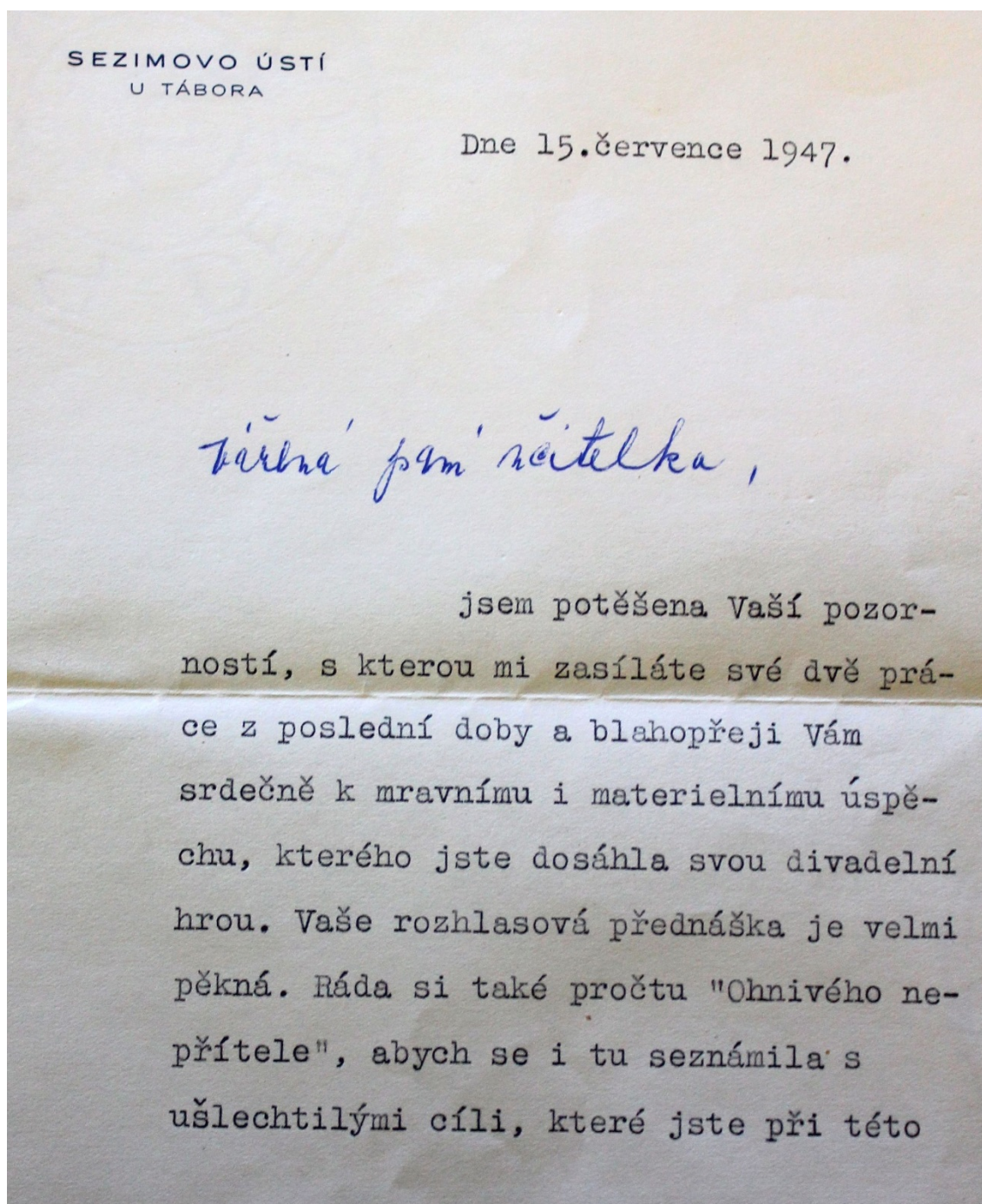
Majdalenko, kam poletíš?
Do nebička, do peklička - kam?
Smět tak s tebou výš a výš,
doletět až bůhvíkam - -

pro lidské touhy naplnění,
pro zlaté kapradí věčného mládí,
pro všecko, co tu v světě není,
co si jen do snů člověk ladí,
po čem se někdy rozteskní
a o čem věčně marně sní -

Ne, majdalenko, ne, ba ne!
Leť si jen sama, kam až chceš!
Mně to za tebou netáhne,
to je jen taková krásná lež -
já patřím dolů, k této zemi,
k té mé, jediné mezi všemi,
co říká se jí otčina,
kde žal i všecka radost počíná,
kde teče řeč jak míza stromová
na všecka sladká jména domova,
krásná až k pláči.
Jsem přece člověk - mně to tu stačí!

Letní etudy

5. Dopis od H. Benešové (manželky prezidenta Beneše), 1947

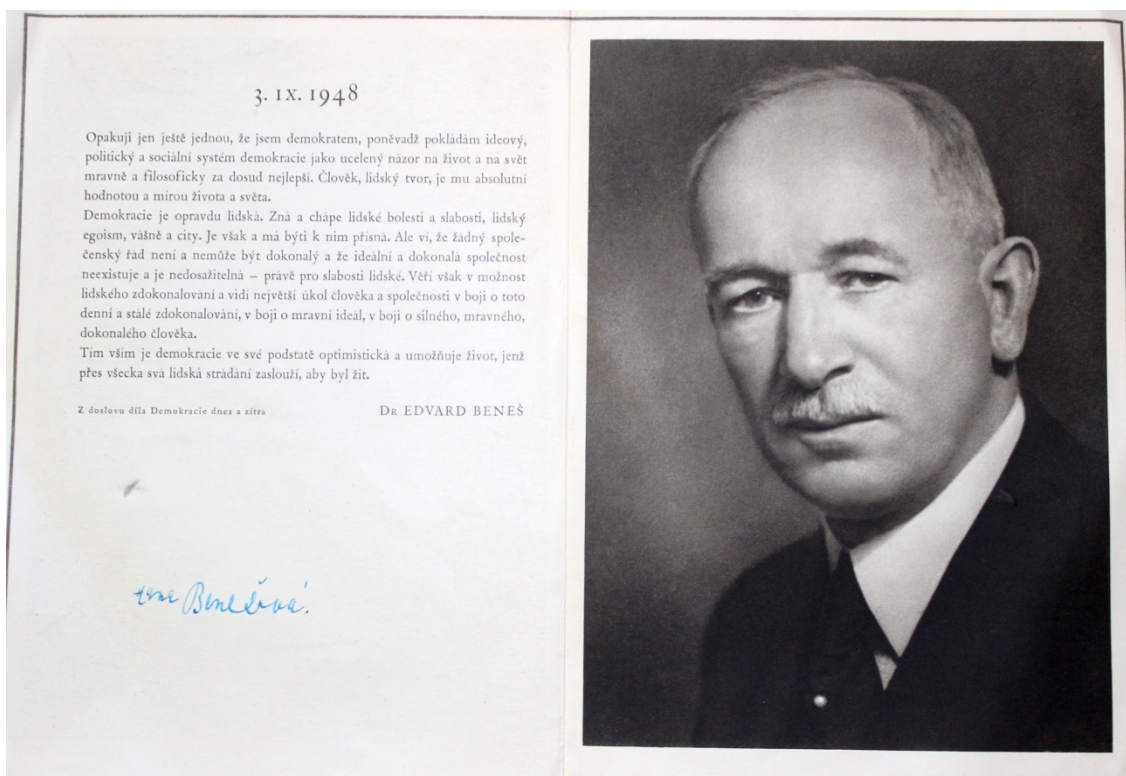

práci měla na mysli.

V další Vaší činnosti přeji
Vám mnoho zdaru a v osobním Vašem ži-
votě mnoho zdraví a spokojenosti. Pozdra-
vuji Vás srdečně.

*vaše
Zena Benešová.*

6. Fotografie prezidenta E. Beneše, 1948

7. Dopis od J. Sedláčkové (1974)

Praha, 9. prosince 1974

M i l á p ř í t e l k y n ě,

sleduji se zájmem Vaše literární úspěchy v L.D., velmi dobrý byl sloupec „Domov na Vysočině“, název druhého mi unikl z paměti, dnes jsem si přečetla „Kouzlo vzpomínek.“ To mne postavilo před problém, jak člověk své vzpomínky vybírá a náhodou jsem už měla pro Vás připraven dopis, kde se vzpomínkami takým obírám - a příkládám ho. Srovnáním obou snadno poznáte, jak rozdílné jsou psychické organizace u lidí a že to mají mnohem snazší lidé Vašeho druhu. Dovedete být šťastna i po těžké ztrátě, já ne. Měla bych Vám závidět, ale přeji Vám to ze srdce, buďte šťastna vždy a za všech okolností. Vývoj Vaší duše šel jinými cestami než u mne, podle zákonů o stálém vyrovnávání byla jste nejdříve nešťastná, nyní máte už klid a štěstí. U mne to bylo obráceně. Jen míra procítěného se může lišit podle temperamentu a bohatství citů, ale to jsou hodnoty nesrovnatelné.

Tak vidíte, hledala jste někoho, s kým byste si mohla pohovořit o všem, co Vás zajímá - stačilo by Vám, kdybychom si o tom občas psaly? Snad by to pomohlo i mně z depresse už málem neúnosné.

Buďte zdráva a šťastna.

Vaše

Jozka Sedláčková

8. Dopis od hudebního režiséra M. Dismana (1955)

Pozn.: Výsledek z dram. odd. rozhlasu Vám oznámí
přímo liter. odd. Čs. rozhl. nebo, dostanu-li věc zpět,
oznámím Vám to sám. Držím Vám palec!

Vážená paní kolegyně,

velmi mile mne překvapil Váš laskavý a srdečný dopis a abych se dlouho nemusel omlouvat, proč odpovídám s takovým zpožděním, připojuji koncept dopisu, kterým odpovídám všem, kteří mi denně píší o svých starostech a přáních. Vám ovšem připojuji jen jako doklad a omluvu. K tomu nejsou započítány starosti o soubor, který svou těžkou prací v zahraničí si vysloužil zatím 100.000 Kčs dluhů za anglické brožury, propagující ČSR a naši mládež, a za národní kroje - zatím čekáme marně na jakoukoliv pomoc, protože všechny zisky jsme odváděli mezinárodní pokladně WFA pro podporu mládeže z okupovaných zemí. To jen pro zajímavost!!

Se zájmem jsem i hned po obdržení dopisu přečetl Vaši hru a požádal svého spolupracovníka a kritika Jarmila Starkoče, aby mi napsal, podrobný posudek a Vaši hru jsem potom, i s tímto doporučujícím posudkem, předložil přímo literárnímu odboru Čs. rozhlasu, který má stále živý zájem o nové autory. Myslím, že byste se měla pokusit napsat také nějakou původní hru nebo dramatisaci pro školský rozhlas /šéf Dr. J. Heller/.

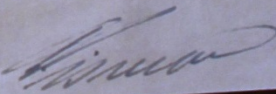
Chápu plně a s největším přátelstvím a upřímností Vaše bolesti i Vaši touhu po práci plnější a širší, v "centru", jak píšete. A musel bych Vás žádat o revanch, abyste Vy chápala mou nemírnu touhu utéci z tohoto "centra" nepochopení, lhostejnosti, závisti, leckdy ubohosti malých lidí, z nichž někteří jsou i t.zv. "velcí"!

Odmítl jsem vysoké ředitelské místo a odmítl jsem leccos dalšího, jen abych mohl pracovat - a bez jakéhokoliv sebemenšího honoráře - se svou mládeží. A dnes pro ni nemám leckdy ani zkušební místnost, ani sebe menší klubovničku - a jen starosti, starosti, dluhy - a požadavky: dobročinné, dobročinné podniky pro kohokoliv, kdo se vzpomene - na úkor těchto mých dětí!

To jen důvěrně, mezi námi...

Budte hodně šťastna v té kouzelné jihočeské krajině, v tichu a blahodárné samotě.

Vzpomíná a pozdravuje

DRDS

DISMANŮV ROZHLASOVÝ DRAMATICKÝ SOUBOR DĚTÍ A MLÁDEŽE
Praha XII, Stalinova 12 — Telefony: 321.51, 919.21

Vše: _____

Odpověď na Vaše č. j. _____ ze dne _____

Dodatek, dotaz k našemu dopisu ze dne _____

KOLEKTIV ČSM DRDS
KOLEKTIV PIONÝRŮ DRDS LÁDÍ PADIORA
KOLEKTIV JISKRA DRDS PAVLÍKA BŘINKA
SOUBOROVÁ RADA DRDS
VEDENÍ DRDS
RODIČOVSKÉ SDRUŽENÍ DRDS

V Praze 21. června 1955 195

Vážená soudružko, milé děti a rodiče,

srdečně vás všechny pozdravuji za celý DRDS. Budu vás očekávat na Hlavním nádraží v sobotu na p e r o n ě. Kdybychom se přece jen nějak minulí, najdeme se před nádražím u východu. Jen mi neutečte!

Program: Setkání na nádraží - někdo z rodičů odveze taxíkem do noclehárny větší zavazadla a vrátí se za námi do Čs. rozhlasu -

Večeře v jídelně Čs. rozhlasu - podle možnosti párky, zákusky, čaj.

Procházka Prahou: vyhlídka od Múzea, Václavským, Staroměstským /orloj/, Karlův most, kolem Národního divadla Národní třídou do noclehárny - a noční klid!

úeděle: 8,00 sraz u podjezdu do Nár. div. směrem od nábřeží/presidentický vjezd/ - prohlídka Nár. divadla /vede Dům osvěty-zkontrolují!

9,30 buď projížďka Prahou /autokary - Žneb velmi málo chození/

n e b o : tramvají na Hrad - sály, ... svačina na Vikárce

v poledne oběd asi ve Slovanském domě /podle možnosti ty řízky!/
14,30 SMETANOVO DIVADLO - balet "Sůl nad zlato" /tam si pro vás

z Ledeburské přijdu/
pak podle ~~situace~~ situace buď vystoupení v Led. a tam večeře,

nebo večeře ve Slovanském domě,

19,00 REALISTICKÉ DIVADLO - "Zapadlí vlastenci"

podle možnosti autobusem do noclehárny v Michli -
jinak si vás dovezu tramvají,

Pondělí: 9,00 ve studiu VI /budou-li se chtít děti vyspat, stačí později,
máme to až do 13,45!/
svačina v rozhlase /polévka nebo párek a pod./

oběd objednan - lístky mám u sebe

odpoledne: nákupy a pod. - odjezd v 17,30 hod.

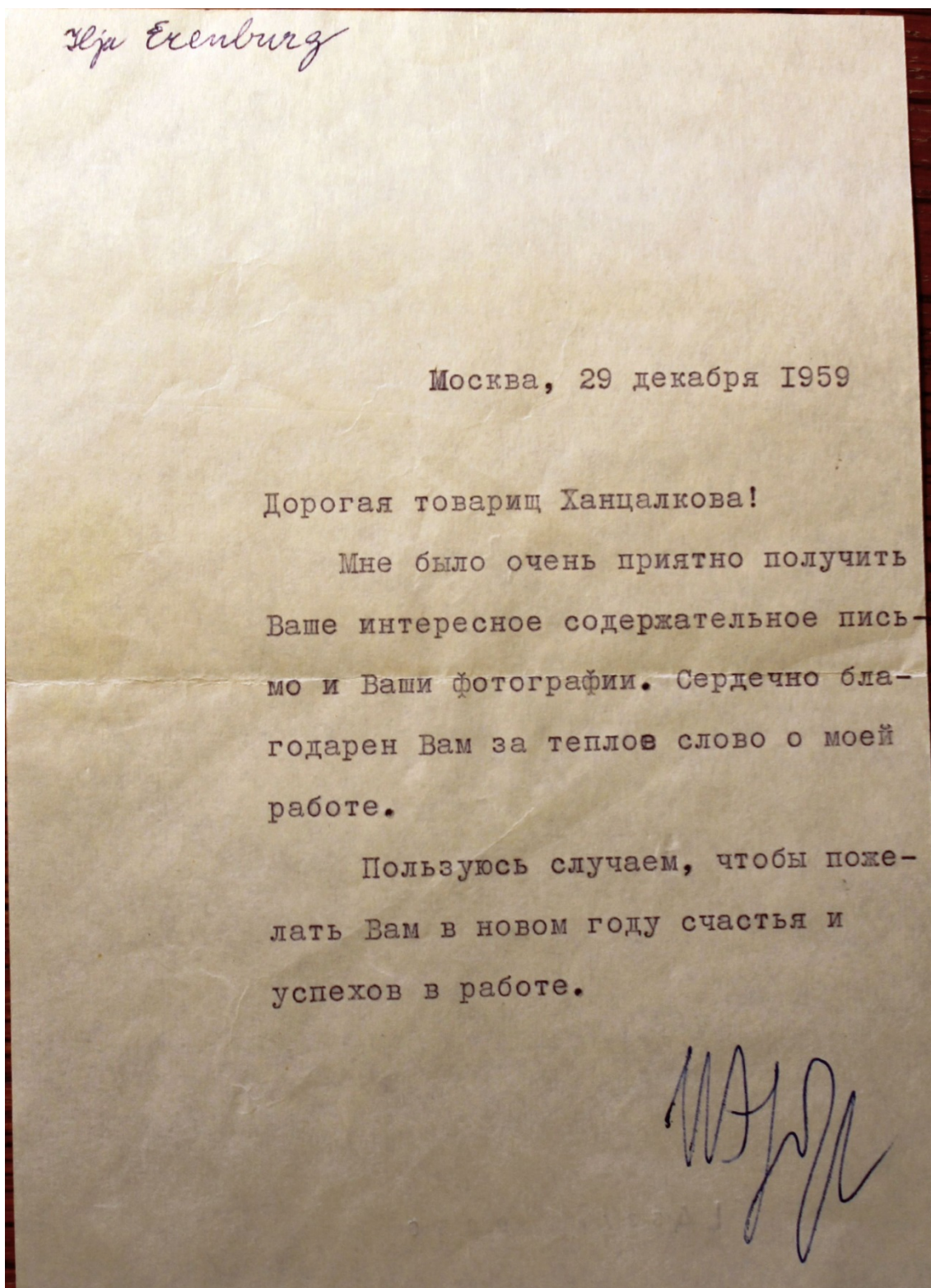
Dnes "obtelefonuji" nebo osobně zreviduji všechno - noclehy, jídlo, zda budete mít v noclehárnách snídaní a pod., zda divadla dodrží program, začátky a konce představení, zda by mohl někdo z herců RD přijít v pondělí na besedu, dojdou si do jídelen, zjistím ceny a "jídelníček", zreviduji "Dům osvěty" /ND/ atd. -
prostě to m u s í k l a p a t !!

Kdyby něco neklapalo nebo byly nějaké starosti s vaší strany, poznamenám vám svůj pravděpodobný pobyt:

pátek: 931676 - odp. 249221 neb 232151, linka 618, od 17,00 DRDS, t. j. jen: 232151 a jsem buď v "zasedací síni-staré", nebo studio VI, VIII, STAPA a pod.
/našli by mne/

sobota: 931676 - za poledne i 249221 a 232151/618/
večer na nádraží u vašeho vlaku! N A S H L E D A N O U ! *Disman*

9. Dopis od spisovatele I. Erenburga (1959)

10. Dopis od spisovatele J. Foglara (1972)

Praha, dne 6. dubna 1972

Vážená paní Hanzálková,

velmi pěkně Vám děkuji za dopis, za brožuru o "Lipce" i za Letní etudy. Vše jsem s velikým zájmem přečetl, LIPKU i básně jsem půjčil ještě dále přátelům, o kterých se domnívám, že se jim budou také líbit. Když jsem dostal Váš dopis, trochu jsem ustrnul - odepsal jsem Vám tehdy na "Táborák", zaslaný mně z dětské rubriky Lidové demokracie, lístkem a /alespoň se tak domnívám/ tónem, jako když píšu mladické čtenářce-studentce. Prosím, omluvte mne tedy za to. Neměl jsem tušení, že jste vlastně moje vrstevnice. - Škoda, že nemáte možnost většího uplatnění Vašich věcí - skladování rukopisů ve skříní nikdy a nikoho neinspiruje k dalšímu psaní. - Ty novodobé moderní básně vůbec nečtu, to jsou slovní šarády, rébusy, určené jen snad pro horních deset tisíc čtenářů, kteří mají čas a mysl k hloubání o tom, co básník chtěl asi říci...

Velmi mne potěšilo, že znáte moje knížky a že o nich tak pěkně soudíte.

Při četbě LIPKY jsem přišel na mnoho shodných momentů s prací svou vlastní, v mém sdružení "Hochů od Bobří řeky", ve kterém se za těch 45 let vystřídalo už přes 700 chlapců. I já býval nešťastný a zatrpklý, když chlapci po několikaletém nadšení pro naši činnost začali ochabovat, vynechávat naše schůzky a nedělní výpravy ven za město - moc dlouho mně to trvalo, než jsem pochopil, že je to jen vlastně normální vývoj - a že chlapec šestnáctiletý už chtít nechtě musí mít trochu jiné zájmy než když mu bylo dvanáct-třináct-čtrnáct! I my -jako Vy v LIPCE- jsme měli a máme určité tradiční podniky, nebo dávné události, k nimž se noví chlapci za pomoci našich kronik a mého vyprávění stále vracejí, různá úsloví, zvyklosti atd. Proto pro všechno jsem Vašemu vyličení historie LIPKY porozuměl tak plně, jako snad jen málokdo jiný. Moc a moc bych Vám přál ještě hodně radosti z Vaší užitečné práce, hodně vděku od těch, které tak hezky vedete - a také uznání od celého okolí. Kéž by i to dobré sluchátko ze zahraničí došlo, aby byla pohoda jaksepatří!

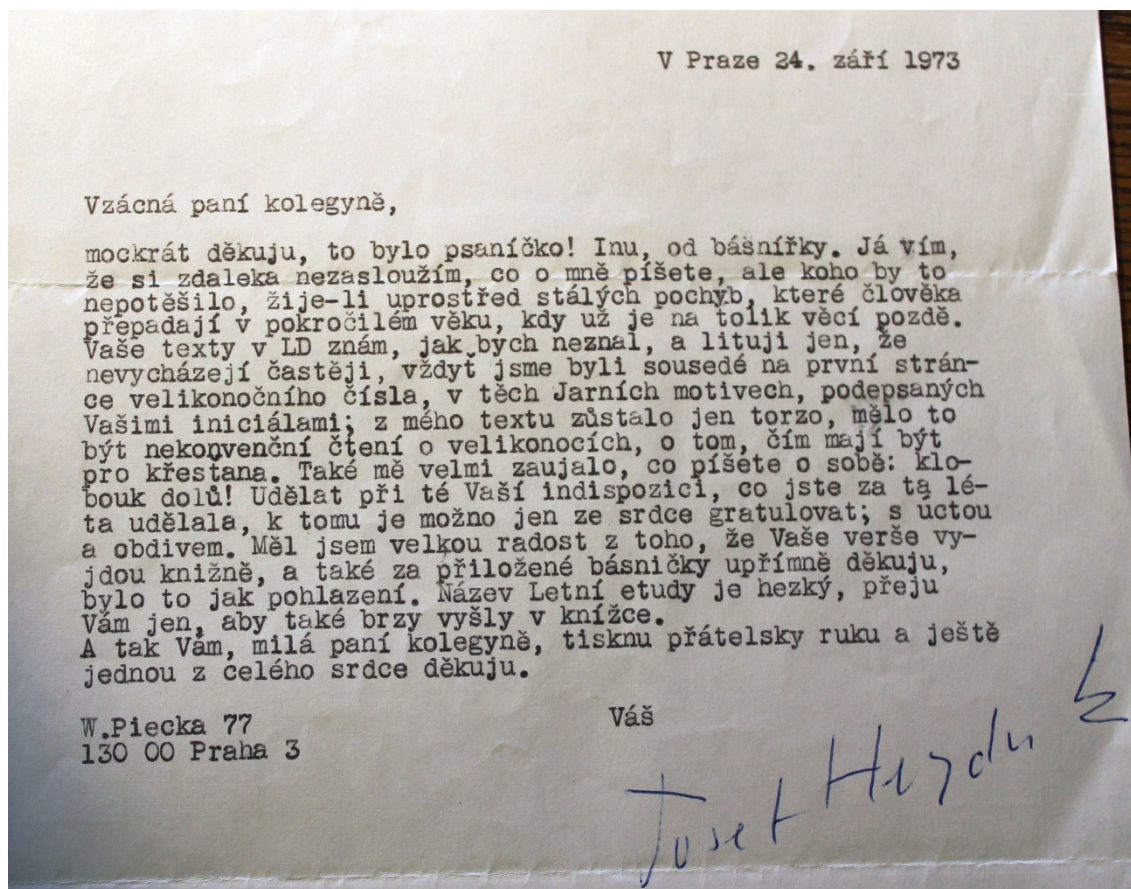
Děkuji Vám ještě jednou.

Paní Milu Mellanovou jsem velmi dobře znal, nacvičovala s naším oddílem v roce 1939/40 mou divadelní hru "Tábor ve Sluneční zátocce".

V přátelské úctě

Jaroslav Foglar

11. Dopis od spisovatele J. Heyduka (1973)

12. Fotografie pamětníků a přátel J. Hanzálkové - MUDr. V. Kuntscher (vpravo), M. Pauk

13. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1955)

Kamenice nad Lipou 10. II. 55.

Vážený soudruhu Hrubíne,

mám k Vám velikou prosbu. Nemohl byste mi nějakým způsobem opatřit nebo poradit, jak bych dostala aspoň jeden jediný výtisk Vaší Šípkové Růženky, divadelní hry pro děti? Psala jsem do Divadla a liter. jednatelství, poslali mi nějaké hry na ukázkou, ale právě o Růžence píší, že v současné době není na skladě. Jsem z toho tuze zarmoucená, protože celý můj dramatický kroužek velmi miluje Vaše verše, a tolik jsem si přáli hrát právě Vaši hru! Jsme už napolo rozhodnutí pro Sněhovou královnu, protože podle plánu už má být hra aspoň v polovině nácvičku - ale přece ještě stále váhám. Mohu čekat už jen do konce příštího týdne, tedy do 29. února, pak už bychom museli začít, ať s čímkoli. To mi ovšem není jedno. Mám třicet malých, nadšených a velmi čiperných dětí a mnohem raději bych hrála Růženku, protože je to milá pohádka, předpokládám, že je ve verších, to by se nám zrovna hodilo, naučila bych je říkat je přirozeně - - prosím Vás, nemohl byste mi třeba aspoň soukromě půjčit jediný výtisk, který bych si zatím opsala rychle na stroji a ihned Vám je v pořádku vrátila? - Nebo nevěděl byste v které škole hráli nyní Vaši hru, snad by nám to mohli půjčit, vrátíme opravdu v pořádku, děti by to ani nedostaly do rukou. - - Nevíte, jak bych Vám by-

la vděčna, kdybyste mi mohl pomoci!

Čekám úzkostlivě a v starosti - a s velikou
touhou - na Vaši laskavou odpověď.

Upřímně Vás pozdravuje - Vaše verše tolik
milující

*Jarmila Kauralková
učitelka
Kaučnický Lípou.*

14. Dopis J. Hanzákové básníku F. Hrubínovi (1955)

Kamenice nad Lipou, 19. II. 55.

Milá paní Hrubánová,

děkuji Vám vroucně za tak přelaskavé vyřízení věci - byla jsem hluboce dojata Vaší ochotou - když jste, mně, neznámé - půjčila jediný exemplář knížky, kterou máte doma!

Bohužel, mezitím se učitelská konference rozhodla pro Sněhovou královnu, vzhledem k Andersenovu světovému jubileu a já musím poslouchat. Ale to nic nevadí. Šípková Růženka je velmi roztomilá, trochu pro nás těžká technicky, totiž ta jízda po leknínu, ale to je maličkost, která se dá upravit podle daných možností. Mám cvičit potom ještě jedno dětské divadlo, tohle je pro školu, to další bude pro Svaz invalidů - s kterými má dětský soubor družbu - tam si vyberu, co budu sama chtít. A to bude veršovaná Šípková Růženka. Vracím Vám Váš výtisk, abych jej zatím doma neměla zbytečně. Než udělám Sněhovou královnu, to bude aspoň dva měsíce, bude mít jistě Literár. jednatelství už hotovy nové rozpisy a dostaneme pak také dostatečný počet knížek, kdežto teď bych ji byla musela celou rozepisovat několikrát sama na svém stroji - a to je přece jenom trochu neúnosné.

Děkuji Vám vroucně za tak nevšední ochotu,
všichni, děti i já zdravíme úpímně soudruha
Hrubína a děti mu posílají psaníčko. Velmi jsme
se zarmoutili, že je ~~zraněn~~, v nemocnici, ale
doufáme, že to není nic vážného.

Srdečně Vás pozdravuje

Janina Kauralková
učitelka
Kamerice u Lipou.

15. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1956)

Kamenice nad Lipou, 14. XII. 56

Milý souzruhu Hrubíne,
nehněvejte se na mne, že Vám píši.
Mám k Vám velikou prosbu, zrodila se u nás v dětském
dramatickém souboru. Děti samy Vám ještě napíší do-
pis, ale já se přidávám - - prosíme pěkně, nechtěl
byste se stát přítelem našeho souboru? Někde jsme
četli v novinách, že na Turnovsku v nějaké vsi, asi,
kam jezdí Kožík na prázdniny, mají "přítelem souboru"
Fr. Kožíka, dětem se to tolik líbilo a chtěly by mít
také nějakého spisovatele "přítelem." Žádné velké
závazky by z toho vlastně nevyplývaly, jen maličký
zájem, čas od času o náš soubor. - O práci, o níž by-
chom Vám napsali. - Byli bychom totiž také velmi
šťastni, kdybyste k nám mohl z jara přijet, až bude
teple a mít s našimi dětmi, s celou školou besedu a
potom ještě zvláště malouchvilku s mými dětmi ze sou-
boru, kde by Vám samy vyprávěly o své práci, kterou
dělají s velikým nadšením. Nikdo nikdy tu ještě ne-
byl, jsme opravdu zanebaná výspa, kulturní vedení -
to jsou takoví, jak o nich psal Pilař nebo kao v Lit.
"okresní mocipáni" - - přehled veškerý žádný, ale je
to marný boj. - Školský odbor ONV nám slíbil, že by
nám tu návštěvu určitě zaplatil, plně, my sami peníze
nemáme, jen málo, co si vyděláme představením a za to
obstaráváme potřeby souboru. Nehněvejte se, že o tom
mluvím rovnou, nechci se Vás dotknout, ale ta otázka
projednána být musí, protože kulturní práce musí být

~~1956~~

placena jako každá jiná práce. Zaplatíme Vám, kolik si řeknete, dají nám to, nebude to tedy naše vydání. Pro nás by to byla veliká radost a veliké povzbuzení. V létě jsme byli v Praze, měli jsme besedu v rozhlasu se s. Dismanem a O. Beníškovou, byl to nejkrásnější zážitek souboru za celá léta působení, Beníšková mi řekla, že neviděla ještě tak divadelně uvědomělé děti. Ovšem, divadlo je má největší láska i trápení. Protože herečkou jsem se nemohla stát pro svůj vadný sluch. A kameničtí ochotníci jsou nejhorší na světě, horší už nikde nemohou být - a ničemnější, nezdělanější a tupější. Všecko, i veselé příběhy ze života mého souboru mi vnukly námět na film, právě na něm pracuji a také chci napsat dětský pohádkový román do soutěže SNDK. Protože soutěž je, myslím, pro neznámého člověka jediná možnost, že bude aspoň přečten. - Víte, že na ten můj ~~dopis~~ dopis po sjezdu reagoval ještě na podzim nějaký čtenář, starý odborář, velmi souhlasil s Vámi a Seifertem, moc hezky píše, a teď mi poslal dokonce ze Slezska kolekci vánočního slezského ~~na~~ pečiva, takové roztomilé figurky, jakživi jsme to tady u nás neviděli. Je to z Hukvald a říká se tomu "sklenovské pečivo." Zase znovu píše o našich spisovatelích, člověk se diví, jak vtipní a moudří jsou naši prostí lidé. - Kdybyste přijel k nám na jaře, udělali bychom při tom i večer pro dospělé takový kulturní večer. Vy byste jim něco pověděl, co byste sám chtěl - a děti by předvedly některé ukázky z Vašich prací, já bych recitovala příp. některé verše pro dospělé. Ale k tomu bych potřebovala jednu

věc: mít přehled o všem, co Vašeho vyšlo, člověk přece jen tady na venkově neví nebo nemá všecko, ale všecko se sežene. Némohla by mi třeba Vaše paní, která už jednou mi tak laskavě odpověděla tehdy, když jste byl v nemocnici - vypsat všechny Vaše knížky, hlavně pro děti? Já to seženu, něco mám sama, něco je v knihovně, ve škole i po rodinách, ale abych věděla prostě všecko. Moc Vám děkuji. A budete naším přítelem? Děti se tolik těší!

Přikládám několik maličkostí. Nehodilo by se něco z toho do Zlatého máje? Ale nelamte si s tím hlavu, to není ~~žádná~~ příčinou, proč Vám píši nebo se ucházím o Vaše přátelství. Ne - příčina je jen a jedi- ně obdiv a láska k Vašemu dílu a nic víc. Ale že mě to napadlo a posílám to, to je jen tak pokus, který mi jistě nebudete zazlívat, vždyť je to prostě přirozené, že se jen ptám - - -

Že to Bna. jen něco, co je na vybranou - by se asi hodilo někomu

Četla jsem ~~vášx~~ Vaši malou studii Imaginární mo- nolog, krásná, něžná, výstižná! Ale povídka o filmu mne tak nějak moc roztleskala! -

A přeju Vám i celé Vaší rodině - /kolik vlastně máte dětí a jak veliké?/ radostnou vánoční pohodu a hodně zdraví a svěžesti a tvůrčího světla do nového roku.

Něhněvejte se, že Vám zase píši, ale jsem tu tak opuštěná se vším svým - kromě těch dětí tu nemám nikoho, kdo by měl v srdci umění - a Vaše dílo je mou ve- likou láskou!

Váš
Jarmila Kaučálková
učitelka
Kaučovice u Lipou.

16. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1959)

Kamenice nad Lipou, 18.12.59.

Vážený a milý soudruhu,

nebudete se na mne zlobit, že se po roce zase hlásím?
Nedá mi to, protože často na vás vzpomínám, vždycky, když něco krásného od vás čtu nebo učím Vaše verše své děti v souboru Lipka. Báseň v Plameni byla překrásná!! Opsala jsem si ji, protože Plamen si vypůjčují v naší knihovně.

Přeji Vám i celé Vaší rodině krásné, spokojené vánoce a do nového roku mnoho zdraví, síly, inspirace a radostných, šťastných, slunečných chvil.

A prosím Vás, nemějte se mi, že příkládám i své verše - z poslední doby. Trochu se za to stydím, ale když je mi tak dobře a krásně, když si pomyslím, že si je aspoň přečtete, něco snad bude otištěno v našem krajském tisku, Jiskře, na stránce autorů kraje, která vychází jednou měsíčně, ale nevím co, a to Vy stejně nečtete. Invalidní bude snad otištěna v invalidním časopise, ale tolik si přeju, aby ji četli také lidé normální, ~~neboť~~ nemluví v ní jen za sebe, ale i za všechny ostatní, nebo aspoň velkou většinu invalidů v naší republice. Vždyť skoro všichni pracují. A tak jsem ji poslala aspoň řadě svých známých.

Napsala jsem v létě knížku o své práci v souboru Lipka, začínáme totiž letos už svou jedenáctou sezónu. Rukopis je nyní ve Stát. pedagog. nakladatelství, ještě nevím osud. Nyní jsem napsala pro děti do STM celovečerní pohádku "Rozhněvaná panenka" a píši pro vyšší oddělení souboru, totiž Studio souboru Lipka, v kterém je jádro souboru, ~~to je~~ které ho vybudovaly a vyrostly v něm, už jsou studentky a dělnice - - pro ně tedy píši hru "Růže pro vlast." Když se mi to povede, zadám to pak do Dilia, až s tím odsoutěžíme. A kromě toho recituji a hraji i sama, protože to je největší vášeň a láska mého života. A mám besedy s pionýry o všem možném, každé úterý na některé škole našeho okresu - - já bych bez dětí nemohla být na světě - snad proto, že svoje žádné nemám, jsem sama.

Moc Vás pozdravuji a celé Vaší rodině přeji hodně spokojenosti a štěstí.

Jana Hanzálková
Kamenice nad Lipou

17. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1960)

Kamenice nad Lipou, 23.6.60.

Vážený soudruhu,

skoro se ostýchám tentokrát psát, ale přece mi to nedá - -

jedu cvičit na spartakiádu - budu tam asi týden - vždycky jsem si tolik přála, aspoň jednou v životě si s Vámi stisknout ruku - za všecku krásu, kterou mi Vaše dílo dalo a dává - a pro radost srdce - protože jsem tu hodně sama, i když stále mezi lidmi -

a tak jsem si vysnila, zdali bych se nemohla s Vámi někde setkat, třeba jenom na malou chvíli - bylo by to moc krásné, protože mám Vaše verše neskonale ráda.

Nezlobte se na mne.

Na odpověď už není čas, v pondělí dopoledne vyjíždíme z Kamenice, sama nevím přesně, jak vlastně budeme mít volno, dva dni zkusíme a dvakrát vystupujeme a nevíme ještě přesně hodiny - dovolím si Vám zatelefonovat v pondělí večer nebo v úterý ráno, někdo mi zavolá, já ~~nebudu~~ totiž v telefonu neslyším. Třeba to ani nepůjde, kdož ví, jste-li vůbec v Praze - ale přece to zkusím, snad se na mne nerozzlobíte a neurazíte se.

Velmi Vás pozdravuje

Jarmila Hanzálková
náčelnice
Kamenice nad Lipou

18. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1960)

Kamenice nad Lipou, 15.12.60.

Vážený soudruhu,

je tu poslední předvánoční týden,
člověk píše pozdravy a vzpomíná na všechny, které
má rád - - píši opravdu tu adresu na Vaši obálku
s ostychem, zdali se nebudete na mne zlobit, vždyť
jakým právem Vám vlastně píši - - a přece - je mi
tak hezky, když mohu jednou za rok napsat "svému"
Františku Hrubínovi - zlobíte se na mne proto? -
Na podzim jsem v Praze nebyla a proto jsem Vám
ještě nemohla stisknout ruku, kdož ví, zdali se mi
to vroucí přání někdy splní - -
ale chci Vám svěřit aspoň tři radosti, které mě
potkaly. Především jsem dostala z nového kraje ho-
landské sluchátko, na které slyším i recitaci ~~z~~ *z* jeviště,
přednášky atd. - Za celý podzim jsem bohu-
žel už taky slyšela tolik frází, že jsem si leckdy
řekla, že slyšet je někdy mučednictví - - prozatím
nejhezčí zážitek byl dvoudenní literární seminář v
Jihlavě, který byl vyvrcholením loňské krajské lite-
rární soutěže a v kterém jsem dostala první cenu
za verše, hezký olej, pěkně zarámovaný. Víím, že je snad-
né, ~~když se stane~~ být jednooký mezi slepými králem -
ale přece jsem z toho měla radost. Většinu veršů
mívám otištěný
ch na literární

stránce našich okresních novin, které vycházejí
teď ve zvýšeném nákladu a ~~xxij~~ čte je přece jenom
hodně lidí. - A třetí věc - včera jsem dostala
dopis od s. Kryštofka, že můj rukopis "Vyprávění o
souboru Lipka" bylo navrženo k vydání do Orbisu.
I když vím, že to potrvá ještě aspoň dvě léta, než se
to doopravdy narodí, přece mám velikou radost - taky
z toho, že bych konečně taky já mohla jednou "svému"
básníkovi poslat svou malou knížku, sice prostou, ale
plnou lásky k divadlu, které je mou největší životní
láskou.

Radostné vánoce, hodně zdraví, síly, spokoje-
nosti a požehání inspirace do nového roku!

*Váš
Jarmila
Kausalková*

19. Dopis J. Hanzákové básníku F. Hrubínovi (1961)

Kamenice nad Lipou, 22.12.61.

Drahý soudarhu Hrubíne,

děkuju Vám za radost, kterou jste mi způsobil svým vánočním pozdravem na tom překrásném Alšově obrázku z čítanky našeho dětství, který mám zrovna tak obzvlášť ráda. Přišel první ze všech. Jako byste věděl, že jsem v těchto dnech až do dneška na Vás ustavičně myslela a v duchu s Vámi hovořila.

Ale nejdrív Vám i já přeji hodně, hodně zdraví a nejkrásnějších tvůrčích bouří a vítěznych dnů do nového roku.

A teď proč jsem na Vás tolik myslela. Předně jsem dostala do ruky Zlatý věvec. Koupila jsem ho místo všelijakých vánočních mlst, protože se mi nic sebe lepšího a sladšího nevyrovná, ať už je to cokoli, co není zrovna na knížka. Chci o tom ještě psát do Literárek, i když vím, že to neotisknou, jako všechno ostatní, co jim pošle venkovský člověk, nejen já. Chtěla bych Vám opravdu veřejně poděkovat za všechnu krásu, kterou jste zakleli do té neskonale kouzelné knihy. Je velmi krásné, že jí dnešní děti dostávají do ruky. Je v ní hloubka, moudrost, je v ní tolik, - všechno, co schází dnešním knížkám. Pohle ovšem říci nemohu, to jen Vám. Ústně bych se to nebála prohlásit kdekoli. Je v ní cit a mravní základ! - A pro nás ~~xxxxx~~ jsou v ní všechna líbezná kouzla, všechny nejnezapomenutelnější chvíle našeho dětství, všechna první nejsladší ^{okouzlení} ~~okouzlení~~ nad knihou. Nedovedu si vymyslet slova, kterými bych Vám řekla dost vřoucně, co jsem prožívala, když jsem tu překrásnou knihu četla - a jak jsem Vám děkovala, že jste ji připravil. A taky jsem musela vzpomínat na to, jak jsem čekávala o Štědrém dnu na Ježíška, jak mi moje velmi chudá pěstounka /maminka umřela, když mi byl rok, vychovala mne její sestra/ - , která mi vštěpovala především velkou lásku ke knize - mohla nadělit jenom tenké, levné knížičky, a jak jsem plesala a třesoucími se prstíky je brala do rukou a neviděla, neslyšela, nechtěla spát, ba ani jíst, jen když jsem mohla sedět v knížky. Co bych asi bývala dělala, kdybych byla dostala jednou do ruky pod stromeček takovouhle nádhernou knížku! Snad by se mé dětské srdce bylo rozskočilo radostí a štěstím. Zdalipak se aspoň p o h n e v dnešních dětech, které zdaleka nedovedou cítit radost tak, jako jsme ji cítili my chudí?

A za druhé jsem na Vás myslela proto, že už mám 14 dní nevánoční vzteklov náladu. Předně jsem tvor až hříšně netrpělivý. Za druhé ~~xxxxxx~~ si vzpomenu něco napsat, když už to má být. Totiž hru pro děti mého souboru, který vedu už 13 let. Protože starší oddělení nemá chlapce, jediná dva už odešli ze školy, čas od času něco pro ně píšu, aby si mohly všechny podle chuti zahrát, aby to bylo celé jen pro holky.

Od léta jsem jim něco slibovala, ale teprve teď mě to napadlo doopravdy. Jenže, chceme-li jít do STM, jak jsme škole povinni, je vž málem minuta po dvanácté. Začala jsem psát. Věděla jsem, co chci, jenže, to člověk ví a když sedne k papíru, neví nic. Napsala jsem první obraz a nejsem s ním spokojena. Chytla mě taková skepse, že nic nedovedu. Nešlo mi to a nešlo. Vždycky ráno v posteli, v tichu a polosnění jsem to krásně před sebou viděla a slyšela. Ale jakmile jsem vzala tužku, chytla mě nechut, nedvěra a naprostá beznaděj. K ničemu jinému jsem nebyla a tohle jsem ~~xxxx~~ nedokázala dělat, jen to ve mně tak nevrčité bouřilo, jako když se mraky převálví po obloze a není z ^{nich} dešť ani hezky. Pak už mě chytla taková zlost a takové s o v ě n í, že vž bych byla brečela i zármutkem nad svou neschopností. A při tom na dně ovše jsem to ~~xxxx~~ v sobě m ě l a!!! - Když už jsem nevěděla kudy kam, řekla jsem si, že to psát nebudu, že si tím nebudu kazit svátky a těch pár dní po nich, kdy jediné mám volno. Sotva však jsem si pomyslela, že mi spadl kámen s krkv, popadl mě takový žal a současně taková láska a ~~xxxx~~ vášeň a najednou jsem věděla, že jsem do toho zamilovaná jako blázen a že to napsat musím, i kdybych měla dvři vyprstit. Že by to mohlo být "prima" mladé a svěží, ale že to musím nechat zrát v sobě jako ovoce, že musím být sticha, nekřičet a ~~xxxxxxx~~ n e p l é s t s e d o t o h o, jen tiše poslouchat, až se to samo ozve. A tak ~~xxxxxx~~ jsem v tom jako předtím, trápím se, kudy chodím a vím, že mi nic od toho nepomůže. Ta hra se má jmenovat "Všude žijí děti" a její myšlenka je v tom, že stáří na dětský úsměv čeká, aby mu ho děti neospíraly. - Kdybych mohla, kdybyste nebyl tak daleko, doběhla bych k Vám, strčila jen tak nos mezi dveře a zeptala bych se úpěnlivě a soufale: "Františku Hrubíne, prožívá to takhle každý spisovatel, nebo jen ten malý nešikovný?" - Co byste mi na to řekl?????" - - - - A nakonec - "podle tradice" jsem nedokázala poslat jen dopis. V létě, okouzlena recitací Zpěvu staré Číny, které dělá náš Klub učitelů a já spoluvůinkovala - napsala jsem sbírku veršů "Posláno po větru." Milostné verše pro mládí. Mají tři díly: Láska. Melancholie a Život. Netroufala jsem si je poslat všechny, přikládám tedy jen několik, protože je mi hezky, když si pomyslím, že je zase čte "můj" František Hrubín. Poslala jsem je teď do anonymní soutěže Nezvalovy Třebíče, Vám to mohu říci - i když vím, že je to nesmysl a na soutěže moc nevěřím. Ale řekla jsem si, Co s tím, tak je to jedno. Vždyť jsou to jen milostné verše, i když je v nich sen tam hlavně v třetí části zrnečko aneška. Nezlíbíte se?

Moc a Moc Vás pozdravují a ještě jednou přeji všechno nejlepší.

*aby byla první: nepišm ju Vyšimovské Káto
něco "úsměvné" - i když
tohle rozhodně neoblédám (přívěsok Hanaalkova)
na nesmysl - co je tím a jako vidím, i desetě,
i když se nemusí po lopatě stále stěžovat
stovky*

LA 122/98/02124

20. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1968)

Kamenice nad Lipou, 8.4.62.

Milý pane Hrubíne,

mám takovou radost, když si vzpomenu, že jste s k u t e ě n ě a nejen ve smu byl mezi mými dětmi a že jsem se konečně setkala se "svým" Františkem Hrubínem, jehož dílo mám tak ráda. Děkuji Vám z celého srdce, že jste mezi nás přišel.

Dětem se beseda moc líbila a stále na ni vzpomínají. V pátek, právě 14 dní po ní jsme seděli ve školní klubovně společně před přijímačem a poslouchali Högrovo vyprávění o práci hercově před kamerou a některé úryvky jeho vyprávění rozhlasových. Děti říkaly: Tohle nám taky povídal - a hned na začátku malé vykřikly: Ano, to je hlas pana Högra.

Chtěla bych Vám ještě říci, že mě mrzí, myslíte-li si, že snad jsme recitovali jen ty Vaše Ruce. To je první básnička, kterou každé nové dítě začíná u nás výchovu řeči spolu s některými národními říkadly. Jinak jsme dělali toho Smolíčka, jak jsem Vám řekla, kromě toho jsme mnohdykrát recitovali některé Vaše dětské verše při různých besídkách a pod. Právě tento týden, jako každoročně, recitujeme při předávání občanských průkazů patnáctiletým a Marta recituje při tom "Ať jiskří život náš." Zprvu všemu nerozuměla, ale je to inte-

ligentní děvčátko, když jsem jí to vysvětlila, pochopila a říkala moc pěkně, teď už tomu rozumí, protože je jí skoro čtrnáct let. Jistě také, až budeme dělat příští rok pravidelně Večery poezie, obzvlášť se těšíme, až to bude v pěkném prostředí našeho nového kulturního domu, aspoň jeden prozatím bude také Hrubínův, to je samozřejmě, mě to nenapadlo, abych Vám to v Praze řekla. Nemáme pro příští rok ještě plný plán, dělám ho většinou až v létě, o prázdninách.

Pan Höger se vrátil z Německa a hned zase odjel. Píše pár řádek, že to bylo hezké, ale krátké, /mně to taky připadá, i když vím, že to byl velký kus jeho vzácného času/ - a píše, že Vás sháněl, abyste nám laskavě podepsal tu kroniku, /prosím Vás o malý zápis, aspoň větičku!!!!/ - ale že Vás nesehnal, tak musíme počkat, až se zase vrátí a sežene Vás. My počkáme rádi, jen do 6. května to musíme mít, protože to jedeme do Libochovic a musíme to vzít s sebou. Budeme tam hrát mou metodickou hru o dramatické výchově dětí a životě v dětském dramatickém kolektivu, však jsem Vám to říkala - jmenuje se "Ztracený lupínek."

Přeju Vám hodně zdraví, moc pozdravuju
a ještě jednou upřímně děkuju za milou chvíli,
kterou jste nám věnoval.

Jarmila Glazarová

P.S. V Praze jsme se měli i nadále moc hezky. Viděli jsme Krále Leara, Ženský boj v Tylově d., Božemu Němcovu bojující v Národním a Laternu. V Centrofloru, kde jsme v sobotu dopol. vystupovali, bylo vzájemné veliké nadšení a radost a nejmilejší posluchačkou tam byla Jarmila Glazarová, tak nám to všecko tentokrát vyšlo opravdu na eminenc, dokonce nám přidali dvě stovky na cestu a řekli, že musíme přijet dřív než za dva roky, že to, co jsme jim přednesli, musí slyšet celá fabrika, že se ženou větší sál a že nám nějak pomohou, abychom tam mohli přijet dřív. Byl to opravdu zájezd nejkrásnější ze všech, jaké jsme zažili za třináct let.

21. Dopis J. Hanzákové básníku F. Hrubínovi (1968)

Kamenice nad Lipou, 23.3.68

Drahý pane Hrubíne,

nevím, zdali se mi podaří stručně říci, co ve mně bouří.

Snad si ještě vzpomenete na mé jméno - byl jste na besedě mého souboru Lipka s Karlem Högrem a už dávno předtím jsem Vám psala, po tom sjezdu spisovatelů, v němž jste tak statečně vystoupil, že "jsem šťastna, že to učinil právě "můj" František Hrubín. Dostala jsem od Vás Jobovú noc a později U stolu - s věnováním.

Snad je to hloupost, že Vám píši o své věci ve dnech tak nabitých důležitým děním. Ale píšu právě proto:

29. března máme slavnostní premii mé Zapomenuté studánky. Když jsem ji skoro před rokem psala a chtěla jsem v ní vyznat lásku domovu, netušila jsem, jak symbolicky a aktuálně bude hovořit ve dnech, kdy ji uvedeme, kdy se všichni budeme vracet ke studánce domova. - - Říká se v ní: Může být studánka čarovaná? - Proč ne? Je to studánka domova. Jenom se k ní umět vrátit, jenom se rozpočtenout na její čaromoc."..... Studánka se uvádí už na několika místech /v dohledné době ji rozmnoží Dilia/ - všude k 50. výr. naší samostatnosti. Současně se hraje v záp. a již. Čechách. Na Slovensku v Turč. Teplicích studují rovněž k 50. výr. mou hru "O princezně, která si neuměla hrát". Nedávno vyšla slovensky. O naší předloňské premii mi řekl předseda poroty, starý pan Lipský, otec Lubomíra: "Jako by vystoupila z Babičky Bož. Němcové. Je v ní celá naše českost." Byli jsme s ní vítězem Šrámkova Píska. Myslím, že ve Studánce je víc.

A já si tak žhavě přeju, kdyby tu ten večer mohl s námi být prožít jediný spisovatel. V této době se dějí zázraky. Nemohl by se jeden splnit i mně? Dvacet let jsem se snažila dětem svého souboru - a nebylo jich tak málo a jsou v souboru po celé své dětství až do 15 let - dávat nejen dramatickou výchovu, ale hlavně citovou a mravní, i když tyto dvě nebyly v módě. Dvacet let jsem při svých měsíčních šesti stovkách /napřed jen 382 Kčs/, při své těžké invaliditě dávala dětem nevyčíslitelný počet hodin bez jakékoli finanční odměny. Nikdy, ani jedinou minutu jsem nezapřela svoje přesvědčení, hlavně vlastenecké. Každý to o mně ví. Měla jsem proto i leccjaké trable. A teď si přeju být účastna tohoto jara této země - jako spisovatelka. Nemyslím tím členství ve Svazu, na to ještě nemám a dlouho nebudu mít právo. Z vášnivě touhy srdce si to přeju, z horoucnosti a nadšení. Pro toto bouřlivé jaro, které je tak neuvěřitelně krásné.

Nic si nepřeju, než aby tu někdo s námi byl, z centra, a když by uznal, aby o tom napsal, že je v tom "naše českost." /I když se tam o tom nemluví. Je to dětská pohádka, ale dospělý ji pochopí ještě jinak. /Nic víc. O nic víc mi nejde.

Nejkrásnější by ovšem bylo, kdyby přijel "Můj" František Hrubín a s ním ten, který ho pozval tehdy mezi nás, do klubovny Tylova divadla. Ale

taková věc snad není na světě ani možná.

Kdyby se přece někdo našel, jsme ochotni buď hradit cestu autem nebo navečer přijet pro něj do Prahy a v noci ho odvézt domů. Psát není čas - stačilo by zavolat do naší školy nebo na poštu, oni mi to vyřídí.

Přeju si to, jako si člověk přeje štěstí.

Možná, že řeknete, že jsem hloupá, bláznivá venkovská ženská. Ale vždyť i v bouřích bývá pořípán sluch hvězdám a studánkám.

Snad je to výkřik mé celoživotní touhy dojít - doposavad marné.

Odpusťte mi - chtěla jsem to poslat do Literárek, ale tam mě nikdo nezná, musela bych vysvětlovat a na to teď nemá nikdo čas.

Vaše

Jarmila Hausalková

22. Dopis J. Hanzákové básníku F. Hrubínovi (1969)

Kamenice nad Lipou, 28.6.68.

Vážený a milý pane Hrubíne,

Váš dopis mě velice překvapil, ani na mysl mi už nevstoupilo, že byste ještě odpověděl. Měla jsem radost a za dva krásné tisky z celého srdce děkuju.

Psala jsem Vám tenkrát - tak nějak z přetlaku - já jsem v ten zásrak opravdu věřila - a pak jsem se vzpamatovala a řekla jsem si, že zásraky se opravdu nedějí - /ale já přece věřím, že se někdy dějí, protože nemohu nevěřit, ta víra sama ve mně tryská, / - ale taky jsem si potom řekla, abych byla moudrá a rozumná, že se ani do této doby zase nevejdu, že už se nevejdu do žádné doby za svého života. Nebylo to lehké přesvědčovat o tom sama sebe.

Blahopřeji k vnučce, jistě je to krásný a milý pocit. Vy přece rozumíte dětem, když dovedete pro ně napsat tak kouzelné verše - a pro tu vnučku jistě budou nové.

Já se taky ještě stále motám mezi dětmi, s Lipkou /to je ten divadelní soubor/ - jsme hráli Zapomenutou studánku zatím devětkrát, doma, potom v Pacově, kde jsme se stali vítězem okresu a ve Žďáře nad Sáz. kde jsme se stali vítězem kraje, /byl to festival "Dětský máj vysočiny" / - a hráli jsme pak na Šrámkově Písku. Dvakrát s námi natočil něco rozhlas, vysílalo to Brno a Budějovice. Ve Žďáře jsme měli poprvé profesionálního režiséra v porotě, K. Neubauera z Hřádeckého divadla. Byl to pro mne veliký dar - řekl nám nějaké maličkosti - a pak: "Nemám potřebu to rozebírat, musel bych mluvit jen v samých superlativech." Potom v Humpolci řekl pelhřimovským osvětářům, že si velice cení prostoty, čistoty a vroucnosti té hry.

Já jsem Vám tehdy psala proto, že ta hra opravdu nečekaně symbolicky najednou hovořila k tomu jaru. Já jsem při premiéře, než se rozevřela opona, řekla: *Jsem* do mikrofonu; Soubor Lipka uvádí hru Zapomenutá studánka k 50. výročí naší samostatnosti. Dovolte mi, abych jáo autorka této hry řekla, že jsme šťastni, že ji uvádíme právě v takovém jaru české země, kdy se všichni vracíme ke studánce domova." - Hlediště prý jen zašumělo.

NS A teď Vám chci říct ještě jednu věc: nedávno jsem mluvila s poslankyní Kolářovou, která mi měla něco vyřizovat v Praze kvůli důchodu - už bych se z té finanční situace opravdu zbláznila! - nevím, s kým o tom hovořila jen tak, dávala mu přečíst některé mé dokumenty o mé práci, musela jsem to k tomu přidat, ačkoli práce s Lipkou je nevyčísitelná! Je to devatenáct let soustavné výchovy nejen dramatické, ty děti dostaly celé moje srdce, ale taky se k souboru srdcem hlásí i po letech, ty nejprvnější! - zapomněla jsem jméno toho pána /vlastně soudruha! / - ale on je prý s vámi v létě v Chlumu, řekl Kolářové, ona je knoflíkářka ze Žirovnice, že by se nejen rád seznámil

se mnou, ale i uviděl žirovnickou továrnu na knoflíky - a říkal, že prý má kolo, ale že se pokusí Vás poprosit, jestli byste jel taky a vzal ho autem. To by bylo moc krásné - kdybych si jednou s Vámi mohla pohovořit, pro mne je taková chvíle moc vzácná, protože tu nikoho nemám, s kým bych mohla hovořit o verších a divadle atd. - o všem, co je podstatou mého života. Jen byste mi museli dát vědět, já jsem nedobytná pevnost - neslyším totiž vůbec zvonek, k tomu jsem v létě hrozně málo doma, chodím psát ven a k vodě - nejstrašnější by bylo, kdybyste sem přijeli a já se s Vámi nesetkala, to bych asi brečela jako malá holka -

Snad se nebudete zlobit, když Vám přiložím pár básniček. Napsala jsem je teď, je to nedokončená sbírka - píšu je pro lidi kolem sebe, sem tam nějakou otisknu v okresních novinách, jinou možnost nemám. Rozdávám je těm, kdo mě znají a mají mé verše rádi.

A to je všechno. Tak Vás pozdravuju, ještě jednou mockrát děkuju za všechno krásné, co bylo v obálce, přeju hezké léto, příjemnou dovolenou a sobě přeju z celého srdce setkání s Vámi!

Vaše

Jarmila Hanaalková

Je mi úzko, je ve mně hrůza o všechny, jejichž jména jsem si během tohoto jara zamilovala. Někdy si říkám, že je hřích psát takové lehké básničky - ale člověk je napsat musí, Vám to nemusím dokazovat.

23. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1970)

Kamenice nad Lipou, 14.1.69.

Milý pane Hrubíme,

teprve teď se mi dostalo do rukou vánoční číslo Svobodného slova s Högrovým překrásným úvodníkem a hned vedle Vaší básní - nemohu jinak, musím Vám za ni celým srdcem poděkovat - za tu nesmírně krásnou básně, oč prostší, tím krásnější, ve které leží na míse celá staročeská "koleda", za slova "ve skořápce Čech" - která mi tak rozechvěla srdce - za ten rým, který tolik znamená - totiž: okovy - cukroví, tak symbolický, že tak vítězný, že nad okovy přece jen zvítězilo "cukroví" - že nad nimi stojí domov, jeho teplo, útěcha, síla.

Děkuju Vám vroucně za tu básně, k níž Vás, možná, inspirovalo i to dítě v plenkách, které máte u Vás poprvé pod stromečkem, že? - a která bude navždycky patřit mezi Vaše nejkrásnější, protože se tak dotýká srdce.

Přeju Vám hodně, hodně zdraví, čaromoc inspirace i osobní spokojenost a pohodu.

Upřímně Vaše

Jaroslava Hanzálková

24. Dopis J. Hanzálkové básníku F. Hrubínovi (1970)

3.1.70.

Vážený pane Hrubíne,

měla jsem nesmírnou radost z vašich řádek, četla jsem kousek "jesliček" v Divad.novínách a tím víc se na ně těším.

Snad Vás neurazím, když Vám pošlu svou brožuru, která právě nyní vyšla - z mých nejmilejších vzpomínek na nejdražší práci.

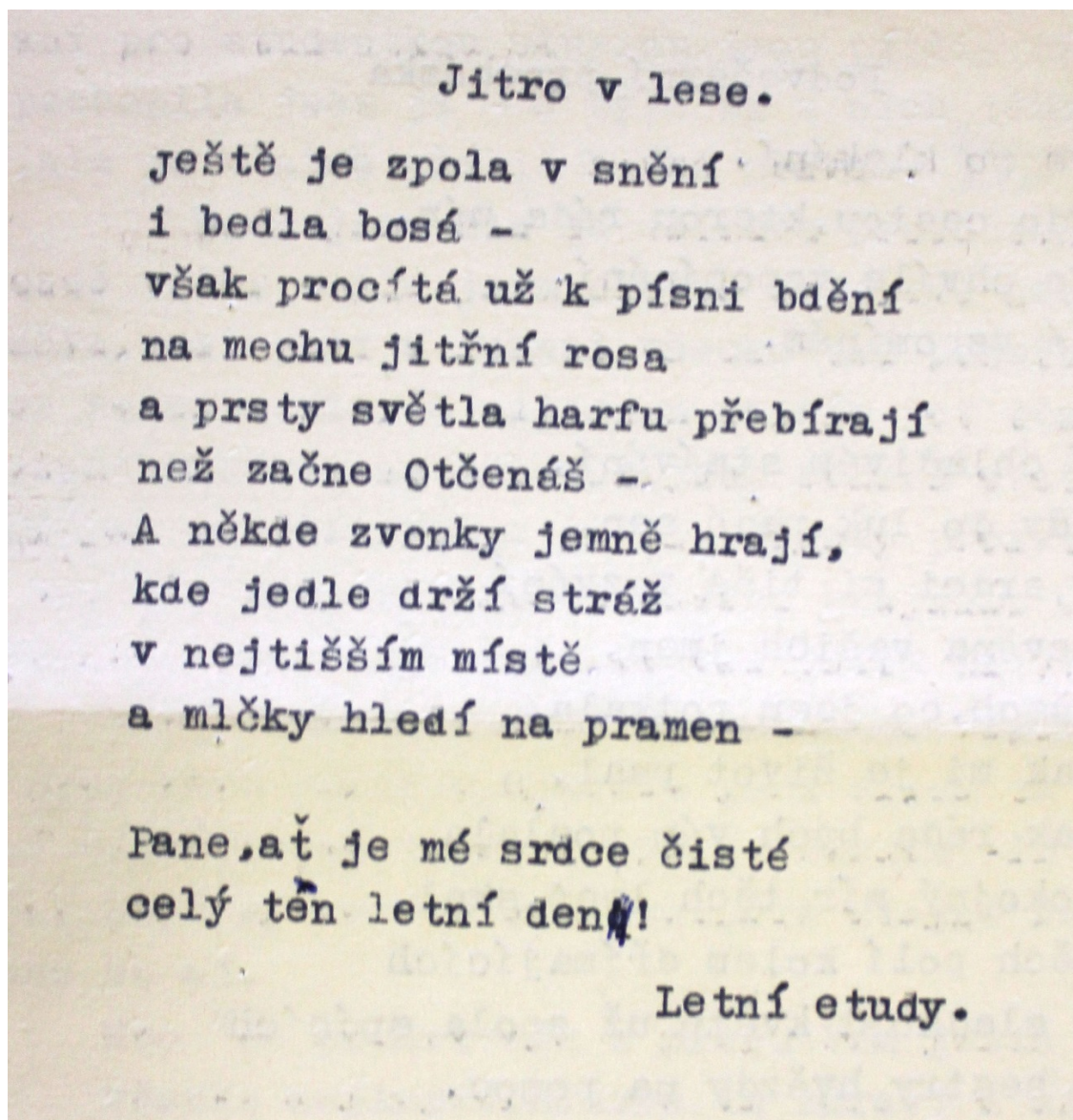
V lednu mi bude šedesát let. Ten život je jako mihnutí motýlího křídla, tak rychle přeběhne. Ještě stále pracuji s Lipkou, nyní jsem dokončila svou novou pohádkovou hru /Dilia už mi vydala tři, ale mnohem víc, hlavně kratších scének, mám bohužel, ve skříni/ - .Je to "Slunečná Helenka", pohádka o povětrnostním domečku, bude tam i říše deštových panáček a slunečných panenek, budou v tom poprvé vystupovat moje nové nejmenší děti. Soutězně. Jen kdyby ta mizerná chřipka přestala řídit - u nás zatím ještě není, na Pelhřimovsku to teprve začíná.

Přeju Vám hodně zdraví a božího požehnání - pro život i pro práci.

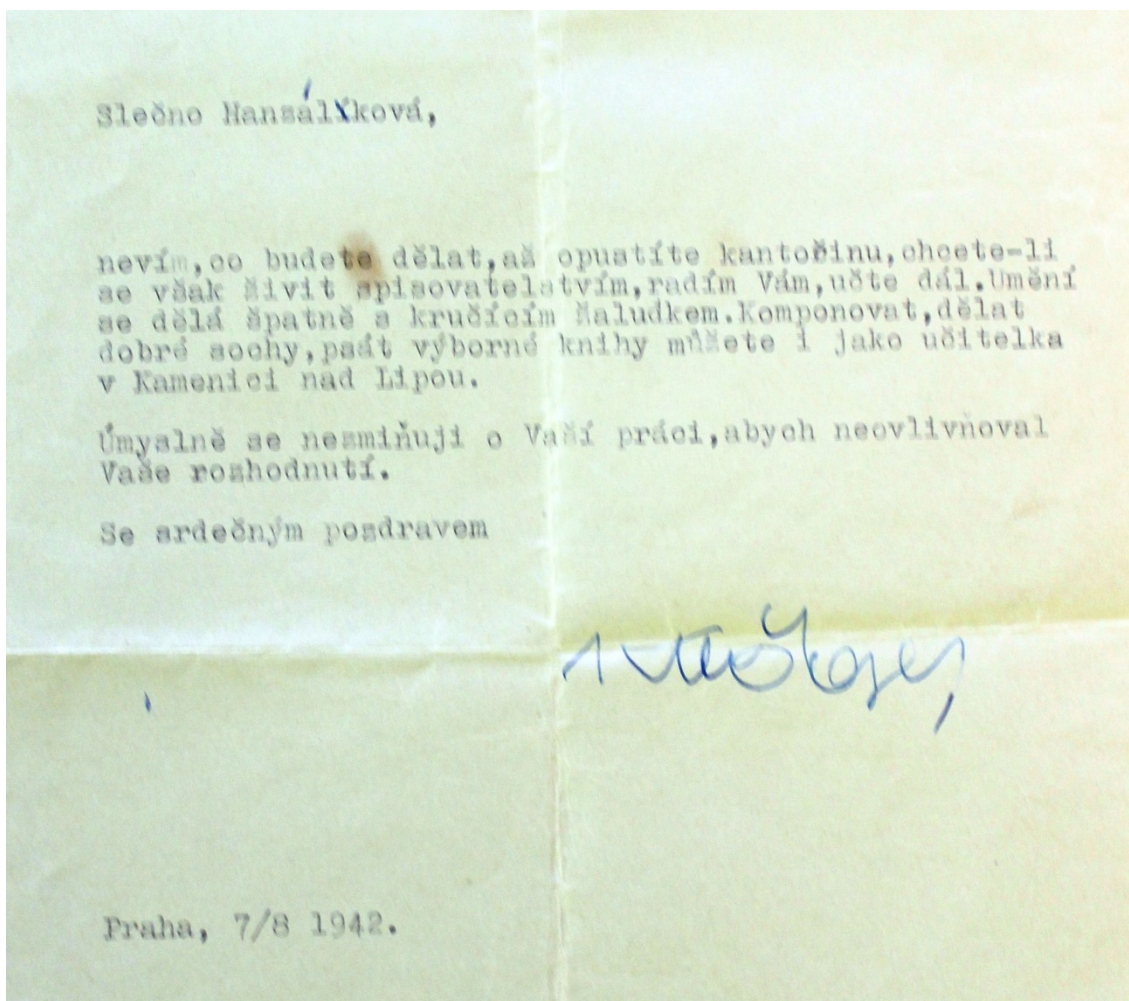
Upřímně Vaše

J. Hanzálková

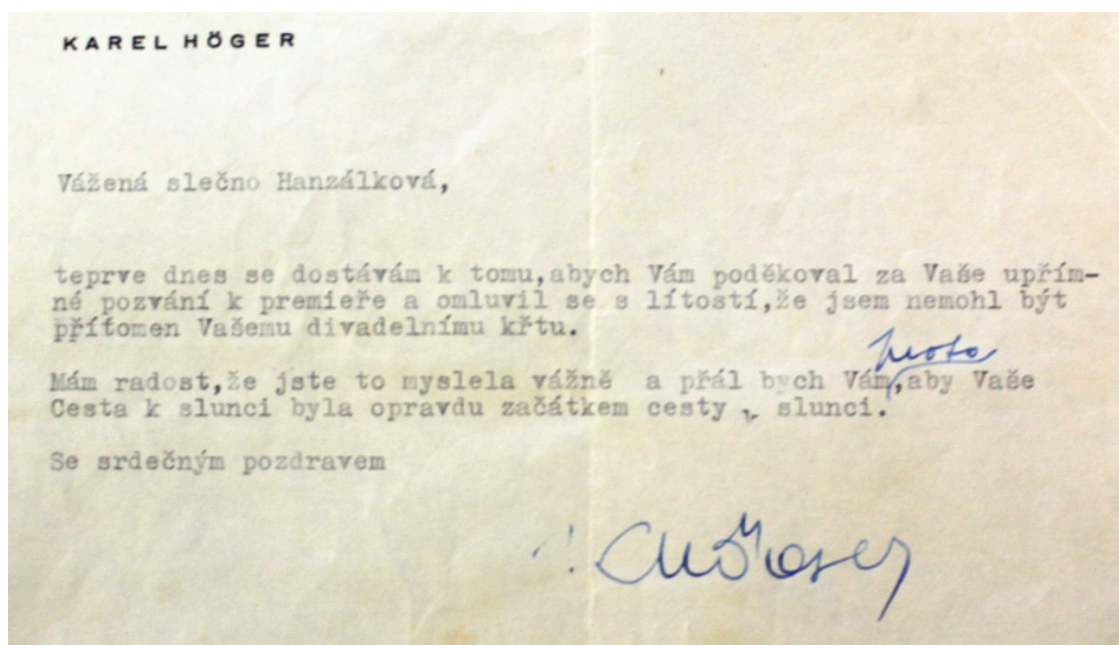
25. Báseň J. Hanzálkové Jitro v lese

26. Dopis od herce K. Högera (1942)

27. Dopis od herce K. Högera

28. Dopis od herce K. Högera (1960)

Milá slečno Hanzálková!

Odpovídám na Váš dopis teprve teď , protože jsem byl dvakrát dlouho mimo Československo, mezitím nemocen , v lednu a únoru, a práce na mne čekala, jsem jí tak zavalen , že nemám čas ani poslouchat muziku , ani číst.

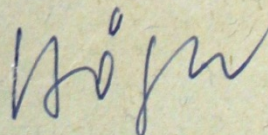
Píšete mi, že už si nepoptuji, že jste mi třeba psala, že bez divadla nemůžete žít. Nemylte se, mám uchováno všechno, nejen v paměti , ale i Vaše hezká rozjímání o paní Naskové a našich hercích. Mám radost , že se Vaše nadšená touha po divadle splnila byť ne tak jak jste si přála, ale v krásné spolupráci s těmi, kteří si toho nejvíce zaslouží, s dětmi.

Rád, rád bych se podíval za vámi, k dětem, ale můj plán, až do podzimu, je natěsnaný. Dělávám film Tři tuny trávy, začínám Pochodeň, v červnu začnu s Očenáškem, v prázdninách Srpnovou neděli, po prázdninách zájezd ND do Bratislavy, pak Cyrano v Zemanově Baronu Prášilovi. A mezitím je rozhlas, teď natáčím na pokračování Vrbovu Borovici, pak bude celá Liška Bystrouška a Kolonia Kutejsík, pohádky v televizi a zkoušky v divadle. Leckdy na to spotřebuju celý den. Dělám to rád, moc mne taková práce těší. Někdy však bych chtěl

" sedět na kopci tam doma nad našimi,
co si tam břízky vykouzily křehký háj,
nad sebou tiché, něžné nebe Vysočiny,
u nohou daleký, širý, rodný kraj .
Vidět ty dálky v barvách pastelových,
v líbezných tónech, po každé zas nových,
hru světel, stínů v tanci kolovém,
a myslet na lidi, kterým ten kraj je domovem. "
tak , jako Vy.

Srdečně Vás pozdravuju.

1/5 1960.

29. Dopis od herce K. Högera (1961)

Milá' jasnoho slavného' čítání;

i já vám píja kome, kome' jmaš',
kome' raovní z vašeho holanového
komočnicka a stáče tout' eleriu,
se kleny kracete s admi a faj?
kuse se o státo. Váš uelbeu'
uot' rěči muu potěto, sama f' uete
tal krovové bohate a rveče jak
ho čakovi uue' y' uelotudo. Váš
vyzvaní s vašu dovoleně uedve
upotřebu. Váš verie muu okouzle-
f' a voj' uerj'.

Kdy by bylo vře takový' uerj' uerj'
talé poučie mi uerj' vřáto.

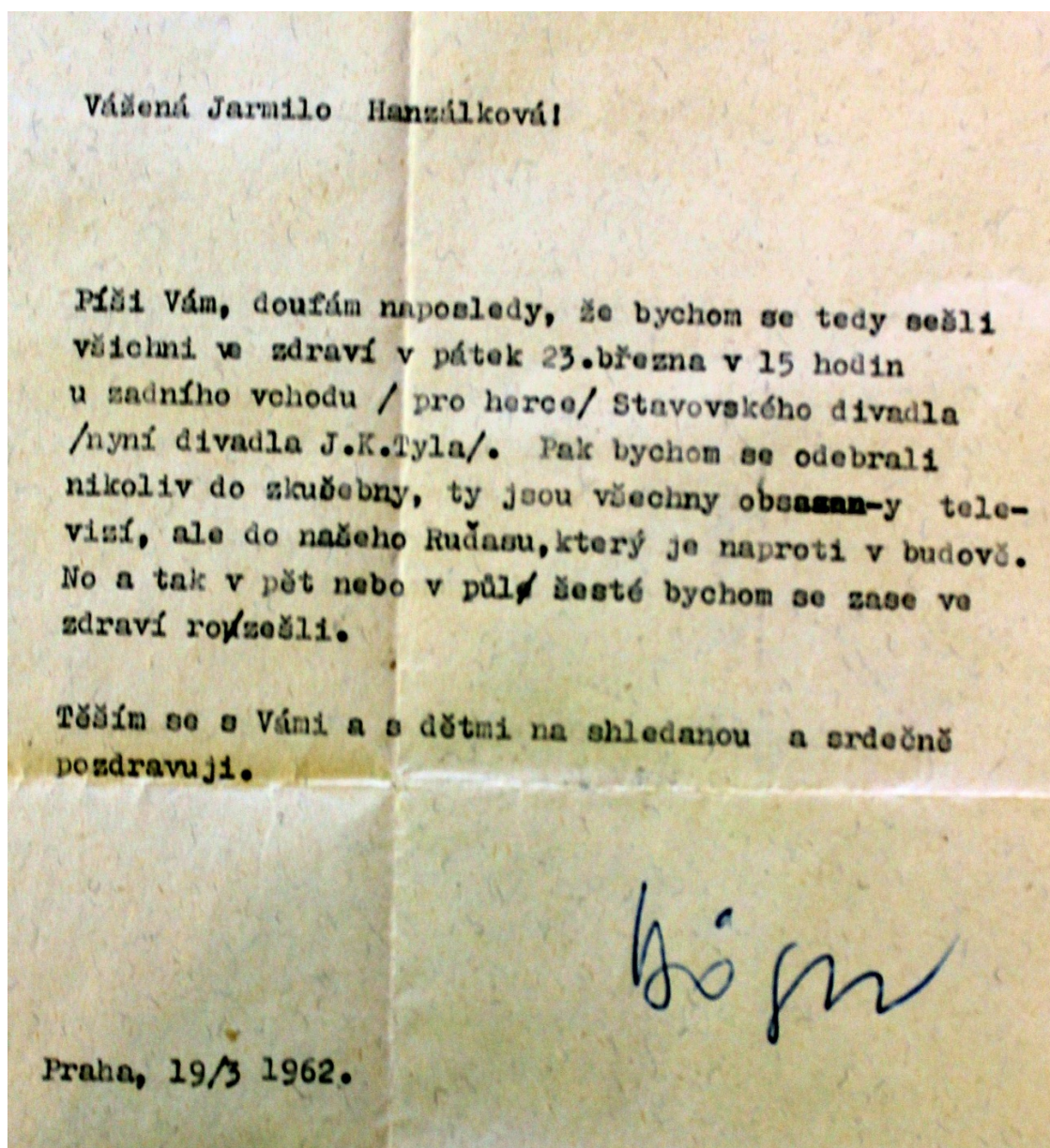
Druží mu raovní si přičtu a bled-
věte k vydáel vypráveni' o Lize.

Muoho mvedrye jdgnavi' uerj'
a veteu je soubovu.

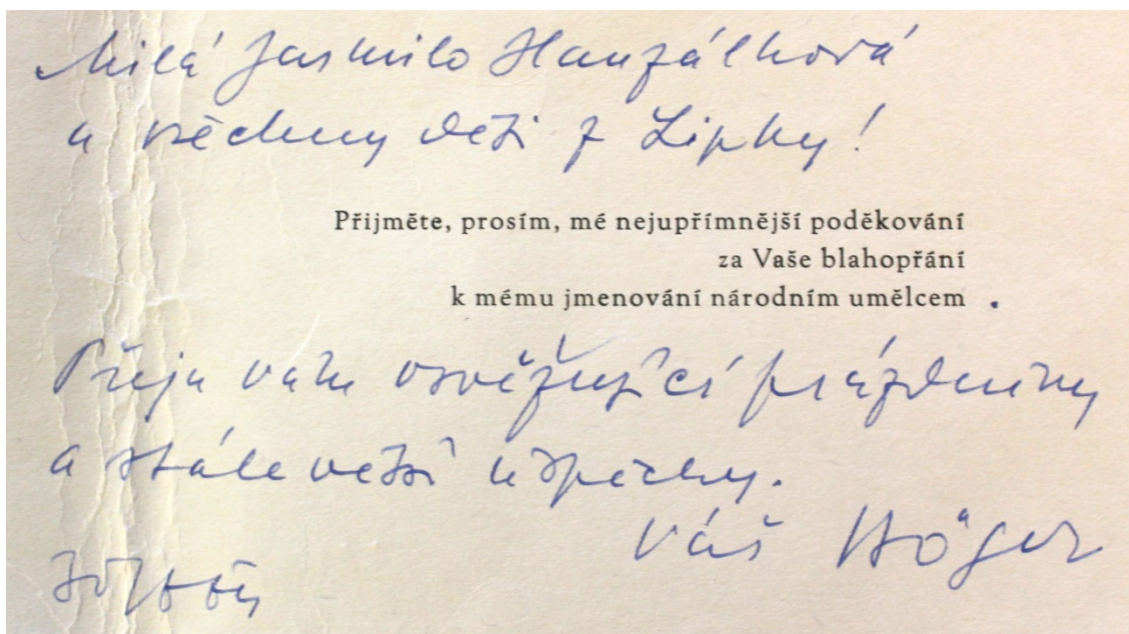
W. J. M.

Praha, 17. 6.

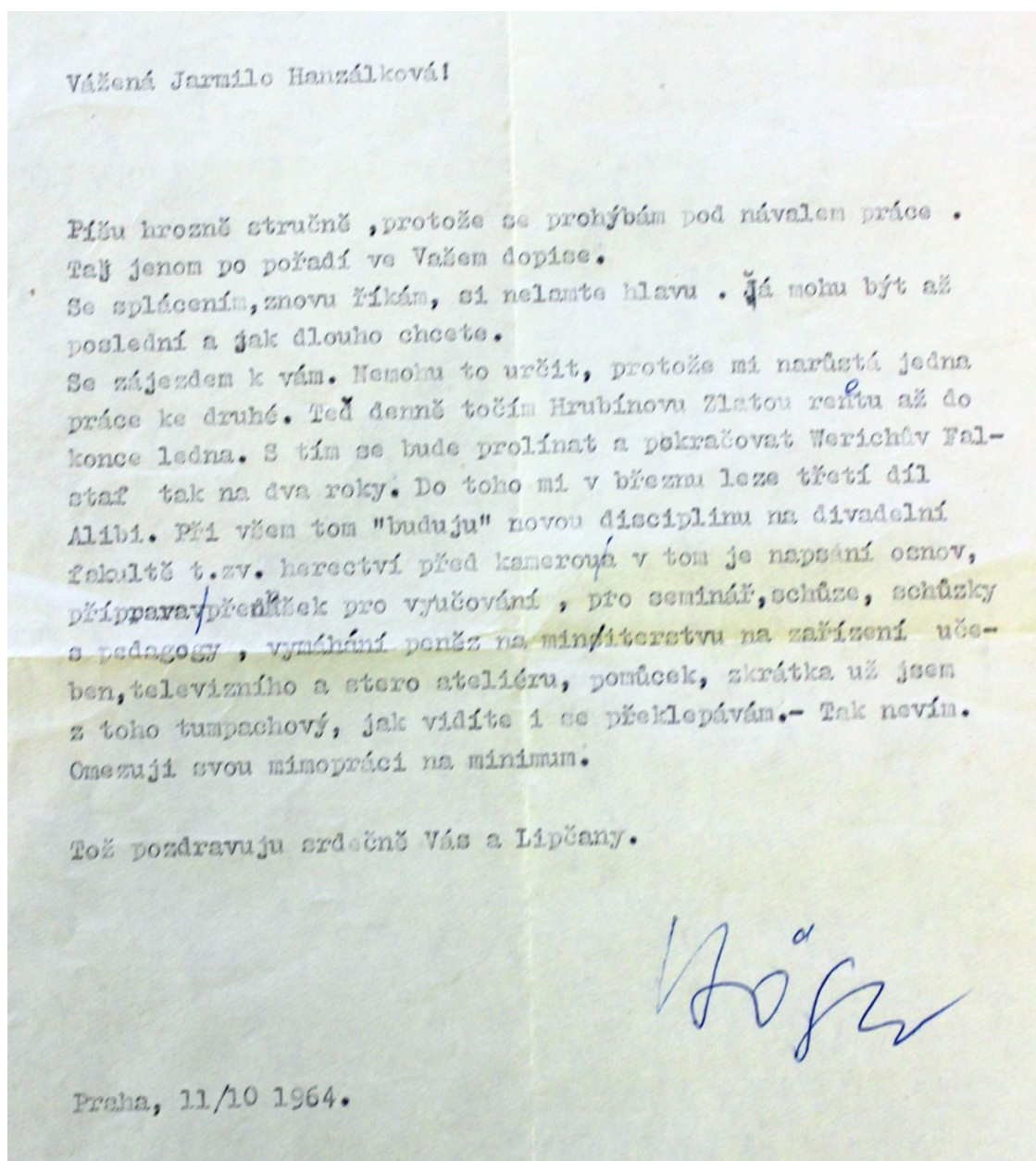
30. Dopis od herce K. Högera (1962)

31. Dopis od herce K. Högera (1964)

32. Dopis od herce K. Högera (1964)

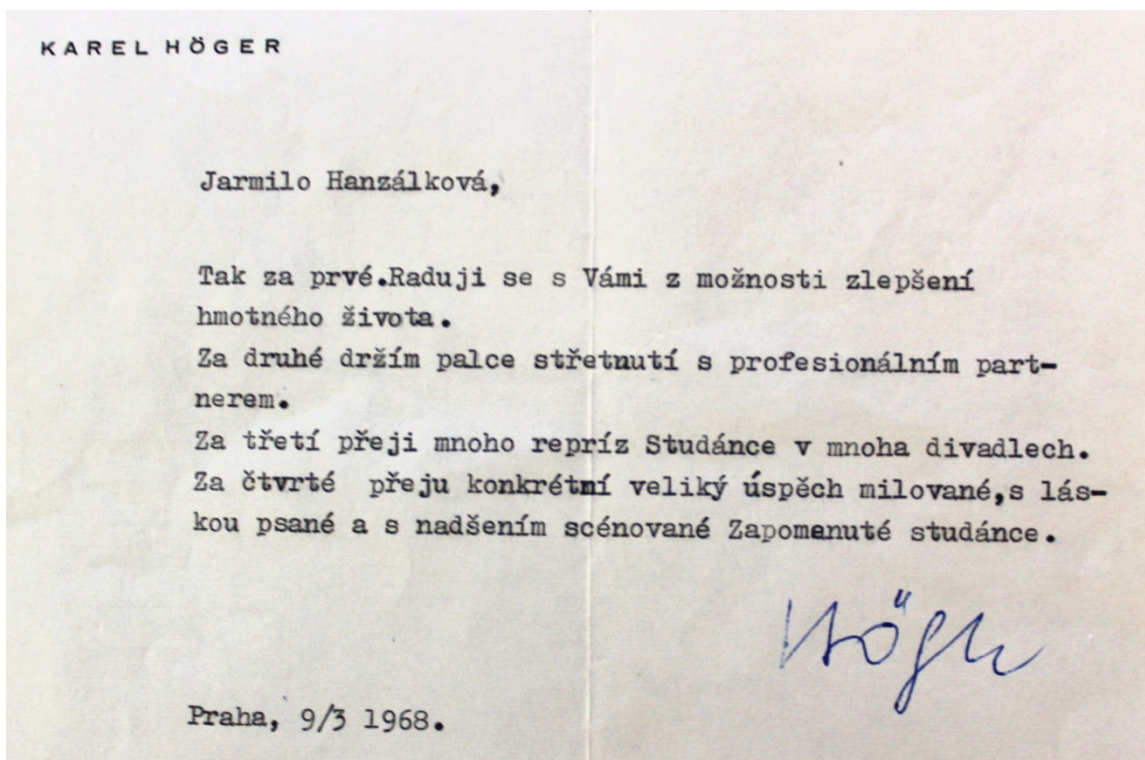
33. Dopis od herce K. Högera (1965)

KAREL HÖGER

Pani Jaromíro
Kauza'lová,
Viděti smereci před jmenečkodu,
aby se vde a vde u vdeu povětrac
za kypke' odpoledne s jipil dobyku ako-
vaku a pozor uot', za kvetny a kvadní
za pěkudny' mlecudny' dárce. Co
ta mune nat penez, co ste si koudi
meku mune odnět, kter se mui vde

milýd'. A si k' d'heru, žene n' lake'
moe l' b' a spravdu, ždobi' k' a' v' t' r' u' u' .
S k' u' k' u' m' u' u' (m' u' n' u' r' o' f' u' e' t' i' .
To bylo. On m' a' e' m' a' t' u' k' e' p' e' k' u' o' t' m' e' m' e' j' e'
f' a' b' o' m' e' e' o' u' t' a' v' i' d' e' r' e' s' u' i' v' y' p' o' r' e' v' a' .
Dlouhá léta je to vyony' als k' u' e' u' t' ,
v' e' s' u' y' m' a' a' j' i' e' a' m' a' r' o' s' t' a' v' y' t' l' e' c' . A' v' y' k' i' -
k' e' p' e' i' c' l' o' v' e' t' k' .
Chápe byl k' u' e' l' o' b' y' c' e' i' u' e' s' o' c' l' o' v' e' t' a' ,
j' e' k' e' r' e' u' e' k' u' s' m' i' l' i' o' n' u' y' , u' v' e' t' u' i' c' i' o' s' o'
m' e' l' i' c' t' y' m' i' r' a' d' o' s' t' u' i' a' o' c' l' i' y' k' u' i' m' a' r' o' s' t' u' i' ;
ale v' t' e' r' y' u' m' o' s' t' e' v' i' k' e' t' p' r' a' v' d' u' .
Se m' e' c' t' y' k' u' b' o' p' r' a' v' o' u' u' a' e' k' u' a' v' e' k' u'
17565 a v' e' t' u' m' HÖGER

34. Dopis od herce K. Högera (1968)

35. Dopis od herce K. Högera (1969)

Jarumto
Mauzallora,
nie mi moze cyte, penci,
kemi' pui vau pui'it
vau vau'it jako obdu
ke kramé, neni'kame'
a trdohave' kulturni'
prazi, kciou v kamenci
dela. Tu ke neni'je
nikdo zapeski, ga ty
se mi'je v'ou v'ou'at.
Mi'je se p'eni'!
Höger
Praha, 29. 4. 69

36. Dopis od herce K. Högera (1974)

Jarmilo Hanzálková,

přeji velikou slávu k 25. letům Lipky, velký úspěch
Čarovnému zvonu a vůbec Vašim poetickým pořadům
a práci.

S objednávkou lístků na červen Vám mohu poradit jen
tak, abyste si napsali na náborové odd. Národního
divadla, aby Vám zavčas poslali červenový repertoír.
Repertoír na červen je hotový koncem dubna ,začátkem
května.

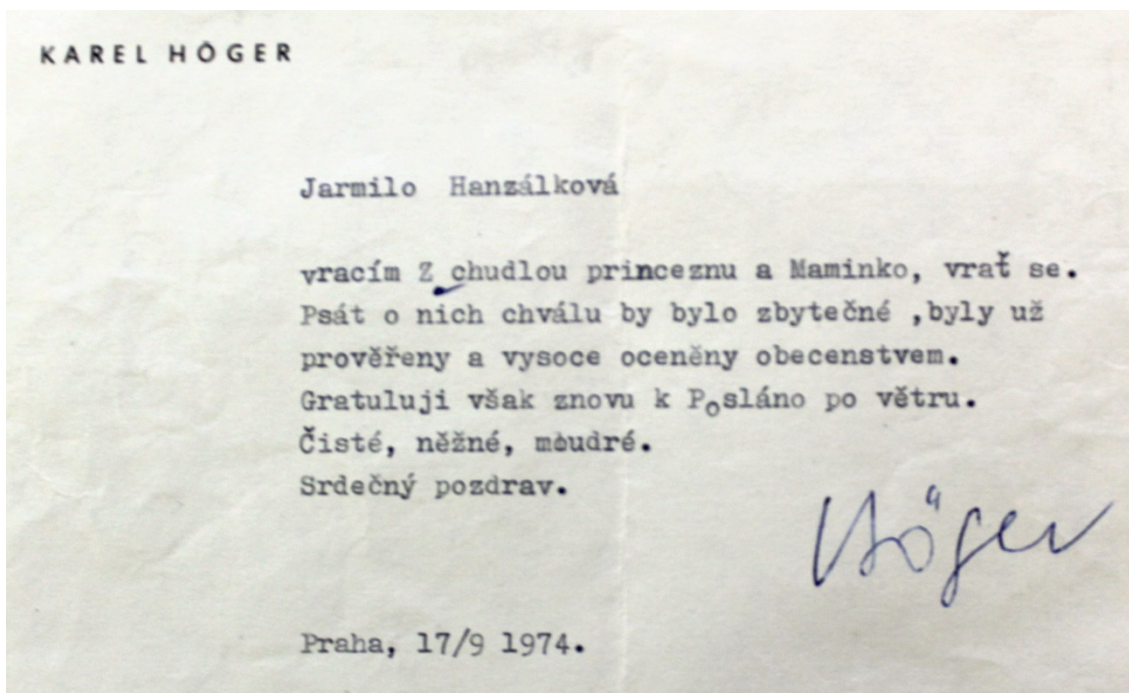
Já , bohužel, nebudu v Praze, točím v květnu a červnu
exteriéry na karlovrsku.

Přeju Vám osvěžující léto.

Höger

Praha, 31/3 1974.

37. Dopis od herce K. Högera (1974)

38. Dopis od F. Hrubína (1956)

Chlum, v srpnu
1956

Vážená paní věděle,

nehláste se, je Vám tak pozdě
odpovídat. Byl jsem nemocen, trpěl
neurózou a nespavostí, když po
jsem měsícem odpocínal pro dovolenou
nepůtky jste pravě jsem trošku rušil
k sobě, dělal jsem vám za váš vzhled
a miš' dověděl. Vše knižka "Dru-
há kniha" je aléko opravdu

poetické, je v něm ve všeobecně rano-
váže "poesie a pravda", velmi jsem
se potěšil, když jsem ji čal, i pou-
čil. Knížky toho druhu byvají v-
šinou suchopárne a za každou cenu
didaktické, vše nám je psána s taku
vého, každý přecházel srdce. Vše vaše
maji' jsem velkou vědomost: štěstí, štěstí
která' totiž abyť poesie' mluví, je
mladý je básník. Nepřesáh' říj,

jsou gnéve, milé stopy po poryvě
a jíměle nevědomé snáší se všo.
abyť jím vše jedno: jadrnost. Věm,
že lelo vlastnosti: se jím časem dostane,
stratit-li obraz a ~~střed~~ kate, je je přičta
vyprávěje se tím, jako byste si "jeu
jeu" tak pro sebe, jako byste si "jeu
tak" a "tu a tam sargpivála. Magabty-
je si tvář, umysl-a věm, je se
Vám budou jasně rozuměla báseň.
Co se vše mě' psaly o šleane'
Co se vše mě' psaly o šleane'

Příjete i jsem ji přelárali natocinat
zložit jsem ji bylo mělo vědom, dokonce
a za mě ji' by mělo vědom, dokonce
přelárali sami, vnu mě, jele to
jedenat bylo složit. Proto se k mě
neklám a jsem rá's, když sa nepro-
vozje.
děbuji: Vše ježe jednou ja Vše vnu
slava, která' mě, nepopírám to, potěm
a klame' po' lila. Srdce' váš
popravuje Vše F. Havelčí

39. Dopis od herce J. Hurta (1953)

Drahá naše Kristýnko!

Ten Váš dnešní dopis zase byl námi čten s radostí, tak jako vždy byly i ty předchozí. Přinášíte těmi svými psaníčky, vzpruhu a potěšení dvěma, kteří stejně jako Vy, milují divadlo. Za upřímné přání, táta Vám mnohokrátě děkuje. Jste také jedna z těch, která víte, že bez lásky, by ten táta nemohl jezdit do nejzapadlejších městeček, velmi často v nepohodách a nepohodlí, kdyby neměl rád divadlo a často nalezl v nadšeném obecenstvu, z kruhů jednoduchých lidí srdečné přátelství až do dnešního dne trvajících. O ochotníkůch ani nemluvě. Ti stále občas se hlásí, ba i na chvíli zajdou aby si popovídali o divadle. Však zase, studuje se zdejšími ochotníky a bude hrát novou roli ve hře "Proud" od Halbeho. Také Vám ještě musím říci, že 28. října hrál v Č. Budějovicích roli faráře ve Šrámkově "Létě". Považte učil se tomu a ani herci nevěřili, že roli hraje poprvé. Druhý den měl přednášku o Vojanovi také hercům, ale jak jsem na své vlastní oči viděla, dnešní generace není tak nadšená rolí neb divadlem, jako to bylo za našich dob, hlavní roli myslím hraje gáze! Tak nejvíce nadšení je vidět u ochotníků. To opravdu těší. Tak teď něco o Vás. Vzpomínáte co jsem Vám v Praze řekla, že Bůh postaví člověka tam kam patří! To se opravdu může říct o Vás. Jste takový vyznavač krásy umění, že vždy si najdete cestičku k němu, byť se Vám zdánlivě ztratila. Tuším, že tentokrát zakotvíte pevně a úspěšně, ne náhodou, v níž nevěřím, vstoupila Jste do kruhu těch, kteří mají ve svém srdci snad ze všech lidí nejvíce lásky ke všemu co je krásné a dobré. Proto jsou mnohem šťastnější než velmi mnozí zdraví, kteří nevidí nic lepšího jen to "hmotaření". Tak, duše drahá, buďte bez starosti, že bychom se nemodlili za to abyste si všichni a zvláště Vy zahráli v těch M. Budějovicích a pak stále dál a dál až k nám do Tábora! Měli bychom opravdu radost. Teď ještě trochu rad z vlastní zkušenosti, jako zpěvačky. Zánět jakýkoliv, mandlí hrtanu atd. jsem s úspěchem léčila, na kousku plátna rozetřela jsem čerstvé máslo s jemně nakrájenou čerstvou cibulí, přiložila na zanícené místo a teprve za den neb za noc vyměnila novým sice trochu nepříjemně páchnoucím obkladem. Pak k osvěžení hlasivek, na noc je velmi dobré, velice jemně dvěma prsty masírovat místo kde leží hlasivky, a sice, důlek nad sbíhajícími klíčovými kostmi a ještě malounko výše, v těch asi místech jak jsem řekla lehounce skorem hladit několik minut směrem od brady dolů. Unavené nepružné hlasivky se tím osvěží, avšak pozor, v den představení masáž vynechat! Při prvních masážích se Vám snad bude hůře mluvit, a jest velmi dobře co nejméně mluvit až ucítíte-li, že zánět mizí tak začínat co nejopatrněji mluvit. Věřte, neradila bych Vám nic co by Vám snad mohlo uškodit, za zkoušku by to snad stálo.

Teď už jen zbývá mi se Vám omluvit, že jsem nenašla čas napsat a poděkovat za Váš dopis, ještě do Prahy a lístek z Vaší dovolené. Velmi často jsem s mužem na Vás vzpomínali, a o Vás si povídali, ale téměř stále letos od dubna počínaje, někdo z rodiny stonal. Ten velký desetiletý vnuk, ležel v nemocnici na podezření inf, žloutenky, pak zase dva týdny si tam poležel na operaci mandlí. Pak dcera hnisavou anginu měla, zuřivě jsem jí léčila aby se to nerozneslo po celé rodině, podařilo se mi to, pomocí jodu. Koncem srpna můj zdravý zub měl váček, který mi nakzil okostici, dvakrát ji lékař řezal na konec když jsem dostala hnis do kloubů tak jsem nadobro přestala chodit, belhala jsem se; pak dali mi penicilin zub vytrhli a ejhle zase běhám až, až. Konečně se na nervy složil můj zeť, pět neděl poležel také v nemocnici a teď čeká na povolení k léčení v nějakých lázních.

Díky Bohu, jen táta byl fit, až teď hodně kašle.

Je čas ke spaní, končím, ,dobrou noc,

líbáme Vás oba, jen prosím né "krásná
paní Hurtová"; jen máma

Jaroslav Hurt ^{Hurtová}

10. XII 53

Čikaj an krásné lázně

40. Dopis od spisovatelky V. Javořické (1969)

Nové Město na Mor.

13. 6. 1969

Vážená paní učitelko!

Již velmi dávno se chystám, že Vám napíši, ale vždy zůstanu jen přístom předsevzetí. Mám stále plno korespondence a můj stůl je zavalený spoustami dopisů. Od loňského jara, které bylo tak nádherné a slibné, ale bohužel krátké, mi přicházely stále dopisy a přicházejí do dneška. Mám jich asi 3 000 a dobrou polovici jsem jich zodpověděla. V tom čase na mě mnou se podivuhodně rozsvětlo. Již vychází v Zemědělských novinách a v Naší rodině mé romány. Škoda, že není u nás žádné soukromé nakladatelství, které by chtělo vydávat mé věci knižně.

Ale promiňte, že začínám o sobě, ikdyž jsem chtěla blahopřáti Vám ku vši té práci, kterou jste vykonala a dosud konáte pro divadlo a kulturu vůbec.

Je to již dávno, co jsme se setkaly v Kamenici n. L. a ráda si vzpomínám. Vůbec Kamenice je krásné město. Ráda bych se tam zase někdy podívala, ale nikdy mi to nřvyjde časově. S přibývajícím věkem mi ubývá zraku. Musím se léčit a to zde. Líbí se mi tu také. Naši Zezulkovi mají pěkný byt a jsou zdraví, děti jsou odrostlé, tak je zde klid a užívám tu veškeré pohodlí.

Doma ve Studené jsem sama ve svém rodném domě. Ten je ale znárodněný a vypadá podle toho. Užívám tam z milosti malý byt. Ve Studené ale bydlí má provdaná dcera s rodinou, tedy přece nejsem opuštěná. Jsem dosud zdráva, i když mi táhne osmdesátka. Dosud mne těší svět.

Přeji Vám také dobré zdraví, duševní pohodu a zdar v práci.

Všele Vás pozdravuje

Vl. Javorička

41. Dopis od spisovatelky V. Javořické (1969)

Sřudená, 5 červvnee, 69.

Vážená paní učitelko!

Děkuji Vám vřele za krásný dopis a současně Vám gratuluji k těm umělec-
kým úspěchům, i k finančnímu uspokojení. Ono se řekne, že peníze nejsou
všecko, ale, jsou hodně! Já vždy tvrdím a cítím, že netoužím po žádném
bohatství a také jsem se obešla mnoho let s hubeným důchodem a byla jsem
smířena, že už do smrti nebudu mít žádný majetek, ~~to~~ tvrdím si vždy, že pe-
níze jsou zlo, které zatvrzuje duši. Ale teď, když jakýs-takýs- honorář kápně,
jsem ráda, že mohu podělit a potěšit nějakou tou stovkou svá vnoučata.

Jenže, bohužel, začíná se mi teď, po třicetiletém odmítání a tápání po sle-
pé koleji, hůře, než před pasedáti léty, kdy mne začínali tisknout. Myslím,
že, jak ta situacě vypadá, budu zase na indexu.

No-peručeno Bohu, ona mne stejně unavuje ta dnešní sláva, kdy mne stále čt ě
náři honí po besedách a zasypávají mne dopisy a žádostmi, abych vydávala.

Vaše činnost divadelní je velmi podivuhodná a záskušná. I já jsem dlouho ved
la ochotnický spolek, za okupace mne to velmi bavilo a postavila jsem řadu
dobrých her, ovšem, s dospělými. Vlastně i dětské věci jsem přiváděla na scē-
nu i jsem složila njaké jednoaktovky, ale jako Vy jsem to neuměla, po revolu-
ci mi komu to vzali z ruky a je po divadle.

Je mi velmi líto paní ředitelové Chýnové a hodlám jí napsat a potěšit ji.

Píše mi hodně vdov, některá to snáší statečně, hlavně, když má děti, ale
některá propadá úplně zoufalství. A není to dobře! Co je člověk, chce-li soudit
Boží umysly, nechce se vzdát Jeho velemoudré vůli?

Znovu Vám vřele děkuji a vzpomínám často. Nevím, kdy se vypravíme s Elou
k Vám, stůně jí vážně otec. Ale, někdy snad přec. Vřele zdraví

Javořická

Díky se tu krásnou básně, líbí se mi
velice.

42. Dopisnice od hudebního skladatele J. Jindřicha (1949)

LA 63 / 86 0176 Jomestice, 31. VIII. 1949.

Vážená a milá přítelkyně!

Převrápila jste mě velmi mile přelivřadným dopisem
a krásnými básněmi. Děkuji Vám vroucně za vše!
Všechny básně, které mi velmi líbí (i v knize Kamen. lípa "v
přiložence", "Pádaly pod stromem").
Máte opravdu značné nadání a plno horoucího citu.
Pište a vydávejte básně! Až vám bude hodit, přijďte
opět k nám. - Přijíždím Vám zděrov a vše řekně i dobře.
Podporuji př. Rubnerovou z ostatní milé členy výpravy
z Vašeho města. -
Vzpomínám Vás srdečně a láskyplně přestěží puce
Antonín Jindřich Jindřich

43. Dopis od divadelního režiséra a dramatika J. Kvapila (1946)

V Praze dne 2.9. 1946.

Vážená paní učitelko,

děkuji Vám za Váš sdílný dopis, z něhož jsem měl upřímnou radost, a zvláště i za to, že máte tak ráda mou Pampelišku. Už jí bude letos padesát let, ale s potěšením vidím, že ještě nezestárla a že snad i mne přečká! Moje slečna sekretářka zaslala Vám ode mne dva výtisky jejího zpracování pro dětská divadla, a těší mne, že se Vám knížky ty hodily. Platit jich arci netřeba. Knížka vyšla nedávno v čtvrtém vydání, i bylo mi divné, že nebyla - jak jsem se z Vašeho dopisu dověděl - na knihkupeckém trhu; upozornil jsem na to nakladatelství, kdež mi řekli, že se Vás poptají, potřebujete-li další ./.

44. Dopis od divadelního režiséra a dramatika J. Kvapila (1947)

Praha 6. ledna 1948.

Velevážená paní učitelko!

Teprve dnes jsem s to, abych Vám s upřímným přáním novoročním poděkoval za Váš srdečný dopis vánoční, v němž jste mi také posílala svůj Příběh hercův. Za těch vánočních dní, za nichž jsem ostatně nebyl několik dní v Praze, nemohl jsme se ještě obírat jeho čtením - moje osláblé oči mi četbu hodně zdržují - ale jakmile si oddychnu od shonu novoročního, zajisté že si rád Vaši vzpomínku přečtu. Dovolte, abych Vám nanovo přepomněl, jak mne těšil Váš zájem o mou teď už padesátiletou Pampelišku : kdyby to byla bytost normální, mohla mít už i několik vnoučat - ale takto se mi o ně musila postarat

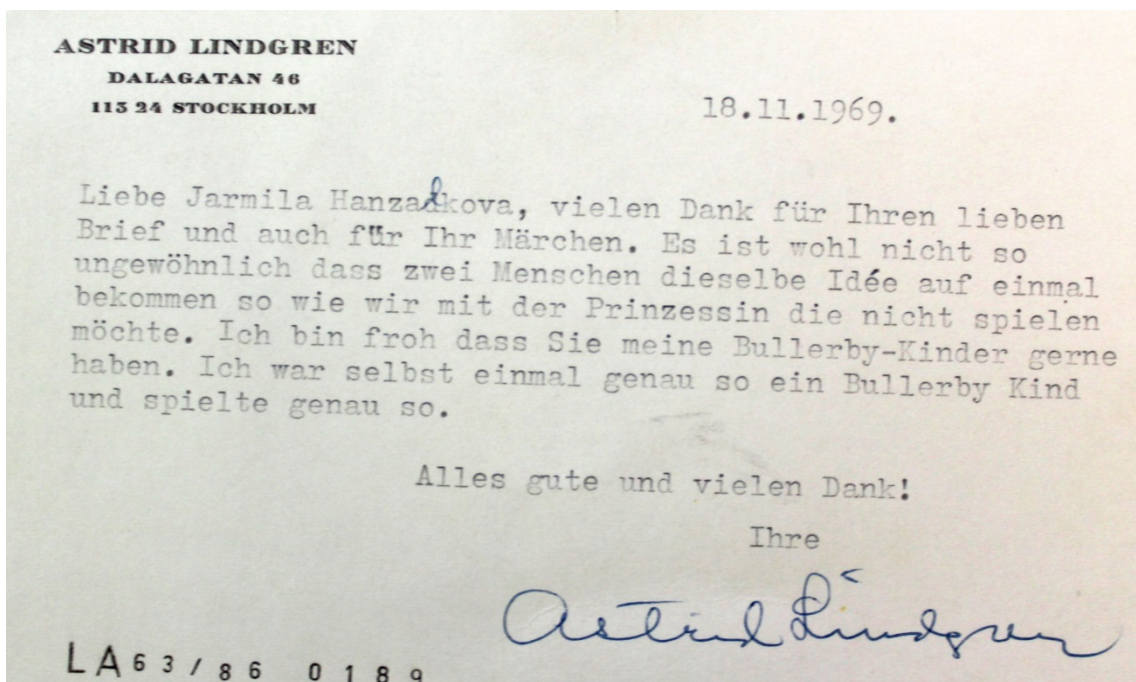
./.

moje opravdová dcera, žijící teď jako lékařka v Českých Budějovicích, tedy ve Vašem kraji. Přeji Vám a Vašim ušlechtilým snahám všeho dobrého do nového roku

a jsem Váš nejupřímnější

Janezka Krupá

45. Dopis od švédské spisovatelky A. Lindgrenové (1969)

46. Dopisnice od herečky R. Naskové

1. X. 1904
1. X. 1944

28. XI. 1884
28. XI. 1944

*Děkuji z celého srdce za velkou radost,
kterou mi dala Vaše láskyplná vzpomínka.
Děkuji!*

Růžena Nasková

LA 63 / 86 0237

47. Dopis od významného indického politika D. Néhrú (1960)

New Delhi,
January 4, 1960.

Dear Friend,

I was deeply touched to have your very kind letter of the 19th November, the enclosed pictures and the very beautiful and valuable present that you sent me. The doilees you sent were all the more precious because you made them with your own hands and they carried the impact of your love. For me the pictures brought the children of your school to life. By looking at them I could see how very like our own children they are. The little boy sitting in front in the group looks exactly like one of my grand children. All this made me realise once again how false the present artificial division of humanity in the form of different countries and languages really is. Basically the whole of humanity is a family, only one has to be aware of this unity. I am sure by your wise teaching and more than precept ^{by} your good example the children of your school and others who come under your orbit and influence will learn to love all people and as they grow older, perhaps they will be able to bring peace and amity to the world. You must be happy to note that already the tension between the two blocs is lessening. If this continues and war is eliminated from human affairs, I am sure our children will have a better and a more peaceful world than we have lived in.

I am grateful for all the nice things you have said of me. But I really feel that it is your own pure and loving heart which has put meaning into what I said at Stockholm. I am sorry I did not come into personal contact with you on the occasion of the Stockholm meeting for it is always nice to meet kindered spirits like you. Perhaps again somewhere we will contact each other and then we will be able to know and understand each other better.

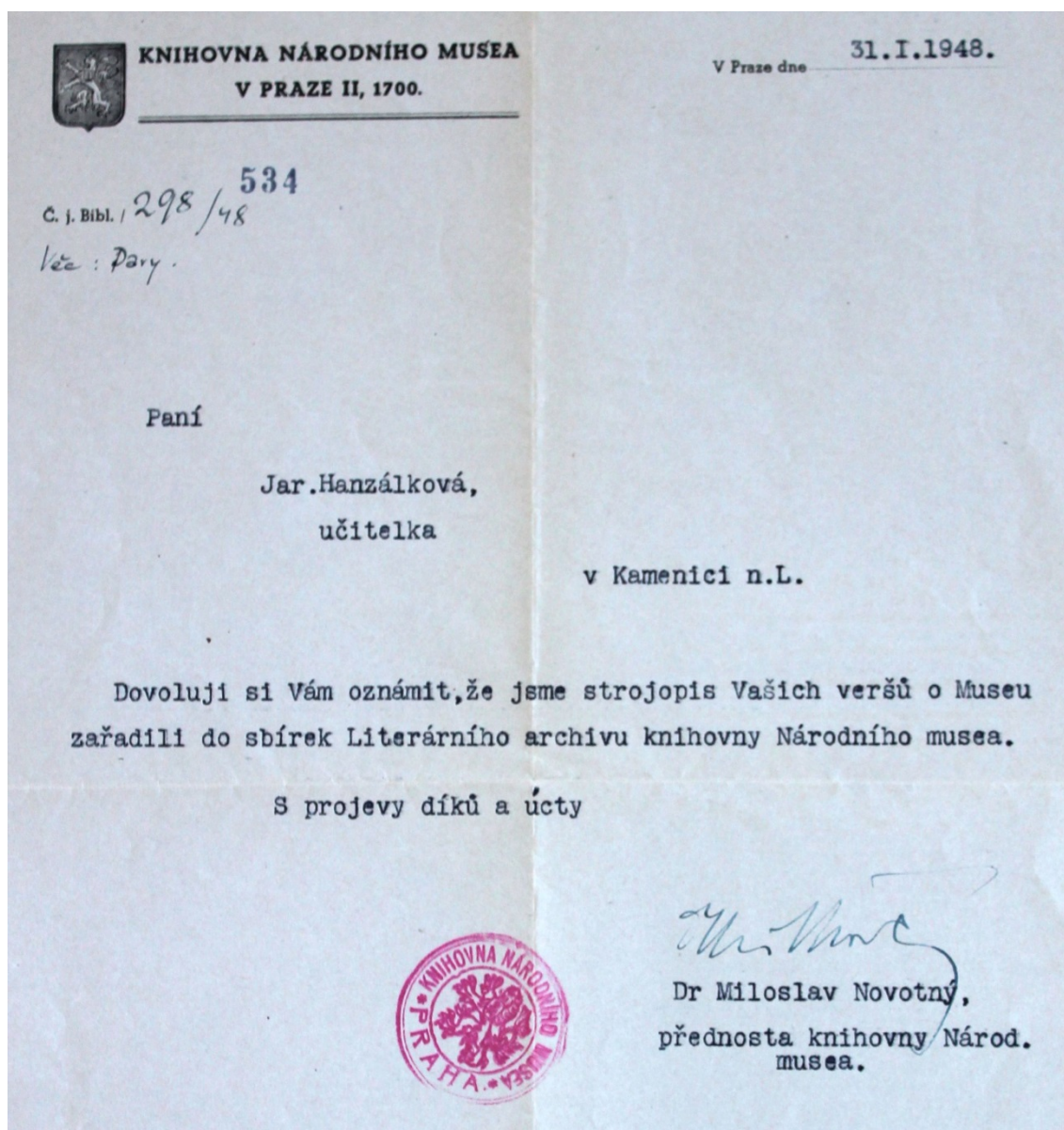
Please give my love and my blessings to all your children and my deepest regards and love for you. May the New Year bring all happiness to you and to all those whom you love. May the New Year fulfil the deepest desires of your heart.

I remain,
Yours sincerely,

Rameshwari Nehru.

(Rameshwari Nehru)

48. Oznámení přednosta Knihovny NM Praha (1948)

49. Dopis od spisovatele I. Olbrachta (1945)

PRAHA - KRČ 173

Vážený pane!

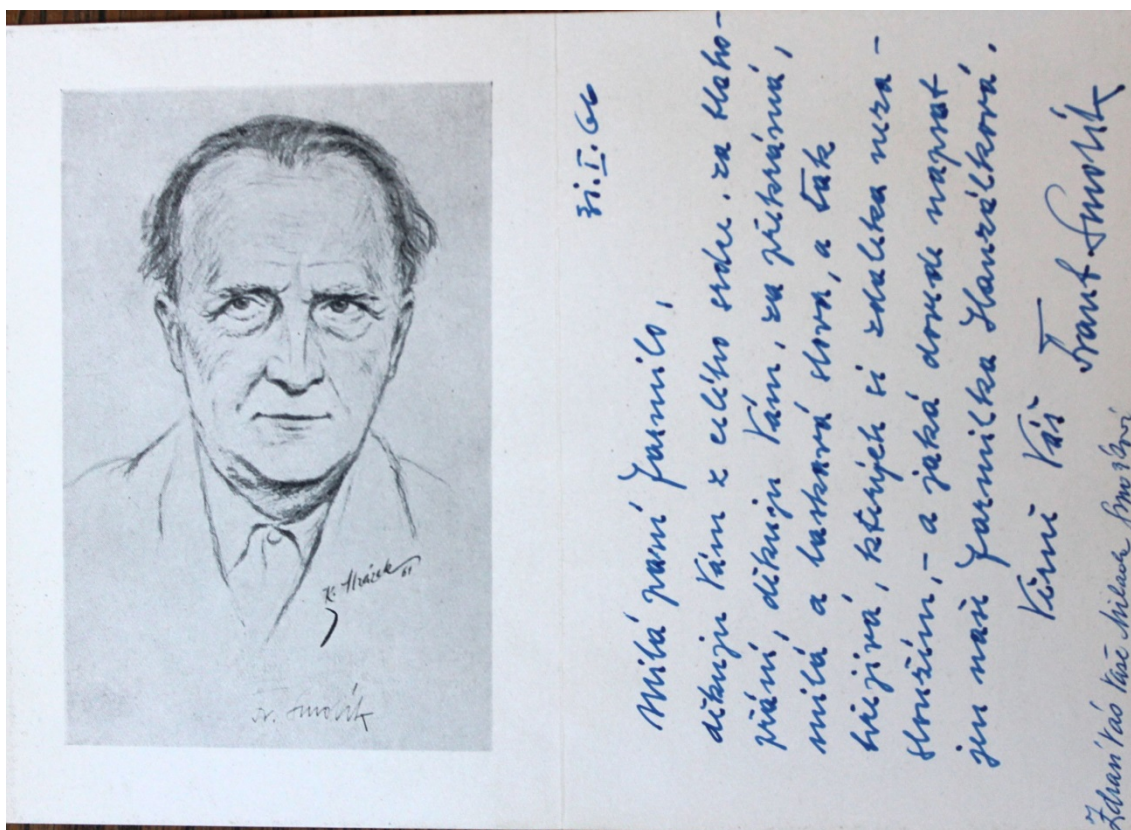
Je mi líto, že se o trochu později při bodování přičiněním
explor je přičina, proč jsem Vám nemohl odpovědět ihned. Také
musím musím křižovat. Vase přičiněním jsem přičiněním
t. prof. Fr. Oberpalmeri, který s mím jisti rozbouje spandline.
S filmem nové explorační oddělení ministerstva: ~~impornace~~ nic
neleží, a bylo by mi rad, kdyby se mi jistě rozbouje postala
Filmová rada v Praze a Klimentě. (Praha II, Dřív + Vladislava
van emy.)

S pozdravem

Jan Olbracht

Praha 17. VI. 45.

50. Dopisnice od herce F. Smolíka (1966)

51. Dopis od herce F. Smolíka (1944)

V Modřanech, 13. IV. 44.

Milá a vážená slečno Hanzálková!

Děkuji Vám za přání k velikonočním svátkům a přeji též radostnou jarní pohodu a do příštího jara splnění všech Vašich přání. Snad té války bude také už jednou konec a Vy pak si založíte život po kterém toužíte, a nepochybuji, že bude spokojený.

Děkuji také za Nesmrtelné srdce./nevím ovšem, mohu-li si proklep ponechat a zdali jste to neposlala jen k přečtení/Pohádka je velmi krásná, místy poeticky křehká, v celku čistá jako studánka, psána ušlechtilým srdcem. Pohádka s hlubokou náplní. Nejsem literární kritik, píši jen, jako obyčejný smrtelník, jaký zanechala u mne bezprostřední dojem. Já bych to nedovedl napsat za nic na světě a Vy naproti tomu kromě literárních schopností, můžete docela dobře zahrát třeba Ofelií. Jen hlavu výš a nebuďte tak nešťastná, jste mladá a máte svět před sebou, jak už jsem Vám, tuším, jednou napsal.

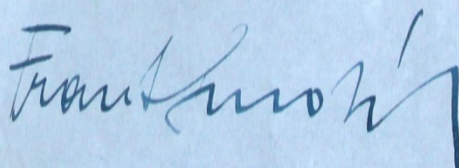
Tak Vy jste už také okusila toho omamného divadelního jedu? Chápu Vás plně, ale pozor, bráti jen po malinkatých kapkách! Vystřízlivění, t. j. zklamání je více než kdekoliv jinde. Ale jinak je to krásné, máte-li ovšem talent.

Paní Naskové jsem řekl jen, že jste mi poslala Nesmrtelné srdce k přečtení, jako jí a že se těšíte na její odpověď. Říkala, že má nyní mnoho práce, onemocněla jí služka a k tomu jsme hráli po dva večery Rodinná pouta o noremních dnech v Hradci Král. Prý Vám odpoví jak jen bude moci.

Proč se ptáte, vlastně prosíte o dovolení, můžete-li Příběh hercův věnovati mně? Nemusím Vás přece ubezpečovat, že byste mě tím udělala velkou radost.

Buďte hodně zdravá a spokojena.

Váš

52. Dopis od dramatika a spisovatele F. X. Svobody (1941)

V Praze 26/12 41

milá slečno,

děkuji Vám za vypořádání i blahopřání a stejně i jí
přeji Vám hojně pohody a zdraví pro nový rok 1942.
Snažení Vaše voboru filmu mne těší a přeji Vám
štěstí na této dráze. Buďte zdráva!

Váš
Fr. X. Svoboda

53. Dopis od herce Z. Štěpánka (1958)

12. 2. 58.

Vážený pane učitelo,

velmi se Vám obdivuji a mámu radost, že jste zkoušku zkusala. Přisnám se, že jsem nedostal, že Vám je dobře přečte. Vím jak jsem neposlušný a nedbalý. Žádal jsem je také, aby mi je poslali nebo aspoň opsali, ovšem marně. Teď tedy o to poprosím je Vás, a budete mít čas.

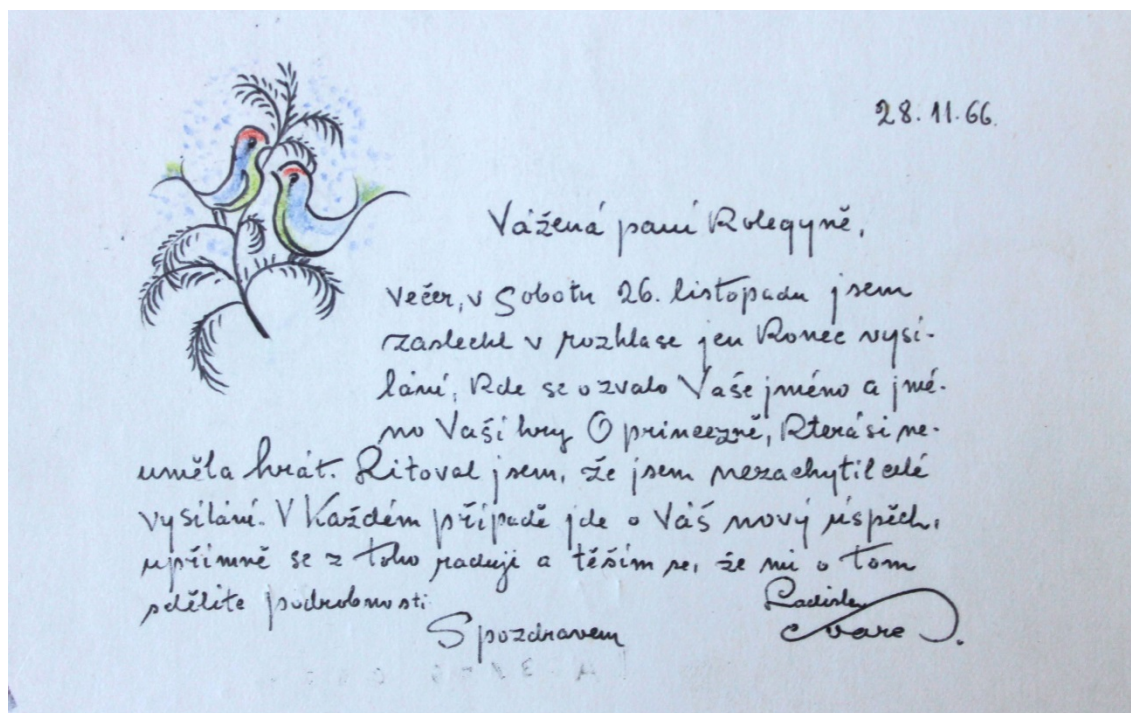
Povím o Genesisovi je pravdivá povídka, že opavdu šel u císaře Hrochoviána, že byl jeho dvořákem herecem, že opavdu dostal od něho stříbrnou paruku (byla to jakási stříbrná helma), že se stal horlivým křesťanem a že byl Hrochoviánu donucen dát ho za to popraviti. Pak byl prohlášen za svatého a stal se patronem hereců! To je vše co se dalo o něm zjistit.

Povídka jsem si vymyslel jak se říká od A až do Z. Chci vám představit učebnici o Slovanské divadlo, které je národnímu trošku odštěkované, ať se to dnes nejstarší divadlo v Evropě, a také o Genesisu, o němž skoro nikdo nic není.

Přeji Vám hodně úspěchu ve Vaší práci a těším se, že mi napišete jak to dopadlo.

S předemnou vřelou
děkující Štěpánka

54. Dopisnice od L. Švarce (1966)

55. Dopis od herečky a spisovatelky N. Tanské

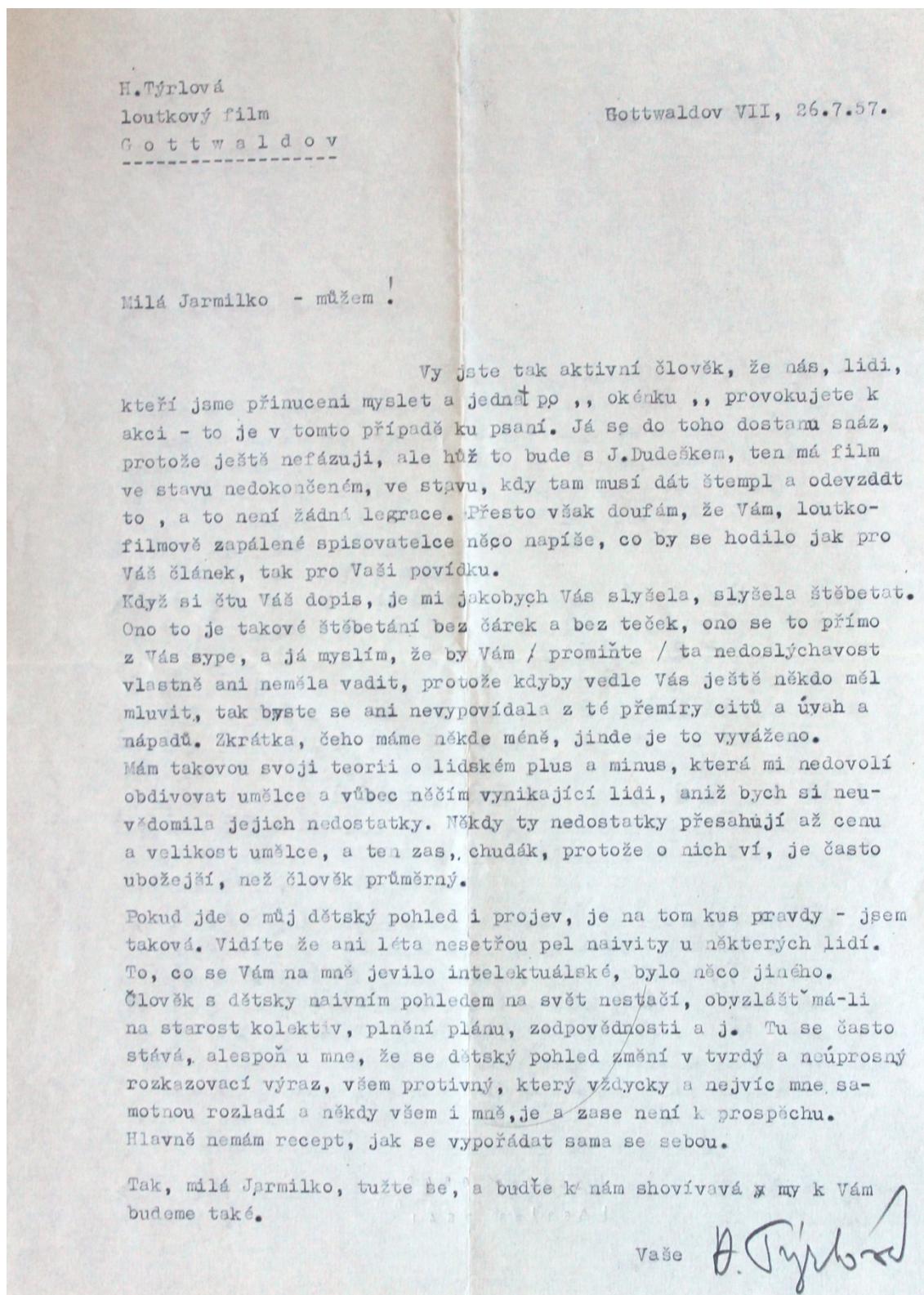
N. Tanská

Vážená Paní učitelko!

Děkuji Vám srdečně a maskoniálně
za krásné knihy. Už jsem je obě dvě
přečetla. Jsou velmi krásné. Seržik
měl velkou radost z „Broučků“.
Kčer mu je vždy čteme. Měli jsme
velkou radost, když jsme se dově-
dili, že jste vyhrála cenu! Teď má-
me přednášky, ale práce nám dala
velmi mnoho. Teď už to bude všechno
no mít. V Praze na premiéru jsme
nebyli. Myslím však, že „Preludium“
už sem brzy přijde. Jiště jednou
Vám děkuji a zdravím Vás

Kateřina Tanská

56. Dopis od scénáristky a režisérky H. Týrlové (1957)

57. Dopis od scénáristky a režisérky H. Týrlové (1957)

H. Týrlová
loutkový film
G o t t w a l d o v

Gottwaldov 12.9.47.

Milá Jarmilko,

mám jeden návrh - dovolila byste abychom Váš námět postoupili kreslenému filmu? At' se na to dívám jakkoli, stále se mi to jeví jako film kreslený. Vaše snaha se mi líbí a jen se bojím něco napsat, abyste si to špatně nevykládala. Třeba jako výmluvu, nebo nepochopení Vašeho záměru. Opakuji, líbí se mi Vaše nadšení, snaha, píle, vůle a nechci to všechno nějak oslabit. Máme Vás rádi. Vy ovšem jste plna citů a fantasie, nedočkavosti, nejistoty a já nevím čeho všeho, jako dítě. Já jsem člověk s rovnými nohama na zemi. A proto mám právo mluvit jasně a otevřeně. Bojím se, že by mi vytkli v první řadě že se děj odehrává opět ve škole jako v Nepovedeném panáčkově a že mnohé v ději i připomíná. Jinak je to hezounká pohádka. Pro nás, loutkaře, těžko proveditelná. Pastelky a t.d. hrají jako lidé. Nemají ručičky, nožičky a hlavu. To je spíš proveditelné v kresbě. Mohu-li Vám něco vytknout, to je příměra děje, v němž se pak vlastní myšlenka ztrácí. Méně by bylo více. Já vím, že Vaše fantasie nemá mezí. To je někdy plus - jindy minus. Ještě se na to sama podívejte a pak - buď to pošlu za Vás dramaturgii kresl. a loutk. filmu, nebo to pošlete Vy sama. Ujišťuji Vás, že o náměty je nouze.

Zatím Vás pěkně pozdravuji já, p. Dudašek i pí. Bráníková, která mi mé dopisy píše na stroji.

Pan Dudašek je slušný Vaše Týrlová
v Pruse, nemůžu ráj připsat
ale napíše!

58. Dopis od hudebního skladatele K. Vacka (1978)

KAREL VACEK
14100 PRAHA 4 - ŠPŮŘILOV
IV. JiznF c 2, tel. 76 42 89

25. 10. 78

Vážení paní,
děkuji vám za hezká slova a slibuji vám, že učiním
vše, abych vám mohl zaslat Cirkůvku sítěnou. Když se mi
do neprodání, vyruším vlastním hlas. V dokladovém
archivu mám jediný výtisk s přílohou a ten pro nepříjemné
slučím a nedá se spřítat, takže exemplářů jsem za těch
škarů 50 let poslal.

Děkuji též za upozornění na vaši činnost a za
prosvazení značky, Šam si prozr!

Udaj Supraphonu touhať ve věci dotisku v čas-
kě muziky, ale v té směři Cirkůvka není.

Se hravým posravnem a prosbou o pro-
stou křepelivost jsem váš

Karel Vacek

59. Dopis od básníka a spisovatele V. Závady (1944)

Vážený pane, děkuji Vám co nejvíce za milý dopis, který jste mi poslal i za důvěru, kterou jste mi věřivě a s takovou snahou projevil. Jsem rád, že jsem měl potěšení a s tímto písemnou cestou Vaš poznat nejen co se děje v inspektorátu školství a sestavení jazyků, ale i co básník a spisovatel. Věnuji si, bohužel, jakým směrem a kde hlavně čítá ve svých knihách a kam v'le gravitujete - zda k poezii i k prose nebo k essey nebo snad ke všem těmto druhům současně - ale z ukázkou, které jste mi laskavě poslal, poznávám duši zaměřenou a směřující k nejvyšším cílům. A to Vám mohu jen blahopřát a radit, mějte-li náhodou radit, aby to tato úroveň měřila ne jenom i ve umění měla ve očích i při dalších Vašich pracích. Snad budete časem zkoušet různé formy literárního programu a obrátit se jinými směry a problémy; račte-li si však vzít svého pohledu a úhlí, dovedete jistě výsledků, které Vás uspokojí. A do Vaší práce a plna ruku.

To, co jste napísal o své knize, je tak lichotivé, že si ani nedovolím to vzlatovat na sebe. Myslím si, že přisuzujete svým vědám slávu, kterou nemají a které jim vdechujete Vy sama. Ale buď jako buď: i ve tom vidím, jak velice jste očištěná a jak uměle pomozovat. Vše uzuelá slova hrdin mi pohledem k další práci. Děkuji Vám co nejvíce za ve.

Piši va'm ledi, va'ena' slečno u'letho, p'edenim pi'jemme' a p'ekue'
p'azduiny, abyte se po uloceni' di'ne' p'ordue' zolavla a pak-
aly se va'm dohlo hojue' pohody a klidu u' daku' ma'i, pi'e'
p'edji co u'zue' u' p'ekhu.

Je'le' jedua' va'm de'huji za dopis i' za rukopisy, kles'-
dovoli'e-ri-ri' p'ovestam na p'ama'lu, v'edine' p'ordavni'
a p'evni'm, abyte u'e' p'ordavny lesk. vy'ridila i' p'ama' i'urp.
ch'um, kani' ch'um' i' va'i' p'ile'lyui, o' u'i' p'le' se
se u'e'm dopise' z'm'u'la.

Suprimum u'clm

10. 7. 44.

V. Závada

60. Báseň J. Hanzálkové Kraj Štítného

Kraj Štítného

Ne, protožes mým domovem, nemusím o tobě stále snít.
Však pro tvou sladkost, pro tvůj stesk a krásu,
pro chudobu a pro tvé něhy plachou sedmikrásu,
kdo jednou zaslechl zvon v ~~tvých~~ tvých lukách znít,
navěky touhu podvečerní po tobě musí v srdci mít.

Kouzelným hlasem klekání budeš jej volávat v červánku,
svých smrčín vůní, bříz a travin rosnou třásní,
svým dechem hudby, myšlenek hloubavých a rozjímavých básní,
pokorným nebem svým, poutnickou stezkou beránků,
v milost tvou žížeň svoji vnoří jak laň v hvězdanatou studánku.

Tvář tvoje věrná křemennou českostí vtasána v kraj i rod.
Hlas Tómtv z vod tvých stoupá, z listí chvění,
čistota, moudrost, Janovy pravdy dějinné hřmění.
Z dna hlubin, z kořen tvých zrál světu těžký plod
k svobody zrodu. Je tvým. A nesmí ti jej vyrvat už ani
pekla svod!

Zhudebnil Vítězslav Novák v Jihočeských motivech.

C. Povídka Velký Jan

Paseka se červenala jahodami. Seděly v listí jako rubínové krůpěje. I horkým letním vzduchem se táhla jahodová vůně. Žlutý skleněný džbánek s prohýbaným červeným okrajem byl už vrškem plný. Dívka v bílé halence a kvítkové letní sukni sbírala ještě do bleděmodrého plechového posběráčku. Lezla pomalu jahodiním, rozhrnovala zelené listy se stříbřitými chloupky a sbírala pilně, až byl i hrneček plný. Vyskočila, setřepala z kolen smetí a protáhla se s klokotavým zasmáním. Postavila obě nádoby k velikému žulovému balvanu, aby byly vidět a rozběhla se k lesu. Bosýma nohama se lehce dotýkala trávy a žlutých a růžových květů, které se v ní pestřily. Na kraji paseky kvetlo celé shromáždění drobných modrých zvonků. Jak vítr zavál, zvonečky se ukláněly. „To se uklánějí mě,“ pomyslelo si děvče a také se zvonečkům způsobně uklonilo. Vešla do lesa. Na krajní borovici dováděla veverka. Schovávala se za kmenem a vykukovala šibalsky hned z té, hned z oné strany, jukala na děvčátko chytrou tvářičkou s bystrýma, čipernýma očkama. Dívka dělala všecko po ní, nakláněla také hlavu napravo, nalevo, oči jí svítily radostí, jak se jí líbila ta šibalská hra. Ale veverku to po chvíli omrzelo, přeskočila z větve na větev a ztratila se děvčeti z očí. Kdesi zaťukal datel a zazpívala pěnice. Děvčátko ztichlo, sotva dýchalo. Průsvity vysoko mezi vrcholky stromů bylo vidět nebe. Když dívka zvrátila hlavu dozadu, dívala se do blankytného okna. Pták dozpíval a dívka se vrátila na kraj paseky. Celá paseka byla politá slunečním zlatem a celý letní den byl najednou tak krásný, že děvčátku srdce přetévalo jak zjara přeplněná studánka. Obrátila se tvář k lesu, rozepjala mu ruce vstříc a zavolala: „Lese, lese, mě je dneska patnáct let!“ Les zašuměl, jako by jí blahopřál. I pěnice se znovu ozvala jako by chtěl také popřát. Děvče si šťastně vzdychlo, sebralo džbánek i hrneček a pomalu šlo pasekou z lesa ven. Zdálky se ozvalo hrčení kočáru. Děvče zůstalo stát na kraji silnice.

Stojí a poslouchá veselý cvakot koňských kopyt. Špičkou nohy vyťukává jejich svižnou melodii. I srdce jí buší stejně radostným rytmem. Stojí a raduje se, neví,

proč, snad pro svých patnáct let. Stojí a dychtivě čeká, sama neví, nač. Jako by mělo přijít něco velikého. Něco zvláštního, krásného. Jako by všechno kolem, lesy, kopce, tráva i kopretiny čekaly s ní. Kdo to jede? Však ví. Nemůže to být nikdo jiný než Velký Jan. Nikdo jiný tu kočárem nejezdí. Velký Jan je lékař. Není tu příliš dlouho, v tom kraji mezi kopci. Nikdo mu jinak neřekne než Velký Jan. Ne že by byl nějaký obr, je urostlý jen právě tak, jak se na muže sluší, ale je tak dobrý ke všem, tak pečlivý a obětavý, z lásky mu tak říkají. Ještě nikdy ho nepotkala, vystupuje na špičky, když se kočár blíží, celá se třese zvědavostí. Kočár se zastaví právě před ní tak naráz, až se celá poleká. V kočáře sedí pán s koženou brašnou na kolenou, „to je Velký Jan“, pomyslí si rozehvěle, vedle něho krásná paní, vlasy černé jako havran, s jemnou, smetanově nažloutlou pletí, celá jako z porcelánu. To je jeho paní, říkali, že má paní tak krásnou. Velký Jan se vykloní z kočáru. „Prodala bys nám ty jahody?“ podá mu džbánek. Chtěla je nést prodat do města, teď má cestu ušetřenou. „Co za ně chceš?“ „Co mi dáte.“ Podá jí peníz a dá džbánek krásné paní. Paní se usměje. „Jak ti říkají?“ Dívá se na děvče se zalíbením. Je tak svěží a mladá. „Petra.“ „Kolik ti je let?“ „Dnes je mi patnáct,“ rozzáří se Petra. „Tak máš dnes narozeniny,“ praví Velký Jan a podívá se na paní. Očima se jí na něco ptá. Paní kývne a sundá si z krku korále z malinkých růžových mušliček. Velký Jan se vykloní z kočáru a podává je Petře. Dívka stojí jako uhranutá a netroufá si je vzít. „Vezmi si je. To máš od nás k narozeninám.“ Kočár odjíždí, za chvíli už jen zdálky cvaká rytmická píseň kopyt. Petra stále stojí na jednom místě jako přibitá a nemůže se vzpamatovat. Myslí, že se jí to všechno jenom zdálo. Ale když se podívá do dlaní, drží v ruce opravdu mušličkové korále. Srdce jí divoce buší až v krku. Štěstím. Je to její jediný a nejkrásnější dárek k patnáctým narozeninám. Dal jí ho Velký Jan. Teď už ho zná.

Chaloupka stála o samotě, přilepená k stráni. Ale do vsi nebylo daleko. Petra tu rostla u babičky takřka od kolébky, když oba její rodiče zemřeli v jediném roce. Babička byla bylinářka. Celé léto chodila po kopcích a stráních, věděla, kde co roste, znala, čemu která bylina slouží. Usušené byliny nosila lékárníkovi. Ten jí za ně platil. Pomáhala i lidem. Dala špetku toho nebo toho, poradila odvar pro vypocení, pro chuť k jídlu, při všelijakých bolestech. Od lidí peníze za to

nebrala. Kdo měl, přinesl kousek másla nebo tvarohu, nějaké vajíčko. V zimě při zabijačce vzpomněli jitrničkou, kouskem masa. Chudým pomáhala babička za „zaplaťpámbu.“ V zimě zašivala prádlo, pletla a háčkovala. Za to přibyl do chalupy nějaký groš. Tomu všemu učil i Petru, jakmile trochu povyroستla. Tak se spolu obživily. Přepych neměly, ale hlad a nouzi také ne. Měly se rády, v prostotě a upřímnosti měly svoje štěstí. Dnes Petra přiběhla domů Jako vítr. Dveřmi jen prolétla, div neporážela všecko kolem sebe. „Babičko, potkala jsem Velkého Jana!“ Babička si musela sednout a vyposlechnout všecko dopodrobna, jak kopyta koní vydupávala píseň, jak Velký Jan se vyklonil z kočáru a díval se na ni oříškovými očima, jak krásná paní se jí ptala, kolik je jí let. Odevzdala babičce peníze za jahody. Na dlani jí zůstal náhrdelník z růžových mušliček. „Podívejme,“ divila se babička, „takový jsem jakživa neviděla. Nikdo tu takový nemá. Je velmi krásný. Ten nemůžeš nosit jen tak na všedních šatech. Ale ve svátek si ho můžeš vzít, až půjdeš do kostela. Kamarádky se budou divit.“ Ale Petra si korálky ani v neděli na krk nevzala. Nechtěla je nikomu ukázat. Babičce ano, to by nevydržela. Ale babičce jediné. Uložila je do malované krabičky, kde měla pentle, obrázky a všelijaké drobné dívčí památky. Nač je ukazovat kdejakým všetečným očím! Jenom někdy v neděli odpoledne, až bude sama, otevře krabičku, bude se na ně dívat, přebírat je v prstech, možná si je i na chvíli pověsí na krk a sama sobě pošeptá, aby to neslyšel nikdo, ani babička. „Ty mi dal Velký Jan. K patnáctým narozeninám.“

Když se zešeří, sedá babička na lavici u kamen a odpočívá po celodenním shonu. Petra se schoulí na stoličku u jejích nohou. „Babičko, povídej!“ Když byla malá, vyprávěla jí babička pohádky, znala jich nesčíslně. Dnes začíná vyprávět o Velkém Janovi. „Pochází odtud, z naší vesnice, synek učitele. Všichni ho známe jako malého kluka. Pamatuju si, jak k nám chodil pro hruštičky muškatelek, co mají tak sladkou chuť i vůni. Dostal jich vždycky plnou tašku. Byl to hodný chlapec, nic špatného o něm nikdo nemohl říci. Brzy odešel studovat, vrátil se domů už jako hotový lékař. Usadil se v městečku, přál si působit ve svém domově. Ale nevedlo se mu. Nevím, co to lidi posedlo, všichni běhali raději hodinu cesty do okresního města za starým doktorem mrzoutem. Byli na něj zvyklí, pravda, ale povídá se, že proti Janovi se vedly různé řeči, že od

takového mladíka se nenechají léčit, že to beztak ještě pořádně neumí, že tu pobíhal jako kluk a kdesi cosi, zkrátka, došlo to tak daleko, že tu neměl skoro nic na práci a musel se odstěhovat. Odcházel prý s velikou trpkostí a hořkostí. Bodejť ne, vyhoštěný z rodného hnízda!“ „Pak chodili lidé k tobě, vid’?“ Já jsem jen prostá bába kořenářka,“ praví babička přísně, „léčím jen obyčejné neduhy tím, co příroda sama poskytuje, doktorům se do řemesla nepletu. Chodili dál k starému lékaři do města. Až pak se stala ta podivná věc. Rozstonala se stará Kobrčová, co proti němu nejvíc naváděla. Měla prudké bolesti, nemohla se ani hnout. A v těch velikých bolestech začala najednou volat doktora Jana. Chtěli jí zavolat doktora z města nebo jiného, ale ona nechtěla nikoho jiného než Jana, bůhví, snad se v ní hnulo svědomí či co, volala ho a prosila tak dlouho, až se lidé vydali ho hledat. Hledali tak dlouho, až ho našli. Prý se rozmýšlel, není divu, ale když mu řekli, co a jak, šel s nimi. Kobrčku uzdravil a už tady zůstal. Od té doby mu říkají Velký Jan. „Je zázračný?“ ptá se Petra s rozšířenýma očima. „Nikdo na světě není zázračný,“ praví babička zase tak přísně. „Je to moudrý a svědomitý lékař, rozumí své věci. A hlavně má lidi rád. Už jeho milá tvář a laskavý hlas pomáhají k uzdravení. Našel cestu k lidem a lidé si ho zamilovali, pochopili, že sem patří a je jeden z nás.“ Babička se pomalu zdvihá z lavice. „Je čas, půjdeme spát.“ Babička brzy usíná, utmácená pochůzkami za léčivým kořením. Ale Petra nespí. Opakuje si v duchu celé babiččino povídání, ale jak řekla: Už jeho milá tvář a laskavý hlas pomáhají k uzdravení.

Babička se vrátila ze svých pochůzek a rozložila po stole všecko, co přinesla: jitrocel, mateřídoušku, třezalku a trochu žebříčku. Z ranečku vysypala hromádku pěkných, zdravých hříbků. „Ty doneseš Velkému Janovi,“ povídala Petře, „třeba jim smažinka přijde k chuti.“ Petra se celá polekala. Na silnici potkala už Velkého Jana kolikrát, copak o to, pozdravila a celá šťastná šla vždycky zase svou cestou dál. Někdy se také schovala do houští, když slyšela kočár a pozorovala ho z úkrytu keřů. Ale jít k němu do domu a až dovnitř do světnice? „Snad tě neukousnou! Copak jsi malá holka, že se tak stydíš?“ skoro se zlobila babička. „Aspoň se dozvíš, co se tam povídá.“ „Co se povídá?“ ptala se Petra s očima navrch hlavy. „To tam uslyšíš. A ne abys vzala za houby nějaké peníze. Ani halíř, to ti povídám!“ Pěkně hříbky očistily, babička je úhledně srovnala do

proutěného košíčku a Petra šla. Srdce jí celou cestu bušilo jako splašené. Nesměle zazvonila u domu na náměstí. Otevřela jí stará hospodyně. „Je Velký Jan doma?“ ptala se Petra plaše. Hned se lekla, že snad měla říct pan doktor. Ale stará hospodyně zůstala klidná, byla jistě na to jméno zvyklá. „Jel někam k nemocným, cos mu chtěla?“ „Babička posílá pár hříbků.“ „Tys kořenářčina, vid’? Pojď dál!“ Vedla děvče do kuchyně, kde se všecko jen třpytilo. Otevřenými dveřmi bylo vidět do pokoje. Visel tam obraz s krajinou v červáncích, nějakými stromy a vodou ozářenou zapadajícím sluncem. Petře se zdálo, že tak krásný obraz ještě neviděla. Zde tedy bydlel Velký Jan. Stará hospodyně si všimla jejího okouzlení a vedla ji dál. Ukázala jí celý pokoj, bylo tam ještě víc obrazů, zelený koberec měkký jako mech v lese, pohovka potažená vroubkovaným sametem. Tady sedával Velký Jan, na ty obrazy se asi díval, když odpočíval. Děvčeti se zdálo, že se ocitla v nebi. Stará hospodyně jí ukázala i ordinaci, čekárnu a malý pokojík, kde měl Velký Jan svoje věci: psací stůl, spoustu knih a skříňku s nejpotřebnějšími léky. „Teď jsme tu zbyli sami dva,“ kývala hospodyně smutně hlavou. Děvče na ni nechápavě pohlédlo. „Nu, jenom Velký Jan a já.“ Jak to? Kde je krásná paní, která sundala z krku korále, aby je Velký Jan mohl dát Petřek narozeninám? „Paní je pryč. Odjela.“ „Odjela na návštěvu,“ domnívala se Petra. „Kdepak na návštěvu. Odešla od Velkého Jana. Nechtěla tu být. Nelíbilo se jí tady. Chtěla někam do velkého města, kde prý se jinak žije. Odešla navždycky. Už prý se k Velkému Janovi nikdy nevrátí.“ Petra to poslouchala s očima dokořán. Mrazilo ji až u srdce. „Posaď se,“ vyzvala ji stará hospodyně. „Ale nevím, kdy se Velký Jan vrátí. Kdybys nechtěla čekat, zaplatím ti houby sama.“ „Nene, to je dárek, nechceme za ně ani halíř!“ vykřikla Petra a vyběhla z domu.

Odchází pomalu s hlavou sklopenou. U Tří dubů zahne na palouk a usedne do stínu stromů. Sedí a přemýšlí. Přemýšlí a nechápe. Ať si láme hlavu sebe víc, nemůže pochopit, jak může někdo opustit Velkého Jana. Někdo, kdo vedle něho může žít, nejbliž ze všech, nést všecko, co přijde, potěšit ho, když je smutný, starat se o něj, když je unavený, mít jeho péči a jeho lásku. Velký Jan je přece tak dobrý. Pomáhá lidem ke zdraví a protože je tak laskavý, učí i lidi, aby k sobě navzájem byli také takoví. Všecko se mění, kam přijde on. I kopce,

stráně, květy a stromy jsou jiné, co sem přišel on. I samo nebe, červánky a rosa jsou krásnější. I Petrušcino srdce je bohatší, co v něm skrývá jeho jméno.

Ten den od rána nebylo babičce dobře. K večeru musela ulehnout. „Jaký čaj ti mám uvařit?“ ptala se Petra ustrašeně. „Na tohle asi moje odvary nestačí. Budeš muset doběhnout pro Velkého Jana. Kdybych umřela, víš, co máš dělat, všechno jsem ti už dávno řekla. „Petra běžela do městečka, co jí dech stačil. „Babička neumře, když k ní přijde Velký Jan,“ ujišťovala celou cestu sama sebe. Velký Jan nebyl doma. „Čekám ho každou chvíli, jakmile přijde, pošlu ho k vám,“ slíbila stará hospodyně. Petra si jen převlékla zpocené šaty, když vstoupil do dveří. Celá světnice se rozjasnila a na babiččinu bolestně ztaženou tvář se položilo měkké světlo. „Vítám tě, Velký Jane!“ „Copak vám schází, tetičko kořenářko? Smím vám přece tak říkat, jako když jsem byl malý?“ „Jak jinak bys mi říkal, než jak jsi od dětství zvyklý? Posad se přece, ať nám nevyneseš spaní.“ Petruška se skrčila na stoličku v koutě. Velký Jan si přitáhl židli k babiččinu lůžku. „Už je to dávno, co jsem k vám chodíval na muškátové hruštičky a lískové oříšky.“ „Domov k tobě nebyl vždycky vlídný,“ podívala se na něj babička zkoumavě. „Bylo mi tehdy těžko, když jsem musel odejít.“ „Teď jsi tu. Ale jsi sám.“ „Jsem doma a už nikdy nechci odejít.“ „Nejsi sám. Všichni jsou s tebou, Velký Jane. Mají tě rádi a jsou ti vděční, že jim tak pomáháš.“ „I vám bych rád pomohl, tetičko kořenářko. Co vás bolí?“ Vyšetřil ji, a když nahmatal bulku pod žaludkem, sama řekla: „Mám pruh, jak my říkáme, vím to. Včera jsem šla z kopce a prudce jsem klopýtla, nějak se to vzbouřilo. Jsem už stará, možná přišel můj čas.“ „Kdepak“, usmál se Velký Jan, „ještě si pochodíte po kopcích, tetičko kořenářko. Ale musíte do okresního města do nemocnice, jedině operace vám pomůže. Dovezl bych vás tam nejraději ihned.“ „Jak myslíš, Velký Jane,“ vzdychla babička. Je vidět, že i kořenářka je někdy v koncích.“ Vynesl s Petrou polštáře a peřinu a pomohl babičce do kočáru. Petra stála na prahu a dívala se za nimi, jak odjížděli. Teprve když už nebylo slyšet ani rachocení kol, vrátila se do světnice.

Sedí na své stoličce v koutě a dívá se, jak se do světnice krade soumrak a táhne za sebou vlečku tmy. Nejdřív se uhnízdí ve všech koutech a odtud se

pomalu plazí k prostředku, po podlaze, po stěnách, po nábytku, až zaplní celou světnici. Přichází čas černé hodinky. Teď by měla babička začít vyprávět. Ale babička tu není. Je tu ticho a tma. Je tu jen Petra samotinká, s tichem a tmou, se smutkem a tísní. Tma svírá hrdlo i srdce, dívce se zdá, že se celá scvrká, už je z ní jen ždibíček, už se celá rozplývá a rozpadá do té tmy a do toho ticha. A to ticho začíná mluvit. Tu něco zaskřípe, tu zavrže, tu tajně zašustí. Teď něco tichounce klepne do okna, snad křídlo nějakého nočního ptáka nebo netopýra. Ale třeba se za chvíli okno rozletí a do světnice vpadne divoženka. Nebo se otevřou dveře a vrazí sem hejkal. Nebo hejno ohnivých mužů. Petra by se ráda sama sobě vysmála, ale nemůže, je celá ztuhlá. Nevěří přece na strašidla, ale osamělost, sevřená tichem a tmou člověka tak zmate, že by málem věřil na pohádky. Dveře se otevírají, někdo vstoupí dovnitř. „Petruško, jsi tu?“ Velký Jan si netroufá jít dál, aby do něčeho nevrátil. Slyší jenom zimomřivý hlásek? „Jsem.“ „Kde jsi?“ „Tady v koutě. Sedím na stoličce.“ „Proč si nerozsvítíš?“ „Já se bojím,“ pípne žalostně ten ptačí hlásek. „Myslel jsem si to.“ Velký Jan je plný soucitu, chápe tu přemíru zármutku, opuštěnosti a strachu. „Pojď se mnou, Petruško, vezmu tě k nám, stará hospodyně ti zatím nahradí babičku.“

Jedou nocí. Velký Jan sedí na kozlíku, děvče se krčí vzadu v kočáře jako zkřehlé ptáče. Ale už se nemusí bát, vždyť je s ní Velký Jan. Na nebi je vysypáno k nespočtení hvězd, noc voní čistou a chladnou vůní, tma je průsvitná a lehká, ticho ševlí jako něžná hudba. Noční motýl přeletí neslyšně jako dech. Vánek se zlehka dotkne skrání letným pohlazením. Tmavé obrysy stromů po obou stranách silnice stojí jako stráž. Ale Petra se dívá jen před sebe, kde sedí Velký Jan. Ví, že je veze nocí plnou hvězd, vůně a sametového ticha, aby se nebála a aby jí nebylo smutno.

Babička se uzdravila a byla zase čiperná jako dřív. Zato se rozstonač Velký Jan. Ne, Velký Jan přece nemůže nikdy stonat! „Už je to tak, jednou na oplátku se musí k doktorovi vypravit stará kořenářka,“ povídala babička. Vrátila se nemluvná a zachmuřená. „Ty mu pomůžeš, vid' babičko?“ naléhala Petra s důvěrou. Babička si těžce vzdychla. „Jsou případy, kdy doktor ani bába kořenářka.“ Babička odešla do polí a Petra zůstala se svým vyděšeným

srdcem, plná úzkosti. V hlavě jí bzučel roj neodbytných včel. Ne, to není pravda, to nemůže být, i babička se může mýlit. Byl přece stále tak zdrav! Jenom druzí stonali, aby k nim mohl přijít a uzdravit je! Viděla se s ním málo, když byla u staré hospodyně, jezdil stále za nemocnými, a když přijel domů unavený, stará hospodyně přísně dbala, aby měl klid. Ale když mu Petra prokázala nějakou službu, i za sebe menší maličkost řekl vlídně: „Děkuji ti, Petruško.“ Bylo to, jako by ji pohladil. Petra se rozhodla. Musí ho vidět! Sama se musí přesvědčit, že to není tak zlé, jak se babička domnívá. Natrhala na zahrádce velikou kytici nejkrásnějších aster a vyběhla na silnici k městečku. Otevřela jí stará hospodyně. Podívala se na Petru vyhaslýma očima. „Petruško, Velký Jan umřel.“ Vedla ji dál do pokoje. Tam ležel Velký Jan, zavřené oči, semknutá ústa, ztichlý a nehybný. Někdo zvonil, stará hospodyně odešla k oknu, otevřela je a Petra slyšela, jak volá dolů: „Lidi, Velký Jan umřel.“ Petra položila rychle kytici aster na mrtvé ruce a vyběhla z domu.

Běží, běží, co může, letí jako divá, jako splašená, dusí slzy, náměstí je plné lidí, nikdo ji nesmí vidět plakat. Doběhne až k lesu, k lesu příteli. Rozpřáhne ruce tváří k němu a volá: „Lese, lese, Velký Jan umřel!“ Potom padne tváří do mechu a pláče. Pláče, pláče, jako by chtěla vyplakat duši z těla. Tady už může a smí. Přítel les ji chápe a nezradí. Když vypláče všechny slzy, posadí se na mechu. Pomalu se ztiší. Tady je jí líp, uprostřed mlčící přírody, která pro ni však není němá. Zvonečky vyzvánějí pohřební píseň, chvějí se a uklánějí, dávají tak najevo, že s ní cítí. Děvče jim poděkuje také úklonou. Pěnice v dálce pěje píseň útěchy. Děvčeti pojednou napadá: „Třeba nezemřel, třeba jenom spí.“ A vtom slyší, jak tiše šeptá přítel les: „Velký Jan spí, ale jeho dobrota a láska zůstává s vámi, ve vašich srdcích. Nenechte ji nikdy umřít!“ Napadá ji, že by měla běžet od domu k domu, všude zaťukat a říkat: „Lidé, prosím vás, mluvte potichu a nebouchejte dveřmi, Velký Jan spí!“ Místo toho však šeptá, co jí napovídá přítel les: „Velký Jan spí. Ale jeho dobrota a láska zůstává s vámi, ve vašich srdcích, nenechte ji nikdy umřít!“

D. Četnost publikování J. Hanzákové ve vybraných periodikách (meziročně)

